RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1939 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING

FÖR TIDEN 1 JULI 1938—30 JUNI 1939

DEL I

REVISORERNAS UTTALANDEN

STOCKHOLM 1940
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
399241

Innehållsförteckning.

Sid.

Riksdagens revisorers verksamhet 2
Särskild revision av vissa krisutgifter 2
Ekonomiska översikter 5
Vissa tidigare av riksdagens revisorer gjorda framställningar, som föranlett skrivelser från riksdagens sida 6

Andra huvudtiteln 13
Justitiedepartementet 13
Statsverkets kostnader för fri rättegång 13
Centralisering av fångvårdsanstalterna 21
Viss ersättning för kommittéuppdrag 22

Femte huvudtiteln 23
Socialdepartementet 23
Anslagen till mödrahjälp 23
Vid statens sinnessjukhus anordnad hjälpverksamhet 43
Visst upphandlingsärende vid statens arbetslöshetskommission .. 52
Styrelseledamöter vid sinnesslöanstalt, av styrelsen anställda såsom befattningshavare vid anstalten 53
Länstyrelsens i Älvsborgs län lokaler 56
Statsunderstödet till tidskrift för nykterhetsnämnderna 57

Sjätte huvudtiteln 60
Kommunikationsdepartementet 60
Byggnadsstyrelsens årsberättelse 60
Mark- och stadsplaneförhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad 61
Kronans exploateringsverksamhet i Stockholm 73
Gatubeläggningsarbeten vid kronans exploateringsverksamhet i Stockholm 77
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande 78
Anslaget till bidrag till vissa kommunikationsändamål 82
Vissa kostnader för den allmänna väghållningen 83
Vägdistriktens utgifter 85
Vissa erinringar rörande vägdistrikt 90
Resekostnader vid vägorganisationen i länen 91
Iakttagelser rörande intagning av enskild väg till allmänt underhåll 92

Sid.
Vägingenjörernas sekreterararvoden 94
Missförhållanden i Vilhelmina vägdistrikt 94
Vissa byggnadsföretag i Ingelstads och Järrestads vägdistrikt 96
Vägar till vissa gruvfält 97

Sjunde huvudtiteln 100
Finansdepartementet 100
Vissa iakttagelser angående restförda utskylder samt indrivning av desamma 100
Indrivning ay utskylder i Norrbottens län..... 119
Införsel i avlöning, som utgår i form av provision 123
Tiden för redovisning av utskylder, erlagda genom införsel 126
Kammarrättens arbetsbalans 127
Försenat insändande av besvär i taxeringsmål..... 130
Ersättning till befattningshavare vid länsstyrelserna för arbete åt prövningsnämnderna 130
Tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass..... 139
Tillgodoräkning för uppflyttning i löneklass för vissa landsfogdar 144
Bisysslor vid vattenfallsstyrelsen samt patent- och registreringsverket 147
Ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster 148
Allmänna resereglementet 149
Vissa reseersättningar åt kommittéledamöter, som äro riksdagsmän 153
Viss ersättning hos finansdepartementets skatteberedning..... 154
Vissa iakttagelser angående utbetalningar av överåriga depositioner 155
Indrivning av kronans fordringar i balansmål..... 157
Vissa avskrivningsfrågor 158
Statsunderstöd och statsbidrag till kommunerna 159

Åttonde huvudtiteln 162
Ecklesiastikdepartementet 162
Domkapitelshuset i Västerås 162
Utgallring av vissa handlingar ur kristidskommissionernas arkiv.. 162
Avgiftsbelagda kurser vid universiteten och karolinska instutet .. 164
Materialprovningsanstalten vid Chalmers tekniska högskola 167
Vissa iakttagelser angående länsstyrelsernas disposition av anslagen till folkskoleväsendet 168
Försenat utfärdande av kungörelse angående statsbidrag till slöjdundervisning 171
Trädgården vid upptagningsskolan å Manilla i Stockholm 172

Sid.

Nionde huvudtiteln 174

Jordbruksdepartementet 174

Bristfälligheter i vissa lokaler för lantbruksskola och folkhögskola 174

Ersättning till veterinärer under mul- och klövsjukeepizootien 1938—1939 174

Vissa kostnader vid mul- och klövsjukans bekämpande 181

Understöd från anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område 183

Elfte huvudtiteln 186

Pensionsväsendet 186

Å äldre stat kvarstående auditör vid flottans station i Karlskrona 186

Medgivande för lärare vid folk- och småskolor att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder 187

Statens affärsverksamhet 191

Telegrafverkets besparingsreglemente 191

Vid telegrafverket tjänstgörande militärassistenter 194

Förrådsbokföringen vid statens järnvägar 195

Kontoföringen av statens järnvägars utgifter 198

Befordringar vid vattenfallsstyrelsen 200

Vissa bokförings- och redovisningsfrågor 202

Det statliga redovisnings- och bokföringsväsendet 202

Statens allmänna fastighetsfond 224

Viss redovisning ifråga om statens utlåningsfonder 238

Rusdrycksmedelsfonden 240

Vissa uppgifter rörande statsverkets kassaförlag 241

Iakttagelser beträffande den ingående reservationen å egentliga statsutgifter i sammandraget av utgifter å driftbudgeten under budgetåret 1938/39 241

Ekonomiska översikter 244

Statsverkets inkomster och utgifter 244

Vissa uppgifter angående statens tillgångar och skulder 246

Vissa uppgifter beträffande de affärsdrivande verkens anläggningar m. m. 247

Kostnader för visst kommittétryck m. m. 251

Av revisorerna avlagda besök 251

Bilaga: Tabeller 257

Riksdagens revisorer, vilka nedannämnda dag fullbordat den granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 samt, beträffande vissa verk, kalenderåret 1938, som jämlikt § 72 riksdagsordningen och § 2 av instruktionen för riksdagens revisorer tagit sin början den 16 sistlidne september, få härmed avgiva berättelse över den sålunda verkställda granskningen.

Riksdagens revisorers verksamhet.

§ 1.

Särskild revision av vissa krisutgifter.

Innevarande års revisorer hava genom en den 11 november 1939 till första särskilda utskottet vid urtima riksdagen avlåten skrivelse upptagit frågan om särskild revision av de utgifter, som föranledas av vidtagna krisåtgärder såväl i avseende å försvarsväsendet som beträffande verksamheten hos vissa krisorgan, som tilldelats särskilda uppgifter i förvaltningshänseende. Revisorerna hava i en särskild promemoria anfört sina synpunkter i detta ämne samt framhållit, att de funnit önskvärt att redan då bringa dessa synpunkter till särskilda utskottets kännedom under hemställan att de måtte av utskottet beaktas.

Den av revisorerna överlämnade promemorian var av följande lydelse.

Statsrevisorerna hava under sina resor innevarande år besökt förläggningsplatser för militär personal, som fullgör tjänstgöring i anledning av den förstärkta försvarsberedskapen, företagit resor med flottans för neutralitetsskyddet rustade fartyg samt undersökt statens reservförråd av olika förnödenheter ävensom tagit del av vissa myndigheters beredskapsåtgärder i anledning av världskrisen. Därvid hava revisorerna funnit, att det är önskvärt, att en effektiv kontroll snarast möjligt genomföres över de kostnader, som föranledas av samtliga krisåtgärder. Detta bör ske framförallt med tanke på att sådana åtgärder av skilda slag, som kunna befinnas vara oriktiga eller må anses mindre lämpliga och ändamålsenliga snarast möjligt kunna tillrättaläggas, så att icke onödiga utgifter åsamkas det allmänna och att följaktligen de synnerligen stora belopp, som av riksdagen beviljats till av krisen påkallade åtgärder, verkligen komma till avsedd nytta. Tendenser till ett mindre noggrant iakttagande av kraven på genomförd sparsamhet och förutseende vid medlens förvaltning hava nämligen, enligt vad revisorerna förnummit, i vissa fall kommit till synes, varjämte samarbetet mellan förvaltningsmyndigheterna icke alltid varit på lämpligt sätt ordnat.

För den händelse den allmänna förvaltningsrevisionen eller en för vissa krisorgan anordnad speciell revision skulle helt ombesörja ifrågavarande uppgifter med de befogenheter, som i allmänhet anses falla under vanlig revisionsverksamhet inom statsförvaltningen, torde — såsom fallet var ifråga om neutralitetskostnader och vissa andra motsvarande utgifter under världskriget — gjorda iakttagelser säkerligen komma att så sent bringas till vederbörandes kännedom, att fortsatta utgifter av nämnda art ej kunna undvikas och att önskvärda besparingar därför i praktiken bliva uteslutna. Jämväl statsrevisionen, som icke nu har att granska innevarande budgetårs förvaltning, saknar möjlighet att med nuvarande organisationsformer åstadkomma den komplettering till den allmänna förvaltningsrevisionen, som i åtskilliga hänseenden under senare år kommit att utgöra en av denna revi-

sions särskilda uppgifter. Det torde få anses nödvändigt att den granskning av krisutgifterna, som här ifrågasättes, sker under sådana former, att den revisionsnämnd, som synes böra omhändertaga ledningen av revisionen sammansättes av ett relativt ringa antal för uppdraget särskilt lämpade personer, bland vilka representanter för riksdagen och dess revision böra finnas, samt att nämnden erhåller en så auktoritativ ställning, att den kan skyndsamt meddela anvisningar till vinnande av rättelse genom hänvändelser till vederbörande myndigheter, som hava medelsförvaltningen om hand. För den händelse icke rättelse omedelbart kan vinnas, bör nämnden äga påkalla ingripande från Kungl. Maj:ts sida. Till riksdagens revisorer torde nämnden böra lämna uppgift om åtgärder, som på dess initiativ vidtagits. Det synes icke lämpligt att i större utsträckning inskränka nämndens befogenheter eller i detalj binda dess verksamhet, utan torde nämnden beträffande sitt verksamhetsområde böra få intaga en ställning, som är fullt självständig och som i vissa hänseenden är särskilt utmärkande för statsrevisionen. Härigenom skulle också sistnämnda revisions arbete underlättas.

Beträffande utformningen av den verksamhet som bör utövas av nämnden, torde böra eftersträvas ett snabbt ingripande på effektivt sätt, varvid nämnden bör hava till sitt förfogande särskilt väl kvalificerad revisionspersonal, som har att framför allt verkställa stickprovsgranskning. Nämndens ledamöter och dess revisionspersonal bör, där så kan befinnas ändamålsenligt, avlägga besök på olika platser för att taga del av verksamheten i förvaltningshänseende. Arbetet synes böra så bedrivas, att — förutom reda och likformighet samt ett genomfört samarbete myndigheterna emellan — här eftersträvas all sådan sparsamhet med statsmedlen, som under rådande omständigheter är möjlig att ernå utan eftersättande av de ändamål, som föranlett de av världskrisen framtvingade åtgärderna.

Revisorerna vilja här meddela, att första särskilda utskottet i anledning av revisorernas framställning i sitt utlåtande nr 57 rörande redovisningen av vissa försvarsutgifter vid mobilisering anfört följande.

I samband med den här ovan behandlade frågan har utskottet till behandling upptagit en av riksdagens revisorer till utskottet gjord framställning, i vilken revisorerna med stöd av gjorda iakttagelser framfört vissa synpunkter på frågan om kontrollen över användningen av de statsmedel, som av riksdagen ställts till förfogande för utgifter för försvarsväsendet och de särskilt tillsatta kristidsorganens verksamhet. Riksdagens revisorer hava i sin framställning understrukit önskvärdheten av att en effektiv kontroll snarast möjligt genomföres i fråga om de kostnader, som sammanhänga med samtliga krisåtgärder, i syfte att oriktiga eller mindre lämpliga dispositioner skola kunna snarast tillrättaläggas och onödiga utgifter härigenom undvikas. Revisorerna hava ansett det nödvändigt, att den granskning av krisutgifterna, som i framställningen ifrågasatts, skall ske genom en särskild revisionsnämnd. Denna, som syntes böra omhändertaga ledningen av kontrollen, skulle bestå av ett relativt ringa antal för uppdraget särskilt lämpade personer, bland vilka representanter för riksdagen och dess revision borde finnas. Nämnden skulle erhålla en så auktoritativ ställning, att den kunde skyndsamt föranstalta om rättelse genom hänvändelse till vederbörande myndigheter eller, därest ändring på denna väg ej kunde åstadkommas, påkalla ingripande från Kungl. Maj:ts sida. Den ifrågasatta revisionsnämndens befogenheter borde icke i större grad inskränkas eller dess verksamhet i detalj bindas, utan den borde få intaga en ställning, som vore fullt självständig och i vissa hänseenden motsvarande den som är utmärkande för statsrevisionen. Nämnden borde till sitt förfogande hava särskilt väl

kvalificerad revisionspersonal, som framför allt hade att verkställa stickprovsgranskning, varjämte såväl nämndens ledamöter som revisionspersonalen borde kunna, där så befunnes ändamålsenligt, avlägga besök på olika platser för att taga del av verksamheten i förvaltningshänseende. Överhuvudtaget borde nämndens arbete så bedrivas att all sådan sparsamhet med statsmedel iakttages, som vore möjlig att ernå utan eftersättande av de ändamål, som föranlett de av krisen framtvingade åtgärderna.

Jämväl utskottet har vid övervägande av de från riksdagens revisorers sida anförda synpunkterna funnit lämpligt, att omedelbara åtgärder vidtagas för ernående av snabbt verkande kontroll över de utgifter, som direkt föranledas av de utav den rådande krisen framkallade åtgärderna på olika områden. Utskottet ansluter sig till uppfattningen att detta syfte bäst kan tillgodoses genom ett särskilt revisions- och kontrollorgan. Denna särskilda revisionsnämnd bör sammansättas av personer, som ur allmänna, praktiska och affärsmässiga synpunkter äro särskilt väl skickade att bedöma föreliggande frågor. Såsom riksdagens revisorer påpekat bör antalet ledamöter i nämnden sättas ganska lågt; utskottet har ansett sig kunna räkna med att högst fem ledamöter skola behöva ifrågakomma. Erforderlig revisionspersonal bör stå till nämndens förfogande.

Utskottet är av den uppfattningen att revisionsnämndens verksamhet bör äga samma allmänna inriktning som statsrevisionen. Det är vid sådant förhållande angeläget, att nämnden inom sig kommer att inrymma representanter för riksdagen. Vid sidan av den nya revisionsnämnden har givetvis den allmänna förvaltningsrevisionen att fullgöra sina granskningsuppgifter.

Den nya revisionsnämnden bör i samarbete med de statliga förvaltningsmyndigheterna verka för att de synnerligen betydande belopp, som anvisats för krisåtgärderna, i den praktiska tillämpningen bliva till bästa gagn. Härigenom skulle nämnden enligt utskottets mening utgöra ett verksamt stöd för de ledande förvaltningsmyndigheterna i deras strävan att rationellt bedriva sin verksamhet. Även med beaktande av den ovan angivna allmänna inriktningen av nämndens verksamhet och dess särskilda uppgifter måste givetvis nämndens befogenheter gentemot övriga statsmyndigheter bliva underkastade de begränsningar, som följa av dess ställning såsom ett Kungl. Maj:t underställt organ. I den mån så befinnes nödvändigt, skulle nämnden alltså hava att hos Kungl. Maj:t göra framställning om vidtagande av de åtgärder, den må finna erforderliga.

Härjämte vill utskottet understryka angelägenheten av att revisionsnämnden skall kunna bedriva sin verksamhet i fria arbetsformer och således utan att vara bunden av några mera detaljerade föreskrifter. Utskottet förutsätter till slut, att ersättningen för uppdrag att vara ledamot i nämnden så bestämmes, att den möjliggör anlitandet av de för ändamålet bäst lämpade personerna. Härvid torde såsom ledning kunna tjäna de ersättningsgrunder, som tillämpas för riksdagens revisorer.

De synpunkter, som här framlagts på frågan om ordnandet av revisionen och kontrollen över krisutgifterna, anser utskottet böra i detta sammanhang bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Urtima riksdagen har numera beslutat i skrivelse till Kungl. Maj:t anföra ovan nämnda synpunkter beträffande frågan om ordnandet av revisionen och kontrollen över krisutgifterna.

Allmänt uttalande.

Under erinran om att de krisutgifter, varom här är fråga, icke ingå i de räkenskaper, som äro föremål för granskning vid denna revisionsförrätt-

ning, och med hänsyn till den ställning, som riksdagen numera tagit till frågan om särskild revision av krisutgifterna, hava revisorerna icke ansett sig böra i sin berättelse närmare ingå på de speciella frågor, som i promemorian berörts och som äga samband med under revisorernas resor gjorda iakttagelser beträffande förhållanden inom försvarsväsendet och folkförsörjningen.

§ 2.

Under § 71 i sin år 1934 avgivna berättelse meddelade riksdagens revisorer — under hänvisning till att en omläggning av riksstatens utgiftssida i enlighet med beslut av samma års riksdag inom kort komme att verkställas — att upprättandet av vissa tabeller och översikter, vilka tidigare skett genom revisorernas försorg, skulle överflyttas till riksräkenskapsverket samt att revisorerna redan då vidtagit en beskärning av sitt tabellverk. I samband därmed framhölle revisorerna, att de allt fortfarande hade för avsikt att *dels* upprätta vissa tabeller och översikter beträffande kostnader, vilka till väsentlig del bestriddes av fonder eller andra inkomstkällor, vilka icke vore att hänföra till statsanslag, *dels* i översiktstabeller meddela sådana uppgifter, vilka icke plägade i annan ordning förekomma och vilka kunde anses äga ett mera allmänt intresse, *dels ock* göra sammanställningar i övrigt, som vore betydelsefulla antingen ur statistisk synpunkt eller för att bevara önskvärd kontinuitet i de genom statens försorg meddelade finansiella översikterna. Ekonomiska översikter.

Revisorerna vilja i detta sammanhang erinra därom, att 1934 års riksdag i samband med behandlingen av propositionen nr 220 rörande viss omläggning av riksstatens utgiftssida medgivit, att vissa årliga sammanställningar framdeles skulle på förut angivet sätt upprättas inom riksräkenskapsverket, samt uttalat, bland annat, att de tabeller, som skulle inom riksräkenskapsverket uppgöras samt tillhandahållas riksdagen och statsrevisorerna borde komma att underlätta riksdagsutskottens budgetbehandling samt vara till betydande värde för statsrevisorerna vid deras arbete. Omnämnas må ock, att riksräkenskapsverket i sina anslagsäskanden för budgetåret 1935/36 hemställt om personalförstärkning bland annat av det skälet, att, såsom ämbetsverket framhållit, avsikten var, att de genom riksdagens revisorers försorg dittills utarbetade räkenskapssammandragen över de enskilda ämbetsverkens och myndigheternas medelsförvaltning skulle för framtiden upphöra och denna arbetsuppgift i stället övertagas av riksräkenskapsverket. Viss hänsyn till denna riksräkenskapsverkets framställning togs också vid behandlingen av verkets avlöningsstat för budgetåret 1935/36.

Enligt § 16 av gällande instruktion för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken må det numera ankomma på revisorerna att i sin berättelse över revisionen av statsverket intaga eller vid berättelsen foga sådana tabeller och finansiella översikter, som revisorerna till belysande av statsverkets tillstånd och förvaltning funne erforderliga eller lämpliga.

Erfarenheten under de senaste åren har givit vid handen, att de av riks-

räkenskapsverket i dess årsbok meddelade finansiella och statistiska uppgifterna i åtskilliga hänseenden icke fyllde samma ändamål som tidigare statsrevisorernas tabellverk och framför allt ifråga om inkomsterna där meddelade uppgifter — i viss mån sammanhängande med i statsbokföringen gjorda förändringar — äro så knapphändiga, att man i allmänhet icke kan erhålla en tillförlitlig översikt över viss gren eller viss detalj av den statliga verksamheten, där denna till en del finansieras med bidrag av andra medel än rena statsmedel. Jämväl med hänsyntagande till uttalade önskemål från de budgetbehandlande riksdagsutskottens sida hava revisorerna nu med stöd av nämnda paragraf i sin instruktion velat i sin berättelse sammanföra och intaga vissa översikter, vilka tidigare i annat sammanhang meddelats, men vilka icke, åtminstone för närvarande, i föreslagen uppställning lämnas av annan myndighet.

Revisorerna hava denna gång i enlighet med framförda önskemål meddelat uppgifter rörande ekonomien vid de statliga sjukhusen. På grund av pågående omläggning av redovisningen ifråga om de militära sjukhusen hava dock dessa för tillfället uteslutits. Revisorerna ämna ett följande år lämna sammanställningar även rörande vissa ekonomiska förhållanden ifråga om vårdanstalter, upptagna under socialhuvudtiteln, samt beträffande institutioner och försöksgårdar, upptagna under jordbrukshuvudtiteln, allt i den mån icke sådana uppgifter direkt kunna hämtas ur de räkenskapssammandrag, som ingå i riksräkenskapsverkets årsbok. Jämväl ifråga om vissa statsunderstöd hava revisorerna för avsikt att framdeles meddela närmare uppgifter.

Revisorerna, som hava för avsikt att vid meddelandet i sin berättelse av ytterligare uppgifter av denna art inhämta de önskemål, som inom riksdagen i sådant hänseende kunna framställas, hava velat här lämna redogörelse för de åtgärder, som från deras sida sålunda vidtagits.

§ 3.

Vissa tidigare av riksdagens revisorer gjorda framställningar, som föranlett skrivelser från riksdagens sida.

Med ledning av de uppgifter, som årligen av justitieombudsmannen i hans ämbetsberättelse lämnas riksdagen, hava revisorerna undersökt i vad mån tidigare av riksdagens revisorer gjorda framställningar, vilka föranlett skrivelser till Kungl. Maj:t från riksdagens sida, icke blivit föremål för slutlig behandling.

Revisorerna hava låtit upprätta följande sammanställning till belysande av frågan och därvid tillika för varje ärende meddelat vad som intill mitten av november månad 1939 blivit åtgjort.

Justitiedepartementet.

1935 års revisorers framställning angående hos överståthållarämbetet *nedsatta fullföljdsavgifter m. m.*

Riksdagens skrivelse 1936 nr 339 punkt 9.

Skrivelsen har, med avseende å den däri berörda frågan om ändrade bestämmelser angående uppbörd och utbetalning av vid talan mot hovrätts utslag eller beslut nedsatta fullföljdsavgifter och kostnadsersättningar, den 16 mars 1938 överlämnats till processlagberedningen för att tagas i beaktande vid fullgörande av dess uppdrag.

Socialdepartementet.

1. 1929 års revisorers framställning angående ändrad ordning för ställande av *uppbördsborgen för polis- och fjärdingsmän.*

Riksdagens skrivelse 1930 nr 175 punkt 2.

Frågan anmäld den 25 juli 1930, därvid statskontoret anbefalldes att avgiva utlåtande i frågan. Sedan detta inkommit hava yttranden inhämtats från samtliga länsstyrelser. Den 24 april 1936 har ärendet överlämnats till 1936 års uppbördskommitté för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det kommittén den 28 februari 1936 lämnade uppdraget. Sedan kommittén den 19 december 1938 avlämnat betänkande, är ärendet föremål för Kungl. Maj:ts prövning. (Jfr efterföljande ärende.)

2. 1933 års revisorers framställning angående *uppbördsborgen för polis- och fjärdingsmän.*

Riksdagens skrivelse 1934 nr 307 punkt 1.

Sedan inom socialdepartementet upprättats en promemoria i ärendet, har detsamma anmälts den 28 juni 1935, därvid statskontoret anbefalldes att verkställa viss utredning ävensom att inkomma med förslag till de bestämmelser, som kunde finnas påkallade. Efter det att detta uppdrag fullgjorts, har ärendet den 24 april 1936 överlämnats till 1936 års uppbördskommitté. Sedan kommittén den 19 december 1938 avlämnat betänkande, är ärendet föremål för Kungl. Maj:ts prövning. (Jfr föregående ärende.)

3. 1934 års revisorers framställning angående *statsverkets kostnader för gränskontrollen.*

Riksdagens skrivelse 1935 nr 279 punkt 7.

Sedan statskontoret och generaltullstyrelsen den 29 november 1935 avgivit anbefallt, gemensamt yttrande, har frågan varit föremål för övervägande av en inom justitiedepartementet den 12 juni 1936 tillsatt kommitté för verkställande av utredning angående revision av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket vistas jämte därmed sammanhängande spörsmål. Kommittén har den 12 december 1936 avgivit betänkande i ämnet. Ärendet är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Kommunikationsdepartementet.

1934 års revisorers framställning angående *enskilda vägar intagna till allmänt underhåll.*

Riksdagens skrivelse 1935 nr 279 punkt 4.

Skrivelsen anmäld den 15 juni 1935, därvid sakkunniga (1935 års vägsak-

kunniga) tillkallades för utredning ifråga om ny lagstiftning beträffande enskilda vägar m. m. Sedan de sakkunniga den 2 januari 1939 avgivit förslag (statens offentliga utredningar 1939: 1) rörande, jämte annat, grunder för intagning av enskilda vägar till allmänt underhåll, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Finansdepartementet.

1. 1905 års revisorers framställning angående *reglering av den till vissa stapelstäder utgående tolagsersättningen.*

Riksdagens skrivelse 1906 nr 87.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

2. 1926 års revisorers framställning angående *den rättsliga vården av kronans fasta egendom.*

Riksdagens skrivelse 1927 nr 225 punkt 5.

Ärendet har överlämnats till generaldirektören L. Berglöf för att av honom tagas i övervägande vid fullgörandet av det honom den 1 februari 1935 givna uppdraget att såsom sakkunnig inom finansdepartementet biträda med utredning av frågan om den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fasta egendom.

3. 1926 års revisorers framställning angående *placeringen av vissa kapitaltillgångar.*

Riksdagens skrivelse 1927 nr 225 punkt 6.

Statskontoret har inkommit med utredning och förslag till åtgärder för ernående av större enhetlighet och mera tidsenliga föreskrifter beträffande grunderna för den olika verk och myndigheter åliggande placeringen av statsverkets med därtill hörande fonders kapital. Över statskontorets förslag (statens offentliga utredningar 1929: 35) hava utlåtanden avgivits av åtskilliga verk och myndigheter m. fl. Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Förnyat uppdrag har lämnats statskontoret jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 juni 1938.

4. 1927 års revisorers framställning angående *tillämpningen vid länsstyrelserna av vissa bestämmelser i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen.*

Riksdagens skrivelse 1928 nr 190 punkt 4.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

5. 1927 års revisorers framställning angående *inteckningar i kronans fastigheter.*

Riksdagens skrivelse 1928 nr 190 punkt 5.

Ärendet har överlämnats till generaldirektören L. Berglöf för att av honom tagas i övervägande vid fullgörandet av det honom enligt ovan givna uppdraget.

6. 1928 års revisorers framställning angående *utgifter för renhållning m. m. å vissa av kronan för den allmänna trafiken eller till Stockholms stad upplåtna områden.*

Riksdagens skrivelse 1929 nr 175 punkt 5.

I anledning av vad riksdagen anfört uppdrog Kungl. Maj:t den 2 oktober 1931 åt kronans fastighetskommission av år 1925 att å kronans vägnar gentemot Stockholms stad framställa anspråk på att renhållningen av kronans till staden eller för den allmänna trafiken utan ersättning upplåtna områden icke vidare skulle bekostas av kronan. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 december 1932 åvilar detta uppdrag numera djurgårdskommissionen.

7. 1928 års revisorers framställning angående *stämpelavgifter för vissa nya fondpapper.*

Riksdagens skrivelse 1929 nr 175 punkt 6.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 16 maj 1930 har utredning igångsatts rörande ändrade bestämmelser i fråga om stämpelavgifter, som avses i 8 § stämpelförordningen. Resultaten av vissa förberedande undersökningar hava överlämnats till finansdepartementet. Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

8. 1929 års revisorers framställning angående *befattningshavares befrielse från viss del av sin tjänstgöring samt ersättningen till vikarie under sådan ledighet.*

Riksdagens skrivelse 1930 nr 175 punkt 7.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Sedan riksräkenskapsverket inkommit med förslag till ändrade bestämmelser angående bestridande av avlöningskostnader vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen, har statskontoret den 21 juli 1939 avgivit utlåtande häröver.

9. 1930 års revisorers framställning angående *ersättning till länsstyrelsernas och fögderiförvaltningens tjänstemän för taxeringsarbete.*

Riksdagens skrivelse 1931 nr 346 punkt 4.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

10. 1931 års revisorers framställning angående *utbetalning av flyttningsersättning.*

Riksdagens skrivelse 1932 nr 213 punkt 3.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

11. 1931 års revisorers framställning angående *inköp av skrivmaskiner för statsförvaltningens behov.*

Riksdagens skrivelse 1932 nr 213 punkt 5.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

12. 1931 års revisorers framställning angående *statsliggaren.*

Riksdagens skrivelse 1932 nr 213 punkt 6.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

13. 1932 års revisorers framställning angående *vissa iakttagelser beträffande avlöningsförmåner m. m. åt befattningshavare å indragningsstat och övergångsstat.*

Riksdagens skrivelse 1933 nr 276 punkt 8.

Sedan till följd av Kungl. Maj:ts remiss den 14 juli 1933 statskontoret under år 1937 inkommit med utlåtande och förslag i anledning av vad riksdagen anfört, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

På socialdepartementets föredragning har den 30 juni 1937 meddelats beslut angående utbetalning av sportelersättning till kronofogdar å indragningsstat.

14. 1933 års revisorers framställning angåeende *dyrtidstillägg å vissa arvoden* samt Kungl. Maj:ts i 1934 års statsverksproposition gjorda framställningar angående *dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/35 jämte i ämnet väckta motioner.*

Riksdagens skrivelse 1934 nr 284.

Ärendet är, i vad det angår dyrtidstillägg å vissa arvoden, beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

15. 1933 års revisorers framställning angående *avkortningslängder för kronorestantier i Stockholm.*

Riksdagens skrivelse 1934 nr 307 punkt 2.

Ärendet har varit föremål för utredning av 1936 års uppbördskommitté, som den 19 december 1938 avgivit betänkande med förslag till omorganisation av uppbördsväsendet och folkbokföringen m. m., vilket är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

16. 1933 års revisorers framställning angående *utanordnandet av statsmedel m. m.*

Riksdagens skrivelse 1934 nr 307 punkt 3.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

17. 1934 års revisorers framställning angående *provision för stämpelförsäljning.*

Riksdagens skrivelse 1935 nr 279 punkt 5.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

18. 1934 års revisorers framställning angående *partiella ledigheter.*

Riksdagens skrivelse 1935 nr 279 punkt 6.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

19. 1935 års revisorers framställning angående *kassarabatter m. m.*

Riksdagens skrivelse 1936 nr 339 punkt 5.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

20. 1935 års revisorers framställning angående *anmärkningsarvode till advokatfiskalerna vid hovrätterna.*

Riksdagens skrivelse 1936 nr 339 punkt 6.

Ärendet har upptagits till behandling i 1939 års statsverksproposition (VII huvudtiteln punkt 42), men synes fortfarande delvis vara beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

21. 1935 års revisorers framställning angående *statsverkets provision å uppbörden av landstingsskatt i magistratsstäder.*

Riksdagens skrivelse 1936 nr 339 punkt 10.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

22. 1936 års revisorers framställning angående *vissa avskrivningsfrågor.*

Riksdagens skrivelse 1937 nr 311 punkt 5.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

23. 1936 års revisorers framställning angående *formerna för arbetet inom statsförvaltningen.*

Riksdagens skrivelse 1937 nr 311 punkt 6.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

24. 1936 års revisorers framställning angående *indrivningen av kronans fordringar i balans- och därmed jämställda mål.*

Riksdagens skrivelse 1937 nr 311 punkt 7.

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

25. 1936 års revisorers framställning angående *ersättning under flygtjänstgöring och i anledning av olycksfall under sådan tjänstgöring.*

Riksdagens skrivelse 1937 nr 311 punkt 4.

Ärendet, som överlämnats från försvarsdepartementet, har behandlats i 1936 års lönekommittés betänkande den 23 december 1938 angående militärt avlöningsreglemente. Ärendet är dock fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Ecklesiastikdepartementet.

1936 års revisorers framställning angående *vissa till efterlevande efter prästmän utgående understöd.*

Riksdagens skrivelse 1937 nr 311 punkt 8.

Genom beslut den 27 oktober 1939 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag angående prästerskapets familjepensionering.

Jordbruksdepartementet.

1934 års revisorers framställning angående *utnyttjande av kronans fiskevatten.*

Riksdagens skrivelse 1935 nr 279 punkt 9.

Kungl. Maj:t har den 21 juli 1937 bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en utredningsman för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande möjligheterna att åvägabringa ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. Den i anledning härav tillkallade utredningsmannen har den 1 september 1939 avgivit betänkande med förslag i ämnet. Betänkandet har den 25 oktober 1939 remitterats till åtskilliga myndigheter och sammanslutningar för yttrande.

Vid genomgången av de framställningar från riksdagens revisorer, som föranlett skrivelser från riksdagens sida, hava innevarande års revisorer, såsom här ovan meddelats, följt de uppgifter, som årligen pläga meddelas i justitieombudsmannens ämbetsberättelse. Det har emellertid visat sig att ifråga om registreringen i och avförandet ur departementens diarier av vissa framställningar skilda principer tillämpats, vilket lett till att i åtskilliga fall ärenden, där framställning från riksdagens sida blivit gjord, i sin helhet under hänvisning till att viss utredning blivit igångsatt eller annan likartad

åtgärd vidtagen slutligt avförts ur vederbörande diarium. Revisorerna hava därvid uppmärksammat sådana frågor, som exempelvis vissa inköp av enskilda från försvarsväsendets förråd (riksdagsskrivelse nr 204 år 1924), kyrkors underhåll (riksdagsskrivelse nr 346, punkt 6, år 1931), donationsmedel vid de allmänna läroverken (riksdagsskrivelse nr 175, punkt 9, år 1930) ävensom brandförsäkring av vissa statens fastigheter (riksdagsskrivelse nr 308, punkt 6, år 1938).

Revisorernas uttalande.

Den sålunda lämnade redogörelsen synes revisorerna giva vid handen, att ett stort antal spörsmål — ofta av betydande ekonomisk räckvidd — ännu icke kunnat bliva föremål för slutlig handläggning. Svårigheter synas också, närmast med hänsyn till skilda departements olika praxis vid ärendenas avförande ur diarierna möta att erhålla uppgift om de åtgärder, som i vissa fall hava blivit vidtagna i anledning av riksdagens på revisorernas initiativ gjorda framställningar.

Revisorerna vilja i anledning härav meddela, att de anse önskvärt att inom revisionen upprättas register över framställningar av förevarande slag samt att årligen anteckningar verkställas rörande vidtagna åtgärder. Genom en sådan anordning kunna revisorerna för framtiden bättre överblicka nämnda frågors fortsatta behandling, vilket måste anses vara till fördel för deras arbete. Även för riksdagen torde det vara av värde att kunna i förekommande fall utan större omgång erhålla kännedom om det resultat, en hänvändelse av detta slag från dess sida kommit att föranleda. Revisorerna vilja här meddela, att de hava för avsikt att föranstalta om vidtagande av en dylik åtgärd för framtiden.

ANDRA HUVUDTITELN.

Justitiedepartementet.

§ 4.

Statsverkets kostnader för fri rättegång.

I lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång med däri sedermera vidtagna ändringar föreskrives, bland annat, att vid allmän underrätt, polisdomstol, poliskammare och krigsrätt samt första domstol i jorddelningsmål och i vattenmål må på de villkor och i den omfattning, som i lagen närmare stadgas, fri rättegång i visst mål beviljas den, som äger tillgång till gäldande av de med rättegången därstädes förenade kostnader eller efter deras utgivande skulle sakna nödiga medel för eget uppehälle och för fullgörande av honom åliggande underhållsskyldighet.

Fri rättegång må ej beviljas part, där det måste anses vara av synnerligen ringa betydelse för honom, att hans talan vinner prövning, ej heller part, vilkens talan grundar sig på överlåtelse, som kan antagas hava skett i syfte att därmed vinna fri rättegång.

Part, som beviljats fri rättegång är befriad från erläggande av stämpelavgift i målet och åtnjuter tillika förmånen, att av allmänna medel skola gäldas expeditionslösen, kostnad för delgivning av stämning och sådant rättens beslut, av vilket motparten skall erhålla del, samt för inkallelse av och ersättning till sådana av parten åberopade vittnen, vilkas hörande rätten prövar för målets utredning erforderligt, så ock ersättning till tjänsteman för särskild förrättning eller å tjänstens vägnar förskjuten kostnad.

Av allmänna medel skall ock gäldas ersättning till sakkunnig, som utsetts av rätten, om ersättningen enligt lag skall utgivas av parten. Har i det slutliga utslaget förordnats att ersättning, vars gäldande ålegat båda parterna, skall stanna å parten, skall denna kostnad, även där ersättningen till den sakkunnige helt eller delvis utgivits av motparten, utgå av allmänna medel.

Har i mål om faderskap till barn utom äktenskap, däri den uppgivne fadern åtnjuter fri rättegång, i statens eller kommuns tjänst anställd läkare tagit blodprov för undersökning av faderns samt moderns och barnets blodgruppsegenskaper, skall ersättning härför gäldas av allmänna medel.

Beslut om fri rättegång meddelas av rätten eller, då rätten ej sitter, av dess ordförande.

Finnes part, som beviljats fri rättegång, icke kunna själv eller genom nå-

gon som i tjänsteställning eller eljest lämnar honom bistånd, behörigen tillvarataga sina intressen vid talans anhängiggörande eller utförande, må lämplig person förordnas att därvid biträda honom.

Rättegångsbiträde förordnas av rätten eller, då rätten ej sitter, av dess ordförande. Till rättegångsbiträde bör, om målets beskaffenhet det fordrar, förordnas någon som avlagt för utövande av domareämbete föreskrivna kunskapsprov. Företrädesvis bör därvid anlitas den, som vid rätten yrkesmässigt utövar advokatverksamhet och ej är avlägset boende; har sådan person av parten föreslagits till biträde, bör avvikelse från förslaget ej ske, såframt ej särskilda skäl därtill äro.

Finnes under rättegången, att parten utan intrång i de medel, som äro nödiga för hans eget uppehälle och för fullgörande av honom åliggande underhållsskyldighet, kan gälda kostnaderna för rättegången, äger rätten förordna, att förmånen av fri rättegång skall upphöra.

Har part förklarats förlustig förmånen av fri rättegång, skall parten i regel åläggas att till statsverket återgälda av allmänna medel guldna kostnader. Har part, som åtnjutit fri rättegång, ej förklarats ersättningsskyldig, men tappar motparten skall sådan skyldighet åläggas denne, där han enligt lag är pliktig gälda vinnande parts rättegångskostnad.

Mot beslut, varigenom fri rättegång beviljas, må talan ej föras.

Har part vid underrätt åtnjutit fri rättegång, är han, då målet fullföljes till hovrätten, berättigad att jämväl med avseende å rättegången därstädes tillgodonjuta nu omförmälda förmåner, såframt ej under tiden partens förmögenhetsförhållanden veterligen så ändrats, att han utan intrång i de medel, som äro nödiga för hans eget uppehälle och för fullgörande av honom åliggande underhållsskyldighet, kan gälda kostnaderna för rättegången i hovrätten.

Fullföljes mål till Konungen, kan fri rättegång där få åtnjutas av part i samma utsträckning som vid hovrätt.

Part, som åtnjutit fri rättegång, må, där han efter rättegångens avslutande finnes utan intrång i de medel, som äro nödiga för hans eget uppehälle och för fullgörande av honom åliggande underhållsskyldighet, kunna gälda rättegångskostnad, som enligt nu ifrågavarande lag av allmänna medel guldits, på yrkande av kronans ombudsman i den ort, där parten har sitt hemvist, förpliktas ersätta statsverket sådan kostnad, såframt motparten ej i utslaget ålagts dylik ersättningsskyldighet.

Rättegångsbiträde åtnjuter efter rättens prövning skälig ersättning av allmänna medel för det arbete, han nedlagt å rättegången, så ock för nödvändiga utgifter, därvid hänsyn bör tagas till biträdets inställelse vid rätten å samma rättegångsdag i annat mål.

Ej må biträde, som förordnas av rätten eller dess ordförande, av parten förbehålla sig ytterligare ersättning; har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Genom förordningen den 19 december 1919 (nr 790) om vad iakttagas skall vid tillämpning av lagen om fri rättegång har därjämte föreskrivits,

att de uppgifter, som av part lämnats till styrkande av behovet av fri rättegång, skola bestyrkas av någon av följande personer, nämligen vederbörande kyrkoherde, häradsskrivare, stadsfogde, kronouppbördskassör, lands- och stadsfiskal, ordförande i kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd, kommunalkamrerare, fattigvårds- och barnavårdsdirektör samt fattigvårdssyssloman, fattigvårdsassistent och med dem likställd befattningshavare.

Vid varje domstol skall föras särskild bok över de personer, som i där anhängiga mål åtnjuta fri rättegång. I nämnda bok skola, med angivande av datum, post för post införas alla de kostnader i rättegången, som enligt lagen om fri rättegång eller med stöd därav fattat beslut skola utbetalas av allmänna medel.

Till bestridande av de utgifter, som skola gäldas genom domstolarnas försorg, har i Stockholm statskontoret och å annan ort Konungens befallningshavande att på vederbörandes rekvisition utanordna lämpliga förskott. Dessa medel skola vid häradsrätt förvaltas och utbetalningar därmed ombesörjas av förste notarien eller, där sådan ej finnes, av domhavanden; över mottagna medel och verkställda utbetalningar skall av medelsförvaltaren föras kassajournal.

När i mål domstol med stöd av lagen om fri rättegång ålagt part att till statsverket återgälda kostnad som av allmänna medel skolat gäldas, skall inom en månad efter utslagets dag transumt därav översändas till Konungens befallningshavande i länet för utslagets verkställande i nu nämnt avseende.

Vid tillkomsten av nu ifrågavarande lag om fri rättegång beräknades, att statsverkets nettoutgifter icke skulle komma att överstiga 75,000 kronor för år. Denna kostnadsberäkning visade sig emellertid oriktig. Budgetåret 1927/28 uppgingo statsverkets nettoutgifter för ändamålet till 515,579 kronor 58 öre. I 1928 års revisionsberättelse upptogs i anledning härav frågan om den fria rättegången till närmare granskning. Revisorerna framhöllo, bland annat, att de jämförelsevis rikliga ersättningar, som mångenstädes tillerkändes rättegångsbiträden vid fri rättegång torde kunna antagas hava medverkat till en ökning av rättegångarnas antal samt att möjligen även den omständigheten inverkat, att såväl kärande som svarande på allmän bekostnad erhållit rättegångsbiträde i en och samma process. Ersättningsbeloppen till rättegångsbiträdena syntes revisorerna i åtskilliga fall hava varit alltför höga med hänsyn till den sak, varom rättegången rört sig. Vidare påpekade revisorerna det förhållandet, att kärande i mål rörande barnuppfostringsbidrag i mycket stor utsträckning biträtts icke endast av den jämlikt lagen om barn utom äktenskap särskilt förordnade barnavårdsmannen utan jämväl av ett av rätten förordnat biträde, vilket tillerkänts ersättning av allmänna medel.

När dessa uttalanden gjordes, hade redan inom justitiedepartementet utredning igångsatts för att utröna, huruvida icke statsverkets kostnader för ifrågavarande ändamål skulle kunna genom ändrade grunder för åtnjutande

av fri rättegång eller eljest nedbringas. Under utredningen undersöktes huruvida antalet fria rättegångar lämpligen skulle kunna minskas genom skärpning av den såsom villkor för erhållande av fri rättegång stadgade fattigdomsgraden, genom uteslutande av vissa mål, till exempel ärekränkningsmål, från förmånen av sådan rättegång eller genom förprövning av parternas talan, varvid ogrundade käromål skulle avvisas. Vidare övervägdes, om kostnaderna skulle kunna nedbringas genom att domstolarna erhöllo möjlighet till skärpt prövning av behovet av biträde, genom att särskild ersättningstaxa fastställdes eller genom att det fria valet av biträden och stämningsmän inskränktes.

Utredningen hade till följd, att genom lag den 14 juni 1929 vissa ändringar infördes i lagen om fri rättegång i syfte att bereda domstolen möjlighet att erhålla tillförlitligare utredning om sökandens fattigdomsgrad, att vägra fri rättegång i mål av ringa betydelse och att mera effektivt pröva behovet av rättegångsbiträde.

Genom 1929 års lagändring hoppades man kunna åstadkomma en avsevärd minskning av statsverkets kostnader för den fria rättegången. Dessa förhoppningar infriades emellertid endast i ringa mån. Omedelbart efter denna lagändring skedde visserligen en nedgång av nettoutgifterna. Efter att under budgetåret 1929/30 hava uppgått till 522,451 kronor 38 öre minskades nettoutgifterna under budgetåret 1930/31 till 425,222 kronor 68 öre. Utgifterna hava emellertid sedan dess utvisat en i stort sett fortgående stegring. I anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t den 24 november 1932 cirkulär (S. F. S. nr 513) till domstolarna angående iakttagande av största möjliga sparsamhet vid bestämmande av vissa av statsmedel utgående ersättningar. I detta cirkulär har Kungl. Maj:t *dels* fäst domstolarnas synnerliga uppmärksamhet därå, att i de fall då i rättegång ersättning av statsmedel skall utgå till vittne, rättegångsbiträde, förundersökare eller annan, vid ersättningens bestämmande beloppet så avväges att, utan eftersättande av kravet på densammas skälighet i förhållande till besvärets eller uppdragets art och omfattning samt därmed förenade utgifter och tidsspillan, minsta möjliga kostnad uppkommer för statsverket *dels ock* framhållit angelägenheten av att, i mål där jämlikt lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång dylik förmån åtnjutes, beslut om förordnande av biträde i rättegången eller om inkallande av vittnen däri icke meddelas, utan att behovet av sådan åtgärd blivit noga övervägt. Efter utfärdandet av nämnda cirkulär följde ett tillfälligt avbrott i ökningen av nettoutgifterna. Dessa, som under budgetåret 1932/33 utgjort 498,559 kronor 83 öre minskades under närmast följande budgetår till 454,447 kronor 50 öre, men hava sedan dess undergått en stadig stegring.

För bestridande av kostnaderna för nu ifrågavarande ändamål är i rikstaten under andra huvudtiteln uppfört ett förslagsanslag, vilket för budgetåret 1939/40 upptagits till 500,000 kronor (II. D. 2). Förhållandet mellan beviljade anslag och utgiftsbelastningen under budgetåren 1930/31—1938/39 framgår av nedanstående sammanställning. För att i någon mån kunna

bedöma, i vad mån ersättning beretts statsverket för av detsamma i enlighet med lagen om fri rättegång förskotterade kostnader, vilka skola gäldas av den tappande parten eller ersättas av den, som erhållit fri rättegång, hava revisorerna ansett det vara av intresse att jämväl meddela beloppen av de uppbördsmedel, som under nämnda budgetår influtit.

Budgetår	Anvisat anslag kronor	Utgifter kronor	Inkomster kronor	Nettoutgift kronor	Merutgift kronor
1930/31	300,000: —	474,838: 97	49,616: 29	425,222: 68	125,222: 68
1931/32	400,000: —	479,117: 87	54,780: 96	424,336: 91	24,336: 91
1932/33	400,000: —	550,582: 76	52,022: 93	498,559: 83	98,559: 83
1933/34	400,000: —	509,427: 61	54,980: 11	454,447: 50	54,447: 50
1934/35	450,000: —	556,642: 45	61,513: 76	495,128: 69	45,128: 69
1935/36	450,000: —	538,768: 88	51,021: 26	487,747: 62	37,747: 62
1936/37	475,000: —	554,682: 17	54.522: 31	500.159: 86	25,159: 86
1937/38	475,000: —	607,007: 32	55,959: 83	551,047: 49	76,047: 49
1938/39	475,000: —	660,204: 51	60,124: 05	600,080: 46	125,080: 46

Till belysande av i vilken utsträckning rättegångskostnader, som ålagts part att återgälda statsverket, inflyta respektive avkortas, meddelas följande uppgifter rörande i länsräkenskaperna redovisade dylika medel under budgetåren 1937/38 och 1938/39.

Budgetår	Uppdebiterade kronor	Influtna kronor	Avkortade kronor	Utestående vid budgetårets utgång kronor
1937/38	229,335: 71	55,959: 83	80,057: 06	93,318: 82
1938/39	203,734: 47	60,124: 05	125,668: 74	111,260: 50

De mål, däri fri rättegång beviljas, äro i regel av civil natur. Det utan jämförelse största antalet röra familjerättsliga förhållanden, framför allt hem- och äktenskapsskillnad samt faderskap och underhållsbidrag till barn utom äktenskapet. Ett stort antal utgöra även mål angående ärekränkning och skadestånd samt mål rörande förande av motorfordon i av alkohol påverkat tillstånd (s. k. rattfylleri) ävensom olovlig befattning med eller tillverkning av spritdrycker (s. k. langning, lönnbränning).

Vid sin granskning hava revisorerna iakttagit, bland annat, att statsverkets kostnader i vissa mål, där fri rättegång beviljats, kunna uppgå till ganska avsevärda belopp, främst med hänsyn till de höga arvoden, som tillerkänts de i målen förordnade rättegångsbiträdena. I ett mål angående testamentsklander hava sålunda kostnaderna uppgått till 1,408 kronor. I ett annat fall hava statsverkets kostnader i mål angående bedräglighet i konkurs utgjort 1,300 kronor. Vidare har i ett mål rörande förskingring motsvarande kostnader belöpt sig till 1,812 kronor. Särskilt må framhållas att i ett mål om ogiltigförklaring av arvskifte m. m. i arvode till rättegångsbiträdet utbetalats 4,800 kronor. Kostnaderna för protokolls- och expeditionslösen i samma mål

uppgingo till 534 kronor. Jämväl kostnaderna för delgivning kunna, särskilt i de nordliga länen, uppgå till stora belopp.

Revisorerna hava vidare uppmärksammat, att i stor utsträckning avkortning skett i fråga om rättegångskostnader, som i mål, vari fri rättegång beviljats, tappande part ålagts att återgälda till statsverket. Detta har även skett i flera fall, då fråga varit om personer med mera fast anställning och de utdömda beloppen tämligen obetydliga, exempelvis 11 kronor.

Revisorernas yttalande.

Såsom av utredningen framgår utvisa kostnaderna för den fria rättegången en oavbruten stegring. Anslaget, som upprepade gånger höjts och senast från och med innevarande budgetår fastställts till 500,000 kronor, har årligen överskridits med avsevärda belopp. En av orsakerna härtill är uppenbarligen den alltmera ökade omfattning, i vilken fri rättegång beviljas. Enligt revisorernas mening torde detta i första hand bero på gällande lagstiftning på området, vilken med den tämligen allmänt hållna avfattning, som utmärker den, i stort sett icke upptager några egentliga korrektiv, som kunna förhindra missbruk.

Revisorerna inse därför till fullo de svårigheter, som kunna uppstå vid prövandet av ansökningar om fri rättegång. Endast i undantagsfall torde domstolen lagenligt kunna avvisa ansökning härom under hänvisning till käromålets art. Då någon förprövning av det berättigade i partens talan icke får äga rum, bliver härav följden, att med stöd av fri rättegång processer ofta komma till stånd, vilka äro av den art, att de sannolikt icke varit avsedda att understödjas genom beviljande av en sådan förmån. För att hålla kostnaderna för den fria rättegången inom rimliga gränser synes det revisorerna angeläget, att restriktiva åtgärder vidtagas i förevarande hänseende. Enligt revisorernas uppfattning böra bestämmelser införas i lagen, som medgiva en strängare gallring av ansökningar om fri rättegång. Innan förmånen av fri rättegång beviljas, bör sålunda en närmare förprövning äga rum. Genomförande av en dylik åtgärd synes revisorerna utan eftergivande av tillbörliga krav på saklighet och objektivitet kunna ske, då det är rätten eller dess ordförande som har att meddela beslut om fri rättegång. Genom en dylik förprövning skulle med säkerhet komma att utgallras ett stort antal mål, vilka nu utan berättigande belasta domstolarna och på grund av att fri rättegång beviljats medföra avsevärda kostnader för statsverket.

Ett annat medel för nedbringande av kostnaderna för den fria rättegången vore enligt revisorernas mening införande av bestämmelser om inskränkning i rätten att erhålla en dylik förmån i vissa mål. Såsom den föregående utredningen utvisar utgöras de mål, i vilka fri rättegång beviljats, till stort antal av sådana, som röra åtal för förande av motorfordon under påverkan av starka drycker (s. k. rattfylleri) samt olovlig befattning med eller tillverkning av spritdrycker m. m. (s. k. langning, lönnbränning), vilka mål under senare år visa tendens till ökning. Revisorerna vilja med hänsyn till beskaffenheten av dessa mål starkt ifrågasätta, huruvida det kan finnas an-

ledning att i dylika mål bevilja svarandeparten förmånen av fri rättegång. En eventuell målsägande bör däremot icke betagas rätten att erhålla fri rättegång.

Förordnande av biträde åt part, som åtnjuter fri rättegång, förutsätter enligt lagen, att parten icke kan själv eller genom någon, som i tjänsteställning eller eljest lämnar honom bistånd, behörigen tillvarataga sina intressen i processen. Biträde skall i regel icke förordnas för utförande av parts talan, innan parten varit personligen tillstädes inför rätten. Revisorerna hava emellertid icke kunnat undgå att finna, att biträde av domstolarna förordnas även i mål av mycket enkel beskaffenhet. Det har dessutom, enligt vad revisorerna kunnat iakttaga, inträffat ett flertal fall, där biträde omedelbart förordnats även för talans utförande, trots att omständigheterna icke synas hava påkallat detta. I mycket stor utsträckning har kärande i mål rörande underhållsbidrag biträtts icke endast av den jämlikt lag om barn utom äktenskap särskilt förordnade barnavårdsmannen utan jämväl av ett av rätten förordnat biträde, vilket tillerkänts ersättning av allmänna medel. Biträde synes bruka förordnas, även där barnavårdsman icke kan anses sakna kompetens att själv uppträda i rättegången. Det är sålunda ingalunda ovanligt, att så skett, trots att nämndeman, fjärdingsman eller annan kommunal förtroendeman innehaft förordnande såsom barnavårdsman. Det synes revisorerna att i många fall dessa mål icke äro av mera invecklad beskaffenhet än att talan hör kunna utföras av vederbörande barnavårdsman. I faderskapsmål är domstolen för övrigt enligt lag förpliktad att sörja för fullständig utredning av målet. Barnavårdsmännen kunna lämpligen anskaffa tryckta blanketter för stämningsansökningen, i vilka endast behöver ifyllas parternas och barnets namn samt vad som yrkas i underhållsbidrag och ersättning för förlossningskostnader. Härtill kommer, att om barnavårdsman själv utan särskilt förordnat biträde utför talan i målet, vissa ytterligare kostnader skulle besparas statsverket. Enligt lagen om barn utom äktenskap är nämligen barnavårdsman berättigad att utan kostnad anlita polismyndighet icke blott för underhållsskyldigs efterforskande eller hörande utan även för verkställande av delgivningar. Denna förmån åtnjuter däremot icke ett av domstolen åt barnets moder särskilt förordnat rättegångsbiträde. Delgivningskostnaderna i faderskapsmål kunna uppgå till betydande belopp, särskilt i Norrland, där avstånden äro avsevärda och ofta svårigheter förefinnas att anträffa den eftersökte. Att märka är även att i dessa mål vittnesbevisningen kan vara omfattande. Uppenbart felaktigt är, såsom revisorerna i några fall uppmärksammat, att delgivningskostnad av allmänna medel utbetalts, då barnavårdsman eller ombud för denne begärt delgivningen.

Det är givetvis även av största vikt, att domstol icke förordnar biträde, beträffande vilken finnes anledning antaga, att han icke på tillfredsställande sätt skall komma att handhava det honom lämnade uppdraget. Har den till biträde föreslagne tidigare misskött rättegångar vid domstolen, är detta tillräckligt skäl att vägra honom förordnande. Genom misskötsel av målet

eller oförstånd från biträdets sida kan rättegången i hög grad komma att fördyras. Revisorerna hava uppmärksammat, hurusom i ett vid en häradsrätt avdömt mål angående bättre rätt till fast egendom, däri ena parten beviljats fri rättegång, det av domstolen förordnade biträdet framlade en på omfattande arkivforskningar byggd, synnerligen omfattande utredning, vilken synes hava varit delvis onödig. Över huvud förefaller rättegången genom biträdets åtgörande hava blivit avsevärt längre och kostsammare än som varit erforderligt. Statsverkets kostnader i nämnda mål uppgingo vid häradsrätten till 4,336 kronor 15 öre, varav 4,000 kronor utgjorde ersättning till biträdet. Det torde därvid böra framhållas, att talan från den part, som erhållit fri rättegång, i alla instanser ogillades.

Revisorerna hava även med ledning av tillgängliga uppgifter kommit till den uppfattningen, att de utdömda arvodena till biträden i fri rättegång i en del fall varit väl höga. Några enhetliga grunder för beräkning av dessa arvoden vid de olika domstolarna synas icke heller tillämpas. Revisorerna anse det angeläget, att för nedbringande av de dryga kostnaderna för nu ifrågavarande ändamål åtgärder böra vidtagas för ernående av en i möjligaste mån enhetlig reglering av ersättningen till dessa rättegångsbiträden. I detta sammanhang torde det böra övervägas, huruvida icke uppdrag att vara biträde i fri rättegång i större utsträckning än vad som nu är fallet bör mot ersättning enligt lägre taxa kunna anförtros åt personal vid de statsunderstödda rättshjälpsanstalterna. Det är därvid även förtjänt av beaktande i vad mån det kan vara ekonomiskt fördelaktigare för statsverket att öka nu utgående bidrag till dessa rättshjälpsanstalter eller medverka till upprättande av nya mot skyldighet för dessa att åtaga sig uppdrag av förevarande slag.

Revisorerna hava vidare fäst sig vid att i mål, där fri rättegång beviljats, avkortning i stor utsträckning skett ifråga om rättegångskostnader, som den tappande parten ålagts att återgälda till statsverket. Såsom framgår av ovan intagna sammanställning utgjorde under budgetåret 1938/39 det uppdebiterade beloppet 203,734 kronor 47 öre, medan avkortningarna uppgingo till 125,668 kronor 74 öre, utgörande 61.7 procent av det uppdebiterade beloppet. Enligt vad revisorerna iakttagit hava i en del fall, där avkortning förekommit, de ersättningsskyldiga utgjorts av personer med mera fast anställning och sådan inkomst, att de ådömda beloppen bort kunna gäldas. Det vill förefalla revisorerna, att avkortningsförfarandet föregåtts av en mindre noggrann prövning, än då det gällt avkortning av skatt. Det synes revisorerna av stor vikt att skärpt kontroll kommer till stånd på nu ifrågavarande område. Ifrågasättas kan i detta sammanhang, huruvida icke genom ändring av gällande bestämmelser om införsel detta institut skulle kunna komma till användning i fall, varom här är fråga.

Resultatet av den nu förebragta utredningen ävensom de synpunkter, som revisorerna här ovan anfört, hava revisorerna ansett sig böra delgiva riksdagen.

§ 5.

Centralisering av fångvårdsanstalterna.

Inom fångvårdsstyrelsen pågår sedan ett antal år tillbaka ett fortlöpande utredningsarbete rörande möjligheten att minska antalet fångvårdsanstalter i syfte bland annat att därigenom nedbringa vårdkostnaderna. Detta arbete har bland annat resulterat i att enligt beslut av 1936 års riksdag, kronohäktena i Norrtälje, Karlshamn, Ängelholm och Uddevalla från och med den 1 juli 1936 nedlagts. Vidare hava straffängelserna i Karlskrona och Örebro förändrats till kronohäkten, det förra genom beslut av 1938 års riksdag och det senare genom beslut av 1939 års riksdag.

Revisorerna hava ansett det vara av intresse att verkställa en närmare undersökning av vårdkostnaderna vid de olika fångvårdsanstalterna. Med ledning av inhämtade uppgifter hava revisorerna låtit upprätta nedanstående sammanställning. De däri intagna uppgifterna hänföra sig till budgetåret 1938/39.

Anstaltens namn	Antal celler för egentligt fångförvar	Medeltalet fångar per dag	Vårdkostnad per underhållsdag
Centralfängelset å Långholmen	546	442	8.09
» i Malmö	188	161	6.34
» å Härlanda	165	139	7.25
» i Mariestad	79	59	8.47
» i Härnösand	139	95	7.09
» i Norrköping	[1] 85	95	7.67
» i Växjö	84	75	6.23
Straffängelset i Uppsala	50	45	9.41
» i Linköping	71	53	6.15
» i Jönköping	80	69	6.15
» i Kalmar	72	12	10.07
» i Kristianstad	70	42	6.78
» i Vänersborg	75	43	5.87
» i Karlstad	12	51	7.83
» i Örebro	80	7	21.89
» i Falun	51	17	9.89
» i Gävle	81	63	6.70
» i Västerås	55	47	5.85
Kronohäktet i Nyköping	37	22	6.77
» i Västervik	40	39	7.85
» i Visby	19	6	10.57
» i Karlskrona	68	12	12.55
» i Ystad	45	35	7.84
» i Halmstad	27	7	11.42
» i Hudiksvall	23	11	10.29
» i Sundsvall	39	21	7.35
» i Östersund	29	9	11.04
» i Umeå	23	18	7.80
» i Luleå	33	14	9.81
» i Haparanda	15	4	17.05
Fångkolonien Singeshult		18	5.98
Ungdomsanstalten å Skenäs		19	8.85
» å Håga		2	7.75
			7.55 (medeltal)

[1] Därav 8 celler och 77 sjukrum.

Revisorernas uttalande.

Den omständigheten att, såsom ovanstående sammanställning utvisar, vårdkostnaderna för underhållsdag högst väsentligt variera, synes revisorerna i och för sig motivera, att det inom fångvården för närvarande pågående arbetet med centralisering av anstalterna bedrives och fullföljes med all skyndsamhet och i den utsträckning, som kan visa sig möjlig med hänsyn till rådande förhållanden.

§ 6.

Viss ersättning för kommittéuppdrag.

Revisorerna hava vid sin granskning innevarande år av vissa kommittéräkenskaper och av ersättningar som genom statskontoret eller andra verk utbetalts till ledamöter av kommittéer fäst sig vid, att avsteg från de i kommittékungörelsen stadgade grunderna i vissa fall ansetts böra äga rum. I de fall då revisorerna gjort dessa iakttagelser har fråga varit om högre statstjänstemän, vilka tjänstgjort såsom ordförande i vissa kommittéer eller beredningar.

Sålunda har en kommittéordförande på grund av beslut av Kungl. Maj:t berättigats att för viss utländsk resa uppbära ersättning efter i beslutet angivna särskilda grunder samt har i anledning härav uppburit förskott å blivande resekostnader. Sedermera har emellertid befrielse lämnats honom från närmare redovisning för resekostnaderna och det lämnade förskottet har förklarats utgöra slutlig gottgörelse för hans omkostnader. Jämlikt kungl. brev till statskontoret den 30 september 1938 ifråga om ersättning åt samma person för uppdrag bland annat såsom ordförande i en annan kommitté, hava fastställts grunder för ersättningen till honom, men sedermera har genom kungl. brev den 24 februari 1939 ytterligare bestämts, att han, utöver sedvanlig ersättning för på grund av kommittéarbete mistad avlöning å sin tjänst, skulle under den tid, då han åtnjöt ledighet för fullgörande av uppdrag såsom ledamot av riksdagen utan att samtidigt vara befriad från göromålen såsom ordförande i ifrågavarande kommitté, erhålla gottgörelse jämväl för vad han sålunda enligt avlöningsreglementet skulle avstå såsom riksdagsman. Denna ytterligare ersättning skulle utgå av andra huvudtitelns kommittéanslag samt utanordnas till honom månadsvis i efterskott. Genom särskilt beslut har även bestämts, att han skulle äga under tiden för riksdagens sammanträde i stället för i kommittékungörelsen angivet dagarvode uppbära månadsarvode med 360 kronor.

Revisorerna hava velat i sin berättelse intaga en sammanfattande redogörelse för innehållet av ovannämnda beslut.

FEMTE HUVUDTITELN.

Socialdepartementet.

§ 7.

Anslagen till mödrahjälp

På förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1937 års riksdag för budgetåret 1937/38 ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor till mödrahjälp. De viktigaste bestämmelserna rörande denna hjälpform äro meddelade i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Enligt denna förordning kan kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, dock högst till ett sammanlagt värde av 300 kronor. Då anledning därtill finnes, må mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån. Mödrahjälp må ej avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten.

För behandling av frågor rörande mödrahjälp skall i varje landstingsområde och i varje stad, som icke deltager i landsting, finnas en mödrahjälpsnämnd, som har att meddela beslut i anledning av gjorda ansökningar om mödrahjälp. Sådan nämnd består av ordförande och två ledamöter. Utbetalning av beviljad mödrahjälp sker genom vederbörande barnavårdsnämnd, som jämväl skall övervaka, att hjälpen kommer till användning i enlighet med givna föreskrifter.

Kompletterande bestämmelser rörande mödrahjälpen äro meddelade i kungörelsen den 22 oktober 1937 (nr 848) med tillämpningsföreskrifter till förordningen om mödrahjälp ävensom i den samma dag utfärdade instruktionen (nr 847) för mödrahjälpsnämnderna.

I kungörelsen stadgas, bland annat, att beslut, varigenom mödrahjälp beviljats, skall av mödrahjälpsnämnden ofördröjligen delgivas länsstyrelsen, som har att till den barnavårdsnämnd, på vilken det ankommer att verkställa beslutet, utanordna det belopp, vartill kostnaderna för hjälpen enligt beslutet högst må uppgå.

I instruktionen för mödrahjälpsnämnderna föreskrives, bland annat, att mödrahjälpsnämnd skall sammanträda minst en gång i månaden samt att sådan nämnd må efter inhämtat medgivande av socialstyrelsen antaga sekreterare. Enligt stadgande i instruktionen bestämmer vidare socialstyrelsen, efter framställning av mödrahjälpsnämnd, det belopp, som nämnden må för viss tid använda till expenser.

Samtliga här omförmälda författningar trädde i kraft den 1 januari 1938.

Förenämnda, för budgetåret 1937/38 anvisade anslag var avsett att täcka kostnaderna för mödrahjälpsverksamheten under första halvåret 1938. I dessa kostnader inräknades då även organisationskostnader.

För budgetåret 1938/39 uppdelades anslaget på två särskilda förslagsanslag. Från anslaget till mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m., vilket upptogs till 1,700,000 kronor, skulle bestridas de understöd, som icke behöva återbetalas, samt därutöver samtliga de med mödrahjälpsverksamheten förenade organisationskostnaderna. Det andra anslaget, rubricerat avsättning till fonden för lån till mödrahjälp och avsett för gäldande av de understöd, som utgå såsom lån, upptogs till 300,000 kronor.

Beräkningen av anslagsbehovet grundades på en av befolkningskommissionen gjord uppskattning. Enligt denna borde förslagsvis räknas med 10,000 hjälpfall om året och ett genomsnittsvärde av den beviljade hjälpen av 200 kronor i varje fall, vilket motsvarar en sammanlagd kostnad av 2,000,000 kronor. Föredragande departementschefen fann visserligen sannolikt, att kommissionen räknat i underkant, men ansåg sig, i avvaktan på närmare erfarenhet, böra biträda den av kommissionen gjorda uppskattningen.

Utgifterna för mödrahjälp under budgetåren 1937/38 och 1938/39 framgå av nedanstående sammanställning.

Budgetår	Anvisat kronor	Nettoutgift kronor	Överskridande respektive besparing (+) kronor
1937/38	1,000,000: —	2,523,367: 43	1,523,367: 43
1938/39. Mödrahjälp utan återbetalningsskyldighet	1,700,000: —	8,691,633: 08	6,991,633: 08
Lån	300,000: —	123,215: 76	+ 176,784: 24

Med anledning av de synnerligen stora anslagsöverskridanden som förekommit, hava revisorerna ansett sig böra underkasta användningen av ifrågavarande medel en noggrannare granskning. Därvid har i första hand *organisationskostnaderna* undersökts. Beträffande dessa kostnader gäller i huvudsak följande.

Enligt stadgande i instruktionen för mödrahjälpsnämnderna bestämmer socialstyrelsen efter framställning av nämnden det belopp, som nämnden må för viss tid använda till expenser. För tillgodoseende av detta ändamål under budgetåret 1938/39 disponerade socialstyrelsen enligt kungl. brev den 22 april 1938 högst 30,000 kronor.

Beträffande ersättning åt ordförande och ledamöter i mödrahjälpsnämnd föreskrives i kungl. brev den 3 december 1937, att ordförande och suppleant för ordförande ävensom ledamot och suppleant för ledamot äger att för varje dag, han deltager i sammanträde med nämnden, åtnjuta dagarvode, som skall utgå med 30 kronor till ordförande och suppleant för denne samt 20 kronor till ledamot och suppleant för ledamot. Ordförande, ledamot och

suppleant, som icke är bosatt å den ort, där mödrahjälpsnämnden sammanträder, eller där har sin verksamhet eller där uppehåller sig på grund av allmänt uppdrag, äger vid resa för deltagande i nämndens sammanträden uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklassen I B i gällande allmänna resereglemente.

Till sekreterare skall, enligt föreskrift i kungl. brev den 30 juni 1938, utgå ersättning med, beträffande mödrahjälpsnämnd i landstingsområde 20 kronor för varje sammanträdesdag och 1 krona för varje behandlad ansökning samt beträffande mödrahjälpsnämnd i stad, som ej deltager i landsting, 20 kronor för varje sammanträdesdag och 50 öre för varje behandlad ansökning. I fråga om mödrahjälpsnämnd, hos vilken sekreterare ej finnes anställd, meddelar Kungl. Maj:t efter utgången av varje budgetår beslut, med vilket belopp ersättning för sekreterargöromålens bestridande må utgå till den ledamot av nämnden, som fullgör ifrågavarande göromål.

Revisorerna hava införskaffat uppgifter om antalet sammanträden under budgetåret 1938/39 med de olika mödrahjälpsnämnderna. Av uppgifterna framgår, att sammanträdesdagarna för flertalet mödrahjälpsnämnder varit en eller två i månaden. På vissa håll hava sammanträden hållits betydligt oftare. Sålunda sammanträdde under sagda budgetår mödrahjälpsnämnden i Stockholm 53 gånger och mödrahjälpsnämnden i Västernorrlands läns landstingsområde 50 gånger. Båda dessa nämnder sammanträdde alltså ungefär en gång i veckan. Närmast efter dessa mödrahjälpsnämnder kommer nämnden i Västerbottens läns landstingsområde med 46 sammanträden, mödrahjälpsnämnderna i Älvsborgs läns landstingsområde och i Göteborgs stad, envar med 38 sammanträden, samt mödrahjälpsnämnden i Blekinge läns landstingsområde med 37 sammanträden. Revisorerna hava iakttagit, att mödrahjälpsnämnder med väsentligt större antal avgjorda ärenden kunnat avverka dessa på betydligt färre sammanträden.

Under budgetåret 1938/39 utbetalade organisationskostnader, undantagandes expensutgifter, framgå av nedanstående tablå.

Av tablån framgår, att traktamentsersättning utgått till ledamöter i mödrahjälpsnämnden i Älvsborgs län med betydligt större belopp än inom någon annan mödrahjälpsnämnd. Anledning härtill torde i främsta rummet vara, att nämndens sammanträden hållits i Göteborg, trots att ingen av ledamöterna varit bosatt där. Enligt vad som från nämnden uppgivits för revisorerna skulle Göteborg hava valts till sammanträdesort, emedan en av mödrahjälpsnämndens ledamöter varit bosatt på ort med dåliga tågförbindelser med residensstaden. Vid av revisorerna verkställd undersökning har emellertid konstaterats att tågförbindelserna icke utgjort hinder för sammanträdenas förläggande till Vänersborg, varigenom kostnaderna kunnat avsevärt nedbringas.

Beträffande sekreterarnas granskningsarvoden är till en början att märka, att hos mödrahjälpsnämnderna i Hälsingborg och i Älvsborgs läns landstingsområde särskild sekreterare icke finnes anställd, utan sekreterargöromålen i dessa nämnder bestridas av vederbörande ordförande. Revisorerna

Mödrahjälpsnämnden i	Resekostnader		Dagarvoden	Sekreterarnas granskningsarvoden
	traktamenten	reseersättningar		
Stockholms stad	—	—	3,800: —	2,477: —
Stockholms läns landstingsområde	—	615: 15	2,880: —	1,336: —
Uppsala läns »	448: —	303: 30	1,700: —	1,060: —
Södermanlands läns »	738: —	287: 10	2,170: —	1,281: —
Östergötlands läns »	1,458: —	116: —	1,550: —	1,681, —
Norrköpings stad	95: —	75: 60	1,310: —	283: 50
Jönköpings läns landstingsområde	770: —	170: 30	4,060, —	1,772: —
Kronobergs läns »	91: —	239: 80	2,344: —	1,146: —
Kalmar läns norra »	391: —	267: 10	1,030: —	615: —
Kalmar läns södra »	—	—	1,660: —	1,131: —
Gotlands läns »	—	148: —	690: —	317: —
Blekinge läns »	—	377: 15	4,170: —	2,238: —
Kristianstads läns »	972: —	339: 50	1,150: —	2,428: —
Malmöhus läns »	952: —	169: 75	3,130: —	2,373: —
Malmö stad	67: —	178: 60	1,800: —	474: —
Hälsingborgs stad	—	—	1,690: —	—
Hallands läns landstingsområde	182: —	81: 30	1,040: —	515: —
Göteborgs och Bohus läns landstingsområde	686: —	273: 55	2,480: —	2,077: —
Göteborgs stad	317: —	342: 30	4,120: —	1,102: 50
Älvsborgs läns landstingsområde	1,683: —	566: 10	3 080: —	—
Skaraborgs läns »	1,095: —	826: —	2,110: —	2,165: —
Värmlands läns »	108: —	66: 75	3,180: —	3,100: —
Örebro läns »	—	—	1,800: —	837: —
Västmanlands läns »	—	77: 80	1,460: —	922: —
Kopparbergs läns »	294: —	227: 40	2,980: —	1,740: —
Gävleborgs läns landstingsområde och Gävle stad	731: —	367: 10	1,950: —	3,589: —
Västernorrlands läns landstingsområde	1,167: —	347: 10	4,840: —	4,643: —
Jämtlands läns »	285: —	126: 30	2,420: —	1,971: —
Västerbottens läns »	1,002: —	193: 20	4,540: —	4,572: —
Norrbottens läns »	562: —	317: 25	2,960: —	6,002: —
Summa	14,094: —	7,099: 50	[1] 74,094: —	[1] 53,848: —
Tillhopa	149.135: 50			

vilja i förbigående ifrågasätta, om icke ett bibehållande av denna anordning kan äventyra ärendenas noggranna handläggning, i synnerhet inom mödrahjälpsnämnder med större arbetsbörda. I enlighet med ovan återgivna föreskrifter har ersättning för sekreterargöromålens bestridande i dessa två nämnder bestämts genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut, vilka emellertid icke föranlett utbetalning under budgetåret 1938/39.

Revisorerna vilja framhålla, att sekreterararvodena med få undantag utgått till statligt eller kommunalt anställda tjänstemän, vilka innehaft sekreteraruppdraget såsom bisyssla. Sålunda voro icke mindre än 12 av mödrahjälpsnämndssekreterarna tjänstemän i länsstyrelser. I betraktande av den omfattning, som mödrahjälpen kommit att få, synes det revisorerna, som om mödrahjälpsarbetet måst i vissa fall i alltför hög grad inkräkta på sekreterarens ordinarie arbetsuppgifter.

[1] Då föreskrifter om ersättning åt sekreterare lämnats först den 30 juni 1938, torde i dessa belopp ingå jämväl vissa ersättningar avseende första halvåret 1938.

Enligt socialstyrelsens räkenskaper för budgetåret 1938/39 har till de olika mödrahjälpsnämnderna för expensbehov utanordnats följande belopp.

Mödrahjälpsnämnden i	Kronor	Mödrahjälpsnämnden i	Kronor
Stockholms stad	1,500: —	Göteborgs stad	1,500: —
Stockholms läns landstingsområde	1,700: —	Älvsborgs läns landstingsområde	1,780: —
Uppsala läns »	300: —	Skaraborgs läns »	1,300: —
Södermanlands läns »	1,000: —	Värmlands läns »	1,015: 18
Östergötlands läns »	1,000: —	Örebro läns »	800: —
Norrköpings stad	400: —	Västmanlands läns »	700: —
Jönköpings läns landstingsområde	500: —	Kopparbergs läns »	700: —
Kronobergs läns »	300: —	Gävleborgs läns »	1,300: —
Kalmar läns norra »	500: —	Gävle stad	150: —
Kalmar läns södra »	700: —	Västernorrlands läns landstingsområde	1,800: —
Gotlands läns »	400: —	Jämtlands läns landstingsområde	—
Blekinge läns »	350: —	Västerbottens läns »	1,700: —
Kristianstads läns »	1,000: —	Norrbottens läns »	1,000: —
Malmöhus läns »	800: —		
Malmö stad	800: —	Summa	26,895: 18
Hälsingborgs stad	300: —		
Hallands läns landstingsområde	1,000: —		
Göteborgs och Bohus läns landstingsområde	600: —		

Av tabellen framgår, att expenskostnaderna äro mycket olika inom olika mödrahjälpsnämnder och att det vill synas, som om skillnaden mellan de lägsta och de högsta belopp, vilka av mödrahjälpsnämnderna disponerats för ifrågavarande ändamål, icke läte sig förklaras enbart med skillnaden i arbetsbörda.

Revisorerna övergå härefter till att redogöra för sina iakttagelser beträffande *den omfattning, i vilken mödrahjälp kommit till användning,* och få i sådant hänseende hänvisa till nedanstående statistiska sammanställning.

Sammanställningen har gjorts särskilt för kalenderåret 1938 — det första år, under vilket mödrahjälpsförordningen tillämpades — och särskilt för förra kalenderhalvåret 1939. Av densamma framgår till en början att befolkningskommissionens uppskattning av antalet hjälpfall redan under begynnelseåret visat sig mycket för låg. Medan kommissionen såsom nämnts räknade med 10,000 hjälpfall om året, utvisar sammanställningen för 1938 nära 3 $^1/_2$ gånger så stort antal beviljade ansökningar. För 1939 synes detta antal komma att ytterligare väsentligt ökas. Däremot har kommissionens uppskattning av genomsnittskostnaden för den beviljade hjälpen visat sig i stort sett hålla streck.

Av särskilt intresse äro de siffror, som angiva antalet beviljade ansökningar i procent av antalet levande födda. Den omständigheten, att siffrorna för förra halvåret 1939 undantagslöst äro högre än motsvarande tal för 1938, torde bero på att mödrahjälpsinstitutet först under loppet av 1938 så småningom slog igenom i det allmänna medvetandet. Även om förstnämnda siffror helt naturligt icke kunna anses annat än i ringa mån representativa för de förhållanden, som med en fri utveckling av mödrahjälpen skulle

Vissa statistiska uppgifter angående mödrahjälpen under tiden 1 januari—31 december 1938.

Mödrahjälpsnämnden i	Antal avgjorda ansökningar	Beviljade ansökningar från gifta mödrar	Beviljade ansökningar från ogifta mödrar	Summa beviljade ansökningar	Beviljade ansökningar i % av antalet avgjorda ansökningar	Beviljade understöd kronor	Beviljade lån kronor	Summa beviljade understöd och lån kronor	Genomsnittligt belopp per beviljad ansökning kronor	Antal levande födda (prel. siffror)	Antal beviljade ansökningar i % av antalet levande födda
Stockholms stad	1,774	1,043	713	1,756	98.98	384,455	22,900	407,355	232.54	6,928	25.35
Stockholms läns landstingsområde	994	661	260	921	92.65	200,452	4,575	205,027	222.61	3,772	24.42
Uppsala läns »	520	341	143	484	93.07	79,772	—	79,772	164.81	1,976	24.49
Södermanlands läns »	763	504	184	688	90.17	132,107	3,746	135,853	197.46	2,620	26.26
Östergötlands läns »	978	698	236	934	95.50	157,315	657	157,972	169.13	3,711	25.17
Norrköpings stad	371	256	66	322	86.79	69,263	716	69,979	217.32	972	33.13
Jönköpings läns landstingsområde	956	729	152	881	92.15	176,445	200	176,645	200.50	3,556	24.78
Kronobergs läns »	780	586	128	714	91.53	140,254	220	140,474	196.73	2,183	32.71
Kalmar läns norra »	396	291	77	368	92.92	66,837	580	67,417	183.19	1,429	25.75
Kalmar läns södra »	739	531	145	676	91.47	128,307	745	129,052	190.75	2,124	31.83
Gotlands läns »	317	219	85	304	95.89	63,866	690	64,556	212.34	1,013	30.00
Blekinge läns »	1,438	1,089	288	1,377	95.75	276,200	6,500	282,700	205.30	2,433	56.58
Kristianstads läns »	1,319	903	326	1,229	93.17	212,026	1,030	213,056	173.35	3,879	31.68
Malmöhus läns »	1,314	870	365	1,235	93.98	235,537	5,143	240,680	194.88	4,558	27.10
Malmö stad	617	357	168	525	85.08	102,487	5,281	107,768	205.27	2,129	24.66
Hälsingborgs stad	386	242	124	366	94.81	49,935	688	50,623	138.03	943	38.81
Hallands läns landstingsområde	515	372	95	467	90.67	89,131	1,110	90,241	193.23	2,250	20.76
Göteborgs o. Bohus läns »	1,189	939	169	1,108	93.18	228,735	2,490	231,225	208.68	2,749	40.31
Göteborgs stad	1,412	934	366	1,300	92.06	225,197	22,874	248,071	190.82	4,041	32.17
Älvsborgs läns landstingsområde	1,513	1,167	289	1,456	96.23	238,396	2,759	241,155	165.62	4,608	31.60
Skaraborgs läns »	1,579	1,288	229	1,517	96.07	319,769	1,400	321,169	211.71	3,409	44.50
Värmlands läns »	1,880	1,370	419	1,789	94.62	358,908	7,582	366,490	204.85	3,712	48.20
Örebro läns »	773	411	211	622	80.46	121,117	1,561	122,678	197.23	2,841	21.89
Västmanlands läns »	715	357	223	580	81.11	100,872	1,275	102,147	176.11	2,346	24.72
Kopparbergs läns »	891	514	296	810	90.90	167,663	7,430	175,093	216.16	3,491	23.20
Gävleborgs läns »	1,535	937	557	1,494	97.32	297,425	1,993	299,418	200.41	3,566	41.90
Gävle stad	113	71	42	113	100.00	20,999	250	21,249	188.04	527	21.44
Västernorrl. läns landstingsområde	2,830	1,927	727	2,654	93.78	513,019	4,555	517,574	195.01	4,442	59.75
Jämtlands läns »	1,083	682	346	1,028	94.92	203,532	1,735	205,267	194.42	2,266	45.37
Västerbottens läns »	2,846	2,327	384	2,711	95.25	635,915	22,740	658,655	242.94	4,311	62.89
Norrbottens läns »	4,059	3,494	342	3,836	94.50	715,661	5,280	720,941	187.94	4,714	81.37
Summa	**36,595**	**26,110**	**8,155**	**34,265**	**93.63**	**6,711,597**	**138,705**	**6,850,302**	**199.92**	**93,499**	**34.93**

Vissa statistiska uppgifter angående mödrahjälpen under tiden 1 januari—30 juni 1939.

Mödrahjälpsnämnden i	Antal avgjorda ansökningar	Beviljade ansökningar från gifta mödrar	Beviljade ansökningar från ogifta mödrar	Summa beviljade ansökningar	Beviljade ansökningar från ogifta mödrar i % av antalet beviljade ansökningar	Beviljade ansökningar i % av antalet avgjorda ansökningar	Beviljade understöd kronor	Beviljade lån kronor	Understöd + lån kronor	Genomsnittligt belopp per beviljad ansökning kronor	Antal levande födda (prel. siffror)	Antal beviljade ansökningar i % av antalet levande födda
Stockholms stad	1,331	772	497	1,269	39.16	95.34	236,143	21,946	258,089	203.38	3,638	34.88
Stockholms läns landstingsområde	772	545	174	719	24.20	93.13	147,101	2,335	149,436	207.83	2,087	34.45
Uppsala läns »	431	295	100	395	25.31	91.64	67,328	235	67,563	171.04	1,063	37.15
Södermanlands läns »	655	447	128	575	22.26	87.78	103,772	678	104,450	181.65	1,407	40.86
Östergötlands läns »	718	515	149	664	22.43	92.47	104,046	—	104,046	156.69	1,892	35.09
Norrköpings stad	177	112	30	142	21.12	80.22	35,773	262	36,035	253.76	514	27.62
Jönköpings läns landstingsområde	798	612	109	721	15.11	90.35	133,449	—	133,449	185.07	1,846	39.05
Kronobergs läns »	446	349	53	402	13.18	90.13	68,817	220	69,037	171.73	1,128	35.63
Kalmar läns norra »	384	293	44	337	13.05	87.76	65,652	—	65,652	194.81	772	43.65
Kalmar läns södra »	602	428	89	517	17.21	85.88	104,914	300	105,214	203.50	1,074	48.13
Gotlands läns »	253	200	48	248	19.35	98.02	50,638	540	51,178	206.36	511	48.53
Blekinge läns »	800	597	155	752	20.06	94.00	130,503	2,800	133,303	176.26	1,185	63.45
Kristianstads läns »	1,093	727	249	976	25.51	89.29	144,595	1,015	145,610	149.19	2,061	47.35
Malmöhus läns »	1,056	748	248	996	24.89	94.31	194,260	1,493	195,753	196.53	2,406	41.39
Malmö stad	393	218	117	335	34.92	85.24	57,592	573	58,165	173.62	1,134	29 54
Hälsingborgs stad	206	115	64	179	35 75	86.89	23.985	—	23.985	133.99	450	39.77
Hallands läns landstingsområde	412	303	58	361	16.06	87.62	64,213	250	64.463	178.56	1,166	30.96
Göteborgs o. Bohus läns »	884	658	101	759	13.30	85.85	133,866	890	134,756	177.54	1,469	51.66
Göteborgs stad	957	558	259	817	31.70	85.37	158,223	9,150	167,373	204.86	2,185	37.39
Älvsborgs läns landstingsområde	1,091	876	152	1,028	14.78	94.22	175,507	1,120	176,627	171.81	2,461	41.77
Skaraborgs läns »	1,186	946	153	1,099	13.92	92.66	195,974	700	196,674	178.95	1,870	58.77
Värmlands läns »	1,286	907	271	1,178	23.00	91.60	245,108	960	246,068	208.88	1,949	60.44
Örebro läns »	485	263	107	370	28.91	76.28	69,655	1,117	70,772	191.27	1,608	23.00
Västmanl. läns landstingsområde	441	253	113	366	30.87	82.99	67,668	—	67,668	184.88	1,318	27.76
Kopparbergs läns »	774	467	237	704	33.66	90.95	152,104	4,065	156,169	221.83	1,803	39,04
Gävleborgs läns »	1,290	809	423	1,232	34.33	95.50	259,188	1,719	260,907	211.77	1,807	68.17
Gävle stad	88	60	27	87	31.03	98.86	16,067	240	16,307	187.43	272	31.98
Västernorrl. läns landstingsområde	1,894	1,320	454	1,774	25 59	93.66	355,466	270	355,736	200.52	2,351	75.45
Jämtlands läns »	874	531	265	796	33.29	90.04	139,010	525	139,535	174.03	1,181	67.40
Västerbottens läns »	1,897	1,598	225	1,823	12.34	96.09	392,052	14,980	407,032	223.27	2,235	81.56
Norrbottens läns »	1,938	1,639	190	1,829	10.38	94.37	391,310	150	391,460	214.02	2,465	74.19
Summa	**25,612**	**18,161**	**5,289**	**23,450**	**22.55**	**91.55**	**4,483,979**	**68,533**	**4,552,512**	**194.13**	**49,308**	**47.55**

komma att råda för framtiden, torde de dock giva något bättre ledning än siffrorna för 1938.

Det är till en början påfallande, att procenttalet visar sig så mycket lägre för de sex stora städerna än för landet i sin helhet. Medan procenttalet för hela riket är 47.55, ligger motsvarande tal för Norrköping och Malmö under 30 och för de övriga storstäderna mellan 31.98 (Gävle) och 39.77 (Hälsingborg).

Beträffande landsbygden föreligger en markerad skillnad mellan landets södra och mellersta delar med undantag av Blekinge och Värmland, å ena sidan, samt sistnämnda två landskap och de fem nordligaste länen, å den andra. För några av sistnämnda norrländska län samt jämväl för vissa orter uti södra delarna av landet måste dock härvid beaktas där rådande svåra arbetslöshetsförhållanden. Lägsta procenttalet i hela landet utvisar Örebro läns landstingsområde med 23.00 och det högsta Västerbottens läns landstingsområde med 81.56.

Revisorerna, som ansett det uppenbart att de mycket stora skillnaderna i procenttal mellan olika mödrahjälpsnämnder icke enbart kunna bero på befolkningens olika förmögenhetsförhållanden, hava därför sökt finna jämväl andra förklaringsgrunder härtill.

I första hand hava revisorerna härvid sökt få en uppfattning om på vad sätt *behovsprövningen* verkställts. Såsom ovan nämnts stadgas i mödrahjälpsförordningen att kvinna för att kunna tillerkännas mödrahjälp skall vara »i uppenbart behov av understöd». Beträffande tolkningen av nämnda uttryck säges i förarbetena endast, att prövningen av behovet ej bör givas fullt samma stränga karaktär som prövning av fattigvårdsbehov.

Att prövningen av hjälpbehovet med så vaga direktiv ej blivit ensartad torde vara förklarligt. Vid genomgång av mödrahjälpsnämndernas korrespondens och andra handlingar hava revisorerna också funnit, att högst betydande olikheter mellan mödrahjälpsnämndernas praxis föreligger. Mödrahjälpsnämnden i Kopparbergs läns landstingsområde tillämpar exempelvis regeln, att en tidigare barnlös familj i skogsbygden icke får mödrahjälp om inkomsten uppgår till 1,200 kronor för år, såvida inga särskilda omständigheter föreligga. Beträffande industriarbetare har denna mödrahjälpsnämnd satt motsvarande gräns till 1,400 kronor om året. Andra mödrahjälpsnämnder åter synas hava avvisat tanken på en fixerad inkomst såsom gräns för mödrahjälpsbehovet, och åtminstone i vissa fall har hjälp beviljats vid årsinkomster på mellan 3,000 och 4,000 kronor.

Revisorerna hava även underkastat *mödrahjälpen i dess förhållande till moderskapspenning och fattigvård* en granskning. Vad först angår moderskapspenning, så anses enligt förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning behov av sådan hjälp föreligga, om för kvinnan eller, där hon är gift och sammanlever med sin man, för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits be-

skattningsbart belopp, uppgående till minst 3,000 kronor. Moderskapspenning utgår till lindrande av de med barnsbörd förenade kostnaderna. Enligt förarbetena äro kostnaderna för förlossningsvård ävensom för barnets första utrustning avsedda att bestridas av moderskapspenningen, medan mödrahjälpen bör givas karaktär av hjälp allenast åt modern.

Beträffande mödrahjälpen i dess förhållande till fattigvård, så äro av fattigvården för stadigvarande försörjning omhändertagna kvinnor enligt föreskrift i mödrahjälpsförordningen undantagna från möjlighet att erhålla mödrahjälp. Ifråga om andra kvinnor avsågs till en början, att fattigvård och mödrahjälp aldrig skulle kunna utgå samtidigt, utan mödrahjälp skulle givas sådan storlek, att den täckte kvinnans hela understödsbehov. Sedan olägenheterna av denna regel framträtt allt starkare, anses numera i enlighet med ett i statsverkspropositionen till 1939 års riksdag av vederbörande departementschef gjort uttalande fattigvård och mödrahjälp kunna utgå samtidigt.

För att vinna klarhet i frågan, huruvida gränsdragningen mellan å ena sidan mödrahjälp och å den andra sidan moderskapspenning samt fattigvård skett någorlunda enhetligt, hava revisorerna sökt för hela landet sammanställa de olika utgiftsändamål, till vilka mödrahjälp utgått under budgetåret 1938/39. En sådan sammanställning har emellertid av flera skäl ej kunnat göras under den tid, som stått revisorerna till buds. Enligt 6 § mödrahjälpsförordningen skall i mödrahjälpsnämnds beslut, varigenom mödrahjälp beviljas, angivas vilka huvudsakliga behov hjälpen avser att täcka.

Denna föreskrift har av vissa mödrahjälpsnämnder tolkats så, att i besluten angivits de belopp, som må användas för varje angivet utgiftsändamål.

Andra mödrahjälpsnämnder hava angivit de olika utgiftsändamål, som må ifrågakomma, men icke huru mycket som till vart och ett av dem må utgå, utan allenast ett klumpbelopp.

Slutligen har i vissa fall förekommit, att utgiftsändamålen icke alls specificerats, utan endast visst belopp anvisats till mödrahjälp, »att utgå enligt barnavårdsnämndens bestämmande» el. dyl.

Då mödrahjälpsnämndernas protokoll på grund härav ej kunnat läggas till grund för ifrågavarande sammanställning, hava revisorerna måst bygga densamma på de redovisningar, som från barnavårdsnämnderna inkommit till länsstyrelserna och av dem överlämnats till riksräkenskapsverket. Dessa redovisningar hava emellertid visat sig behäftade med sådana brister — varom mera nedan — att de ej i annat än mycket begränsad utsträckning varit användbara för revisorernas nu ifrågavarande syfte. På grund härav hava revisorerna måst uppgiva tanken på en sammanställning, avseende hela landet, och inskränka sig till nedanstående tablå. Revisorerna vilja framhålla, att på grund av ofullständigheten i barnavårdsnämndernas redovisningar de i sammanställningen upptagna siffrorna ej till alla delar kunna anses fullt tillförlitliga.

Mödrahjälpsnämnden i	Personlig utrustning kronor	%	Kostförbättring kronor	%	Tandvård kronor	%	Hemhjälp kronor	%
Stockholms stad	129,923	27	149,616	32	70,787	15	12,896	3
Södermanlands län	88,225	55	30,187	19	12,989	8	15,119	9
Jönköpings »	117,976	49	47,858	19	3,564	1	38,537	15
Kronobergs »	59,172	42	38,816	27	4,033	3	21,228	15
Göteborgs och Bohus »	82,821	32	144,595	57	5,275	2	13,315	5
Älvsborgs »	83,024	26	131,849	42	6,396	2	55,967	18
Jämtlands »	121,525	46	66,033	25	13,815	5	31,104	12
Västerbottens »	373,212	44	145,003	17	21,645	3	224,288	27

Av sammanställningen framgår, att olika utgiftsändamål av skilda mödrahjälpsnämnder tillgodosetts i högst skiftande omfattning. Medan exempelvis mödrahjälpsnämnden i Södermanlands läns landstingsområde anvisat ej mindre än 55 procent av hela mödrahjälpskostnaden till personlig utrustning, har mödrahjälpsnämnden i Älvsborgs läns landstingsområde tillgodosett samma utgiftsändamål med allenast 26 procent av totalkostnaden. Sistnämnda mödrahjälpsnämnd åter har till kostförbättring anvisat 57 procent av hela mödrahjälpskostnaden under det att mödrahjälpsnämnden i Västerbottens läns landstingsområde anvisat procentuellt lägre belopp eller 17 procent till samma ändamål. Hjälp till tandvård har av mödrahjälpsnämnderna i Stockholms stad och i Södermanlands läns landstingsområde anvisats i procentuellt väsentligt större omfattning än av övriga ifrågavarande mödrahjälpsnämnder, och kostnaderna för hemhjälp äro inom Västerbottens mödrahjälpsnämndsområde i det närmaste dubbelt så stora (27 procent) som inom något annat av ifrågavarande områden.

Beträffande de *särskilda utgiftsändamålen* i sammanställningen vilja revisorerna meddela följande.

Under rubriken personlig utrustning innefattas kostnader för utrustning av både modern och barnet. Att mödrarna erhålla nödvändig beklädnadsutrustning står i full överensstämmelse med mödrahjälpsförordningens mening. Men då inköpen, såsom i åtskilliga fall skett, avsett tio eller ända upp till tolv olika slag av tyg eller 65 meter av samma klänningstyg, vilket slukat större delen av mödrahjälpens maximibelopp, har gränsen för det nödvändiga överskridits. Likaså synes det vittna om mindre gott omdöme att för mödrahjälpsmedel inköpa bad- och gymnastikdräkter, kappor i prislägen omkring 100 kronor, dräkter i samma prislägen samt handskar och sidentyg.

En iakttagelse, som gjorts beträffande åtskilliga barnavårdsnämnder, är att beklädnadshjälpen uppenbarligen kommit mannen eller äldre barn tillgodo. I vissa fall har detta direkt angivits i räkningarna, i andra åter har det framgått av sammanhanget, såsom då till en moder inköpts sju par skor, eller fem pullovers eller två flickförkläden.

Kostnaderna för den personliga utrustningen åt modern har i stor omfattning använts till inköp av husgeråd. Då inköpen avsett exempelvis korkmattor eller handdukar eller lakansväv synes man vara inne på en linje,

Vårdkostnad kronor	%	Hyresbidrag kronor	%	Kontant kronor	%	Ej specificerat belopp kronor	%	Inackordering kronor	%	Diverse kronor	%	Summa utanordnat kronor
45,728	10	18,105	4	1,390	—	357	—	43,124	9	501	—	472,427
6,077	4	275	—	630	—	3,040	2	4,828	3	447	—	161,817
12,600	5	125	—	375	—	27,120	11	300	—	—	—	248,455
8,697	6	120	—	—	—	130	—	6,882	5	2,936	2	142,014
5,564	2	130	—	2,604	1	270	—	2,806	1	295	—	257,675
17,453	5	3,390	1	30	—	392	—	18,570	6	—	—	317,071
9,669	4	319	—	360	—	—	—	22,141	8	97	—	265,063
10,338	1	590	—	—	—	26,005	3	36,605	4	7,068	1	844,754

som icke överensstämmer med mödrahjälpsförordningens anda. De inköpta partierna hava ofta varit relativt stora; omkring 40 meter lakansväv förekommer exempelvis ofta. Inköp av sängkläder har i många fall skett i en utsträckning, som gör det uppenbart, att hela familjens behov därav tillgodosetts, såsom då till en moder inköpts 5 täcken och 4 filtar. Möbelinköp äro vanliga, både av sängar, soffor och ottomaner — med utrustning i många fall för två personer — och av stolar samt gardiner. Inköp av mat- och kaffeskedar samt av strykjärn och sopkvastar hava också iakttagits.

Som exempel på utrustningskostnader, som under inga omständigheter bort bestridas av mödrahjälpsmedel, vilja revisorerna anföra, att i en och samma kommun till tre olika mödrar inköpts begagnade symaskiner för respektive 114, 75 och 65 kronor. På ett annat håll har inköpts en cykelslang och på ytterligare ett annat en vridmaskin. Paraplyer hava inköpts i rätt många fall och resväskor i åtminstone ett par samt parfym i ett fall.

Då det gäller utrustning av barnet dominera kostnaderna för inköp av barnvagnar. Enbart i Stockholms stad har för detta ändamål utbetalts 29,238 kronor. Att märka är, att inköpskostnaden i Stockholm är ovanligt låg; för enkelvagn betalas nästan regelmässigt 36 kronor och för tvillingvagn 55 kronor. I det övriga landet, där antalet inköpta barnvagnar är betydligt lägre — en mödrahjälpsnämnd har med hänsyn till moderskapspenningen och dess uppgift i princip avslagit framställningar om inköp av barnvagnar — är i stället styckekostnaden väsentligt högre, ofta mellan 75 och 100 kronor, i undantagsfall ännu mer.

I fråga om utgifterna för kostförbättring ligger det i sakens natur, att svårigheten att skilja den till mödrahjälp berättigade moderns behov från den återstående familjens framträder särskilt starkt. Denna svårighet kan emellertid enligt revisorernas mening näppeligen berättiga till de ofta förekommande inköpen av mjöl, gryn och socker säckvis. Icke heller synas de i ett par fall gjorda inköpen av levande slaktgrisar eller det i ett fall gjorda inköpet av en ko överensstämma med en sund tillämpning av mödrahjälpsförordningen. Huruvida inköpen av kaffe, som i vissa områden förekomma i stor omfattning och snart sagt i alla fall, där kostförbättring beviljats, äro att ur medicinsk synpunkt rekommendera, vilja revisorerna låta vara osagt.

Beträffande kostnaderna för hemhjälp hava revisorerna iakttagit, att dessa

ej alltför sällan utgått till modern själv — i form av ersättning för förlorad arbetsförtjänst och i ett fall såsom »sylön». I en socken i Norrbotten hava ersättningarna för hemhjälp så gott som genomgående utgått till mannen. I hela landet förekommer ofta, att sådan ersättning utgår till moderns systrar eller mor.

Även om vårdkostnaderna i vissa fall utgått med höga belopp — 10 kronor för vårddag har sålunda utgivits i vissa fall — synas de i regel hava hållits inom lämpligt avvägda gränser, beroende på att spädbarnshem i stor utsträckning anlitats.

De i sammanställningen under rubriken »kontant» upptagna beloppen äro i regel sådana, där särskilt utgiftsändamål ej av mödrahjälpsnämnden angivits och ej heller framgår av barnavårdsnämndens redovisning. I åtskilliga fall har förekommit, att modern utkvitterat mödrahjälpens maximibelopp, 300 kronor, utan att någon som helst uppgift angående medlens användning stått att få. I ett par fall har kvitton företetts å restituerad fattigvård.

Vad angår inackorderingskostnaderna, så hava dessa i stor omfattning — på vissa håll och då det gällt ogifta mödrar nästan som regel — betalts till den hjälpberättigades föräldrar eller andra anhöriga.

Under posten diverse hava revisorerna sammanfört en del mestadels mindre betydande kostnader, såsom steriliseringskostnader, resekostnader och bränsleinköp. Därunder har ock hänförts inköp av guldringar och ett inköp av rakvatten.

Revisorerna hava slutligen ansett sig böra något vidröra *den formella handläggningen av mödrahjälpsärenden.*

Såsom centralmyndighet för hela landet för mödrahjälpsärenden fungerar socialstyrelsen. Utan att underskatta svårigheterna att åstadkomma enhetlig praxis och nödvändig sparsamhet på förevarande område hava revisorerna likväl icke kunnat undgå att finna, att socialstyrelsen åtminstone under den första tid, då förordningen tillämpades, kunnat med större kraft och skärpa verka i denna riktning. Positiva och vägledande direktiv synas sålunda hava lämnats endast i obetydlig omfattning. Revisorerna hava emellertid med tillfredsställelse konstaterat, att socialstyrelsen, sedan det kommit till ämbetsverkets kännedom, att mödrahjälpsfrågan var föremål för revisorernas uppmärksamhet, synes hava tagit vissa initiativ på förevarande område. Socialstyrelsen har sålunda under revisionens gång dels hemställt att frågan om fastställande av enhetliga grunder för granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar måtte upptagas till övervägande, dels ock hemställt om och även erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa statistisk undersökning av vissa förhållanden på området för mödrahjälp.

Vad därefter angår mödrahjälpsnämndernas formella handläggning av ärenden, så hava revisorerna redan tidigare omnämnt brister i vissa mödrahjälpsnämnders protokoll. I stort sett synas emellertid mödrahjälpsnämnderna hava nedlagt ett intresserat och noggrant arbete på att sprida kännedom om mödrahjälpen och utvidga tillämpningen av densamma. I vissa fall ha

genom cirkulär och promemorior till barnavårdsnämnderna regler fastställts och anvisningar lämnats för mödrahjälpens rätta handhavande. I vissa fall hava standardiserade utrustningsförslag tillställts barnavårdsnämnderna och dietlistor, upptagande lämplig kost för ammande mödrar, fastställts. Slutligen hava mödrahjälpsnämnderna flerstädes genom överläggningar och konferenser med ombud för barnavårdsnämnderna sökt åstadkomma önskvärd likformighet.

Om alltså arbetet med att förbättra och utvidga mödrahjälpen synes förtjänt av ett gott vitsord, så hava revisorerna å andra sidan fått det bestämda intrycket, att flertalet mödrahjälpsnämnder alltför litet beaktat synpunkten av sparsamhet med det allmännas medel. Detta är så mycket mer beklagligt, som även barnavårdsnämnderna i mycket ringa utsträckning synas hava anlagt denna synpunkt.

Såsom exempel på barnavårdsnämndernas sätt att handhava på dem ankommande åtgärder vilja revisorerna anföra följande inom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län upprättade promemoria vid granskning av redovisningar över mödrahjälpsmedel. Revisorerna vilja framhålla, att motsvarande promemorior i regel icke synas hava upprättats inom andra länsstyrelser, ehuru detta enligt revisorernas mening varit önskvärt.

Härryda.

A. L. I. K., R. H. M. B. och D. O. J:son B.

Räkningar å inköpta varor hava icke bifogats redovisningarna.

R. E. J. J.

Räkningar rörande inköpta varor till kostförbättring 80 kronor och till utrustning, 80 kronor, hava icke bifogats.

De anmärkta bristerna i redovisningarna gör det omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Partille.

I samtliga fall har barnavårdsnämnden kontant utbetalat den beviljade mödrahjälpen. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp, inackordering eller sjukvård hava icke avlämnats. Nämnda brist i redovisningen gör det omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida medlen kommit till fullt ändamålsenlig användning.

Västra Frölunda.

I samtliga fall synes barnavårdsnämnden hava kontant till sökanden utbetalat den beviljade mödrahjälpen. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp, inackordering eller sjukvård hava icke bifogats redovisningen. Nämnda brist i redovisningen gör det omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida medlen kommit till fullt ändamålsenlig användning.

Björlanda.

Nämnden har kontant utbetalat den beviljade mödrahjälpen. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp eller inackordering etc. hade bort bifogas, då det eljest är omöjligt att kontrollera huruvida medlen blivit använda på ett fullt ändamålsenligt sätt.

Säve.

Nämnden synes hava kontant utbetalat mödrahjälpsmedlen till sökandena A. L. P. och S. E. K. Mödrahjälpsnämnden har icke föreskrivit dy-

likt förfaringssätt. Räkningar å inköpta varor etc. hade bort bifogas, då det eljest är omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Kareby.

A. L. K. har beviljats mödrahjälp med 230 kronor. Vid redovisningen finnes fogade kvitton, utvisande att 200 kronor kontant utbetalats till K. Föreskrift om kontantutbetalning har icke meddelats av mödrahjälpsnämnden. Räkningar å inköpta varor etc. hade bort bifogas. Ovannämnda skiljaktighet å 30 kronor bör förklaras.

Lycke.

Av de åt L. A. J. anslagna mödrahjälpsmedlen har 150 kronor använts till kostförbättring. Räkningar å de för kostförbättringen avsedda varorna hava icke bifogats. Nämnda brist i redovisningen omöjliggör kontroll huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Hålta.

Av de åt G. A. E. K. och G. K. R. anslagna mödrahjälpsmedlen hava 120 kronor respektive 150 kronor använts till kostförbättring. Räkningar å de för kostförbättringen avsedda varorna, som av nämnda personer inköpts, saknas vid redovisningarna. Nämnda brist i redovisningen omöjliggör kontroll huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Solberga.

Av de åt L. S., O. J. L. och E. A. J. anslagna mödrahjälpsmedlen hava resp. 120 kronor, 180 kronor och 180 kronor använts till kostförbättring. Räkningar å de för kostförbättringen avsedda varor, som av nämnda personer inköpts, saknas vid redovisningarna. Nämnda brist i redovisningen gör det omöjligt att kontrollera huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Spekeröd.

Av de åt A. M. A. och A. E. R. utbetalande mödrahjälpsmedlen hava 25 kronor 70 öre resp. 27 kronor 40 öre använts till inköp av kaffe.

Beloppen tillhopa 53 kronor 10 öre böra *återbetalas till statsverket.*

Ödsmål.

R. I. B.

Av de anslagna mödrahjälpsmedlen ha 7 kr. 80 öre åtgått för inköp av rullgardiner.

A. A. A.

Baddräkt har inköpts för 3 kr. 25 öre.

Nämnda belopp tillhopa 11 kronor 5 öre böra *återbetalas till statsverket.*

Grinneröd.

I samtliga fall har barnavårdsnämnden kontant utbetalat den beviljade mödrahjälpen. Detta har icke varit i överensstämmelse med mödrahjälpsnämndens beslut. Redovisningen omfattar utdrag av dagboken över mödrahjälpsverksamheten jämte vid utdragen fogade postgirotalonger. Räkningar rörande de inköpta varorna hava icke bifogats. Sålunda saknas möjlighet att kontrollera huruvida de anslagna medlen utnyttjas på ändamålsenligt sätt.

Ljung.

V. T. A.

Mödrahjälpsnämnden har till utrustning åt moder och barn anslagit 120 kronor och till kostförbättring 180 kronor. Enligt barnavårdsnämndens re-

dovisning har till utrustning förbrukats allenast 66 kronor 87 öre under det att återstoden använts till inköp av livsmedel.

Torp.

I samtliga fall (utom beträffande H. E. K.) har barnavårdsnämnden kontant utbetalat den beviljade mödrahjälpen ehuru föreskrift om dylikt förfaringssätt icke lämnats av mödrahjälpsnämnden. Räkningar å inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp, inackordering eller sjukvård hava icke bifogats redovisningarna. Nämnda brist i redovisningen gör det omöjligt att kontrollera huruvida mödrahjälpen kommit till ändamålsenlig användning.

Skaftö, Käringön, Mollösund.

Barnavårdsnämnden har kontant utbetalat den beviljade mödrahjälpen, oaktat föreskrift om dylikt förfaringssätt icke lämnats av mödrahjälpsnämnden. Räkningar å inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp etc. hava icke bifogats. Härigenom omöjliggöres kontroll huru medlen kommit till användning.

Valla.

H. B. A.

Räkningar å varor avsedda till kostförbättring till belopp av 80 kronor hava icke bifogats.

A. R.

Av anslagna medel till kostförbättring, 100 kronor, ha 30 kronor åtgått till inköp av kaffe. Beloppet, 30 kronor, bör *återbetalas till statsverket.*

B. V. J.

Räkning å matvaror 100 kronor, är ej specificerad. Möjlighet saknas sålunda att kontrollera hur beloppet blivit använt ifråga om inköp av dylika varor.

Stenkyrka.

I samtliga fall har barnavårdsnämnden kontant utbetalat de beviljade understöden. Endast kvittenser å kontanta utbetalningar eller postgirotalonger hava bifogats redovisningarna. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp eller inackordering hava icke lämnats. Den påtalade bristen i redovisningen omöjliggör kontroll huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Klövedal.

S. M. J.

Räkningar beträffande inköp av till kostförbättring avsedda varor till belopp av 120 kronor ha icke bifogats.

E. V. H.

Samma anmärkning.

E. T.

Räkningar beträffande varor, som inköpts för de erhållna medlen, ha icke bifogats redovisningen.

Den påtalade bristen i redovisningen gör det omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida de anslagna medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Rönnäng.

J. D. E. J.

Kvitto å utgivet arvode för hemhjälp, 60 kronor, saknas.

Övriga redovisningar: Räkningar rörande inköpta varor saknas.

Klädesholmen.

Barnavårdsnämnden har kontant utbetalat de beviljade understöden. Föreskrift om dylikt förfaringssätt har icke lämnats av mödrahjälpsnämnden. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp, inackordering eller sjukvård hade i förekommande fall bort bifogas redovisningarna, då det eljest icke är möjligt att kontrollera huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Lane-Ryr.

Räkningar rörande inköp av varor avsedda till kostförbättring till belopp av 90 kronor har icke bifogats. Denna brist omöjliggör kontroll huruvida medlen kommit till fullt ändamålsenlig användning.

Bäve.

A. M. S. M.

Räkningar rörande inköpta varor avsedda till kostförbättring till belopp av 150 kronor saknas.

J. V. K.

Av de till kostförbättring anslagna medlen 150 kronor har 34 kronor åtgått till inköp av kaffe. Beloppet 34 kronor bör *återbetalas till statsverket*

Bokenäs: Se Klädesholmen.

Lyse.

I. M. S.

Räkning å utrustningspersedlar 100 kronor saknas.

S. E. K.

Kvitto å utbetalt arvode åt hemhjälp samt räkning å inköpta utrustningspersedlar saknas.

H. M. A.

Räkning å inköpta utrustningspersedlar, 90 kronor, ha ej bifogats.

Bro.

I redovisningarna angående I. Ch. J., H. J. K. och H. G. Å. saknas räkningar rörande inköp av varor avsedda till kostförbättring. Denna brist omöjliggör kontroll huruvida de anslagna medlen kommit till fullt ändamålsenlig användning.

Malmön.

I samtliga ärenden, för vilka redovisning lämnats, saknas specificerade räkningar å varor avsedda till kostförbättring. Möjlighet saknas sålunda att kontrollera huruvida de anslagna medlen blivit utnyttjade på ändamålsenligt sätt.

Askum.

H. E. E. och E. G. K.

I vardera ärendet saknas räkning å inköpta matvaror till belopp av 30 kronor.

M. L. K.

Räkning å utrustning upptager bl. a. följande poster, karaffsats Kr. 2:75, bringare Kr. 0:90, ½ duss. knivar Kr. 5:75, ½ duss. skedar Kr. 1:50, ½ duss. gafflar Kr. 1:25, 1 duss. glas Kr. 1:20. De anmärkta beloppen tillhopa Kr. 13:35 böra av barnavårdsnämnden *återbetalas till statsverket.*

Tossene.

R. I. H. B. och E. M. M.

Räkningar å inköpta varor saknas.

A. E. A. och A. E. A.
Räkningar å varor avsedda till kostförbättring, 150 kr. resp. 120 kr. ha icke bifogats.
T. M. A.
En räkning å 30 kronor saknas.
A. Ch. K.
Räkning å matvaror, 50 kronor, saknas.
A. V. O.
Till utrustning har använts 80 kronor under det att mödrahjälpsnämnden anslagit allenast 60 kronor för detta ändamål.
Räkningar beträffande kostförbättringen saknas.

Svarteborg.
Av de till kostförbättring anslagna medlen ha relativt stora belopp använts till inköp av kaffe, vilket framgår av uppställningen här nedan.

Ärende:	Belopp för kostförbättrfng	Därav inköp av kaffe
E. G.	150: —	25: 20
R. O.	120: —	12: 60
S. E. K.	150: —	18: 75
H. F. J.	180: —	7: 35
M. A. K.	150: —	12: 80
A. V. T.	150: —	18: —
I. M. B.	100: —	11: 45
	1,000: —	106: 15

Beloppet, Kr. 106: 15, bör av barnavårdsnämnden *återbetalas till statsverket.*

Håby: Se Klädesholmen.

Krokstad.
A. K. E. S.
Av de till kostförbättring anslagna medlen 150 kronor, ha 18 kr. 40 öre använts till inköp av kaffe. Beloppet 18 kr. 40 öre bör *återbetalas till statsverket.*
M. J. J.
Av de till kostförbättring anslagna medlen, 120 kronor, ha 21 kr. 60 öre använts till inköp av kaffe. Beloppet 21 kr. 60 öre bör *återbetalas till statsverket.*
E. I. A.
Mödrahjälpsnämnden har föreskrivit, att av den beviljade mödrahjälpen 150 kronor skulle användas till kostförbättring och 150 kronor till utrustning. Enligt barnavårdsnämndens redovisning har emellertid 200 kronor förbrukats till kostförbättring och 100 kronor till utrustning.
Kaffe har inköpts för 22 kr. 60 öre och flugfångare för en krona. Sistnämnda tvenne belopp, tilhopa 23 kr. 60 öre, böra *återbetalas till statsverket.*
A. L. P.
Mödrahjälpsnämnden har anslagit 180 kronor att användas till kostförbättring för sökanden före förlossningen och under amningstiden med 30 kronor pr månad under 6 månader.
Barnavårdsnämnden har emellertid av sagda medel använt 63 kronor till gäldandet av sjukvård å Uddevalla lasarett under tiden $^{6}/_{4}$—$^{9}/_{5}$ 1938 samt 36 kronor 50 öre till betalandet av bilskjuts till och från lasarettet. Sagda belopp, tillhopa 99 kr. 50 öre anmärkas för *återbetalning till statsverket.*

E. V. D.

Räkningen över inköpta utrustningspersedlar upptager bl. a. en post gardinväv 3 kronor.

Anslaget för utrustning 100 kronor har överskridits i det att livsmedelsräkningen för maj månad 1938 även upptager en post garn, flanell, tofflor och skor till ett belopp av 16 kr. 74 öre.

M. V. S. har tillerkänts mödrahjälp med 250 kronor varav 150 kronor till kostförbättring och 100 kronor till komplettering av utrustning.

Räkningarna rörande kostförbättringen upptager kaffe för 31 kr. 65 öre samt husgeråd (karottsats, omelettform och skopa för 6 kr. 5 öre). Nämnda belopp tillhopa 37 kr. 70 öre böra av barnavårdsnämnden *återbetalas till statsverket.*

Vid barnavårdsnämndens redovisning har nämnden fogat räkningar å tillhopa 250 kronor. I redovisningen uppgives emellertid att samma räkningar verifiera en utgiftssumma å 396 kronor 82 öre. Skillnaden är 146 kronor 82 öre. Vid granskning av redovisningshandlingar har befunnits att skillnadsbeloppet motsvarar å räkningarna utförda transportsummor. Flertalet räkningar omfattar tvenne blad. Summeringen å det första bladet har av räkningsutställaren transporterats till det andra bladet. Ifrågavarande transporter har redogöraren noterat som särskilda poster, som tillagts räkningarnas slutsummor.

Naverstad: Se Klädesholmen.

Mo.

Barnavårdsnämnden synes kontant hava utbetalat de beviljade understöden. Föreskrift om dylikt förfaringssätt har icke lämnats av mödrahjälpsnämnden. Räkningar rörande inköpta varor eller kvitton å kostnader för hemhjälp, inackordering eller sjukvård hade i förekommande fall bort bifogas redovisningarna, då det eljest icke är möjligt att kontrollera huruvida medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Svenneby.

I ärendet angående K. E. W., har hela det anslagna beloppet 150 kronor använts till kostförbättring oaktat mödrahjälpsnämnden meddelat föreskrift att 30 kronor av beloppet skulle användas till utrustning åt moder och barn.

Lur.

E. L. A.

Räkning avseende utrustning för 120 kronor har ej fogats vid redovisningen.

Av de till kostförbättringen anslagna medlen ha 16 kr. 41 öre använts till inköp av kaffe. Beloppet 16 kr. 41 öre bör *återbetalas till statsverket.*

S. M. H. S.

Räkning avseende utrustning för 120 kr. har ej bifogats.

Räkningarna rörande kostförbättringen upptager kaffe, kastrull, såssked, huvudduk, glasburk samt en post »varor enligt nota» Kr 8: 07. Sistnämnda post bör specificeras. För husgerådsföremål utgivet belopp bör *återbetalas till statsverket.*

Skee.

De vid redovisningarna fogade räkningarna å inköpta matvaror äro icke specificerade, vadan länsstyrelsen saknar möjlighet att kontrollera huruvida de anslagna medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Näsinge.

Barnavårdsnämnden synes hava till sökandena kontant utbetalat de till

kostförbättring och utrustning anslagna medlen, ehuru föreskrift om dylikt förfaringssätt icke lämnats av mödrahjälpsnämnden.

Då räkningar å inköpta matvaror och utrustningspersedlar icke bifogats, saknas möjlighet att kontrollera huruvida de anslagna medlen kommit till ändamålsenlig användning.

Mölndal.

L. M. B.

Räkning å varor avsedda till utrustning, 50 kronor, saknas.

M. L. N.

Av de till kostförbättring anslagna medlen, 120 kronor, ha 12 kronor använts till inköp av kaffe. Sistnämnda belopp bör *återbetalas till statsverket.*

H. I. B.

Räkning den $^{17}/_{11}$ 1938 å 30 kronor matvaror har icke bifogats.

Kungälv.

Vid redovisningarna rörande S. M. C. A. och E. M. B. hava räkningar å inköpta varor icke bifogats, vadan möjlighet saknas att kontrollera huruvida mödrahjälpsmedlen kommit till ändamålsenlig användning.

Marstrand.

Vid redovisningen rörande L. V. B. saknas räkningar å inköpta varor, vadan möjlighet saknas att kontrollera huruvida de utbetalade mödrahjälpsmedlen kommit till ändamålsenlig användning.

Uddevalla.

T. V. M. S.

De anslagna mödrahjälpsmedlen 240 kronor hava i sin helhet använts till kostförbättring. Enligt mödrahjälpsnämndens beslut skulle 40 kronor använts till utrustning.

Av de till A. M. E. G. utbetalade medlen ha 3 kronor åtgått till inköp av dricka och vichyvatten. *Beloppet anmärkes till återbetalning.*

Lysekil.

A. L. F.

Räkningar å inköpta varor saknas.

E. A. L. B. och A. E. N.

Räkningar å i vardera fallet inköpta varor avsedda till utrustning åt moder och barn, 80 kronor, saknas.

E. C. A.

Räkningar å varor avsedda till kostförbättring, 80 kronor, saknas.

I. E. M. B.

Räkningar å varor avsedda till kostförbättring, 120 kronor, saknas.

De sålunda anmärkta bristerna i redovisningen gör det omöjligt för länsstyrelsen att kontrollera huruvida de anslagna medlen kommit till fullt ändamålsenlig användning.

De iakttagelser, som promemorian innehåller angående barnavårdsnämndernas redovisningar i Göteborgs och Bohus län gälla enligt vad revisorerna funnit i stort sett för hela landet. Undantag utgöra Stockholms stad samt vissa andra större städer ävensom i nästan varje län en eller flera barnavårdsnämnder, vilka lämnat i stort sett tillfredsställande redovisning. Den ojämförligt vanligaste bristen är att modern själv kvitterat hela mödrahjälpsbeloppet eller de delar av detsamma, som enligt mödrahjälpsnämndens beslut skolat utgå för visst ändamål, utan att underverifikation företetts. Mycket

ofta förekommer ock, att mannen utan företeende av fullmakt tillåtits kvittera modern tillerkända belopp. Ej sällan saknas kvitto helt och hållet.

Revisorernas uttalande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att under förra halvåret 1939 mödrarna till 47.55 procent av alla levande födda barn erhållit mödrahjälp. Detta innebär, att mödrarna till i det närmaste hälften av i landet under denna tid födda barn enligt mödrahjälpsnämndernas uppfattning skulle hava varit i behov av hjälp från det allmänna trots då rådande goda konjunkturer. Då emellertid enligt revisorernas uppfattning detta knappast torde stå i god överensstämmelse med verkliga förhållandet, synes härav följa, att mödrahjälp på många håll utgått i allt för stor omfattning och i varje fall i en utsträckning, som tidigare ej varit beräknad. De anförda exemplen giva vid handen, att orsaken härtill i väsentlig mån är att söka i mödrahjälpsförordningens allmänt hållna och oklara avfattning. Den av revisorerna förebragta utredningen giver också vid handen, att vissa mödrahjälpsnämnder icke iakttagit tillbörlig urskillning vid beviljandet av mödrahjälp. Revisorerna finna det därför vara en angelägenhet av största vikt att, för att mödrahjälpen på rätt sätt skall kunna fylla de viktiga sociala behov, som därmed avsetts, klara och för nämnderna vägledande regler fastställas för utdelandet av densamma.

Det skulle enligt revisorernas mening kunna ifrågasättas, huruvida man borde frångå den nu tillämpade principen om oinskränkt individuell behovsprövning och vid tilldelande av mödrahjälp utgå från, att visst fixerat beskattningsbart belopp annat än i undantagsfall utesluter hjälp. Erfarenheterna från de mödrahjälpsnämndsområden, där man tillämpat gränsdragning hava, såvitt revisorerna kunnat finna, talat för den här föreslagna lösningen.

Revisorerna hava också iakttagit, att mödrahjälp i åtskilliga fall utgått till uppenbart asociala personer. Det synes med hänsyn till syftet med mödrahjälpen självfallet, att omhändertagandet av dylika fall bör tillgodoses i annan ordning än med mödrahjälpsmedel.

För att mödrahjälpen skall komma till avsedd användning räcker det emellertid icke med att begränsa klientelet på sätt här ovan föreslagits. Enligt vad som framgår av revisorernas redogörelse erfordras därutöver regler, vilka såvitt möjligt inskränka utgifterna till att avse ändamål, som komma modern och barnet till verklig nytta. Den högst betydande omfattning, i vilken mödrahjälpsmedel använts till förlossningskostnader och barnets första utrustning, måste enligt revisorernas mening berättiga till antagandet, att moderskapspenningen ofta icke använts för dessa ändamål, vilka den likväl är avsedd att i första hand tillgodose. För att vinna kontroll över moderskapspenningens användning och därjämte uppnå att densamma närmare anpassas efter behovsprincipen, synes det revisorerna som om man borde inarbeta denna hjälpform i mödrahjälpen.

Hittills har, såsom utredningen visar, mödrahjälp i stor omfattning använts för tillgodoseende av behov, vilka rätteligen bort ankomma på fattigvården

att avhjälpa. Det ligger visserligen i sakens natur, att området för mödrahjälp och för fattigvård delvis sammanfaller och att en gränsdragning mellan dessa båda hjälpformer därför är förenad med vanskligheter. En uttrycklig föreskrift av innebörd, att utrustning och kostförbättring endast må avse modern och i förstnämnda hänseende även det nyfödda barnet, skulle emellertid enligt revisorernas åsikt vara ägnad att åstadkomma en väsentligt bättre ordning än den nuvarande. Jämväl beträffande bidrag till hemhjälp, inackordering och tandvård synas tydliga och klara bestämmelser erforderliga för att förebygga missbruk och åstadkomma försiktighet och enhetlighet vid beviljandet.

Revisorernas utredning angående den formella handläggningen av mödrahjälpen synes till en början hava visat behovet av en föreskrift att i beslut, varigenom mödrahjälp beviljas, skall angivas det belopp, som må användas för varje huvudsakligt behov, hjälpen avser att täcka. Därutöver framgår av utredningen, att allvarliga brister vidlåda framförallt övervakningen från barnavårdsnämndernas sida av medlens användning ävensom dessa nämnders redovisningar. Att så är fallet torde i första hand bero därpå, att föreskrifter angående barnavårdsnämndernas skyldigheter i förevarande avseenden så gott som helt saknas. Ifråga om övervakningen av mödrahjälpsmedlens användning synes det icke uteslutet, att det för många barnavårdsnämnder i deras dubbla egenskap av kommunala organ och förmedlare av den statliga mödrahjälpen ofta kan uppstå svårigheter att vid tillgodoseende av statens intressen ifråga om mödrahjälp alldeles bortse från kommunens i avseende å fattigvården. Då det gäller redovisningarnas ofta otillfredsställande skick, torde i viss mån den omständigheten hava medverkat, att kraven på redovisningars fullständighet och noggrannhet på många håll äro mindre inom kommunerna än inom statlig verksamhet. Samtliga nu anförda omständigheter visa enligt revisorernas mening på nödvändigheten att ofördröjligen utfärda föreskrifter, vilka reglera barnavårdsnämndernas skyldigheter ifråga om mödrahjälp. Därvid bör tydligt klarläggas, att barnavårdsnämnderna — i likhet med andra kommunala myndigheter med likartade uppgifter — böra vara ansvariga för sådana oriktiga och uppenbart olämpliga åtgärder, som innefatta ekonomiska förfoganden utanför ramen för bestämmelserna på området och i strid mot mödrahjälpsnämndens beslut i ärendet.

§ 8.

Vid statens sinnessjukhus anordnad hjälpverksamhet.

Ändamålet med hjälpverksamheten vid sinnessjukhusen och formerna för dess utövande.

Enligt 93 § i stadgan angående sinnessjukvården i riket den 19 september 1929 skall vid de statens sinnessjukhus, som Kungl. Maj:t bestämmer, anordnas hjälpverksamhet, vilken skall avse att inom upptagningsområde, som är bestämt för sjukhuset eller avdelning därav, meddela sinnessjuka eller personer, hos vilka utbrott av sinnessjukdom kan befaras, ävensom dem närstående de råd och anvisningar, som i varje särskilt fall må erfordras rörande vården av den sjuke eller till förekommande av det befarade sjukdomsutbrottet, samt att bistå å sinnessjukhuset intagna eller därifrån utskrivna i personliga och ekonomiska angelägenheter.

Den sist omnämnda formen för hjälpverksamheten skall innefatta bland annat att förmedla förbindelse emellan intagna och deras anhöriga, att förhjälpa sjuka, vilka icke äro i behov av vård å sinnessjukhus, till annan lämplig vård, att omhändertaga å sjukhuset intagnas tillhörigheter samt att biträda från sinnessjukhuset utskrivna med anskaffande av bostad, anställning eller arbetsredskap.

Hjälpverksamheten handhaves enligt sinnessjukstadgans 94 § av en vid sjukhuset anställd överläkare *(hjälpverksamhetsläkaren),* med biträde dels, där det erfordras, av annan vid sjukhuset anställd läkare, dels ock av en eller flera föreståndersko r. Är hjälpverksamhetsläkaren ej tillika sjukhuschef, skall verksamheten stå under sjukhuschefens inseende. Nämnda läkare skola dels i den omfattning, som av medicinalstyrelsen bestämmes, vid mottagningar å en särskild hjälpbyrå, dels ock under förekommande resor kostnadsfritt tillhandagå allmänheten i de hänseenden, som i 93 § här ovan blivit särskilt angivna. Vid dylika mottagningar är föreståndersk an skyldig att biträda läkaren.

Föreståndersk a skall enligt av sjukhuschefen godkänd resplan företaga resor inom området för hjälpverksamheten och därvid besöka sinnessjuka, för vilka sådant besök påkallats, och andra, som äro föremål för nämnda verksamhet. Hon har därvid att göra sig väl förtrogen med de besöktas förhållanden samt giva råd och anvisningar för anordnande av så god omvårdnad, som förhållandena medgiva. Finner föreståndersk an, att läkarundersökning eller läkarbehandling erfordras, skall hon uppmana till anlitande av läkare.

Besök skola i allmänhet regelbundet göras hos exspektanterna till sinnessjukhuset, från sinnessjukhuset utskrivna, beträffande vilka vederbörande överläkare anser tillsyn erforderlig, samt andra inom området boende sinnessjuka, vilka på grund av inkomna rapporter eller eljest kunna antagas icke erhålla tillfredsställande vård. Efter det resa avslutats, skall föreståndersk an lämna redogörelse därför till hjälpverksamhetsläkaren.

Om hjälpverksamhetsläkaren på grund av uppgifter från föreståndersk a eller eljest finner det påkallat, kan han själv avlägga besök hos den sjuke eller, om annan läkare biträder vid hjälpverksamheten, uppdraga åt denne att företaga sådant besök.

De vid hjälpverksamheten sysselsatta befattningshavare skola vid dess utövande söka samarbete med den övriga personalen å sjukhuset, med vederbörande tjänsteläkare, med distriktssköterskor eller andra, som äro pliktiga att biträda med åtgärder, vilka för hjälpverksamheten behöva vidtagas inom fattigvårdssamhälle eller kommun, ävensom med föreningar och enskilda, som utöva social verksamhet.

I sinnessjukstadgans 100 § äro meddelade föreskrifter angående den rätt till ersättning, som vid resa, föranledd av hjälpverksamheten, tillkommer befattningshavare. Sålunda hänvisas där till allmänna resereglementet, men föreståndersk a åtnjuter traktamentsersättning för dag med allenast tre fjärdedelar av vad i nämnda reglemente medgivits. Föreståndersk a skall vid dylik resa såvitt möjligt använda sjukhusets transportmedel.

Riksdagens revisorer hava i enlighet med sin instruktion genom hänvändelse till statsministern införskaffat uppgifter under förmedling av medicinalstyrelsen rörande hjälpverksamhetens omfattning och arbetsformer vid skilda sjukhus samt ifråga om dess betydelse ur såväl medicinska som ekonomiska synpunkter. Avsikten därmed har varit att närmare få belyst det praktiska värdet av denna enligt riksdagens beslut försöksvis anordnade verksamhet. Därjämte hava revisorerna samtidigt begärt yttranden i ämnet från vederbörande hjälpverksamhetsläkare och förestånderskor innehållande jämväl önskemål beträffande verksamhetens fortsatta utveckling, ävensom uppgift om möjligheterna att genom hjälpverksamheten åstadkomma ett effektivare utnyttjande av förefintliga platser vid statens sinnessjukhus. Införskaffande av vissa uppgifter.

Revisorerna komma i det följande att lämna redogörelse för *dels* de särskilda kostnader, som äro förknippade med denna hjälpverksamhet, *dels* omfattningen av verksamheten och de erfarenheter, som därvid vunnits, *dels ock* de synpunkter angående en förbättrad organisation av verksamheten, som av hjälpverksamhetsläkare och föreståndersko r framförts i de till revisorerna lämnade uppgifterna.

De särskilda kostnader, som äro förenade med denna form av hjälpverksamhet vid sinnessjukhusen, bestridas dels från dessa sjukhus avlöningsanslag, från vilket utgå årsarvoden å i regel 600 kronor till hjälpverksamhetsläkaren samt avlöning till en extra ordinarie föreståndersk a av andra klass i 7 lönegraden samt till vikarie för henne, dels ock från sjukhusens omkostnadsanslag, som belastas med — förutom kontanta utgifter för resor samt traktamentsersättningar — vissa särskilda kostnader för verksamheten. Dessa senare kostnader utgöras av utgifter för expedition samt underhåll och drift av för hjälpverksamheten använd staten tillhörig automobil. Kostnader.

Av från de olika sjukhusen till revisorerna lämnade uppgifter framgår, att samtliga kostnader för hjälpverksamheten under budgetåret 1938/39 uppgått till ungefär 150,000 kronor.

Under det att hjälpverksamhet tidigare varit anordnad endast vid vissa sinnessjukhus, bedrives sådan verksamhet numera från och med 1938 vid samtliga statens sinnessjukhus med egna upptagningsområden. Verksamheten har omfattat dels avgiftsfria mottagningar för allmänheten på särskild hjälpbyrå, dels resor inom sjukhusets upptagningsområde för tillsyn av sjuka och hjälpbehövande, dels ock överläggningar per brev eller telefon med de sjuka och deras anhöriga samt med tjänsteläkare, fattigvårdsfunktionärer och andra inom socialvården arbetande. Genom hjälpverksamheten har vidare verkställts en inventering av klientelet av sinnessjuka, sinnesslöa och andra psykiskt abnorma samt upprättats register över samtliga kända fall av sinnesabnormitet inom varje kommun tillhörande sjukhusets område. Verksamhetens omfattning.

Till belysande av arten och omfattningen av hjälpverksamheten anföras här vissa uppgifter ur det för revisorerna tillgängliga materialet.

Vid Ulleråkers sjukhus vid Uppsala har under budgetåret 1938/39 hjälpbyrån, som haft sina mottagningar förlagda till Uppsala Akademiska sjukhus, besökts av 194 personer och antalet hjälpverksamhetsresor uppgått till 151.

Vid Sundby sjukhus vid Strängnäs har under samma tid förekommit 164 hjälpverksamhetsresor och därvid verkställts 1,106 hembesök, varjämte 78 ålderdomshem besökts.

Från Birgittas sjukhus i Vadstena meddelas, att utöver mottagningarna, som hållits å hjälpbyrån i Vadstena, har särskild hjälpbyrå öppnats i Linköping med mottagningar en gång i veckan, och denna har under sitt första verksamhetsår mottagit 368 besök.

Från S:t Sigfrids sjukhus i Växjö inrapporteras, att under budgetåret 1938/39 588 sinnesabnorma varit föremål för hjälpverksamhetens tillsyn, varjämte 118 besök avlagts å ålderdomshem och andra vårdanstalter.

Vid S:t Lars sjukhus i Lund hava under år 1938 hembesöken uppgått till 1,135 och antalet konsultationer å hjälpbyrån till 429.

Från Umedalens sjukhus vid Umeå meddelas, att där upplagts ett kortregister över klientelet, vilket för närvarande omfattar omkring 8,400 kort.

Vunna erfarenheter.

Frågan huruvida hittills vunna erfarenheter givit vid handen, att hjälpverksamheten varit till fördel för sinnessjukhusen, har i inkomna yttranden enhälligt bejakats.

Hjälpverksamhetsläkaren vid Ulleråkers sjukhus har, efter en redogörelse för verksamheten där, sammanfattningsvis anfört.

Såsom torde framgå av vad jag anfört har hjälpverksamheten visat sig vara till nytta för sjukhuset genom att minska olägenheterna av de tidiga försöksutskrivningarna och långa exspektanstiderna, och för allmänheten genom möjlighet till poliklinisk konsultation och besök för råd och anvisningar i hemmen. Den kommunerna åvilande sinnessjukvården har kunnat göras mer effektiv och betryggande och då intagning av någon patient blivit nödvändig har hjälp kunnat lämnas för ordnandet av formaliteterna. Arbetet bör utvidgas på så gott som alla redan inslagna linjer.

Hjälpverksamhetsläkaren vid Birgittas sjukhus i Vadstena uttalar.

Av den redogörelse, som ovan lämnats angående hjälpverksamheten vid Birgittas sjukhus, torde framgå, att den varit till synnerligen stor fördel för sjukvården och att den verksamt bidragit till ett effektivare utnyttjande av sinnessjukhuset. Tillsynen och vården av dem, som icke kunna erhålla plats å sjukhuset, har efter hjälpverksamhetens tillkomst i hög grad förbättrats. Fall av vanvård äro tillfälliga och tillhöra numera sällsyntheterna. Hjälpverksamheten har dessutom bidragit till att ute i bygderna öka förståelsen för de psykiskt sjuka och deras behandling.

Hjälpverksamhetsläkaren vid S:t Lars sjukhus i Lund skriver.

Frågan huruvida hjälpverksamheten varit till fördel för sjukvården måste jag obetingat besvara jakande. Genom personliga besök hos de till intagning på sinnessjukhuset anmälda men som på grund av platsbrist icke kunna omedelbart intagas, kan man bilda sig mycket säkrare och bättre uppfattning om vilka som i första hand behöva vård och därigenom mera rättvist

fördela de platser, som bli lediga på sjukhuset. I en del fall hade sjuka genom hjälpverksamhetens mellankomst kunnat beredas vård på vårdhem för sinnessjuka, någon gång på hem för kroniskt sjuka eller ock utackorderats i enskilt hem.

Allmänt framhålles, att genom hjälpverksamhetens personliga kännedom om de vårdsökande sjuka, kunnat för intagning på sinnessjukhus utväljas de mest svårskötta fallen och sådana fall, där utsikterna till gynnsamma behandlingsresultat varit störst. Vidare understrykes, att den hjälp, som hjälpverksamheten kan giva de från sinnessjukhus utskrivna i ekonomiska och sociala ting i samband med utskrivningen och därefter, möjliggör en tidigare utskrivning än eljest. Allmänt vitsordas även betydelsen av den kostnadsfria rådgivning och hjälp, som hjälpverksamheten lämnar kommunala myndigheter och enskilda, och den kontakt, som därigenom uppehålles mellan sinnessjukhusen och folket ute i bygderna.

Vad särskilt angår frågan, huruvida en ytterligare utveckling av hjälpverksamheten kan anses möjliggöra ett effektivare utnyttjande av sinnessjukhusen till förmån för sådana sjuka, åt vilka nu plats icke kan beredas därstädes, så synes uppfattningen bland de tillfrågade vara den, att en utökning av hjälpverksamheten icke i och för sig kan ersätta det förefintliga och mycket kännbara behovet av ytterligare vårdplatser, och att först i och med tillkomsten av nya vårdavdelningar hjälpverksamheten helt kan göra sina möjligheter gällande och fylla uppgiften att tillse, att varje vårdbehövande erhåller den vård, som med hänsyn till hans speciella behov är den mest ändamålsenliga. Samtidigt framhålles emellertid, att hjälpverksamheten för närvarande bidrager till att förefintliga platser i första hand komma de mest vårdbehövande till del och att genom en tidig utskrivning vårdtiderna å sinnessjukhus förkortas, ävensom till att tillfredsställande vård beredes sjuka i annan form än intagning på sinnessjukhus. Föreståndersken vid S:t Lars sjukhus skriver härom.

Genom den tillsyn över sjukhusets exspektanter, som hjälpverksamheten utövar, erhålles närmare kännedom om vilka bland dessa, som måste anses vara mest trängande i behov av vård och som böra i första hand komma ifråga till de platser, som kunna bliva lediga på sjukhuset. Särskilt betydelsefull blir ju denna uppgift, då, som på senare tiden emellanåt varit fallet, åt hjälpverksamheten uppdragits att skaffa de kompletterande uppgifter angående en exspektant, som vederbörande överläkare önskar för att kunna bedöma utsikterna för att genom omedelbar terapeutisk behandling kunna avbryta sjukdomen och göra framtida vårdbehov överflödigt. I stor utsträckning anlitas hjälpverksamheten, när det gäller att förbereda utskrivning av patienter från sjukhuset, och genom de åtgärder, som i detta sammanhang vidtagas — undersökning angående hemförhållandena, beredande av arbete åt patienten etc. — torde en tidigare utskrivning än eljest ofta möjliggöras och platser sålunda bliva lediga för andra vårdbehövande. Slutligen kan framhållas, att den hjälp, som verksamheten kan lämna de psykiskt sjuka, som vistas i sina hem, även torde vara av betydelse för platstillgången, i det här läkarordinationer och råd kunna åstadkomma en förbättrad vård i hemmet, som gör sjukhusvistelse onödig, och jag har vidare icke kunnat undgå känslan av, att många gånger också biträde och råd i person-

liga och ekonomiska angelägenheter samt den uppmuntran och det stöd, som hembesöken innebära för de sjuka, bidragit till sjukdomens utveckling mot hälsa.

I de här berörda fall, då hjälpverksamheten kunnat bidraga till en tidig utskrivning av patienterna eller till att sjukhusvård kan undvaras, är detta givetvis även ur andra synpunkter av samhällsekonomisk betydelse, i det patienterna då vanligen kunna återupptaga sitt förvärvsarbete helt eller delvis till fördel för såväl familjen som för den eljest understödsskyldiga kommunen. Ej minst med hänsyn till den betydelse för patienternas jämvikt och självtillit och deras fortsatta tillfrisknande, som ett lämpligt arbete äger, har hjälpverksamheten ansett det angeläget att försöka lämna patienterna bistånd vid sökande av anställningar, anskaffande av arbetsredskap samt vid försäljning av tillverkade hemslöjdsalster och att genom hänvändelser till kommunala myndigheter, arbetsgivare och fackföreningar söka för patienterna underlätta en snabb och friktionsfri återgång till normala förhållanden i deras naturliga sociala miljö.

Liknande synpunkter framhållas av föreståndarskan vid Umedalens sjukhus vid Umeå.

Det har visat sig, att den personliga kontakten med de myndigheter som ha att ombesörja tillsynen och vården av de sjuka inom var sina samhällen, varit till stort gagn och nytta. Genom att hjälpverksamheten skaffat sig en omfattande och ingående kännedom om varje samhälles möjlighet i vårdhänseende dels å ålderdomshem, dels ock i vårdhem eller annorstädes, har lättskötta sjuka kunnat evakueras från sjukhuset och vårdbehövande fall intagas. För vård av lättskötta psykiskt sjuka har med hjälpverksamhetens tillhjälp några godkända vårdhem för såväl sinnesslöa och sinnessjuka kunnat åstadkommas, vilket givetvis varit till stor lättnad för fattigvårdsmyndigheterna som ofta ha stora svårigheter med vårdfrågan, och till fromma för de sjuka som härigenom kunnat beredas en betryggande omvårdnad och tillsyn, även om dessa fall endast utgjort en minoritet av det vårdbehövande klientel som förefinnes. Genom råd och anvisningar ha på många håll fattigvårdsstyrelserna själva kunnat bereda sina sjuka godkänd vård i inackorderingshem. — — —. Då vissa samhällen som i sjukvårdshänseende varit tungt belastade och där de sjukas vårdfråga många gånger varit svårlöslig, har i flera fall genom hjälpverksamheten med dess kännedom om de övriga samhällenas förhållanden i samma avseenden ett samarbete med annat samhälle med större vårdmöjligheter kunnat åvägabringas, varigenom svårlösta vårdfrågor kunnat tillfälligtvis finna en lösning medan utväg till varaktig vård inväntats. Detta har i regel gällt de lättskötta sinnessjuka som ej varit berättigade till vård å sinnessjukhus.

Hjälpverksamhetsläkaren vid Umedalens sjukhus omnämner, att det visserligen icke varit möjligt att för hela sjukhusets vidkommande skapa förutsättningar för beredande av plats åt s. k. exspektanter, men att det, tack vare hjälpverksamheten, varit möjligt att hålla kvinnosidan exspektantfri, och att under fortsatt arbete en motsvarande förbättring torde kunna åvägabringas jämväl beträffande de manliga exspektanterna. Även hjälpverksamhetsläkaren vid Gådeå sjukhus i Härnösand anser, att det förhållandet, att vid sjukhuset under senare år praktiskt taget icke funnits några exspektanter, står i samband med hjälpverksamhetens fulla utnyttjande vid sjukhuset.

Av den verkställda utredningen synes framgå, att hjälpverksamheten i sin hittillsvarande organisation fungerat i stort sett tillfredsställande och att det särskilt ansetts vara av värde, att verksamheten ej varit bunden vid på förhand bestämt fixerade riktlinjer utan haft möjlighet att tämligen fritt välja sina arbetsformer och anpassa sig efter förhållandena på olika orter och klientelets speciella behov och har kunnat utnyttja de olika resurser, som funnits tillgängliga. Vissa brister i nuvarande organisation påtalas dock i de inkomna yttrandena. Särskilt understrykes, att nuvarande arbetskrafter äro otillräckliga med hänsyn till de mångskiftande och tidskrävande uppgifter, som åvila hjälpverksamheten.

Önskemål beträffande organisationen.

Hjälpverksamhetsläkaren vid Ulleråkers sjukhus anför bland annat.

Ett önskemål som på grund av bristande tid endast i ringa utsträckning kunnat uppfyllas är att varje försöksutskriven patient före den definitiva utskrivningen besökes av läkaren. Ett psykiatriskt bedömande huruvida en person skall anmälas till pastorsämbetet såsom fri eller icke fri från symtom på sinnessjukdom är som bekant av vikt för frågan om rätt att utbekomma lysning. Psykiatriskt kompetent efterundersökning är också av mycket stor vikt för bedömande av de resultats varaktighet, som uppnåtts genom insulinbehandling och annan aktiv terapi under föregående sjukhusvistelse. — — —. Verksamheten kan emellertid i längden icke uppehållas ens i sin nuvarande omfattning, än mindre utvidgas, utan betydande lättnader i hjälpverksamhetsläkarens övriga arbetsplikter. Vid Ulleråkers sjukhus är hjälpverksamhetsläkaren överläkare för en avdelning på 416 patienter och livlig omsättning, med biträde av en enda underordnad läkare, dessutom läkare för familjevården med nära 100 patienter. För att hjälpverksamhetsläkaren effektivt skall kunna sköta och leda det yttre sjukvårdsarbetet, bör på hans överläkaravdelning på sjukhuset anställas ytterligare en läkare, enligt min åsikt i förste läkares tjänsteställning. — — —. Vid Ulleråkers sjukhus äro sedan den 1 juli 1939 2 hjälpverksamhetsföreståndersskor anställda. Antalet torde tills vidare kunna anses tillräckligt, förutsatt att deras tid och arbetskraft utnyttjas rationellt. En stor del av deras tid upptages nu av skrivarbete såsom journalsammandrag, renskrivning, införning av rapporter i såväl hjälpverksamhets- som sjukhusjournaler jämte mycket rent registreringsarbete. Genom anställning av ett extra skrivbiträde kunde föreståndersskorna frigöras för fältarbete i större utsträckning, samtidigt som expeditionsarbetet skulle vinna på att utföras av ett just för sådant arbete bättre utbildat och rutinerat biträde.

Hjälpverksamhetsläkaren vid Ryhovs sjukhus i Jönköping anser, att en läkare vid sjukhuset borde få helt ägna sig åt hjälpverksamhetsarbetet, och utalar i detta sammanhang.

Upptagningsområdets storlek (417 kommuner) och de långa avstånden ha omöjliggjort, att jag i tillfredsställande grad kunnat utnyttja de möjligheter, som hjälpverksamheten erbjuder och samtidigt sköta en överläkartjänst på sjukhuset med nära 450 sjuka.

Hjälpverksamhetsläkaren vid S:t Jörgens sjukhus vid Göteborg skriver.

Det är uppenbart, att den del av hjälpverksamheten, som tager sikte på psykiatrisk profylax, särskilt på vissa områden av den sociala vården, har åtskilliga arbetsuppgifter, vilka emellertid hittills endast kunnat tangeras. De viktigaste av dessa äro väl de barnpsykiatriska uppgifterna, framför allt

rörande intellektuellt efterblivna och psykopatiska barn. Tyvärr har, vid den till S:t Jörgens sjukhus anknutna hjälpverksamheten, genom att de direkt med sjukhusvården sammanhängande hjälpverksamhetsuppgifterna tagit nästan all tillgänglig tid i anspråk, arbetet med barnpsykiatrien ej ens kunnat påbörjas; det enda förberedande arbetet härmed, som förekommit, är, att föreståndersskan, för att skaffa sig nödig erfarenhet, auskulterat vid Göteborgs stads rådgivningsbyrå för uppfostringsfrågor. Så som hjälpverksamheten på sista tiden belastats med det tidsödande arbetet för intagna och försöksutskrivna kriminella ser jag ej heller för framtiden — med nuvarande organisation — någon möjlighet att igångsätta den med sikte på eventuellt samarbete med skolorna planerade barnpsykiatriska verksamhet, som jag anser böra kunna komma till stånd.

Föreståndersskan vid Umedalens sjukhus anför.

Då härvarande sjukhus rayon är den största och avstånden till de längst bort belägna områdena uppgår till 30 à 40 mil, och enbart Västerbottens läns areal omfattar 59,148 kvkm., måste hjälpverksamhetsresorna, för att kunna läggas upp mest ekonomiskt, omfatta flera dagars bortovaro från sjukhuset (hittills uppgående till 8, 10 à 11 dagar i följd). Under denna hjälpverksamhetsföreståndersskans bortovaro samlas helt naturligt en anhopning av skrivgöromål, dagsedlar, statistiska uppgifter, förfrågningar och olika ärenden i övrigt. Då vid en lång tjänsteresa givetvis hopsamlats ett omfattande arbetsmaterial som efter hemkomsten skall bearbetas och vilket arbete delvis ofta är av brådskande karaktär, blir anhopningen av skrivgöromål understundom allt för omfattande för att hinna handläggas av endast en person.

Angående löne- och utbildningsfrågor hava uttalats vissa önskemål. Sålunda framhåller hjälpverksamhetsläkaren vid Psykiatriska sjukhuset i Stockholm som sin mening, att det är i hög grad påkallat, att hjälpverksamhetsföreståndersskornas ställning ifråga om anställningsform och lönevillkor sättes i bättre relation dels till de hos dem erforderliga kvalifikationerna i personligt och utbildningshänseende, dels till den samhälleliga betydelsen av deras arbete.

Den hjälpverksamhetsföreståndersska tillkommande traktamentsersättningen, som enligt gällande bestämmelser utgår med nedsatt belopp, beröres i yttrande från föreståndersskan vid Umedalens sjukhus.

Beträffande traktamentsbestämmelserna torde man kunna framhålla hurusom traktamentsersättningen för hjälpverksamhetsföreståndersskan understiger familjevårdens traktamentsersättning där inga utgifter för vare sig rum eller uppehälle i övrigt förekomma, medan däremot hjälpverksamhetens reducerade traktamentsersättning ofta visat sig vara ej tillräcklig till kost och rum å de pensionat etc. som hjälpverksamhetsföreståndersskan under sina resor nödgas bebo.

Angående verksamhetens möjligheter att lämna de sjuka hjälp i ekonomiskt brydsamma situationer anför föreståndersskan vid S:t Lars sjukhus.

En olägenhet, som under alla år gjort sig starkt gällande, har varit bristen på penningmedel i sådana fall, där hjälpverksamheten med ett ekonomiskt bidrag skulle vara i stånd att undanröja tillfälliga ekonomiska orosanledningar, möjliggöra en förbättrad vård i hemmen eller på anant sätt åstadkomma en verksam hjälp. De medel, som av Skyddsföreningen för sinnes-

sjuka ställas till sinnessjukhusens förfogande och där disponeras av sjukhuschefen, uppgå för S:t Lars sjukhus vidkommande till omkring 400 kronor per år och komma visserligen delvis hjälpverksamheten till godo, utökade med några bidrag från privat håll, men detta kan ju endast bliva en droppe i havet. Där ett stadigvarande behov av ekonomiskt understöd föreligger, har ju hjälpverksamheten att fästa de kommunala myndigheternas uppmärksamhet på förhållandena, men alltför många äro de fall, där denna väg icke är framkomlig, därför att det antingen gäller personer, som ha ekonomiskt bekymmersamt men icke tillhöra den kategori av helt obemedlade, som falla under fattigvården, eller det också är fråga om sådana fattiga människor, som ängsligt motsätta sig tanken att behöva falla det allmänna till last. Mycket ofta är situationen sådan, att en tillfällig ekonomisk hjälp, även om det blir ett mycket blygsamt belopp, kan vara av stor betydelse och hjälpa över tillfälliga svårigheter, undanröja orosanledningar och giva patienten den uppmuntran och förtröstan, som är så viktig, när det gäller psykiskt svaga och ömtåliga. Har man haft tillfälle att se, vilken verkan ibland en snabb ekonomisk hjälp i det psykologiskt riktiga ögonblicket kan hava för att lugna patienten och undvika en hotande försämring av det psykiska hälsotillståndet, då inser man också hur mycket som skulle åstadkommas, om en hjälpkassa ställdes till hjälpverksamhetens förfogande, och vilken ränta dessa pengar skulle giva, sedda ur synpunkten av de psykiska sjukdomarnas ekonomiska betydelse för samhället.

Revisorernas uttalande.

Den översikt över den vid statens sinnessjukhus anordnade hjälpverksamheten, som erhålles genom de av revisorerna infordrade uppgifterna, synes revisorerna visa, att denna från början som försöksverksamhet betecknade gren av den statliga sinnessjukvården varit väl ägnad att tillgodose de intressen, som härmed avsetts, i det den underlättat vården av de psykiskt sjuka ur såväl medicinsk som social synpunkt, samtidigt som den kunnat bidraga till ett ändamålsenligt utnyttjande av befintliga vårdplatser och därigenom jämväl främja ett ur ekonomisk synpunkt rationellt utnyttjande av sinnessjukvårdens resurser. De hittills vunna erfarenheterna synas revisorerna tala för, att en fortsatt utveckling av verksamheten kommer att visa sig gagnelig. Härigenom torde även — i samband med den utveckling av sinnessjukvården på andra områden, som må vara erforderlig — de allmänt kända svårigheter, som beredande av lämplig vård åt vissa sinnessjuka nu innebär för de kommunala myndigheterna, kunna i väsentlig mån minskas. De inkomna yttrandena från hjälpverksamhetsläkarna synas även giva vid handen, att platserna på sinnessjukhusen kunna effektivare utnyttjas, om en utveckling sker av den nu anordnade hjälpverksamheten vid sjukhusen, en sak som ej torde vara utan betydelse, då det gäller bedömandet av platsbehovet för framtiden. De önskemål, som framförts angående vissa kompletteringar ifråga om hjälpverksamheten, särskilt i form av möjlighet för däri anställd personal att mera odelat få ägna sig åt dessa speciella vårduppgifter, synas revisorerna därför vara förtjänta av att bliva i lämpligt sammanhang beaktade. Vidare torde ett underlättande av verksamheten i dess uppgift att bistå de sjuka i ekonomiska angelägenheter — särskilt ifråga om bidrag till självhjälp genom ordnandet av arbetsmöjlig-

heter — i form av vissa medel till hjälpverksamhetens förfogande, kunna visa sig värdefullt ur både social och medicinsk synpunkt.

Revisorerna hava ansett det äga intresse för riksdagen att erfara huru denna verksamhet vid sinnessjukhusen utvecklats och hava därför i sin berättelse velat lämna denna redogörelse.

§ 9.

Visst upphandlingsärende vid statens arbetslöshetskommission.

Enligt § 17 i förordningen den 16 januari 1920 angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom skall infordrande av anbud å gods för upphandling och å arbete ske genom offentlig kungörelse. I § 18 av samma förordning är vidare föreskrivet, att anbud i stället för genom offentlig kungörelse får infordras genom särskilda skrivelser, när endast ett begränsat antal leverantörer eller entreprenörer anses förfoga över den insikt eller yrkesskicklighet eller de hjälpmedel, som erfordras för avtalets behöriga fullgörande eller finnas äga den pålitlighet, som lämnar garanti för ett sådant fullgörande.

Vid sin granskning av statens arbetslöshetskommissions protokoll den 14 juni 1939 rörande inköp av cementrör m. m. till arbetsplatsen nr 775 Twingvägen, Alnaryd, Blekinge, hava revisorerna observerat, att platsledaren den 30 mars 1939 infordrat offert å vissa cementvaror från Bredåkra Cementgjuteri, Bredåkra, K. Wickenbergs Cementgjuteri, Bräkne-Hoby, A/B Emmaboda Cementgjuteri, Emmaboda, A/B Skånska Cementgjuteriet, Ettebro, A/B Langton, Karlskrona samt Bergs Cementgjuteri, Twing. Någon dag, då anbuden skulle vara avgivna, hade ej utsatts. Vid offerternas infordrande hade ej heller uppgivits någon exakt kvantitet av de olika varuslagen.

Revisorerna hava tagit del av de infordrade anbuden och därvid observerat, att anbudet från Bredåkra Cementgjuteri är daterat den 24 mars 1939, från Wickenbergs Cementgjuteri den 14 april 1939, från Bergs Cementgjuteri den 19 april 1939, från Aktiebolaget Langton den 5 maj 1939 samt från Skånska Cementgjuteriet, vilket anbud antogs, den 10 maj 1939. Anbuden hava således inkommit under den långa tidsrymden 24 mars—10 maj 1939. Beträffande Aktiebolaget Langtons anbud har vidare uppmärksammats, att firman tacksamt erkänt förfrågan per telefon.

Vidare hava revisorerna tagit del av den sammanställning över de olika anbuden som bilagts protokollet och därvid uppmärksammat, att hela beställningen placerats hos Skånska Cementgjuteriet, ehuru priset i ett visst fall överstigit andra anbudsgivares. Revisorerna hava från statens arbetslöshetskommission under hand inhämtat, att priset skulle komma att öka, därest beställningen splittrades på flera leverantörer.

Något öppningsprotokoll har, såvitt revisorerna kunnat finna, ej förts, ej heller har tre man närvarit vid öppnandet.

Revisorernas uttalande.

Entreprenadförordningen åsyftar å ena sidan att garanti skall vinnas för att billigast möjliga priser skola kunna ernås och å andra sidan att varje

leverantör skall i vederbörlig ordning beredas tillfälle att — om han så önskar — leverera varor till det allmänna. En uraktlåtenhet att genom allmän kungörelse infordra anbud kan lätteligen medföra — förutom alltför höga priser — gynnandet av vissa firmor. Det är därför av största vikt, att de för entreprenadförfarandet föreskrivna formerna noggrant iakttagas. Så har uppenbarligen ej skett i det fall, som ovan relaterats. Sålunda har exempelvis någon viss dag för inlämnandet av anbuden icke angivits och brytandet av anbuden har ej vederbörligen kontrollerats. Härigenom har uppstått möjlighet för arbetsledaren att successivt taga del av anbuden med de konsekvenser, som detta kunnat medföra. Huruvida arbetsledaren också begagnat sig av nyssberörda möjlighet är emellertid icke möjligt att på grundval av tillgängliga handlingar bedöma. Tillvägagångssättet vid entreprenadfrågans behandling kan i varje fall icke försvaras. Belysande härutinnan är, bland annat, det faktum, att en av de anbudsgivande firmorna inkommit med sitt anbud redan sex dagar innan platsledaren officiellt infordrat offert från firman ifråga.

Revisorerna finna det vid ifrågavarande inköp tillämpade förfaringssättet synnerligen anmärkningsvärt.

§ 10.

Styrelseledamöter vid sinnesslöanstalt, av styrelsen anställda såsom befattningshavare vid anstalten.

Enligt reglementet för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa den 9 november 1922 (nr 525) i dess lydelse enligt kungörelsen den 7 maj 1926 (nr 134) ledes sådan anstalts verksamhet av en styrelse, bestående av ordförande och fyra ledamöter, som utses av Kungl. Maj:t på förslag av skolöverstyrelsen. Av styrelsens medlemmar bör en äga pedagogisk erfarenhet och en vara läkare med psykiatrisk utbildning. Styrelsen åligger bland annat att under inseende av skolöverstyrelsen utöva tillsyn över anstalten och ledning av dess förvaltning. För att styrelsen skall vara beslutför skola, utom ordföranden eller vid förfall för honom vice ordföranden, minst två ledamöter vara tillstädes. Vid styrelsens sammanträden skall anstaltens föreståndare — där icke till behandling företages fråga, som rör dennes avlöningsförmåner eller tjänstgöringsbetyg för eller disciplinär åtgärd mot honom — närvara för att tillhandagå med erforderliga upplysningar samt i regel tjänstgöra som föredragande.

Vid uppfostringsanstalt för sinnesslöa äro anställda föreståndare, läkare och räkenskapsförare samt ordinarie personal enligt fastställd personalförteckning ävensom av styrelsen antagna icke-ordinarie befattningshavare.

Beträffande föreståndarebefattning gäller, att styrelsen efter sedvanligt kungörelseförfarande skall jämte eget yttrande insända inkomna ansökningar till skolöverstyrelsen, som förordnar om föreståndarens anställande. Föreståndaren åligger, bland annat, att utöva förmanskap över samtliga befattningshavare. Vid anstalt, där särskild räkenskapsförarbefattning finnes, åligger det föreståndaren att vid utgången av varje månad och därjämte minst en gång under månaden å på förhand icke bekantgjord tid hos

räkenskapsföraren verkställa kassainventering och därvid även tillse att kassaposterna äro tillfredsställande verifierade samt att inga utbetalningar verkställts utan anordningsbeslut. Gör föreståndare sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller till klandervärt uppförande, har anstaltens styrelse att därom ingiva anmälan till skolöverstyrelsen, som äger tilldela honom varning. Är förseelsen av svårare beskaffenhet eller gör föreståndaren vid upprepade tillfällen sig skyldig till förseelser, äger skolöverstyrelsen att för viss tid, högst tre månader, avstänga honom från tjänst och lön eller, om så prövas nödigt, skilja honom från befattningen.

Läkare antages av anstaltens styrelse, men hans skyldigheter fastställas i av skolöverstyrelsen fastställd instruktion. Enligt den av skolöverstyrelsen den 2 december 1924 fastställda instruktionen för läkare vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa å Salbohed och i Vänersborg åligger det läkaren, bland annat, att besöka anstalten minst en gång i månaden samt dessutom så ofta föreståndaren därom anmodar honom ävensom att årligen före juli månads utgång till styrelsen avgiva berättelse över hälso- och sjukvården vid anstalten. Gör läkare sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller till klandervärt uppförande, äger styrelsen att tilldela honom varning. Är förseelsen av svårare beskaffenhet eller gör läkaren vid upprepade tillfällen sig skyldig till förseelser, äger styrelsen att för viss tid, högst tre månader, avstänga honom från tjänst och lön eller, om så prövas nödigt, skilja honom från befattningen.

Räkenskapsförare tillsättes av anstaltens styrelse tills vidare med fyra månaders ömsesidig uppsägning. Räkenskapsförare åligger, bland annat, att i överensstämmelse med gällande föreskrifter upprätta avlöningslistor för anstaltens personal. Vidare åligger det räkenskapsföraren att granska utgiftsverifikation och ansvara för att debiterat belopp är till siffran riktigt ävensom tillse att sådan verifikation försetts med vederbörlig attest, innan densamma förelägges föreståndaren för anordning, att enligt föreståndarens anordningsbeslut verkställa utbetalningar samt att föra förteckning över anstaltens inventarier och övriga materiel samt ansvara och redovisa för anstaltens förråd. Ytterligare har räkenskapsföraren att upprätta anstaltens samtliga räkenskaper i enlighet med fastställt formulär, föra statistik och självkostnadsberäkning i den utsträckning som för erhållande av en tillförlitlig överblick över driftens räntabilitet erfordras, samt tillhandagå föreståndaren med utredningar och uppgifter av ekonomisk art som må vara erforderliga för honom i tjänsten. Beträffande fel eller försummelser i tjänsten gälla för räkenskapsförare samma föreskrifter som för läkare.

Enligt föreskrift av Kungl. Maj:t åtnjuter läkaren ett årligt arvode av 1,000 kronor och räkenskapsföraren ett årligt arvode av 500 kronor.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor i Vänersborg utgjordes under budgetåret 1938/39 av landshövdingen A. von Sneidern, ordförande, doktor Julia von Sneidern, kaptenen B. Carlsten och ytterligare två ledamöter. Sedan revisorerna vid granskning av anstaltens räkenskaper iakttagit, att vissa styrelseledamöter under sagda budgetår tjänstgjort

jämväl såsom av styrelsen anställda befattningshavare vid anstalten, nämligen doktor Julia von Sneidern såsom läkare och kaptenen B. Carlsten såsom räkenskapsförare, hava revisorerna ansett sig böra något närmare undersöka detta förhållande.

Vad först angår räkenskapsföraren, så innehade denne under ifrågavarande tid anställning även såsom syssloman vid lasarettet i Vänersborg. Avlöningslistorna vid anstalten hava icke underskrivits av räkenskapsföraren utan av föreståndaren. Då utgiftsverifikationerna icke försetts med bevis om att de granskats av räkenskapsföraren, framgår icke, huruvida föreskriven granskning av denne verkställts. Inventarieförteckningen har underskrivits av föreståndaren och icke av räkenskapsföraren.

Beträffande läkaren hava revisorerna under hand inhämtat, att hon sedan lång tid tillbaka icke sysslat med annan läkarverksamhet än den, som följt med hennes anställning vid anstalten. I anledning av föreskriften i instruktionen om visst minsta antal besök om året infordrade revisorerna från anstaltsstyrelsen uppgift om antalet läkarbesök under budgetåret 1938/39. Till svar härå meddelade föreståndaren vid anstalten enligt styrelsens uppdrag, att läkaren »eller hennes ställföreträdare» avlagt 15 besök, att därvid undersökts 12 elever samt att telefonkonsultationer och remittering till lasarettet därjämte förekommit vid behov. Sedan revisorerna på grund av dessa upplysningar infordrat vissa kompletterande uppgifter, mottogo revisorerna från föreståndaren vid anstalten följande svar.

Då undertecknad genom styrelsens ordförande erhållit uppdrag att besvara frågor angående läkaretjänsten vid anstalten, överlämnas härmed, som komplettering till föregående skrivelse och som svar på inkommen skrivelse, följande upplysningar.

Läkarebesökens fördelning mellan läkaren och ställföreträdaren kan ej närmare angivas, då läkarebesöken å uppfostringsanstalten i dagboken mestadels äro införda som enbart »läkarebesök».

Angående telefonkonsultation och remittering till lasarett kan nämnas att ordinarie läkaren alltid anlitats, då hon varit anträffbar och eljest ställföreträdaren. Närmare anteckning härom finnes ej.

Om den ekonomiska uppgörelsen läkarna emellan har Styrelsen ingen kännedom.

Vänersborg den 15 november 1939.

Revisorernas uttalande.

Det synes revisorerna, som om det ur flera synpunkter måste anses olämpligt, att ledamöter av en anstaltsstyrelse av samma styrelse antagas till underordnade tjänstemän vid anstalten. Det torde nämligen vara uppenbart, att styrelsen vid övervakningen av att tjänstemännen fullgöra sina åliggande och vid avgivande av förslag till ersättningar åt befattningshavarna svårligen kan undgå att taga intryck av att vissa befattningshavare tillhöra styrelsens egen krets. Härtill kommer, att det för föreståndaren i många fall kan tänkas uppkomma svårigheter att med tillbörlig auktoritet göra sitt ansvar gällande och fullgöra tillsynen å att arbetsuppgifterna i föreskriven omfattning fullgöras av tjänstemän, vilka i egenskap av styrelseledamöter äro hans överordnade.

De av revisorerna gjorda iakttagelserna torde giva vid handen, att härutöver vissa särskilda omständigheter synas påkalla ett ombyte av räkenskapsförare och läkare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor i Vänersborg. Det torde sålunda ur redovisnings- och kontrollsynpunkt få anses mindre tillfredsställande, att räkenskapsföraren, vilken, såsom nämnts, jämväl är lasarettssyssloman, förfogar över två kassor av allmänna medel. Vidare har räkenskapsföraren — i strid mot vedertagen praxis inom statligt räkenskapsväsen — icke medelst sin underskrift lämnat bevis om verkställd granskning av utgiftsverifikationer. Då han ej heller underskrivit avlöningslistor och inventarieförteckningar, vilka skola upprättas av honom eller på hans ansvar, kunna revisorerna icke finna annat än att hans sätt att fullgöra sina åligganden, sådant det kommer till uttryck i räkenskaperna, företer anmärkningsvärda brister. Det synes icke osannolikt att dessa brister kunnat undanröjas, om icke föreståndaren, av skäl som revisorerna ovan anfört, får antagas hava haft vissa faktiska svårigheter att påyrka och genomdriva en bättre ordning.

Vad beträffar läkaren anse sig revisorerna till en början böra upptaga spörsmålet, huruvida en person, som icke veterligen på lång tid praktiskt utövat läkarverksamhet, skäligen kan antagas förvärva och vidmakthålla erforderlig förtrogenhet med nyare rön samt önskvärd rutin och teknisk färdighet genom den obetydliga tjänstgöringen vid anstalten. Då det från anstalten icke kunnat uppgivas, huru många av femton avlagda besök, som gjorts av läkaren och huru många, som avlagts av hennes ställföreträdare, berättigar detta enligt revisorernas förmenande till slutsatsen, att anlitandet av ställföreträdare åtminstone icke skett endast vid något enstaka tillfälle. Syftet med anställandet av särskild läkare vid anstalten mot ett förhållandevis högt arvode är uppenbarligen att denne genom förvärvad personlig kännedom om eleverna skall kunna lämna dem den i varje fall lämpligaste behandlingen. Då detta syfte givetvis ej kan vinnas, därest läkaren, såsom här synes vara fallet, stundom själv gör läkarbesöken och stundom anlitar viss eller måhända olika ställföreträdare, torde anstaltens intresse kräva anställandet av en läkare med större möjligheter att själv omhänderhava hälso- och sjukvården vid anstalten.

Å nu berörda förhållanden hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet.

§ 11.

Länsstyrelsens i Älvsborgs län lokaler.

Revisorerna hava avlagt besök vid länsstyrelsen i Älvsborgs län.

Ehuru lokalerna i och för sig voro väl underhållna och i övrigt i tillfredsställande skick, voro de så knappt tilltagna, att de icke kunde rymma alla tjänstemän, som synas böra hava sina tjänsterum förlagda inom länsstyrelsen. Frågan om lämpligaste sättet att utvidga länsstyrelsens lokaler lärer emellertid vara under övervägande.

§ 12.

Statsunderstödet till tidskrift för nykterhetsnämnderna.

Från anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. har under en följd av år utgått understöd till utgivande av »Tidskrift för nykterhetsnämnderna», från och med budgetåret 1933/34 med 3,000 kronor.

Understödet uppbäres av föreningen för främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet u. p. a. Denna förening utgör enligt stadgarna en sammanslutning av personer, som vilja befrämja nykterhetsnämndernas lagbestämda verksamhet, och har till ändamål att gagna strävandena för förbättrad utövning av dessa samhällsorgans åligganden. I sådant syfte ombesörjer föreningen utgivningen av en tidskrift, avsedd att förmedla kunskapsmaterial av intresse för nykterhetsnämnderna.

Såsom villkor för åtnjutande av statsunderstödet har socialstyrelsen efter samråd med kontrollstyrelsen föreskrivit

att tidskriften utkommer första kalenderhalvåret med minst fem och under andra kalenderhalvåret med minst fyra häften med angivet textutrymme,

att av de sålunda utkommande häftena kostnadsfritt överlämnas till socialstyrelsen och kontrollstyrelsen vardera 7 exemplar, till statens inspektör för fattigvård och barnavård 2 exemplar och till varje nykterhetsnämnd 1 exemplar,

samt att socialstyrelsen och kontrollstyrelsen i förekommande fall få för officiella meddelanden o. dyl. kostnadsfritt disponera erforderligt utrymme i tidskriften.

Styrelsen för föreningen för främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet utgjordes under 1938 av socialstyrelsens sakkunnige för ärenden rörande alkoholistvård, ordförande, socialstyrelsens särskilda föredragande för alkoholistvårds- och nykterhetsärenden, sekreterare, expeditionsföreståndaren hos Stockholms stads nykterhetsnämnd, skattmästare, samt ytterligare ett antal personer, varav några anställda i kontrollstyrelsen och stockholmssystemet.

Tidskriften, som trycktes i 5,500 exemplar, utkom under 1938 i överensstämmelse med de av socialstyrelsen föreskrivna villkoren med 9 häften. Av dess sammanlagt 160 sidor utnyttjades omkring 33 sidor för kortare meddelanden, såsom frågor och svar, redaktionella påminnelser om prenumeration o. dyl., inlägg från läsekretsen, erinringar angående ansökan om statsunderstöd, uppgifter om beläggningen å alkoholistanstalterna m. m. samt omkring 36 sidor för allmänt hållna, utförligare artiklar angående alkoholist- och nykterhetsvårdens problem. Det återstående sidutrymmet disponerades för artiklar, väsentligen utgörande referat av propositioner samt av riksdagens, ämbetsverks och sakkunnigas utlåtanden ävensom av prejudikat och förordnanden.

Annonsörerna i tidskriften utgjordes av fyra statsunderstödda alkoholisthem och alkoholistanstalter, centralförbundet för nykterhetsundervisning, i vars tidskrift Tirfing tidskrift för nykterhetsnämnderna annonserade för motsvarande belopp, den statsunderstödda tidskriften Motorföraren, den

landsortstidning, som verkställde tryckning av tidskrift för nykterhetsnämnderna, en leverantör av kläder till Stockholms stads nykterhetsnämnd, systembolagens förtroendenämnd och slutligen en skrivmaskinsfirma.

Föreningens inkomster och utgifter framgå av nedanstående avskrift av vinst- och förlustkonto.

Inkomster.		1938
Prenumerationsavgifter	kronor	4,838: 38
Annonsinkomster	»	1,035: —
Blankettförsäljning	»	1,536: 87
Försäljning av frågesamlingen och handboken	»	62: —
Statsanslag	»	3,000: —
Räntor	»	57: 97
Summa	kronor	10,530: 22.

Utgifter.		1938
Tidskriften:		
Tryckning, expedition och porton	kronor	4,659: 60
Redaktionsarvoden	»	450: —
Medarbetararvoden	»	1,730: —
Anskaffningsprovisioner	»	207: —
Annonser	»	140: —
Summa	kronor	7,186: 60.
Blanketter	kronor	1,071: 46
Expeditörs- och kassörsarvode	»	687: 53
Sekreterararvode	»	50: —
Revisorsarvoden	»	50: —
Resebidrag till representanter vid Nordiska nykterhetskongressen i Oslo	»	400: —
Brevporton och telefon	»	73: 75
Diverse omkostnader	»	89: 28
Summa	kronor	9,608: 62.
Överskott under året	kronor	921: 60
Tillhopa	kronor	10,530: 22.

Prenumerationspriset för helår utgjorde för nykterhetsnämnderna 3 kronor. Däremot erlade systembolagsföreningarnas förtroendenämnd, vilken sammanslutning prenumererade på ej mindre än 1,225 exemplar av tidskriften, i prenumerationsavgift endast 1 krona för exemplar.

Av utgifterna uppbars redaktörsarvodet å 450 kronor av socialstyrelsens särskilda föredragande för alkoholistvårds- och nykterhetsärenden, anskaffningsprovision å 207 kronor för annonser av expeditionsföreståndaren hos Stockholms stads nykterhetsnämnd samt kassörsarvodet, utgörande 10 pro-

cent å prenumerationsinkomsten och å inkomster av försålda blanketter, 637 kronor 53 öre, av samma person. Av medarbetararvodena uppbars 834 kronor av socialstyrelsens särskilda föredragande för alkoholistvårds- och nykterhetsärenden och sammanlagt 1,274 kronor av föreningens styrelseledamöter.

Revisorernas uttalande.

Syftet med ifrågavarande understöd är att bereda nykterhetsnämnderna tillgång till en publikation, som genom redogörelser för lagstiftning och praxis, genom upplysningar rörande lämplig organisation och olika arbetsmetoder samt genom besvarande av frågor o. dyl. väcker nämndernas intresse för deras uppgifter och lämnar dem ledning därutinnan. Vid sådant förhållande finna revisorerna det anmärkningsvärt, att systembolagsföreningarnas förtroendenämnd erhållit närmare en fjärdedel av tidskriftens hela upplaga för en prenumerationsavgift, som med två tredjedelar understiger den som erlagts av nykterhetsnämnderna. Det föreligger nämligen enligt revisorernas mening icke någon anledning att medgiva en enskild sammanslutning lägre prenumerationsavgift än nykterhetsnämnderna.

Härtill kommer, att utgifterna för tidskriften under 1938 överstigit inkomsterna av prenumeration och annonser med allenast 1,313 kronor 22 öre. Större delen av understödet har alltså disponerats för ändamål, som icke sammanhänga med utgivningen av tidskriften, utan med verksamheten inom föreningen för främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet. Sålunda har 921 kronor 60 öre gått till ökning av föreningens kapital, vilket den 31 december 1938 uppgick till 5,814 kronor 65 öre, 400 kronor till resebidrag åt styrelsens ordförande och sekreterare vid en nykterhetskongress samt återstoden av det belopp, som icke disponerats för tidskriftens utgivning till föreningens administrationskostnader.

På grund av det anförda anse revisorerna, att villkoren för åtnjutande av statsunderstödet böra skärpas därhän att understödet för framtiden icke utgår med större belopp än som kan bliva erforderligt för utgivningen av tidskriften, därest de ovan framförda erinringarna vederbörligen beaktas.

SJÄTTE HUVUDTITELN.

Kommunikationsdepartementet.

§ 13.

Byggnadsstyrelsens årsberättelse.

Riksdagens år 1935 församlade revisorer framhöll det betänkliga i att byggnadsstyrelsens årsberättelse för åren 1930 och 1931 utkommit först under år 1935, då syftet med en publikation av ifrågavarande art förfelades, därest densamma icke bleve tillgänglig förrän åtskilliga år efter den tidsperiod, publikationen avsåg. Därest byggnadsstyrelsens årsberättelse ansågs vara av sådant allmänt intresse, att densamma borde i fortsättningen tryckas — något som enligt revisorernas uppfattning borde bliva föremål för undersökning — var det därför angeläget, att den gjordes tillgänglig inom tid, då densamma instruktionsenligt skulle vara till vederbörande departementschef ingiven.

I byggnadsstyrelsens yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande angående styrelsens årsberättelse, betonades bland annat, att arbetet, såväl å de tekniska byråerna som administrativa byrån, med sammanställandet av det för årsberättelsen erforderliga materialet och dess vidare bearbetande var av så tidsödande beskaffenhet, att det mången gång hade visat sig möta svårigheter för styrelsen att med sina begränsade arbetskrafter medhinna detta arbete, utan att andra och viktigare uppgifter undanskötos.

Beträffande frågan, huruvida byggnadsstyrelsens årsberättelse i och för sig kunde anses vara av sådant allmänt intresse, att densamma borde i fortsättningen tryckas, framhölls av byggnadsstyrelsen i samma yttrande, att de i samband med den däri intagna redogörelsen för styrelsens omfattande verksamhet inom husbyggnadsväsendet, däri inbegripet stadsplaneväsendets område, lämnade sakuppgifter och meddelade rön enligt styrelsens mening måste anses hava intresse såväl för de statliga och kommunala institutioner, som handlägga byggnadsfrågor, som även för den byggande allmänheten i övrigt, givetvis under den av revisorerna angivna förutsättningen, att berättelsen publicerades utan alltför lång tidsutdräkt. Med hänsyn härtill fann styrelsen alltjämt för sin del önskvärt, att årsberättelsen även i fortsättningen befordrades till trycket. I varje fall var det enligt styrelsens uppfattning meningslöst att nedlägga det omfattande och tidsödande arbetet på årsberättelsen, därest densamma icke skulle tryckas och sålunda icke erhöll en allmännare spridning utan endast förelåg i maskinskrift.

Byggnadsstyrelsens årsberättelse för åren 1932—1936 utkom av trycket först under år 1938 och då i en gemensam berättelse för samtliga dessa år. Årsberättelsen för 1937 föreligger enligt vad revisorerna inhämtat i maskinskrift. 1938 års berättelse är ännu ej färdig.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna, som icke heller nu tagit ställning till frågan om årsberättelsens utgivande i tryck anse sig dock, därest densamma skall tryckas, böra ytterligare understryka vikten av att årsberättelsen blir tillgänglig inom betydligt kortare tidsperiod än som är fallet för närvarande.

§ 14.

Mark- och stadsplaneförhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad.

I riksdagens revisorers berättelse för budgetåret 1923/24 påtalade revisorerna (del I sid. 4 och 5) det förhållandet, att kostnaderna för underhåll av vägar och parker å Djurgården i Stockholm endast i ringa mån bekostades av staden samt ansågo att en mycket avsevärd utsträckning av Stockholms stads skyldighet att bidraga till underhållet ifråga måste anses fullt befogad. Det syntes därför nödvändigt att överenskommelse i antydd riktning träffades med staden.

I anslutning till revisorernas nämnda utredning och yttrande väcktes vid 1925 års riksdag motioner (I: 156 och II: 144 samt I: 157 och II: 145), vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelser till Kungl. Maj:t anhålla om *dels* åvägabringande av överenskommelse med staden om ökat bidrag till vägar och parker å Djurgården, *dels ock* om utredning beträffande gällande avtal och uppgörelser av ekonomisk innebörd mellan kronan och staden samt i vad mån det ur statsverkets intressesynpunkt kunde vara önskvärt och möjligt att vinna ändring i nämnda överenskommelser.

Sedan statsutskottet i ämnet avgivit utlåtanden, avlät riksdagen däri till Kungl. Maj:t den 31 maj 1925 särskilda skrivelser, nr 264 och 265.

I den förra framhöll riksdagen bland annat följande.

Sedan mycket lång tid tillbaka förefunnes ett flertal olika frågor rörande äganderätten till mark inom Stockholms stad, vilka icke blivit på ett definitivt sätt avgjorda, t. ex. frågan om ägande- eller dispositionsrätten till mycket betydande delar av Riddarholmen. Även inom andra delar av Stockholms stad vore åtskilliga mycket omfattande markfrågor olösta.

Beträffande andra områden inom Stockholms stad, där kronans ägande- och dispositionsrätt vore ostridig, gällde att densamma upplåtits till begagnande åt Stockholms stad genom särskilda överenskommelser, avseende olika mer eller mindre långa tidsperioder, t. ex. Humlegården och Bellevueparken. För begagnandet av dessa områden betalade staden ingen eller relativt obetydlig ersättning.

Å såväl Kungsholmen som Norra Djurgården ägde kronan betydande marktillgångar, vilka i en eller annan form voro avsedda att exploateras i enlighet med särskilda, närmast av 1905 och 1915 års riksdagar därom fattade beslut, varvid de inflytande försäljningsmedlen till en del redan i förväg disponerats för vissa särskilda, i huvudsak militära ändamål, såsom inköp av nytt övningsfält för Stockholms garnison vid Järva, uppförande av vissa

kasernetablissement m. m. Exploaterandet av kronans mark i Stockholm hade emellertid, delvis beroende på svårighet att med Stockholms stad träffa uppgörelse, hittills kunnat ske i jämförelsevis ringa omfattning. För att kronan skulle kunna draga behörig nytta av sina i huvudsak räntelösa markområden vore det emellertid nödvändigt att sådana åtgärder träffades, att den av riksdagen beslutade användningen av desamma möjliggjordes och underlättades.

Å andra sidan hade det visat sig, att åtskilliga av de områden, vilka nu ägdes av kronan, vore behövliga för Stockholms stad.

Erfarenheten hade givit vid handen, att kronans intressen ofta icke kunnat på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodoses, enär dess mark i Stockholm förvaltades och disponerades av ett flertal sinsemellan ofta icke samarbetande myndigheter. På grund härav hade också ett flertal separata överenskommelser träffats rörande mindre markområden, vilka överenskommelser till en del sedermera visat sig bliva för kronan oförmånliga och även kommit att lägga hinder i vägen vid förändrad disposition från kronans sida av marken ifråga. Därest emellertid samtliga frågor rörande det framtida användandet av kronans mark inom Stockholms stads område handhades av en myndighet eller åtminstone alla överenskommelser och avtal rörande markområden och av ekonomisk innebörd i övrigt underställdes ett härför avsett organ, torde de olägenheter, som följde av det nuvarande förvaltningssystemet, kunna i stort sett undanröjas.

Svårigheter hade gång efter annan uppstått, då fråga varit om överenskommelse rörande förvärvande eller disponerande för olika ändamål såväl för kronan som för staden av för dess verksamhet erforderlig mark. Det syntes därför vara att förvänta att även från Stockholms stads sida intresse förefunnes för att få samtliga svävande äganderättsfrågor rörande markområden i Stockholm såvitt möjligt definitivt ordnade. Från kronans sida borde åtgärder vidtagas för att gentemot staden hävda kronans rätt och intressen. Från Stockholms stads sida hade vid åtskilliga tillfällen vidtagits ett flertal åtgärder, vilka varit för kronan mindre förmånliga eller lagt hinder i vägen för kronan att kunna på lämpligt och ur ekonomisk synpunkt gagneligt sätt tillgodogöra sig sina markområden. Riksdagen utgick från den enligt riksdagens mening självfallna förutsättningen, att några hinder icke skulle från stadens sida resas för kronans tillgodogörande på lämpligt sätt av dess egendomar.

Även åtskilliga andra spörsmål av ekonomisk innebörd måste underkastas en närmare granskning och revision, t. ex. frågan om underhåll och belysning av viss kronans mark å Helgeandsholmen och omkring Nationalmuseum m. m.

Intill dess svävande äganderättsfrågor blivit på ett tillfredsställande sätt avgjorda samt överenskommelse kunnat åvägabringas mellan kronan och staden angående utbyte dem emellan av vissa områden samt om revision av ovan angivna överenskommelser av ekonomisk innebörd, syntes det vara av vikt att såväl från Kungl. Maj:ts som vederbörande ämbetsmyndigheters sida icke några dispositioner företoges, vilka kunde anses i en eller annan form för framtiden binda kronan eller å annat sätt lägga hinder i vägen för en uppgörelse mellan kronan och staden.

Då det emellertid icke kunde förväntas att samtliga berörda frågor om utbyte av mark och underhåll eller arrende för sådana kronans områden inom Stockholms stad, vilka av staden disponerades, kunde på en gång träffas, syntes det vara nödvändigt att separata överenskommelser rörande vissa områden, vilka för endera parten i en snar framtid vore erforderliga, omedelbart eller tid efter annan träffades. Härigenom torde också såväl kronans

som stadens intressen bäst tillvaratagas och något hinder för stadens utveckling icke behöva uppstå.

Med hänsyn till vad riksdagen sålunda anfört, hade riksdagen ansett sig böra biträda förslagen om att en utredning rörande samtliga icke definitivt reglerade frågor av ekonomisk innebörd mellan kronan och Stockholms stad måtte igångsättas. För att kunna på ett effektivt sätt tillvarataga kronans intressen syntes emellertid ledningen av utredningen och de underhandlingar, som därav torde bliva en följd, böra anförtros åt ett särskilt för ändamålet sammansatt organ. Vid bildandet av detta utrednings- och förhandlingsorgan borde det givetvis tillses att sammansättningen bleve sådan, att därigenom kronans rätt och berättigade intressen bleve på ändamålsenligaste sätt tillvaratagna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder *dels* för att få då svävande frågor rörande äganderätten till och användningen av kronans inom Stockholms stads område belägna markområden definitivt lösta, *dels ock* för att åstadkomma en revision av nu gällande avtal och uppgörelser av ekonomisk innebörd mellan kronan och staden, i den mån en sådan revision efter närmare utredning befunnes ur kronans intressesynpunkt vara önskvärd.

I skrivelsen nr 265 anhöll riksdagen vidare om vidtagande av åtgärder för erhållande från stadens sida av ökat bidrag till vägar och parker å Djurgården.

I anledning av riksdagens berörda skrivelser tillsatte Kungl. Maj:t (finansdepartementet gemensamt med kommunikationsdepartementet) den 12 juni 1925 en särskild kommission — kronans fastighetskommission av år 1925 — att omhänderhava de åsyftade uppgifterna. I enlighet med de för kommissionen meddelade direktiven verkställde kommissionen med stöd bland annat av från samtliga ifrågakommande statliga verk och inrättningar infordrade uppgifter en inventering av alla hithörande frågor samt upprättade särskilda förteckningar över

I) kronans fastigheter inom och invid Stockholm,
II) kronans mark, som allenast på vissa villkor överlämnats till staden,
III) stadens mark, som allenast på vissa villkor överlämnats till kronan,
IV) mark, rörande vilken tvist eller ovisshet förelåge,
V) stadens mark, som kronan önskade förvärva,
VI) kronans mark, som ifrågasatts till avhändande.

Tillika förtecknades redan förefintliga och verkställdes ytterligare undan för undan utredningar i rättsligt, ekonomiskt m. fl. hänseenden rörande ifrågavarande markobjekt och frågor.

Utredningarna samt förhandlingarna med Stockholms stads representanter ledde till successiva resultat.

Sedan riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 mars 1926 anhållit om utredning jämväl rörande ökat bidrag från Stockholms stad till vård och underhåll av Hagaparken — belägen utom, men i gränsen vid Stockholms stad — avslöt kommissionen med Stockholms stads representanter den 11 maj 1926 av såväl Kungl. Maj:t som stadsfullmäktige sedermera godkända avtal, varigenom staden åtog sig ökade årliga bidrag till underhållet och vården av Djurgården, Hagaparken samt de kronan tillhöriga, för allmänheten öppna platserna vid riksdagshuset och riksbanken samt kring nationalmuseum. De öka-

de årliga bidragen motsvarade i fråga om Djurgården enligt statsverkspropositionerna 1928/32 i medeltal cirka 120,000 kronor, ifråga om Hagaparken 7,000 kronor och för de övriga platserna cirka 5,000 kronor, allt per år.

Under år 1927 framlade kommissionen enligt särskilt uppdrag ett av samtliga parter sedan godkänt förslag till överenskommelse mellan kronan — såsom ägare av Humlegården — Stockholms stad och vederbörande järnvägsbolag rörande bibehållande för Djursholmsbanan av slutstationen vid Engelbrektsplan.

Samma år avgav kommissionen till Kungl. Maj:t utredning, enligt vilken Stockholms stads debitering av avgifter för renhållning av gatudelar utmed kronans fastigheter inom Stockholm förmenades vara oriktig. Sedan i enlighet med Kungl. Maj:ts direktiv förhandlingar av kommissionen förts med stadens delegerade jämväl i denna fråga, men godvillig överenskommelse ej ernåtts, hänsköts saken till domstols avgörande. På grund av innehållet i Kungl. Maj:ts därutinnan den 5 oktober 1935 meddelade dom har kronans utgifter i detta hänseende bestämts skola utgå så, att kronans utgifter minskats med ett belopp, som i medeltal torde utgöra cirka 40,000 kronor per år.

Under år 1928 ernådde kommissionen de överenskommelser med stadens delegerade, som föreligga i propositionen nr 247/1928 och avse, det ena vissa markbyten inom staden mellan broarna och å Kungsholmen m. m., och det andra grunder för exploateringen av viss del av Norra Djurgården m. m.

Genom förstnämnda avtal reglerades ett större antal mark- m. fl. frågor. Kronan erhöll sålunda bland annat möjlighet till nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli samt till försäljning av betydande områden vid Tegelbacken (»Kronprinsens stall») och å bortre Kungsholmen, vilka i enlighet med riksdagens beslut skulle försäljas och i avbidan varå vissa tillfälliga lån för försvarsändamål m. m. upptagits. Staden å sin sida erhöll genom uppgörelsen möjlighet att ordna vissa huvudtrafikleder å Kungsholmen samt att exploatera områdena mellan Norr Mälarstrand och Hantverkargatan väster om Kungsholmstorg. Båda parterna ernådde vidare biläggandet av betydande tvistiga markfrågor. I avtalet ingingo fastigheter med ett uppskattat värde av cirka 11,000,000 kronor och regleringen av tvistiga markfrågor omfattade direkt värden om cirka 835,000 kronor.

Ifråga om avtalet rörande exploatering av vissa delar av Ladugårdsgärdet må erinras, att i följd av stadens ståndpunktstagande avtalets omedelbara räckvidd inskränktes på sätt framgår av propositionen nr 252/1930 angående exploatering av Ladugårdsgärdet. Efter utarbetande av stadsplan samt fortsatta förhandlingar mellan fastighetskommissionen och stadens delegerade m. m. träffades år 1931 sådan slutlig överenskommelse mellan kronan och staden, att äntligen den av statsmakterna för länge sedan i princip beslutade exploateringen av Ladugårdsgärdet kunde igångsättas och därmed inflyta markförsäljningsmedel, vilka enligt tidigare och senare riksdagsbeslut skulle disponeras för huvudsakligen vissa försvarsändamål.

Rörande resultatet av denna exploateringsverksamhet under tiden 1 juli 1931—30 juni 1939 inhämtas av djurgårdskommissionens senaste arbetsredo-

görelse, att brutto influtit cirka 41,500,000 kronor, varav cirka 5 $^1/_3$ miljoner åtgått till exploateringskostnader. Enligt redogörelsen för senast förflutna budgetåret hava de rena förvaltningskostnaderna — avlöningar och expenser — då utgjort cirka 80,000 kronor, motsvarande cirka 1.15 procent av den genomsnittliga inkomsten under perioden 1 juli 1931—30 juni 1939. Till belysande av vad denna exploatering ekonomiskt innebär för staten må upplysas, att den hittills försålda kvartersmarken utgör cirka 260,000 kvadratmeter medan återstående osåld kvartersmark, som omfattas av 1928 och 1931 års Ladugårdsgärdesavtal, utgör cirka 800,000 kvadratmeter, samt att de hittillsvarande utgifterna hänföra sig till gatumark och ledningar avsedda även för viss hittills ej försåld mark, så att återstående gatukostnader kunna antagas uppgå till cirka 6,000,000 kronor. Den fortsatta exploateringen av kronans mark å Ladugårdsgärdet betyder följaktligen lösgörandet av betydande värden. Av hittills influtna exploateringsmedel har viss del disponerats till täckandet av tidigare utgifter för militära ändamål, medan återstoden, cirka 21,000,000 à 22,000,000 kronor jämte uppkommande nettoinkomst vid den förutsatta fortsatta exploateringen av Ladugårdsgärdet enligt statsmakternas finansplaner beräknats kunna tagas i anspråk för bestridandet av väntade högst avsevärda utgifter för försvars- eller andra statsändamål.

Rörande den verksamhet, som vidare handhaves av berörda, utav Kungl. Maj:t i samverkan med riksdagen tillskapade organ för förhandlingar med Stockholms stad och organisering av kronans markfrågor inom och invid Stockholm, må erinras bland annat följande.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 juni 1928 uppdrogs åt fastighetskommissionen att vid underhandlingarna med Stockholms stad jämväl upptaga av riksdagen i skrivelse den 5 juni 1928, nr 359, behandlad fråga om skyldighet för staden att till kronan utgiva skälig ersättning för sådan mark inom stadens områden, som befunnes böra med nyttjanderätt upplåtas till staden eller eljest hållas öppen för allmänheten.

Under år 1929 träffade fastighetskommissionen överenskommelser

dels med Stockholms stad rörande upplåtelse av mark för breddning av vägporten vid Experimentalfältets hållplats och vägen mellan vägporten och stadsplanegränsen vid Roslagstull, samt med Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag rörande upplåtelse av mark vid Albano station (prop. 176/1930, riksdagens skrivelse nr 145),

dels med Stockholms stad samt med nyssnämnda bolag om marköverlåtelser och stadsplan rörande vissa områden vid Östra stationen och Tekniska högskolan med därtill anknutna institutioner m. m. (prop. 178/1930, riksdagens skrivelse nr 146),

dels ock med Stockholms stad rörande kanslihusbyggnadstomten (prop. 177/1929, riksdagens skrivelse nr 76, vilken överenskommelse sedermera ytterligare jämkats genom prop. 278/1930, riksdagens skrivelse nr 346).

Därjämte avgav kommissionen till Kungl. Maj:t utredning och förslag om åtgärder till avlyftande av den s. k. fastighetsskatten av kronans fastig-

heter i Stockholm, vilket förslag ledde till propositionen nr 224/1934, riksdagens skrivelse nr 246, varigenom statsverket inbesparades årliga utgifter om cirka 17,500 kronor, därav för fastigheter inom Stockholm cirka 12,000 kronor.

Under år 1931 träffades avtal mellan fastighetskommissionen och Stockholms stad *dels* rörande bilåggande av tvist om rätten till samt överlåtelse till staden av kvarteret Bondetorpet mindre (Katarina sjukhus), *dels* om överlåtelse från kronan till staden av tomterna nr 14 och 16 i kvarteret Nederland och från staden till kronan av tomten nr 23 i kvarteret Gråberget, *dels* mellan kronan och staden ävensom kronan och AB. Stockholms Bryggerier om reglering av vissa markförhållanden i kvarteret Asplunden (Garnisonssjukhuset; propositionerna 170 och 171/1931, riksdagens skrivelser nr 150 och 151) — avtalen avsågo mark till värde av sammanlagt cirka 1,500,000 kronor — *dels ock* mellan kronan och staden om överlåtelse till staden av viss mark å Djurgården till utvidgning av stadens gasverk till ett värde av 450,000 kronor (prop. 42/1932, riksdagens skrivelse nr 41).

Kungl. Maj:t uppdrog den 2 oktober 1931 — i enlighet med riksdagens hemställan i skrivelse den 16 maj 1929, nr 175, punkten 5:o) — åt fastighetskommissionen att gentemot Stockholms stad framställa anspråk på att renhållningen av kronans till staden eller för den allmänna trafiken utan ersättning upplåtna områden icke vidare skulle bekostas av kronan.

Kungl. Maj:t anbefallde den 7 oktober 1932 fastighetskommissionen, i enlighet med av kommissionen framställt förslag, att upptaga förhandlingar med Stockholms stad rörande eventuella ändringar i stadsplanen för området mellan Myntgatan, Västerlånggatan, Storkyrkobrinken och Riddarhustorget ävensom beträffande förvärv för kronans räkning av mark inom samma område.

För ernående av besparingar inom kommittéväsendet och då kommissionerna ägde i viss mån samhörande arbetsuppgifter och samma ledamöter, förordnade Kungl. Maj:t den 2 december 1932 — med anförande, att det enligt Kungl. Maj:ts instruktion för djurgårdskommissionen av den 12 juni 1931 (nr 236) ålåge denna kommission, förutom handhavandet av statens exploateringsverksamhet å Norra Djurgården i Stockholm, att fullgöra de uppgifter i övrigt, som Kungl. Maj:t anförtrott eller kunde komma att uppdraga åt kommissionen — att de utredningar och underhandlingar, som av Kungl. Maj:t uppdragits åt fastighetskommissionen och som då ännu icke slutförts, i stället skulle, räknat från den 1 januari 1933, ombesörjas av djurgårdskommissionen.

På därom av djurgårdskommissionen i skrivelse den 22 november 1933 gjord framställning har Kungl. Maj:t den 24 november 1933 uppdragit åt kommissionen att med Stockholms stad upptaga *skyndsamma* förhandlingar rörande *dels* intagande i stadsplan av det område å Ladugårdsgärdet, som helt omramades av de delar, vilka ingingo i 1928 års förenämnda Ladugårdsgärdesavtal, jämte sådana andra delar av Ladugårdsgärdet, som

prövades lämpligen böra i det sammanhanget intagas i stadsplan, samt villkoren härför ävensom rörande viss ny avloppskulvert, *dels ock* angående sådana ändringar av stadsplanen för de söder om berörda områden belägna delarna av nuvarande stadsplaneområden, som från kronans sida funnes böra i förevarande sammanhang påkallas.

I den av riksdagens revisorer år 1935 avgivna berättelsen anfördes under § 26, bland annat, följande.

Djurgårdskommissionen omhänderhar bland annat exploateringen av Norra Djurgården. Försäljningen av de för exploatering avsedda områdena hotar att avstanna, dels på grund av att återstående stadsplanelagda delar antingen tills vidare disponeras för militära ändamål eller ock med hänsyn till stadsplanens olämpliga utformning och andra därmed sammanhängande orsaker icke för närvarande lämpligen kunna utbjudas till försäljning, dels enär de för exploatering lämpliga öppna områdena öster om Värtavägen ännu icke stadsplanelagts.

Enligt vad vid besöket inhämtats har från djurgårdskommissionens sida i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade direktiv hos Stockholms stad hemställts om dess medverkan till såväl ändringar i redan fastställd stadsplan som intagande i stadsplanen av ovannämnda öster om Värtavägen belägna områden, så att exploateringen icke skulle behöva avstanna av brist på därtill lämpliga tomter.

I enlighet med särskilda av riksdagen tagna initiativ ankommer vidare på djurgårdskommissionen att till förhandling med Stockholms stad upptaga dels åtskilliga för såväl kronan som Stockholms stad betydelsefulla frågor rörande reglering av vissa tomtfrågor — exempelvis spörsmålet om stadens övertagande av sådana kronan tillhöriga områden, som staden för närvarande tillåter utnyttja såsom park mot ingen eller obetydlig ersättning, varvid ifrågasatts, att kronan i utbyte skulle förvärva vissa för kronans behov lämpliga områden — dels ock i övrigt reglering av tvistigheter mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markområden m. m.

Redan vid igångsättandet av den hittillsvarande exploateringen av Norra Djurgården har från riksdagens sida med skärpa framhållits vikten av, att alla erforderliga åtgärder för den avsedda exploateringens genomförande vidtoges med största skyndsamhet. Statsverkets behov av medel för täckande av såväl de anslag, vilka redan förutsatts skola slutligt gäldas av medel, vilka komma att inflyta vid försäljning av mark å Djurgården, som ock för andra ändamål, gjorde det angeläget, att den länge avsedda exploateringen av Ladugårdsgärdet komme till stånd utan onödig tidsutdräkt.

Revisorerna vilja för sin del understryka vikten av att de sålunda gjorda uttalandena beaktas vid ovanberörda nu pågående förhandlingar mellan kronan och Stockholms stad rörande Ladugårdsgärdets fortsatta exploatering.

Vad från riksdagens sida uttalats angående Norra Djurgården lärer i lika hög grad böra beaktas ifråga om Mariebergs—Konradsbergsområdena. Jämväl beträffande dessa är det för kronan synnerligen angeläget, att alla de för exploateringen av dessa områden erforderliga åtgärderna komma till stånd snarast möjligt.

Jämväl ovanberörda förhandlingar mellan kronan och staden rörande ömsesidiga förvärv och regleringar av vissa tvistigheter avse frågor, som det torde vara av stor betydelse för såväl kronan som staden, att de inom snar framtid bringas till sin lösning.

Med hänsyn till de stora intressen, som sålunda i olika hänseenden äro

knutna vid den av djurgårdskommissionen bedrivna verksamheten, vilja revisorerna framhålla angelägenheten av, att riksdagen erhåller vidgad möjlighet att redan på ett tidigt stadium öva inflytande på kommissionens förhandlingar med Stockholms stad och riktlinjerna för kommissionens verksamhet i övrigt.

I anslutning till revisorernas sålunda avgivna utlåtande anförde riksdagen i sin skrivelse den 19 juni 1936, nr 339, i förevarande avseende bland annat följande.

Riksdagen har här ovan nödgats konstatera, att från Stockholms stads sida gentemot kronan och dess organ vidtagits åtgärder, som icke stå i god övrensstämmelse med vad som kan fordras, då det gäller att i samförstånd söka genomföra träffade uppgörelser. Även om det icke gärna kan undgås att vissa intressekonflikter uppstå mellan staden och kronan, då fråga är om ett ekenomiskt utnyttjande av kronans markområden i Stockholm och dess omgivningar, vill riksdagen dock uttala den förväntan, att det skall lyckas att framdeles undgå åtminstone några mera djupgående konflikter på detta område och att riksdagen icke skall behöva ingripa till bevakande av kronans rätt. Riksdagen har därför icke ansett sig nu böra vidtaga särskilda åtgärder i anledning av vad revisorerna anmärkt ifråga om vissa ekonomiska mellanhavanden mellan kronan och staden.

Vad åter beträffar det likaledes av revisorerna berörda spörsmålet om ändrad sammansättning av djurgårdskommissionen och vidgad möjlighet för riksdagen att redan på ett tidigt stadium utöva inflytande på kommissionens förhandlingar med staden och rörande riktlinjerna för kommissionens verksamhet i övrigt, sammanhänger detta spörsmål i viss mån med ordnandet av de två särskilda uppgifter, vilka tillkomma den nuvarande djurgårdskommissionen, nämligen dels handhavandet av markförsäljningen och vidtagande av härför erforderliga förberedande åtgärder, dels ock vissa underhandlingar med staden rörande mark- och stadsplanefrågor, vilket uppdrag tidigare handhafts av kronans fastighetskommission. Riksdagen är av den uppfattningen, att stor vikt bör ägnas de ekonomiska intressen, som kronan har att här bevaka, samt att från kommissionens sida särskild uppmärksamhet bör ägnas den ekonomiska kontrollen. Med hänsyn till ifrågavarande intressen och betydelsen av huru dessa för framtiden handhavas vill det — icke minst i betraktande av vad som förekommit under behandlingen av nu ifrågavarande ärende — förefalla riksdagen befogat, att det tages under övervägande, huruvida och i vad mån förändringar i kommissionens sammansättning och dess organisation äro av behovet påkallade. Enligt riksdagens mening bör från Kungl. Maj:ts sida förslag härutinnan snarast möjligt framläggas för riksdagen och det synes önskvärt att detta sker redan år 1937.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande de synpunkter, som av riksdagen anförts.

Vad sålunda förekommit föranledde Kungl. Maj:t att i propositionen nr 290 till 1937 års riksdag förelägga riksdagen sådant förslag om beredande åt riksdagen av större inflytande på kommissionens förhandlingar och verksamhet i övrigt, som i enlighet med det ovanstående riksdagen i likhet med riksdagens revisorer funnit nödigt. Härom må hänvisas till innehållet i sistberörda proposition samt vad som förekom under dess behandling i riksdagen.

Sedan riksdagen godkänt Kungl. Maj:ts proposition i ärendet har omorga-

nisationen av djurgårdskommissionen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1937 trätt i kraft den 1 juli samma år, varefter ny instruktion meddelats djurgårdskommissionen den 10 december 1937 (S. F. S. nr 962 år 1937).

Genom nyssnämnda proposition nr 290/1937 förelades riksdagen därjämte ett mellan djurgårdskommissionen såsom kronans förhandlingsorgan samt Stockholms stads förhandlingsdelegerade åvägabragt exploateringsavtal av betydande räckvidd. För stadens del innebar avtalet främst en lösning av frågan om Västerbroledens framförande till och å Kungsholmslandet. För kronans del återigen möjliggjordes exploateringen av Marieberg—Konradsbergsområdena, som enligt den fastställda stadsplanen inrymma cirka 12,000 normaleldstäder à 30 kvadratmeter. Ekonomiskt sett skulle avtalet — räknat efter förkrigsförhållanden och tomtpris å närliggande områden — enligt preliminära beräkningar kunna tänkas medföra en inkomst för statsverket av cirka 41,000,000 kronor brutto och 37,000,000 kronor netto.

Förhandlingarna mellan kronans och stadens förhandlingsorgan hava de senaste åren resulterat i ett flertal ytterligare avtal. Sedan tidigare stadsplaner för vissa områden å Ladugårdsgärdet — företrädesvis området norr om Tessinparken ävensom vid Gustaf Adolfskyrkan — befunnits olämpliga ur åtskilliga synpunkter, hava ett flertal avtal träffats under åren 1936—1939 rörande ändrade stadsplaner för områdena, varigenom den ovan angivna ladugårdsgärdesexploateringen möjliggjorts. Vidare hava uppgörelser träffats om överlåtelser eller upplåtelser till staden av olika områden för vattenreservoarer, transformatorstationer m. fl. kommunala ändamål.

Vidare har mellan förhandlingsorganisationerna träffats den uppgörelse, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition nr 304 till 1939 års riksdag rörande exploatering av Johanneshov och Kvarnängen m. fl. markområden. Enligt inom djurgårdskommissionen verkställda preliminära beräkningar skulle kronan här kunna räkna med en nettoinkomst av cirka 15,000,000 kronor.

Efter förhandlingar mellan förhandlingsorganisationerna har från och med den 14 mars 1939 arrendet för det av kronan till staden upplåtna Bellevueområdet höjts från 3,000 kronor till 20,000 kronor årligen.

Förhandlingsarbetet har omfattat även övriga aktuella frågor d. v. s. närmast intagande i stadsplan av ytterligare områden å Ladugårdsgärdet samt de av fastighetskommissionen tidigare omhänderhavda markfrågorna. Härom anföres i djurgårdskommissionens senaste årsredogörelse huvudsakligen följande.

Under åren från och med 1933 hava förhandlingarna med Stockholms stad koncentrerats *dels*, på stadens hemställan och med hänsyn till vikten av åstadkommandet utav broförbindelserna Västerbron samt Nya Skanstullbron, till de objekt, som lett till de avtal, vilka förelagts riksdagen i propositionen nr 290/1937 angående exploatering av Konradsbergs- och Mariebergsområdena samt i propositionen nr 304/1939 angående exploatering av Johanneshov och Kvarnängen m. m., *dels och*, på kronans hemställan, ej mindre till vissa, för ernående av ett lämpligt exploateringsresultat nödiga befunna ändringar i delar av stadsplanen för Ladugårdsgärdet [jfr t. ex.

Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1936 (kv. Knallhatten m. fl.), den 14 januari 1938 (Smedsbacksområdet), den 30 september 1938, propositionen nr 129/1938, (transformatorstation och parkområde å Smedsbacken)]; än även till sådan stadsplaneuppgörelse rörande delar av Ladugårdsgärdet, som åsyftas i Kungl. Maj:ts ovan angivna direktiv den 24 november 1933 till djurgårdskommissionen.

Jämsides med det ovan antydda och djurgårdskommissionen i övrigt åliggande (s. a. s. löpande exploaterings-) arbetet hava med Stockholms stad bedrivits förhandlingar rörande sådana markbyten samt reglering av tvistiga förhållanden, som avses i det av djurgårdskommissionen från kronans fastighetskommission av år 1925 övertagna uppdraget. Ett förhandlingsprogram har upprättats, avseende bl. a. en inventering av föreliggande frågor samt vad en första överenskommelse borde reglera — Kungsträdgården, bangårdsförhållandena vid centralstationen m. fl. järnvägsfrågor, Riddarholmen, kronans förvärv av det område, som angränsas av Storkyrkobrinken—Västerlånggatan—Myntgatan samt eventuellt ytterligare frågor — varjämte vidlyftiga utredningar skett rörande rätten till de olika ifrågavarande områdena samt dessas värde m. m.

För slutförande av sist omförmälda markbytesförhandlingar har djurgårdskommissionen hos järnvägsstyrelsen begärt upplysning om vilka områden, som erfordrades för statens järnvägars behov. Jämlikt de av riksdagen år 1925 angivna grunderna för kronans förhandlingsverksamhet med Stockholms stad borde nämligen icke särskilda kronans myndigheter avsluta separata markavtal, utan samtliga marköverenskommelser avslutas genom kronans därför särskilt tillskapade centrala och sammanhållande förhandlingsorgan, d. v. s. numera djurgårdskommissionen.

Emellertid framlades hösten 1938 ett mellan järnvägsstyrelsen och särskilda delegerade för Stockholms stad uppgjort preliminärt avtal rörande Tegelbackens ordnande, reglering av vissa centralbangårdens markfrågor m. m.

I däröver infordrat utlåtande den 27 januari 1939 förklarade sig djurgårdskommissionen av angivna skäl icke kunna tillstyrka det ifrågavarande preliminära avtalet och angav tillika vissa riktlinjer, huru enligt dess förmenande de sålunda föreliggande problemen borde i särskilda delar bringas till en successiv lösning.

Jämväl kammarkollegium och byggnadsstyrelsen förklarade sig i avgivna utlåtanden och i anslutning till av djurgårdskommissionen framförda synpunkter icke kunna tillstyrka berörda preliminära s. k. Tegelbacksavtal.

Med föranledande av vad sålunda förekommit ifråga om nyssnämnda preliminära avtal har Stockholms stadskollegium i skrivelse den 23 februari 1939 till statsministern — vilken skrivelse för handläggning överlämnats till kommunikationsdepartementet — framställt vissa förslag angående förhandlingar rörande i nyssnämnda preliminära avtal omförmälda jämte vissa därmed sammanhängande frågor. Rörande detta ärende — i vilket Kungl. Maj:t icke inhämtat yttrande av djurgårdskommissionen och vilket ej handlagts efter gemensam beredning med finansdepartementet — innehåller statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 31 mars 1939 bland annat följande uttalanden av föredragande departementschefen.

I stadskollegiets skrivelse förutsättes, att Kungl. Maj:t för de nya förhandlingarna lämnar direktiv, ägnade dels att befrämja en som önskvärd betecknad överenskommelse rörande frågan om Tegelbackens reglering, dels att underlätta uppgörelser i andra svävande frågor, avseende markregleringar mellan staten och Stockholms stad. Förhandlingarna anses av stadskollegiet lämpligen böra, under ledning av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, föras genom särskilt utsedda delegerade för staten och staden.

Med hänsyn till önskvärdheten av att bringa de berörda frågorna till en tillfredsställande lösning synas mig de från stadens sida framställda förslagen angående fortsatta förhandlingar böra biträdas. Jag förordar sålunda, att staten medverkar vid tillsättande av en kommission, bestående av representanter för staten och Stockholms stad, med uppgift att undersöka möjligheterna att bringa de berörda frågorna till en lösning.

Enär de frågor, en sådan kommission skulle få att behandla, befinna sig i ett inre sammanhang, vilket svårligen kan överblickas, innan kommissionen planlagt sitt arbete, synes mig för statens representanter i kommissionen icke nu böra utfärdas några närmare direktiv, som bestämt avgränsa kommissionens undersökningar eller eljest binda dess handlingsfrihet beträffande de delproblem, som visa sig kunna ingå i frågekomplexet. Enligt min uppfattning bör kommissionens uppgift närmast bliva att efter en allmän inventering av mellan staten och staden föreliggande markfrågor undersöka möjligheterna att åvägabringa en plan för lösning av de svävande markfrågorna, på vars grundval de aktuella spörsmålen kunna vinna en så snabb lösning som möjligt utan att sammanhanget med den på längre sikt lagda planen brytes. Med hänsyn till frågornas art och inbördes förhållande torde statens representanter i kommissionen därför under förhandlingarnas gång böra upprätthålla kontakt med chefen för kommunikationsdepartementet samt, i den mån så kan anses erforderligt, efter hand av denne erhålla närmare direktiv.

I enlighet härmed beslöt Kungl. Maj:t nyssnämnda den 31 mars 1939 tillsätta en särskild kommission, bestående av, jämte överståthållaren i Stockholm såsom ledamot och ordförande, två representanter för kronan, samtliga tre utsedda av Kungl. Maj:t sagda dag, samt två representanter för Stockholms stad, vilka senare redan den 9 mars 1939 av stadskollegiet erhållit sitt ifrågavarande uppdrag.

Revisorernas uttalande.

På sätt framgår av det anförda har genom statsmakternas gemensamma beslut och i anslutning till de initiativ och direktiv, som riksdagen framfört, på sin tid upprättats ett särskilt statligt organ — kronans fastighetskommission av år 1925, vilkens uppgifter numera övertagits av djurgårdskommissionen — för dels översikt över alla statliga markfrågor rörande Stockholm och dess omgivningar, dels ock förhandlingar med Stockholms stad i mark- och därmed sammanhängande stadsplane- samt exploateringsfrågor. Genom att behandlingen av dessa frågor samlats hos ett enda organ, har vunnits den av riksdagen redan 1925 såsom önskvärd framhållna garantien för en enhetlig behandling av dessa frågor och detta organ har förvärvat speciell erfarenhet och kunnat samla ett avsevärt utredningsmaterial inom området.

Av redogörelsen framgår vidare, att detta organ, djurgårdskommissionen, som med hänsyn till initiativet vid dess tillsättande och organisationen där-

av i särskild grad blivit anknutet till riksdagen, tillsammans med stadens vederbörande förhandlingsorgan genomfört ett flertal avtal mellan kronan och staden, vilka godkänts av såväl statsmakterna som Stockholms stad. Åtskilliga av dessa avtal äro av synnerligen betydande ekonomisk omfattning.

I enlighet med vad djurgårdskommissionen meddelat i sin senaste arbetsredogörelse, har kommissionen i samråd med stadens förhandlingsdelegerade avsett att, sedan övriga mark- och stadsplanefrågor nu bringats till slutlig lösning, koncentrera sig på de två återstående uppgifter, vilka riksdagen vid upprepade tillfällen framhållit borde snarast möjligt slutföras, nämligen stadsplaneläggningen av ovan angivna ytterligare delar av Ladugårdsgärdet samt regleringen av kronans och stadens svävande markmellanhavanden m. m. Såväl inom kommissionen som å stadens sida hava vidlyftiga förarbeten fullgjorts för dessa båda frågors slutliga avgörande.

På sätt likaledes ovan refererats har emellertid numera för behandling av frågor rörande kronan och Stockholms stad tillsatts ytterligare en kommission, som antagit benämningen 1939 års markkommission. I för denna nya kommission utfärdad instruktion saknas gränsdragning mellan å ena sidan de uppgifter djurgårdskommissionen instruktionsenligt skall fullfölja och å andra sidan den tillsatta markkommissionens arbetsuppgifter. Härigenom har uppkommit en oklarhet om de båda kommissionernas kompetens, som icke kan vara till fördel för statens intressen. Det av riksdagen uttalade önskemålet, att berörda ärenden från statens sida böra handläggas enhetligt, synes genom markkommissionens tillkomst hava blivit åsidosatt.

Enligt vad revisorerna erfarit har inom 1939 års markkommission ifrågasatts, att det av djurgårdskommissionen i enlighet med statsmakternas direktiv bedrivna arbetet rörande stadsplaneläggning skulle undanskjutas på obestämd tid i avbidan på utredning — genom 1939 års markkommissions försorg — om undantagande från bebyggelse av sådan ej ännu exploaterad mark å Ladugårdsgärdet, som ej erfordrades för statliga byggnadsändamål, preliminärt angiven till cirka 300,000 kvadratmeter, eller kommunala anläggningar, preliminärt angiven till cirka 280,000 kvadratmeter. För den händelse 1939 års markkommission skulle själv få avgöra, vilka mark- m. fl. frågor den skulle äga upptaga kunde markkommissionen komma att övertaga även de av djurgårdskommissionen nu utövade allmänna funktioner såsom kronans förhandlingsorgan med Stockholms stad.

Den redogörelse, som ovan lämnats rörande hittills uppnådda resultat ifråga om överenskommelser på detta område, torde icke utvisa behov av något nytt förhandlingsorgan för kronan. Med hänsyn härtill och till sättet för djurgårdskommissionens tillkomst och till formerna för lämnandet av direktiven för kommissionens arbete, bör icke, utan riksdagens hörande, ske någon ändring, i vad statsmakterna i detta ämne enats om och som för närvarande gäller.

Med hänsyn till denna frågas synnerliga betydelse hava revisorerna ansett sig förpliktigade att för riksdagen anmäla vad här förekommit.

§ 15.

Kronans exploateringsverksamhet i Stockholm.

I den redan fastställda planen för Ladugårdsgärdets utbyggande hava för offentliga byggnader upptagits områden om tillhopa cirka 425,000 kvadratmeter. Enligt gällande avtal med staden äger kronan påfordra sådan ändring av stadsplanen, att ifrågavarande områden kunna disponeras för bostalsbebyggelse och försäljas. Även om kronan kommer att använda sig av nyssnämnda möjlighet i viss utsträckning, torde en stor del av den redan stadsplanelagda marken komma att disponeras för statliga byggnadsändamål, eventuellt i viss mån även kommunala.

Under näst föregående paragraf hava revisorerna omnämnt, att vid vissa preliminära utredningar inom byggnadsstyrelsen och inom Stockholms stads förvaltning ifrågasatts, att därjämte å de *ännu icke* stadsplanelagda delarna av Ladugårdsgärdet avsevärda områden skulle reserveras för att framdeles tagas i anspråk för statliga ändamål — cirka 300,000 kvadratmeter, däri inräknat visst område för den redan av statsmakterna beslutade nybyggnaden för vissa marina myndigheter — samt för kommunala ändamål cirka 280,000 kvadratmeter.

Frågan om förläggande av statliga institutioner å Ladugårdsgärdet har tidigare behandlats inom riksdagen, bland annat, år 1926 i samband med ett av Kungl. Maj:t då framlagt förslag, prop. nr 216, rörande, jämte annat, förläggningen av Karolinska institutet och ett därtill anknutet kliniskt sjukhus. Kungl. Maj:ts förslag innebar, att sagda institutioner skulle förläggas å Ladugårdsgärdet å ett område om cirka 300,000 kvadratmeter, beläget omedelbart norr om Valhallavägen. I avgivna yttranden hade emellertid bland annat djurgårdskommissionen avstyrkt en dylik förläggning med hänsyn till dels det höga markvärdet och att statskassan genom förläggningen av institutionerna till angivna plats skulle gå miste om högst avsevärda belopp försäljningsmedel, dels ock det olämpliga i att, innan stads- och exploateringsplan funnes uppgjord för de till exploatering avsedda delarna av Ladugårdsgärdet, i förväg disponera ett så stort område, vilket därtill vore beläget i exploateringsområdets centrala delar.

Vid ärendets behandling anslöt sig riksdagen till de synpunkter, som sålunda framhållits av djurgårdskommissionen samt anförde därvid (statsutskottets utlåtande nr 157 och memorial nr 169, riksdagens skrivelse nr 345) bland annat följande.

Departementschefen har, från förutsättningen av nybyggnader för en ny medicinsk högskola, angivit en del tomter i Stockholms närhet, vilka varit föremål för övervägande såsom förläggningsplatser för den nya högskolan. Riksdagen anser, att denna fråga bör underkastas en förnyad noggrann undersökning, och vill nu icke i annan mån uttala sig härutinnan, än att riksdagen vill framhålla, att den i statsrådsprotokollet omnämnda tomten å Ladugårdsgärdet icke bör, med hänsyn till det höga försäljningsvärde marken här betingar, under några förhållanden vidare komma i betraktande. Däremot vill det synas riksdagen, som om — förutom de av departementschefen omförmälda tomterna — jämväl det område, där för närvarande Fältrittklubbens bana är belägen, bör vid den förnyade undersökningen

komma under omprövning. Vidare vill riksdagen framhålla, hurusom i utredningen beträffande varje ifrågasatt plats bör angivas det beräknade tomtvärdet, då ju endast härigenom klar översikt kan vinnas över de verkliga kostnaderna för sjukhusbygget.

Under de senaste åren hava förelagts riksdagen vissa förslag om förläggning av militära institutioner till Ladugårdsgärdet. Sålunda föreslog Kungl. Maj:t i prop. nr 315 till 1938 års riksdag förläggning av byggnader för marinens och flygvapnets ledande organ m. m. till vissa områden norr om respektive söder om Valhallavägen och i prop. nr 154 till 1939 års riksdag förläggning av nybyggnad för de militära högskolorna till visst område norr om Valhallavägen. Förslagen godkändes av riksdagen, som därjämte anvisade anslag för byggena ifråga.

I prop. nr 79 till 1939 års urtima riksdag har frågan om fullgörandet av berörda nybyggnader underställts riksdagens prövning (se bilaga 10 till prop.).

Därvid har ifrågasatts att fullföljandet av förenämnda tre byggnadsföretag borde göras beroende av förhållandena å arbetsmarknaden. De anslagsmedel, varom här vore fråga, uppskattades till följande avrundade belopp, nämligen:

Nybyggnad för marinens myndigheter	kronor	2,400,000
» » flygvapnets »	»	2,750,000
» » de militära högskolorna	»	2,000,000.

I anslutning till de synpunkter, vilka från riksdagens sida i dess berörda skrivelse av år 1926 gjorts gällande rörande utnyttjande av Ladugårdsgärdesmark för statliga institutioner, hava revisorerna funnit anledning till vissa undersökningar. Därvid hava revisorerna undersökt tomtfrågan beträffande det enda hittills för viss institution bestämda tomtområdet å Ladugårdsgärdet, nämligen tomtområdet för marinens nybyggnad.

Beträffande ifrågavarande nybyggnad hava revisorerna under hand hos djurgårdskommissionen begärt vissa upplysningar, därvid meddelats bland annat följande.

Den marina ämbetsbyggnadens tomtområde utgör cirka 19,900 kvadratmeter.

Nybyggnaden inrymmer:

första byggnadsstadiet	14,700 kvm	=	490 eldstäder
tillkommer i sista byggnadsstadiet	3,450 »	=	115 »
Summa	18,150 kvm	=	605 eldstäder.

Till bedömandet av värdet å marinbyggnadens tomtområde har vidare anförts. Vid Gustaf Adolfskyrkans bostadsområde söder om Valhallavägen inrymmas på ett område av 18,330 kvadratmeter kvartersmark enligt den fastställda och nu exploterade stadsplanen 1,552 eldstäder. Efter ett beräknat eldstadspris av 3,000 kronor — vid försäljningarna å det avsevärt mera avlägset belägna Smedsbacksområdet utgjorde medelpriset vid utbuden under budgetåret 1938/39 3,100 kronor per eldstad — blir värdet av detta område 4,650,000 kronor.

Om den marina nybyggnadens område utnyttjats för bostadsbebyggelse hade erfordrats ytterligare en tvärgata med en areal om cirka 1,570 kvadratmeter, varefter återstående kvartersmark skulle hava utgjort cirka 18,330 kvadratmeter. Värdet på denna mark kan anses vara detsamma som ovan omförmälda område vid Gustaf Adolfskyrkan eller cirka 4,650,000 kronor. En sammanställning visar följande:

Värdet å tomtområdet för marinens nybyggnad är cirka 4,650,000 kronor.

Antal eldstäder enligt byggnadsstyrelsens förslag totalt efter tillbyggnad 605 stycken.

Tomtvärde per eldstad utgör då cirka 7,700 kronor.

Till jämförelse har vidare meddelats, att i sådana stadens centrala delar som t. ex. trakten av Kungsträdgården, priset per eldstad vid senaste köp av fastigheterna i östra delen av det kvarter, vilket där begränsas av Hamngatan—Norrlandsgatan—Smålandsgatan, varit mellan 6,000 och 7,000 kronor per eldstad.

Revisorernas uttalande.

Vid bestämmandet av tomtområde för viss statlig institution böra givetvis alla förhandenvarande omständigheter tagas i betraktande. Sålunda bör exempelvis beaktas huruvida institutionen med hänsyn till sin verksamhet, lokalisering av underordnade, överordnade eller ock samhöriga förvaltningsgrenar ävensom allmänhetens berättigade krav bör förläggas å område relativt centralt i staden eller om en placering i stadens mera avlägset belägna delar kan anses lämplig. Vidare bör hänsyn tagas till de ekonomiska konsekvenserna av institutionens förläggande till det ena eller andra området, varvid tomtkostnaderna i de olika fallen böra fullständigt utredas. Såsom skedde vid bestämmandet av plats för Karolinska institutet och sjukhuset böra också noggrant undersökas olika möjligheter för utnyttjande av kronans egen mark för ändamålet så att, i den mån så låter sig göra, i första hand billigare mark tages i anspråk, medan den mark, som i följd av sin belägenhet är mera dyrbar och på grund av sin lämplighet i övrigt av statsmakterna avsetts för exploatering genom tomtförsäljning, icke utan vägande skäl tages i anspråk för andra ändamål.

Det är emellertid även av vikt att utbyggnaden av den statliga institutionen sker med iakttagande av nödig sparsamhet ifråga om dispositionen av tomtmark. Belysande härvidlag torde få anses vara vad ovan anförts rörande den marina nybyggnaden å Ladugårdsgärdet. Tomtområdet har utnyttjats endast i mycket ringa omfattning, byggnaderna ligga glest kringspridda och hava erhållit en höjd av allenast 3 à 4 våningar. Därigenom har tomtkostnaden per eldstad blivit så hög som cirka 7,700 kronor, eller till och med mer än vad ovan angivna fastighetskomplex med läge vid Kungsträdgården skulle hava betingat. Framhållas må därjämte ifråga om proportionen mellan tomtvärde och byggnadsvärde att, på sätt framgår av det ovan anförda, värdet å tomtområdet ifråga, för närvarande beräknat med hänsyn till bebyggelse för bostadsändamål, utgör cirka 4,650,000 kronor, medan kostnaden för den till uppförande därå avsedda byggnaden uppgår till 2,400,000 kronor.

Ett ianspråktagande av Ladugårdsgärdesmarken för offentliga byggnader

i sådan omfattning, som ytterligare ifrågasättes i de på 1939 års markkommissions initiativ gjorda preliminära utredningarna inom den statliga förvaltningen samt Stockholms stads förvaltning, måste väcka starka betänkligheter. Revisorerna finna sig icke övertygade om nödvändigheten att där förlägga ett så stort antal statliga institutioner, varom här är fråga. Förutom att det enligt revisorernas mening ur säkerhetssynpunkt alltid måste anses mindre lämpligt att på ett enda område sammanföra ett så stort antal offentliga byggnader, vilja revisorerna beträffande Ladugårdsgärdet särskilt framhålla, att statsmakterna tidigare beräknat kunna för försvars- m. fl. ändamål disponera därifrån inflytande försäljningsmedel till mycket betydande belopp. Revisorerna anse även, att starka erinringar kunna göras mot att, såsom i förevarande fall och nu under föreliggande omständigheter skett, mark i så stor omfattning reserveras för allmänna ändamål, innan densamma intagits i stadsplan. Det synes revisorerna angeläget, att dylika reservationer icke komma till stånd utan riksdagens medverkan.

I detta sammanhang vilja revisorerna också starkt understryka, att Stockholms stads i nästföregående paragraf omförmälda förslag om friläggande och avsättande för kommunala ändamål av områden, vilka i köpeskilling skulle betinga högst betydande belopp icke längre får tillåtas stå hindrande i vägen för den avsedda stadsplaneringen och exploateringen av ytterligare delar av Ladugårdsgärdet. Riksdagen har tidigare vid upprepade tillfällen framhållit angelägenheten av att härvidlag komma till ett snabbt resultat. Ytterligare uppskov torde nu icke böra medgivas, utan synes, därest hinder mot det avsedda intagandet av ytterligare områden i stadsplan och exploateringen av densamma, fortfarande skulle möta från stadens sida, böra tagas under övervägande, vilka åtgärder, som i dylikt fall böra vidtagas.

Slutligen vilja revisorerna ifråga om exploateringen av Marieberg-Konradsbergsområdena framhålla önskvärdheten av att i möjligaste mån de hinder undanröjas, vilka nu möta för sagda exploatering. I sådant syfte torde böra tillses, att sådana anslag upptagas i riksstaten, som utgöra en förutsättning för att de nuvarande institutionerna å Marieberg-Konradsberg snarast möjligt skola kunna förflyttas därifrån.

Revisorerna vilja i det sammanhanget framhålla betydelsen av att den åt djurgårdskommissionen uppdragna exploateringsverksamheten snarast möjligt kan ingångsättas och därefter i lämplig ordning och omfattning fullföljas på såväl Marieberg-Konradsbergsområdena som Johanneshov-Kvarnängsområdena samt å ytterligare delar av Ladugårdsgärdet, något som är av betydelse ej blott med hänsyn till behovet för statsverket av blivande försäljningsmedel utan jämväl på grund av de avsevärda arbetsmöjligheter, som därigenom beredas och avse produktiva ändamål.

§ 16.

Gatubeläggningsarbeten vid kronans exploateringsverksamhet i Stockholm.

Vid den kronans exploateringsverksamhet i Stockholm, som omnämnts i närmast föregående paragrafer, hava gatuarbeten kommit till utförande i avsevärd omfattning. Därvid har för gatornas ytbeläggning i körbanorna använts delvis gatsten och delvis asfalt. Med hänsyn till att riksdagen beviljat anslag till avsevärda belopp till stenindustrierna hava revisorerna ansett det vara av intresse att närmare taga del av vissa ekonomiska resultat rörande utförda beläggningsarbeten vid ovannämnda exploateringsverksamhet.

Djurgårdskommissionen ombesörjer själv genom entreprenadfirmor för kronans exploateringsverksamhet å Ladugårdsgärdet erforderliga arbeten för gatornas iordningställande, varvid för körbanornas beläggning smågatsten i stor utsträckning använts. För körbanornas avgränsning mot gångbanor användes huggen faskantsten av granit. Vid dessa djurgårdskommissionens arbeten under åren 1933—1939 hava förbrukats bland annat cirka 80,000 kvadratmeter smågatsten, cirka 20,000 längdmeter faskantsten och cirka 3,000 kvadratmeter storgatsten. Asfaltbeläggningar hava utförts endast i mindre omfattning och speciellt å sådana gatudelar, som på Stockholms stads uttryckliga begäran icke ansetts böra förses med beläggning av smågatsten, exempelvis Valhallavägen, Banérgatan och Askrikegatan. På Valhallavägen har sålunda djurgårdskommissionen låtit utföra en med smågatstensbeläggning jämförbar asfaltbeläggning, bestående av fyra centimeter tjockt lager öppen asfaltbetong och tre centimeter tjockt slitlager av gjutasfalt. En jämförelse mellan djurgårdskommissionens kostnader för smågatstensbeläggning och nyssnämnda högvärdiga asfaltbeläggning utvisar följande. Kostnaderna för underbädd — utförd med ett cirka 30 centimeter tjockt bärlager av packsten — och för erforderlig underberedning före ytbeläggningens utförande äro lika, oavsett vilket beläggningsmaterial som väljes. Efter infordrande av anbud år 1937 erbjödo sig fem firmor samt Stockholms stads gatukontor att i fullt färdigt skick med två års garantitid utföra ifrågavarande asfaltbeläggning för ett pris av mellan 9 kronor 15 öre och 9 kronor 40 öre per kvadratmeter. Under samma år uppgingo kostnaderna för fullt färdig smågatstensbeläggning inklusive inköp av gatsten och två års garantitid till mellan 9 kronor 50 öre och 9 kronor 70 öre per kvadratmeter. Smågatstenen hade inköpts i öppna marknaden för ett genomsnittspris av 5 kronor 17 öre per kvadrameter fritt över reling vid Strandvägskajen i Stockholm.

Under den ansvarstid av två år, som djurgårdskommissionen enligt avtal iklätt sig gentemot Stockholms stad, innan gatorna definitivt överlämnas till staden för framtida vård och underhåll, hava hitintills obetydliga kostnader för efterjusteringar åsamkats kronan beträffande utförda smågatstensbeläggningar jämfört med motsvarande kostnader för asfaltbeläggningar. Efterjusteringarna i båda fallen hava främst orsakats av mindre sättningar i undergrunden beroende på att beläggningsarbetena i regel inom bostadsområden måste komma till utförande omedelbart efter byggnadernas färdigställande och sålunda innan undergrunden ännu hunnit stabilisera sig.

Under åren 1933—1937 har djurgårdskommissionen utfört smågatstensbeläggningar å en sammanlagd areal av 39,900 kvadratmeter för en kostnad av 379,000 kronor motsvarande cirka 9 kronor 50 öre för kvadratmeter. Utgifterna för reparationer hava uppgått till 2,600 kronor, utgörande 0.7 procent av totalkostnaden för ifrågavarande smågatstensbeläggning. Beläggning med gjutasfalt jämförbar med smågatstensbeläggning utfördes av kommissionen under åren 1937 och 1938 å en areal av 1,900 kvadratmeter för en kostnad av cirka 17,000 kronor motsvarande cirka 9 kronor för kvadratmeter. Reparationer för sättning av undergrunden hava kostat sammanlagt 1,700 kronor d. v. s. 10 procent av totalkostnaden för samma beläggning.

I detta sammanhang må framhållas, att de stora arealer gårdsutrymmen inom kvarteren å Ladugårdsgärdet iordningställas enhetligt såsom parker av fastighetsägarna. Erforderliga körvägar, s. k. brandgator, inom dessa gårdsutrymmen hava utförts av natursten, varav smågatsten med en areal av mer än 15,000 kvadratmeter, under det att i intet fall artificiell beläggning kommit till användning, främst med hänsyn till de framtida underhållskostnaderna. Som avgränsning mellan kör- och gångvägar samt gräsmattor ävensom mellan kvartersmark och gata användes kluven råkantsten med varierande bredd av 7—12 centimeter. Förbrukningen av sådan råkantsten har hitintills uppgått till cirka 15,000 längdmeter.

Inom exploateringsområdena för 1928 och 1931 års Ladugårdsgärdesöverenskommelser återstår ännu att iordningställa gator med en sammanlagd areal av cirka 180,000 kvadratmeter. För kronans exploateringsområden å Marieberg—Konradsberg och Johanneshov—Kvarnängen omfatta gatuarbetena en sammanlagd gatuareal av cirka 190,000 kvadratmeter. Av dessa gatuarealer om sammanlagt 370,000 kvadratmeter beräknas körbanorna omfatta en areal av omkring 220,000 kvadratmeter, vilka skola förses med ytbeläggning. I beläggningsarbetena för dessa gatuarealer beräknas åtgå cirka 60,000 längdmeter faskantsten av granit och cirka 10,000 kvadratmeter storgatsten till rännstensbottnar.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava velat meddela dessa uppgifter ifråga om djurgårdskommissionens exploateringsverksamhet, vilka torde äga intrese vid bedömandet av det gatubeläggningsmaterial, som lämpligen bör komma till användning, varom för närvarande skilda uppfattningar kommit till synes.

§ 17.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

Å sammanträde den 15 november 1934 bildades på initiativ av dåvarande departementschefen i kommunikationsdepartementet nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. I anslutning till bestämmelse i stadgarna har Kungl. Maj:t till ordförande i föreningens styrelse förordnat underståthållaren. I styrelsen finnes därjämte, förutom av föreningen valda ledamöter, representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen. Kungl. Maj:t har förordnat en revisor att jämte av före-

ningen valda revisorer verkställa revision av föreningens räkenskaper. I det råd, som utgör ett organ inom föreningen och som, bland annat, har att överlägga om principiella frågor inom föreningens verksamhetsområde ävensom förelägga styrelsen förslag beträffande verksamheten, äro fem ledamöter utsedda av chefen för kommunikationsdepartementet, varjämte bland andra socialstyrelsen har utsett en ledamot och föreningen själv ett visst antal.

Med avseende å föreningens verksamhet och förhållanden i övrigt må följande omnämnas.

Föreningen är en ideell förening med uppgift att arbeta för ökad trafiksäkerhet i Sverige främst å gator och vägar, och föreningen avser att vinna sitt syftemål i första hand genom upplysningsverksamhet, för vars bedrivande föreningen vill samarbeta med varje sammanslutning eller enskild, som vill främja detta syftemål.

Aktiva medlemmar kunna bliva statliga och kommunala korporationer samt stiftelser och sammanslutningar, som ej äro affärsföretag. Styrelsen äger ock, när dess ledamöter därom äro ense, bevilja affärsföretag inträde såsom aktiv medlem. Understödjande medlem kan envar bliva. Aktivt men icke understödjande medlemskap berättigar till en röst vid föreningens sammanträden. Understödjande medlem erlägger en årsavgift av minst 10 kronor eller en engångsavgift av 200 kronor. Årsavgiften för aktiv medlem är 100 kronor, vilken avgift enligt beslut den 30 november 1936 dock kan för ideell förening nedsättas till lägst 25 kronor.

Till föreningen anvisades för vartdera av budgetåren 1935/36 och 1936/37 ett statsbidrag av 50,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel. För budgetåret 1937/38 utgick anslaget med ett till 100,000 kronor förhöjt belopp, varav hälften avsågs till föreningens stadgeenliga verksamhet och återstoden för åtgärder i samband med införandet av trafikundervisning i rikets skolor. För budgetåret 1938/39 utgick anslaget jämväl med 100,000 kronor.

Såsom villkor för sålunda beviljade statsbidrag har föreskrivits, att föreningen snarast möjligt skulle till kommunikationsdepartementet ingiva redogörelse för senast förflutna verksamhetsår samt att föreningen skulle vara redovisningsskyldig inför riksräkenskapsverket. Enligt vad revisorerna inhämtat, har emellertid föreningen icke efter något verksamhetsår översänt räkenskaperna till riksräkenskapsverket för granskning.

Föreningens ekonomiska förhållanden under arbetsåret 1 juli 1938—30 juni 1939 framgår av följande uppställningar.

Vinst- och förlusträkning.

Inkomster.

Medlemsavgifter	kronor	4,570: —
Anslag	»	65,000: —
Räntor	»	131: 06
Trafikveckan	»	10,000: —
Trafikundervisning	»	500: —

Trafiksäkerhetskongressen	kronor	16,320: —
Utgifter utöver inkomster	»	9,104: 90
	Summa kronor	105,625: 96.

Utgifter.

Löner och arvoden	kronor	26,030: —
Kontorskostnader	»	5,676: 83
Propaganda	»	21,964: 83
Diverse utgifter	»	4,854: 12
Trafikveckan	»	10,000: —
Trafikundervisning	»	21,195: 46
Trafiksäkerhetskongressen	»	15,904: 72
	Summa kronor	105,625: 96.

Balansräkning.

Ingående balans 1 juli 1938		Utgående balans 30 juni 1939
	Tillgångar.	
1,833: 36	Postgiro	5,279: 17
15,098: 41	Checkräkning	2,589: 15
81: 60	Lilla kassan	40: 15
17,013: 37	Summa kronor	7,908: 47.
	Skulder.	
17,013: 37	Kapitalkonto	7,908: 47.

Vid den granskning, som revisorerna verkställt med ledning av föreningens räkenskaper och verifikationer för budgetåret 1938/39 har observerats, att kassarabatt — i regel minst 2 procent — ej avdragits, oaktat sådan angivits i räkningarna och likvid skett inom 30 dagar samt att ofta utgiftsverifikationerna, framför allt då fråga varit om representationskostnader, ej specificerats så utförligt, att någon detaljgranskning varit möjlig. Under posten löner och arvoden, som upptager en utgiftssumma av 26,030 kronor hava 24,680 kronor disponerats såsom lön och arvoden till fast anställd personal, 1,000 kronor till arbetsutskottet och 350 kronor till föreningens revisorer. Det har vidare uppmärksammats, att för budgetåret 1937/38 såsom lön utbetalats 15,563 kronor 76 öre, såsom arvoden 21,051 kronor 25 öre, såsom traktamente 4,343 kronor 90 öre samt i reseersättningar 5,171 kronor 37 öre eller sammanlagt 46,130 kronor 28 öre. För det senare budgetåret 1938/39 äro motsvarande siffror: för löner 23,230 kronor, för arvoden 23,002 kronor 65 öre, för traktamenten 2,606 kronor 50 öre och för reseersättningar 1,535 kronor 95 öre eller sammanlagt 50,375 kronor 10 öre. Häri ingå ersättningarna under vissa av föreningens verkställande ledamot förtagna resor, vilka hava dragit betydande kostnader.

Beträffande utgifterna för propagandaverksamheten hava revisorerna lagt

märke till att till den av föreningen anlitade folkskolläraren H. under av honom företagna resor utbetalats arvode å 45 kronor per dag samt därjämte traktamente för dygn av 15 kronor. De av H. företagna resorna för föredragsverksamhetens bedrivande, för vilka föreningen tillhandahållit bilar, hava stundom omfattat månadslånga tidsperioder. I andra fall hava revisorerna iakttagit att ersättning utgått efter lika eller högre grunder.

Revisorerna hava vidare uppmärksammat, att den första nordiska trafiksäkerhetskongress, som ägde rum i Stockholm i juni 1939, visserligen skolat betalas av medel, som ställts till förfogande av vissa försäkringsbolag, dock med hänsyn till organisationsapparatens storlek kommit att indirekt föranleda betydande kostnader för föreningen.

Föreningens förvaltning under första halvåret 1938 synes ej hava blivit på föreningssammanträde godkänd i sedvanlig ordning.

I samband med här ovan behandlade ersättningfråga vilja revisorerna omnämna, att riksräkenskapsverkets revision framställt vissa anmärkningar vid granskningen av räkenskaperna för länsstyrelsen i Malmöhus län med yrkande om återbetalning av till H. ifråga om för mycket utbetald lön under viss tidsperiod, då denne varit tjänstledig för uppdrag såsom föredragshållare hos föreningen. H. har nämligen åtnjutit lön allenast med avdrag såsom under ledighet för offentligt uppdrag och har sålunda fått vidkännas avdrag med blott 3 kronor 75 öre per dag. Enligt riksräkenskapsverkets revisions uppfattning vore ifrågavarande uppdrag för H. hos nationalföreningen icke att hänföra till offentligt uppdrag.

Revisorernas uttalande.

Vid sin granskning av nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande hava revisorerna icke kunnat undgå finna att föreningens administrationskostnader äro påfallande höga samt att av föreningens medel disponerats ganska avsevärda belopp för avlönande av för vissa uppgifter av föreningen anlitade och inom den verksamma personer och att detta skett i en större utsträckning än som med iakttagande av en försiktigare förvaltning kan anses önskvärt. En jämförelse mellan föreningens utgifter överhuvud taget för nyssnämnda ändamål och dess allmänna ekonomiska resurser synes revisorerna också giva vid handen att dessa icke stå i lämplig proportion till varandra. Då dessa förhållanden påverka behovet av statsunderstöd anse revisorerna sig böra understryka angelägenheten av att en förändring kommer till stånd i avsikt att söka nedbringa föreningens omkostnader.

Beträffande särskilt ersättningen till vissa av föreningen anlitade personer vilja revisorerna framhålla, att grunderna för dylik ersättning icke lämpligen torde böra alltför mycket avvika från vad som i regel tillämpas, då det gäller utförande av likartade uppdrag för statens räkning. Ifråga om den ersättning, som tillerkänts folkskolläraren H. vid hans föredragsverksamhet för nationalföreningens räkning, äro revisorerna av den uppfattningen att dessa grunder varit alltför höga.

Revisorerna vilja även fästa uppmärksamheten på att enligt deras mening en utsträckning av begreppet offentligt uppdrag på sätt som av det ovan

anförda framgår blivit ifrågasatt icke synes stå i god överensstämmelse med gällande bestämmelser och hittills tillämpad praxis. Ett införande här av andra grunder än som hittills gällt, synes vara ägnat att medföra mycket vittgående konsekvenser i avlöningshänseende. Överhuvud taget torde ersättningsfrågan till H. icke hava inom föreningen behandlats så som med iakttagande av tillbörlig sparsamhet bort vara fallet och som bör krävas då det gäller handhavandet av såsom understöd lämnade statsmedel.

De speciella iakttagelser som gjorts ifråga om detaljerna av föreningens verksamhet, synas vara ägnade att ytterligare understryka det allmänna uttalande, som revisorerna här ovan gjort.

De iakttagelser, revisorerna gjort vid sin nu företagna granskning av föreningens förvaltning, hava de ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom.

§ 18.

Anslaget till bidrag till vissa kommunikationsändamål.

Anslaget beviljades första gången vid 1840—1841 års riksdag under titeln vägar och kommunikationer. Före 1923 hade under lång tid i riksstaten för ändamålet varit uppfört ett bestämt ordinarie anslag av 12,000 kronor. Från och med budgetåret 1923/24 höjdes anslaget till 20,000 kronor beroende på att förslagsanslaget till gäldande av ersättningar för jordförluster genom kanal- och väganläggningar, beräknat till 7,000 kronor, anslaget till färjor och färjkarlar, beräknat till 380 kronor, samt anslaget till Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet från och med detta budgetår sammanfördes med nu ifrågavarande anslag till ett ordinarie reservationsanslag. Från och med budgetåret 1930/31 höjdes anslaget med 5,000 kronor till 35,000 kronor. Höjningen föranleddes därav, att av anslaget skulle kunna beredas bidrag till broar eller andra erforderliga anordningar å isvägar av enskild natur för övergång av isränna, som upptagits för sjöfarten. Bidragen avsågos till anläggning samt drift och underhåll och kunde utgå med hälften av totalkostnaden. Endast ett mindre belopp disponerades emellertid för detta speciella ändamål. Sedan anslaget budgetåret 1931/32 höjts till 40,000 kronor för bestridande av vissa engångskostnader för iståndsättande av fjällstugor i översta Norrland, samt därefter — på grund av den då rådande statsfinansiella situationen — budgetåret 1932/33 minskats till 30,000 kronor, minskades ånyo anslaget för budgetåret 1935/36 till 20,000 kronor. Sänkningen var då föranledd av att i riksstaten uppförts ett särskilt anslag för bestridande av kostnaderna för Sveriges bidrag till vissa internationella sammanslutningar. Dessa bidrag hade tidigare utgått från nu ifrågavarande anslag. Anslaget höjdes sedan för budgetåret 1937/38 med 9,000 kronor till 29,000 kronor. Höjningen företogs för att bereda möjlighet att bevilja bidrag till anordningar för beredande i vissa fall av skjuts och härbärge åt resande, enär skjutsstadgan upphävts. Anslaget sänktes för budgetåret 1939/40 med 9,000 kronor till 20,000 kronor med hänsyn till att vid ingången av budgetåret 1938/39 förelåg en reservation å närmare 17,550 kronor.

För år 1939 hava medel ur anslaget, varå den 30 juni 1939 funnos reserverade i det närmaste 28,000 kronor, beviljats för nedan angivna ändamål.

Skjuts och härbärge åt resande i Norrbotten	kronor	1,750: —
» » » » » » Västerbotten	»	912: 50
» » » » » » Jämtland	»	1,350: —
Trafik å Storsjön mellan Norderön och fastlandet	»	2,000: —
» » sjön Torrön	»	1,000: —
» » » Kultsjön	»	1,200: —
» » » Laisälven	»	200: —
» » » Hornavan	»	1,000: —
» » » Storavan	»	200: —
» » Malgomajsjön	»	250: —
» » Fättjaure	»	800: —
» » sjön Uddjaur	»	500: —
» » sjöarna Övre och Nedre Vefsenvattnet	»	400: —
» » sjön Virisjaure	»	800: —
Avlöning till åbon å Strimasund	»	380: —
Avlönande av åborna å leden mellan Hornavan och riksgränsen	»	1,800: —
Understöd åt ångbåtsbefälhavaren G. A. Lindberg	»	5,000: —
Reparation av fjällstugan i Merkenis	»	400: —

Under budgetåret 1938/39 hava utbetalats 18,593 kronor och 42 öre, varav enligt vissa äldre beslut följande belopp:

Ersättningar i anledning av jordförluster vid Göta kanals anläggande	kronor	2,457: 56
Gottgörelse för år 1938 till Hjälmare kanal och slussverks aktiebolag, för avskrivna mjöl- och sågkvarnsräntor	»	964: 81
Ersättning till Kopparbergs vägdistrikt för brounderhåll	»	185: 55
Summa	kronor	3,607: 92.

Revisorerna hava ansett det äga intresse för riksdagen att erfara huru detta anslag disponerats och hava därför velat i sin berättelse lämna denna redogörelse. Revisorernas uttalande.

§ 19.

Revisorerna hava funnit anledning företaga undersökning rörande vissa av kostnaderna för vägväsendets organisation. De angivna sifferuppgifterna hava revisorerna erhållit efter direkt hänvändelse till vägdistrikten samt en del kompletterande uppgifter dessutom från den sakkunnigutredning, som för närvarande är sysselsatt med frågan om vägväsendets förstatligande. Vissa kostnader för den allmänna väghållningen.

Vägstyrelsernas förvaltningskostnader uppgingo för år 1930 till 1,830,000 kronor, för 1937 till 2,780,000 kronor och för 1938 till 2,480,000 kronor. De hava sålunda stigit icke obetydligt sedan 1930. Att förvaltningskostnaderna för 1937 äro högre än för 1938 beror på att vägdistrikten 1937 belastats med

vissa i samband med den ändrade distriktsindelningen uppkomna övergångskostnader för avvecklingen av de gamla väghållningsdistrikten och för anskaffande av vissa för de nyorganiserade större vägdistrikten erforderliga inventarier.

Vid granskningen av vägstyrelsernas förvaltningskostnader hava revisorerna konstaterat, att arvodena till vägstyrelseordförandena under 1938 uppgått till 512,872 kronor. Då antalet vägdistrikt är 170, har i medeltal såsom arvode till ordförandena utbetalts 3,017 kronor. Arvodenas storlek varierar mellan lägst 50 kronor i Holmöns vägdistrikt (0.8 mil) och högst 7,000 kronor i Stockholms läns västra vägdistrikt (61.6 mil). Vid jämförelse mellan länen utvisar Kronobergs län med 1,483 kronor det lägsta medeltalet och Gävleborgs län det högsta medeltalet för ordförandearvodena med 5,280 kronor. Ordförandearvodet i Södra Vedbo vägdistrikt med en väglängd av 43.7 mil utgör 600 kronor medan i Sunnerbo vägdistrikt med en väglängd av 93.2 mil arvodet endast är 700 kronor.

Vid bedömande av vägstyrelsernas uppgifter rörande ordförandearvodenas storlek bör emellertid uppmärksammas att ordförandena i flera vägstyrelser tillika tjänstgjort såsom kamrerare, kassörer och sekreterare åt vägstyrelsen och härför åtnjutit särskilda arvoden.

I ersättning till ordförandena för resor i tjänsten hava vägstyrelserna under 1938 utbetalat 256,647 kronor. Vägingenjörernas och deras biträdens resekostnader under budgetåret 1938/39 hava uppgått till 257,999 kronor 43 öre.

Till övriga vägstyrelseledamöter har under 1938 utbetalats i arvoden 136,003 kronor och för resor 211,024 kronor eller sålunda tillhopa 347,027 kronor. Även åtskilliga av dessa ledamöter hava innehaft avlönade befattningar hos vägstyrelserna. Bortses från löner för sådana befattningar, hava vägdistriktens utgifter för ordförandena och övriga ledamöter i vägstyrelserna följaktligen uppgått till 1,116,546 kronor.

I löner och arvoden till kamrerare, kassörer, sekreterare, kassakontrollanter och skrivbiträden åt vägstyrelserna hava under år 1938 utbetalats sammanlagt 492,457 kronor.

Revisorernas uttalande.

Vid granskningen av de ovan meddelade uppgifterna hava revisorerna funnit vissa förhållanden vara värda särskild uppmärksamhet. Kostnaderna för vägväsendets organisation hava ställt sig synnerligen olika i skilda län. Även om — såsom i ett fall gjorts gällande — en del av berörda olikheter vore beroende på den omfattning, i vilken vissa läns vägarbeten utfördes i egen regi eller utlämnades till entreprenad, synas likväl kostnaderna i med varandra närbelägna län, där i mycket likartade förhållanden råda, erbjuda anmärkningsvärda variationer.

Arvodena, oavsett i vissa fall utgående tillägg för arbeten som kamrer, kassör och sekreterare, förete mycket betydande skiljaktigheter, vilka icke låta sig förklara av endast olikhet beträffande arbetets omfattning. Revisorerna finna det välmotiverat, att mera enhetliga grunder för arvodesbestämningen komma till stånd.

Revisorerna hava ansett förestående redogörelse för sina iakttagelser vara av intresse för riksdagen.

§ 20.

Vägdistriktens utgifter

I sin berättelse till 1937 års riksdag framlade revisorerna vissa uppgifter från de äldre vägdistrikt, som funnos före den nya lagens om vägdistrikt ikraftträdande den 1 januari 1937. För att möjliggöra en om än efter grova linjer verkställd jämförelse hava revisorerna i år införskaffat motsvarande uppgifter för år 1938, vilka återgivas i en här nedan intagen tabell.

De summor, som avse kostnaden för förvaltning och arbetsledning äro ej för alla distrikt lika omfattande. I några fall synas nämligen bilkostnaderna ej ingå i den lämnade uppgiften om kostnaden för arbetsledning. Vidare påverkas givetvis kostnaden för arbetsledning av den omständigheten huruvida entreprenader i större omfattning förekommit eller ej. Har så varit fallet, torde den redovisade kostnaden för arbetsledning hava nedbringats, vilket bör ihåkommas, om man jämför med såväl de tidigare lämnade uppgifterna som de olika distrikten emellan. De uträknade relativtalen kunna därför endast anses approximativt riktiga.

På samma sätt bör försiktighet iakttagas vid jämförelse av kostnaderna per kilometer väg. Dessa kostnader äro i kol. 5, som avser totalkostnaden, givetvis beroende av, bland annat, i vilken utsträckning nybyggnader och nyanläggningar förekommit, av förekomsten av hel- eller halvparmanentbelagda vägar, av trafikintensitet o. dyl. Dessa båda senare faktorer spela helt naturligt också in ifråga om kol. 9, där underhållskostnaden per kilometer väg finnes angiven. Trots dessa tämligen oberäkneliga faktorer torde siffrorna dock kunna giva åtskilliga upplysningar.

I kol. 6 finnas angivna kostnaderna för förvaltning och arbetsledning i procent av totalutgifterna år 1935 inom de områden, som ingå i de nuvarande distrikten. Summorna för de gamla distrikten, i de fall då flera äldre distrikt sammanslagits, hava således adderats och procenttalen därefter uträknats. På samma sätt hava i kol. 7 kostnaderna i medeltal per kilometer väg i de äldre distrikten uträknats. I fråga om relativtalen och totalutgift per kilometer väg kunna utgifter för amorteringar hava påverkat totalutgifternas storlek och således också medeltalen.

Kol. 8 anger förvaltningskostnaderna år 1938 i procent av kostnaderna för underhåll och för nybyggnad och nyanläggning.

Distrikt	Kostnad för förvaltning och arbetsledning	Totalutgifter	Kol. 2 i % av kol. 3	Utgift per km väg	Motsv. % år 1935	Utgift per km väg år 1935	Förv.-kostn. i %	Underhållskostnad per km väg
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stockholms län.								
Norra	79,540	1,389,822	5.7	1,603	4.5	965	2.1	950
Östra	91,180	5,231,776	1.7	6,893	2.7	2,745	1.8	1,832
Västra	90,848	2,715,059	3.3	4,408	3.4	2,484	2.3	2,399
Södra	118,937	3,800,401	3.1	4,256	2.8	3,189	1.4	1,505
Uppsala län.								
Norra	58,809	1,533,568	3.8	2,434	5.6	1,565	1.9	1,314
Östra	38,605	802,304	4.8	2,360	3.6	1,834	2.2	1,841
Västra	53,992	1,049,907	5.1	1,919	4.6	1,371	2.0	1,491
Södra	56,955	1,130,725	5.0	2,034	4.0	1,254	2.3	1,602
Södermanlands län.								
Norra	45,995	1,213,199	3.8	1,881	2.9	1,779	2.0	1,180
Västra	40,711	1,258,901	3.2	2,017	4.5	1,238	2.4	1,013
Mellersta	26,167	957,471	2.7	2,137	2.9	1,299	1.4	1,068
Södra	54,694	1,871,006	2.9	2,353	2.9	1,464	1.5	895
Östergötlands län.								
Göstrings	30,805	746,644	4.1	1,409	3.3	954	2.4	1,046
Valkebo	29,037	871,106	3.3	1,528	4.2	1,177	2.1	717
Aska	38,085	984,624	3.9	1,440	3.4	1,109	2.5	734
Finspånga	37,086	556,105	6.7	1,318	4.4	1,861	2.3	1,212
Vikbolandet	25,075	302,310	8.3	909	8.8	761	3.4	717
Hammarkind	21,561	618,758	3.5	1,317	2.5	1,010	3.2	582
Bankekind	31,411	787,924	4.0	1,747	5.1	1,126	1.9	1,234
Kinda	22,660	311,022	6.8	615	4.8	706	3.3	421
Ydre	11,886	136,041	8.7	510	2.0	685	4.3	349
Jönköpings län.								
Tveta	21,176	814,614	2.6	1,987	3.1	821	1.3	1,007
Norra Vedbo och Vista	25,029	726.000	3.4	1,833	1.4	1,024	1.8	1,008
Visingsö	748	13,524	5.5	845	2.6	942	5.2	835
Södra Vedbo	15,972	223,544	7.1	512	3.3	765	3.5	545
Östra	15,508	587,620	2.6	1,130	2.6	612	1.5	471
Västra	21,645	637,876	3.4	880	3.6	588	1.7	475
Östbo	29,501	729,176	4.0	972	3.0	555	3.1	487
Västbo	39,584	677,128	5.8	729	5.2	587	3.0	610
Mo	14,663	275,220	5.3	724	3.3	558	3.2	423
Kronobergs län.								
Konga	25,110	879,064	2.9	1,280	3.8	821	1.4	780
Uppvidinge	34,018	726,049	4.7	1,068	8.1	422	1.8	701
Norrvidinge	14,649	220,324	6.7	813	6.7	459	3.4	368
Kinnevald	27,565	528,842	5.2	1,511	4.1	997	2.2	970
Allbo	29,468	653,255	4.5	888	3.8	794	1.6	776
Sunnerbo	30,225	1,003,754	3.0	1,077	4.2	728	1.3	777
Kalmar län.								
Norra Tjust	11,114	804,169	1.4	1,500	1.1	995	0.8	779
Södra Tjust	28,520	699,401	4.1	1,009	2.3	1,034	2.7	494
Sevede och Aspeland	30,079	732,736	4.1	957	4.1	626	1.8	627

Distrikt	Kostnad för förvaltning och arbetsledning	Totalutgifter	Kol. 2 i % av kol. 3	Utgift per km väg	Motsv. % år 1935	Utgift per km väg år 1935	Förv.-kostn. i %	Underhållskostnad per km väg
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Handbörds etc.	35,607	561,489	6.3	760	2.9	1,304	2.8	665
Södra Möre	23,261	748,743	3.1	1,269	2.5	926	1.8	692
Öland	27,138	477,752	5.7	1,025	4.8	852	2.6	631
Gotlands län.								
Norra	59,700	945,111	6.3	1,204	9.7	728	3.5	621
Södra	53,853	756,309	7.1	1,151	7.4	792	3.6	637
Blekinge län.								
Östra	14,423	529,775	2.7	1,726	3.8	1,000	1.8	723
Medelsta	17,644	524,120	3.4	1,405	4.1	915	1.8	509
Bräkne	18,470	737,894	2.5	2,510	3.8	1,900	3.5	471
Lister	22,512	602,325	3.7	1,339	3.7	1,593	2.3	640
Kristianstads län.								
Södra Åsbo och Bjäre	39,753	1,089,114	3.7	2,757	3.2	2,022	1.8	1,713
Norra Åsbo	31,355	721,929	4.3	1,823	3.2	1,677	2.5	793
Västra Göinge	30,208	822,139	3.7	1,051	2.4	1,405	1.5	884
Östra Göinge	36,307	683,052	5.3	1,260	2.3	1,890	2.3	797
Villands	31,704	986,960	3.2	2,964	2.2	2,084	1.6	1,419
Gärds och Albo	41,838	760,034	5.5	1,372	4.3	1,311	2.2	926
Ingelstads etc.	40,474	1,005,614	4.0	2,301	2.1	2,690	1.9	1,720
Malmöhus län.								
Oxie och Skytts	46,833	1,013,236	4.6	2,068	3.2	2,336	3.5	1,282
Vemmenhögs	29,569	1,038,084	2.8	2,696	3.2	1,993	1.5	1,613
Ljunits etc.	27,350	339,468	8.1	1,128	3.7	2,414	3.2	1,084
Färs	18,738	616,480	3.0	1,507	6.5	977	2.4	1,042
Frosta	35,364	1,285,127	2.8	2,291	2.5	2,131	3.0	806
Torna	22,282	564,766	3.9	1,569	2.6	1,846	3.1	1,424
Bara	30,753	589,260	5.2	1,877	6.0	1,501	2.7	1,565
Rönnebergs etc.	27,639	557,958	4.6	1,676	4.3	2,003	2.9	1,180
Onsjö	26,238	581,248	4.5	2,047	2.1	2,614	1.9	1,663
Luggude	47,122	851,801	5.5	2,626	4.3	1,735	3.1	1,171
Ven	1,635	15,028	10.7	3,757	9.7	604	6.5	3,349
Hallands län.								
Höks	25,951	659,512	3.9	1,827	—	—	2.7	722
Tönnersjö	16,106	589,801	2.7	2,398	2.5	2,029	1.3	1,097
Halmstads	24,454	356,605	6.9	1,243	4.0	1,322	3.0	1,095
Årstads	16,344	254,432	6.4	982	5.3	1,030	2.9	644
Faurås	22,581	265,407	8.5	647	3.9	936	2.7	626
Himle och Viske	10,972	545,038	2.0	1,657	1.1	2,518	3.9	394
Fjäre	20,042	953,290	2.1	2,804	1.7	2,714	1.3	846
Göteborgs och Bohus län.								
Göteborgsbygdens	47,409	867,974	2.1	3,046	3.0	4,679	2.4	1,860
Öckerö och Styrsö	4,820	37,830	12.7	1,801	—	—	1.7	1,313
Inlands	43,864	1,478,896	3.0	3,160	4.2	1,375	2.0	1,071
Orust och Tjörns	24,460	1,083,604	2.3	3,141	2.6	1,657	1.5	978
Sunnervikens etc.	66,803	1,513,665	4.4	1,994	3.7	1,394	2.7	743
Norrvikens	43,145	2,382,128	1.8	4,495	2.6	2,116	2.3	666
Älvsborgs län.								
Kinds	31,681	638,398	5.0	674	5.5	532	1.9	461
Marks	29,180	1,045,812	2.8	1,884	1.2	1,246	1.7	1,012

Distrikt	Kostnad för förvaltning och arbetsledning	Totalutgifter	Kol. 2 i % av kol. 3	Utgift per km väg	Motsv. % år 1935	Utgift per km väg år 1935	Förv.-kostn. i %	Underhållskostnad per km väg
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ås och Redvägs	24,524	413,522	5.9	853	3.5	1,032	2.8	708
Boråsbygden	22,348	463,113	4.8	812	1.6	1,310	2.2	476
Kullings och Vättle	31,135	682,493	4.6	1,602	4.9	1,021	2.6	619
Väne och Ale	32,567	1,050,194	3.1	2,055	2.5	1,630	1.5	1,337
Östra Dals	52,090	1,767,891	2.9	2,720	3.6	1,554	2.2	1,133
Valbo	15,603	223,779	7.0	772	3.5	842	3.3	625
Vedbo	38,495	910,528	4.2	1,556	4.6	1,254	2.6	597
Skaraborgs län.								
Södra	35,867	713,580	5.0	971	5.2	580	2.4	696
Östra	40,494	966,880	4.2	1,252	3.0	1,115	2.1	789
Norra	40,864	1,522,255	2.7	2,342	2.9	1,201	2.0	928
Mellersta	32,446	561,621	5.8	1,003	3.8	1,033	4.6	613
Nordvästra	43,388	695,913	6.2	1,243	3.6	1,214	2.7	703
Västra	34,240	642,509	5.3	1,071	4.8	1,010	3.9	660
Värmlands län.								
Östersysslet	25,463	458,008	5.6	1,039	4.2	1,104	2.6	741
Värmlandsbergs	24,428	606,238	4.0	1,242	4.8	817	1.7	621
Mellansysslet	23,508	881,499	2.7	2,031	2.4	2,453	1.4	1,622
Klarälvdalens	30,849	877,591	3.5	1,304	2.3	1,623	1.2	790
Fryksdalens	27,600	849,447	3.2	1,498	4.3	913	1.6	879
Jösse	27,122	641,371	4.2	1,125	3.6	833	1.7	675
Södersysslet	28,994	1,174,345	2.5	1,673	2.5	1,905	1.2	1,049
Nordmarks	25,065	906,421	2.8	1,958	—	—	1.5	693
Örebro län.								
Mellersta	35,148	948,703	3.7	2,543	6.3	1,256	1.7	1,656
Sydöstra	21,566	469,613	4.6	1,242	5.3	957	1.4	749
Södra	53.368	946,098	5.6	1,870	2.9	1,622	2.4	1,249
Västra	48,960	1,329,051	3.7	2,621	4.0	1,353	1.9	1,138
Nordvästra	42,747	672,488	6.4	1,462	3.5	1,638	2.0	1,069
Nordöstra	41,271	549,395	7.5	1,296	7.6	905	3.4	1,061
Västmanlands län.								
Västra	37,775	700,670	5.4	1,568	4.1	1,124	2.4	904
Norra	39,059	600,347	6.5	1,053	4.0	1,228	3.7	634
Östra	38,964	549,333	7.1	844	3.5	1,145	3.3	506
Södra	48,303	1,651,473	2.9	2,297	4.1	1,114	1.3	1,850
Kopparbergs län.								
Folkare	47,565	778,733	6.1	1,185	2.0	2,993	3.5	812
Kopparbergs	30,938	1,110,951	2.8	2,607	3.4	1,346	2.5	949
Tuna	27,362	795,247	3.4	2,008	2.4	2,094	1.9	845
Västerbergslags	34,852	732,661	4.8	1,486	5.3	1,037	2.7	652
Nås	23,857	400,333	6.0	1,109	4.8	1,043	3.5	513
Malung	15,067	711,893	2.1	1,480	3.1	1,226	2.2	609
Nedansiljan	28,270	811,993	3.5	1,720	3.6	1,889	2.0	1,084
Ovansiljan	24,703	425,945	5.8	715	2.4	2,062	3.8	483
Älvdalen	24,589	609,987	4.0	1,326	3.0	1,099	2.4	778
Gävleborgs län.								
Gästrikland	73,789	1,862,704	4.0	2,394	3.1	1,714	2.2	1,260
Hälsinglands sydöstra	57,185	1,247,766	4.6	3,199	3.9	1,883	3.4	1,338

Distrikt	Kostnad för förvaltning och arbetsledning	Totalutgifter	Kol. 2 i % av kol. 3	Utgift per km väg	Motsv. % år 1935	Utgift per km väg år 1935	Förv.-kostn. i %	Underhållskostnad per km väg
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hälsinglands sydvästra..	35,522	1,085,997	3.3	2,049	2.4	1,344	2.5	1,140
Hälsinglands nordöstra..	40,559	1,047,650	3.9	1,541	4.9	1,057	2.0	695
Hälsinglands nordvästra.	48,197	1,096,546	4.4	1,608	4.5	1,350	2.6	667
Västernorrlands län.								
Medelpads östra	57,165	1,917,176	3.0	4,105	2.4	3,042	2.0	1,568
Medelpads mellersta	37,567	729,428	5.2	1,289	2.6	1,783	2.0	629
Medelpads västra	25,105	566,930	4.4	1,138	2.8	986	2.1	688
Ådalens nedre	45,503	1,585,975	2.9	3,172	2.6	3,267	1.6	1,636
Ådalens övre	56,286	1,858,481	3.0	2,323	3.2	1,978	1.6	852
Ramsele	28,068	707,602	4.0	1,156	4.8	943	2.0	494
Nätra och Nordingrå ...	56,909	1,301,424	4.4	1,756	5.1	1,088	1.6	840
Själevad och Arnäs	35,028	1,121,231	3.1	1,910	3.3	1,300	2.1	1,140
Jämtlands län.								
Ragunda	34,143	829,222	4.1	1,462	4.6	1,063	1.5	588
Revsund	40,946	1,250,772	3.3	2,214	2.3	1,608	1.6	1,342
Berg	24,590	538,552	4.6	1,108	2.5	1,401	1.9	504
Sveg	18,145	691,764	2.6	2,394	5.1	889	2.9	599
Hede	16,929	616,456	2.7	1,803	3.4	914	0.9	684
Undersåker	20,408	525,721	3.9	1,735	3.5	883	2.1	711
Offerdal	34,347	1,254,930	2.7	2,206	3.3	1,473	1.5	649
Lit	24,508	461,576	5.3	883	7.0	430	2.5	556
Hammerdal	42,172	953,058	4.4	1,324	6.1	819	1.6	809
Västerbottens län.								
Nordmaling	35,415	1,002,794	3.5	2,080	3.7	913	1.3	1,055
Umebygden	41,350	1,402,460	2.9	1,773	2.6	1,953	1.4	1,046
Holmön	531	38,701	1.4	4,838	11.0	94	1.5	999
Degerfors	18,593	636,417	2.9	1,375	2.8	854	1.9	572
Nysätra	49,100	1,291,287	3.8	1,582	3.1	1,190	2.0	1,012
Skelleftebygden	51,290	1,385,393	3.7	1,379	2.3	1,706	2.1	974
Norsjö	15,109	707,077	2.1	1,295	2.4	831	1.4	493
Lycksele	24,120	870,160	2.8	1,166	3.4	1,136	1.4	492
Åsele	26,534	1,130,318	2.3	2,117	5.6	679	1.5	617
Dorotea	12,816	383,502	3.3	1,598	4.0	918	2.2	750
Vilhelmina	40,036	1,104,932	3.6	1,740	2.4	1,373	2.2	959
Stensele	12,840	370,133	3.5	881	4.0	877	2.6	532
Sorsele	14,216	352,788	4.0	916	3.5	882	2.4	657
Tärna	6,694	210,690	3.2	920	4.0	503	2.2	650
Norrbottens län.								
Pitebygden	15,210	598,862	2.5	1,105	2.3	1,593	2.2	558
Älvsby	18,124	768,525	2.4	2,322	5.5	738	3.4	644
Nederluleå	25,644	612,015	4.2	2,234	3.8	1,648	2.2	1,176
Överluleå	35,052	853,357	4.1	1,839	3.1	1,777	2.2	1,179
Råneå	17,181	444,452	3.9	1,315	4.1	1,069	1.9	630
Kalix	39,438	1,023,050	3.9	1,431	3.0	1,590	2.0	783
Torneå	30,899	785,089	3.9	1,536	3.1	1,174	2.2	911
Pajala	28,530	688,873	4.1	981	4.6	588	2.3	542
Jukkasjärvi	29,658	756,955	3.9	1,736	2.5	1,210	2.0	807
Gällivare	20,432	583,087	3.5	1,034	3.1	1,474	1.7	635
Jokkmokk	24,410	786,767	3.1	1,390	3.5	1,159	1.7	524
Arvidsjaur	21,732	621,102	3.5	908	3.1	1,056	2.3	503
Arjeplog	18,416	524,008	3.5	1 484	4.3	814	1.9	420

§ 21.

Vissa erinringar rörande vägdistrikt.

Vid sin granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat en del förhållanden, som visserligen icke kunna anses vara av sådan betydelse, att de böra behandlas under särskilda paragrafer i berättelsen, men som dock äro av den innebörd, att revisorerna icke ansett sig böra underlåta att bringa dem till riksdagens kännedom.

Sålunda förekommer fortfarande, att bland vägmästarnas åligganden ingår skyldighet att utbetala löner till arbetare ävensom att handhava andra utbetalningar. Redan tidigare års revisorer hava framhållit såsom mindre lämpligt, att dessa tekniska tjänstemän belastas med rent kamerala uppgifter. I samband härmed vilja revisorerna framhålla det synnerligen anmärkningsvärda i, att såsom i ett fall skett en ordförande underskrivit och till vägmästaren översänt en check in blanco för att av vägmästaren ifyllas och användas till avlöningar och andra utgifter.

Revisorerna hava vidare funnit, att vägdistrikten i många fall underlåtit att utnyttja möjligheten att avdraga kassarabatt.

I 44 § i lag om vägdistrikt föreskrives, att vid resa för sammanträde eller förrättning skall, enligt av vägstämman fastställda grunder, utgå resekostnads- och traktamentsersättning med högst vad som på grund av gällande bestämmelser utgår till vägingenjör vid resa inom tjänstgöringsområdet. I anslutning härtill har i vissa distrikt helt generellt beslutats, att reseersättning skall utgå med 20 eller 30 öre per kilometer. Detta belopp har sedan debiterats av styrelseledamöter även för sådana fall då billigare fortskaffningsmedel kunnat användas och kanske även använts. Meningen med nyssberörda bestämmelser är emellertid givetvis, att ersättning skall utgå efter resereglementet med tillämpning av för vägingenjör gällande besparingsreglemente. Med den nyss påvisade formuleringen av stämmobeslut rörande rätten till reseersättning kan mycket väl tänkas — exempelvis i Norrland — att en vägstyrelseledamot, som har 10 mil till sammanträdeslokalen, kommer att bliva berättigad att för denna resa debitera 20, respektive 30 kronor, trots att han mycket väl kunnat använda buss, som endast kostar en bråkdel av beloppet. Ett förtydligande av dessa bestämmelser synes revisorerna önskvärt.

Vidkommande vägstämmoombud må erinras, att enligt 24 § lagen om vägdistrikt är föreskrivet att sådant ombud för deltagande i vägstämma åtnjuter gottgörelse av vägdistriktets medel i form av dagtraktamente med åtta kronor för varje dag stämma hålles samt, där väglängden mellan ombudets hemvist och stället för stämmans hållande är större än fem kilometer, resekostnadsersättning, beräknad efter lägsta avgift för automobil eller hästskjuts, där icke järnväg eller omnibus är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, samt efter avgiften för tredje klass på järnväg eller plats i omnibus, där något av dessa fortskaffningsmedel finnes, eller för salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker. Någon föreskrift om samåkning föreligger sålunda icke ifråga om vägstämmoombud. Samma bestämmelser, som i detta

hänseende gälla för vägingenjör och vägstyrelseledamot böra fastställas att gälla även om vägstämmoombud.

I ett stämmoprotokoll över andra ordinarie vägstämman har vidare icke ens som bilaga den godkända inkomst- och utgiftsstaten intagits, ett förfaringssätt, som revisorerna måste finna anmärkningsvärt.

Enligt revisorernas mening bör slutligen i vägstämmoprotokoll — åtminstone i huvudsak — intagas vägstyrelsens yttranden med därvid fogade utredningar och förslag i olika ärenden. Så har emellertid i vissa fall icke skett.

§ 22.

Revisorerna, som verkställt en undersökning av statsverkets samtliga kostnader för reseersättningar, hava funnit en specificerad sammanställning av de reseersättningar, som utgått till vägorganisationen i länen under budgetåret 1938/39, vara av intresse. **Resekostnader vid vägorganisationen i länen.**

Län	Redovisade resekostnader kronor	Väglängd inom länet 1/1 1939 km	Kostnad per km väglängd kronor
Stockholms	10,263: 55	3,100	3: 31
Uppsala	11,610: 70	2,073	5: 60
Södermanlands	10,525: 53	2,514	4: 19
Östergötlands	6,025: 31	4,221	1: 43
Jönköpings	11,670: 05	4,401	2: 65
Kronobergs	11,851: 95	3,629	3: 27
Kalmar	12,533: 77	3,778	3: 32
Gotlands	4,046: 06	1,440	2: 81
Blekinge	7,423: 55	1,402	5: 29
Kristianstads	13,951: 05	3,439	4: 06
Malmöhus	5,731: 35	3,949	1: 45
Hallands	11,128: 05	2,235	4: 98
Göteborgs o. Bohus	10,858: 81	2,421	4: 49
Älvsborgs	20,770: 20	5,001	4: 15
Skaraborgs	15,313: 40	3,837	3: 99
Värmlands	12,401: 13	4,212	2: 94
Örebro	9,806: 25	2,647	3: 70
Västmanlands	9,760: 45	2,372	4: 11
Kopparbergs	13,515: 80	4,293	3: 15
Gävleborgs	7,311: 54	3,077	2: 38
Västernorrlands	10,458: 10	4,728	2: 21
Jämtlands	13,036: 61	4,342	3: —
Västerbottens	7,237: 10	7,300	0: 99
Norrbottens	10,769: 12	6,462	1: 67
Summa	257,999: 43	86,873	2: 97 (medeltal)

Av sammanställningen framgår, att medeltalet per kilometer väglängd i riket är 2 kronor 97 öre. Högsta siffran eller 5 kronor 60 öre framvisar Uppsala län och lägsta eller 99 öre Västerbottens län.

En närmare undersökning visar, att på vägingenjörstjänsten i Uppsala län kommer 186 resedagar under tiden maj 1938—april 1939, medan motsvarande antal i Västerbottens län för samma tid uppgår till 73 dagar.

Revisorernas uttalande.

Det ligger i sakens natur, att skötseln av vägingenjörstjänsterna fordrar, att resor i betydande omfattning måste verkställas. Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida icke antalet resedagar exempelvis i Uppsala län — som enligt tabellen uppvisar den högsta kostnaden per kilometer väglängd — med en bättre planläggning av resorna skulle kunnat utan försämring av arbetsresultatet minskas i avsevärd grad.

Under erinran att statsrådet och chefen för kommunikationsrepartementet i skrivelse till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nyligen anmodat styrelsen att uppmana vägstyrelserna att intensifiera ansträngningarna till förbilligande av vägunderhållet, vilja revisorerna, under hänvisning tillika till ovanstående sammanställning, understryka angelägenheten av att vägingenjörerna planlägga sina resor med största möjliga omsorg så att utan eftersättande av tillsynens effektivitet besparingar i tillbörlig utsträckning vinnas.

§ 23.

Iakttagelser rörande intagning av enskild väg till allmänt underhåll.

I propositionen nr 212 till 1939 års riksdag har behandlats frågan om statsbidrag till enskilda vägar och därvid även spörsmålen om åstadkommande av enhetliga grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll och om statsbidrag till enskild väghållning ävensom dessa ämnens nära sammanhang med den pågående utredningen om förstatligande av den allmänna väghållningen på landet. I anledning av väckt förslag om åstadkommandet av enhetlighet i framtida avgöranden om vägars intagning till underhåll med därmed sammanhängande inflytande på sådana ärendens avgörande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida, framhöll chefen för kommunikationsdepartementet, att han förutsatte, att länsstyrelserna, innan nyssnämnda utredning slutförts, skulle iakttaga återhållsamhet vid meddelande av beslut om intagning av enskild väg till allmänt underhåll. Vad departementschefen sålunda anfört, lämnades av riksdagen utan erinran. Sedermera fästes i anslutning härtill genom cirkulärskrivelser från kommunikationsdepartementet vederbörande länsstyrelsers uppmärksamhet på departementschefens ovan nämnda uttalande.

Vidare avlät Kungl. Maj:t den 20 januari 1939 till samtliga länsstyrelser en cirkulärskrivelse med anledning av framställning från 1938 års sakkunniga för utredning om vägväsendets förstatligande, vari Kungl. Maj:t anbefallde samtliga länsstyrelser i riket, var och en, såvitt dess län anginge, att till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen insända uppgift om de beslut, som efter den 1 januari 1939 av länsstyrelsen meddelats eller kunde komma att meddelas angående övertagande av enskild väg till allmänt underhåll. Uppgifterna skulle beträffande redan meddelade beslut avgivas senast den 15 februari 1939 och beträffande beslut, som framdeles kunde komma att meddelas, inom 14 dagar efter vederbörande besluts meddelande.

Revisorerna hava haft tillfälle konstatera, att i vissa fall denna vädjan från chefen för kommunikationsdepartementet icke beaktats i så måtto att anbe-

falld återhållsamhet icke iakttagits och föreskrivna uppgifter ej heller i föreskriven tid insänts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Sålunda hava revisorerna bland annat iakttagit, att genom resolution den 25 februari 1939 länsstyrelsen i Stockholms län prövat skäligt förplikta Stockholms läns västra vägdistrikt att övertaga enskilda vägen från Kumla brygga till allmänna vägen Skå—Svartsjö inom Skå socken med stöd av lagen den 7 juni 1934 om allmänna vägar, enär av förebragt utredning framginge, att den vore nödig och nyttig för den allmänna samfärdseln. Revisorerna hava vid granskningen av handlingarna i ärendet uppmärksammat bland annat, att Färentuna härads vägstyrelse i maj 1936 avstyrkt framställningen om intagning, med hänsyn till att den föreslagna vägen uteslutande vore en enskild utfartsväg och sålunda icke kunde anses vara för den allmänna samfärdseln nyttig och nödig, samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i en av vägtrafikbyrån upprättad tjänstepromemoria anser vägen i sin helhet vara en typisk enskild utfartsväg som icke till någon del kan anses vara för den allmänna samfärdseln nödig.

Vidare har genom resolution den 29 april 1939 länsstyrelsen i Stockholms län prövat skäligt, att — enär enskilda vägen från allmänna vägen Husby-Långhundra—Almunge vid Lugnet förbi Sätra, Strömbolund, Riddarbol och Abrahamsby till allmänna vägen Fasterna—Knutby vid Grändal, allt inom Husby-Långhundra, Gottröra och Fasterna socknar vore nödig för den allmänna samfärdseln — med stöd av lagen den 7 juni 1934 om allmänna vägar, förplikta vartdera av Stockholms läns västra och östra vägdistrikt att till allmänt underhåll intaga inom vederbörande vägdistrikt belägen del av sagda väg.

Revisorerna hava vid granskningen av handlingarna rörande nämnda vägärende, observerat, att länsstyrelsens utslag är daterat den 29 april 1939 och att meddelande om utslag inkommit till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 13 juni 1939, alltså först sedan utslaget vunnit laga kraft.

Allmänt uttalande.

Av chefens för kommunikationsdepartementet ovan åberopade uttalande till statsrådsprotokollet i samband med framläggandet av proposition om lag om enskilda vägar framgår, att under pågående utredning rörande förstatligandet av den allmänna väghållningen på landet, det förutsatts, att länsstyrelse skulle — i avbidan på slutförandet av denna utredning och de resultat, vartill densamma kunde leda — iakttaga återhållsamhet med intagandet till allmänt underhåll av enskilda vägar. Tydligen i avsikt att redan nu på ett tidigt stadium möjliggöra för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i viss mån inverka på berörda fråga och därvid övervaka iakttagandet av enhetligheten, föreskrevs också av Kungl. Maj:t en anmälningsskyldighet inom viss begränsad tidsrymd.

Med hänsyn till de stora statsbidrag till vägdistrikten, som utgå från det allmännas sida, och angelägenheten av att ovanberörda vädjan till återhållsamhet under en pågående utredning blir vederbörligen beaktad, finna revi-

sorerna de ovan nämnda besluten anmärkningsvärda, helst de fattats omedelbart efter det vederbörandes uppmärksamhet blivit fäst på dessa spörsmål.

§ 24.

Vägingenjörernas sekreterararvoden.

Enligt den för vägingenjörerna i riket gällande instruktionen (§ 44 i instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt dess tjänstemän i länen av den 31 maj 1934, nr 206) åligger det vägingenjör bland annat att biträda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelsen vid utövandet av statens kontroll å vägundersökning, vägbyggnad, vägunderhåll och vinterväghållning inom länet, att efter föregången kontroll och granskning av vederbörande vägdistrikts räkenskaper beträffande vägunderhåll och vinterväghållning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avgiva intyg om den verkliga kostnaden, att stå vägstyrelser till tjänst med råd och upplysningar samt närvara vid viktigare vägstämmor och vägstyrelsesammanträden.

För sin verksamhet åtnjuter vägingenjören lön enligt stat samt resekostnads- och traktamentsersättning huvudsakligen av statsmedel.

Revisorerna hava inhämtat, att i 14 av rikets län vägingenjörerna äro sekreterare i de sammanslutningar, länsvägföreningar, som vägstyrelserna inom ett och samma län bilda. Vid förfrågan hava revisorerna erfarit, att arvodet är varierande. Så har vägingenjören i ett län ett arvode av 1,000 kronor och i ett annat län av 750 kronor, medan vägingenjören i ett tredje län uppbär ersättning för resekostnaderna samt ett dagtraktamente av 12 kronor för varje sammanträde. Sammanträdenas antal bruka i senare fallet vara 4 à 5 om året.

Revisorernas uttalande.

Även om det sålunda utbetalta sekreterararvodet i och för sig ej är av någon större betydelse, vilja revisorerna emellertid ur principiell synpunkt ifrågasätta lämpligheten av att vägingenjören, vilken enligt gällande instruktion har till uppgift att i olika avseenden kontrollera vägstyrelserna, i någon form är beroende av dem.

§ 25.

Missförhållanden i Vilhelmina vägdistrikt.

Riksdagens revisorer hava uppmärksammat att genom avtal den 22 juli 1938 vägstyrelsen i Vilhelmina vägdistrikt till S. bortsatt visst sprängningsarbete å ödebygdsvägen Kultsjöluspen—Grytsjön. I avtalet, som upprättades i närvaro av tvenne vägstyrelseledamöter och vägmästaren P. bestämdes ersättningen till 8 kronor per kubikmeter berg. À-priset bestämdes av de tvenne vägstyrelseledamöterna. Jämlikt avtalet och i av arbetsledaren, vägmästaren P., utfärdat arbetsintyg skulle massan uppgå till 241.65 kubikmeter. Den 3 september 1938 utanordnades därefter till S. för här ifrågavarande arbete 1,933 kronor 20 öre.

Emellertid synes vägstyrelsen efter utbetalningen hava fått anledning misstänka att den i ovannämnda arbetsintyg uppgivna kubikmassan varit alltför

hög, varför vägstyrelsen sedermera föranstaltat om ny uppmätning. Enligt denna, som utförts av civilingenjör N., skulle bergmassan uppgått till 142 kubikmeter i stället för i intyget angivna 241.65 kubikmeter. Distriktet har sålunda utbetalt ersättning för bortsprängning av 99.65 kubikmeter berg, som icke funnits, vilket motsvarar en merkostnad av 797 kronor 20 öre.

Vägdistriktets revisorer hava i sin berättelse verkställt följande uträkningar.

Tiden för arbetets utförande har uppgått till 242 timmar, fördelade på tvenne hantlangare med vardera 86 timmar och på S. med 70 timmar. Hade arbetet utförts i distriktets egen regi med samma antal timmar och med löner enligt gällande avtal, skulle arbetet icke hava kostat distriktet mera än 254 kronor 10 öre. Som förut nämnts har distriktet för ifrågavarande arbete fått vidkännas en kostnad av 1,933 kronor 20 öre eller 8 kronor per man och arbetstimme. S. har emellertid till hantlangarna icke betalat mer än 2: 50 per timme eller sammanlagt 470 kronor, och har således för egen del uppburit 1,463 kronor 20 öre, vilket för 70 arbetstimmar utgör 20 kronor 93 öre per timme.

Det har vidare konstaterats, att S. icke borttransporterat den bortsprängda stenen utan har detta skett på vägdistriktets bekostnad genom privata lastbilar för en sammanlagd kostnad av 686 kronor 40 öre. Dessutom har S. i strid mot vägstyrelsens uttryckliga instruktioner, men med vägmästare P:s vetskap och gillande, för ifrågavarande arbete uttagit sprängämnen för vilka kostnaden debiterats vägdistriktet.

Vägbyggnaden Kultsjöluspen—Grytsjön beräknades vid planläggningen komma att kosta 68,700 kronor. Vid 1938 års utgång uppgingo redan kostnaderna till nära 88,000 kronor, och fullt färdig kommer vägen att hava kostat distriktet avsevärt mycket mera. Arbetslönerna hava visserligen ökats, sedan kostnadsförslaget upprättades, men denna omständighet torde icke kunna förklara den onormalt höga kostnadsökningen. Den verkliga orsaken är uppenbarligen, att arbetsledaren icke varit vuxen att leda ett vägbyggnadsarbete av denna storleksordning.

På grund av vad vid den på vägdistriktets initiativ föranstaltade utredningen förekommit beslöt vägstyrelsen på revisorernas förslag vid sammanträde den 6 december 1938, »att tilldela vägmästaren P. en allvarlig varning för andra gången för det lättsinniga sätt, varmed P. handhaft bortsättningen och likvideringen av ifrågavarande sprängningsarbeten, jämväl dålig kontroll av framforslat grus m. m., varigenom vägdistriktet åsamkats stora och onödiga kostnader under hela den tid vägmästare P. varit anställd som vägmästare i vägdistriktet». I samband med denna varning ålades P. vidare, att till distriktet inleverera vad som utanordnats för mycket på grund av utav P. lämnade felaktiga massauppgifter, ävensom då ännu icke utredda kostnader för sprängämnen.

Riksdagens revisorer hava vidare uppmärksammat att vägstyrelsen vid sammanträde den 5 maj 1938 antagit ett avgivet anbud å leverans av ett avvägningsinstrument och en avvägningsstång av tyskt fabrikat för en kostnad av 330 kronor. Samtidigt förelåg emellertid ett annat anbud — i detta fall ett svenskt fabrikat — å 210 kronor, alternativt 155 kronor. Kvalitativt sett

torde enligt vad revisorerna å sakkunnigt håll inhämtat det svenska fabrikatet vara överlägset det utländska, varför det torde få anses anmärkningsvärt, att det dyrare anbudet antagits. Den omständigheten, att det tyska fabrikatets anbudsgivare varit en vägstyrelsens ledamot, måste väl rimligtvis förutsättas icke hava inverkat på utgången av ärendets behandling.

Vid genomläsning av vägstyrelsens protokoll hava revisorerna vidare funnit, att vid flera tillfällen till vägstämmans avgörande hänskjutits ärenden, vilka vägstyrelsen själv bort avgöra och bära ansvaret för. Som ett exempel härå må omnämnas att en fråga, huru det förefintliga avtalets bestämmelser om övertidsarbete skola tillämpas, hänskjutits till vägstämmans avgörande.

Revisorernas uttalande.

Här berörda förhållanden utgöra allenast en exemplifiering av de missförhållanden, revisorerna kunnat iakttaga vid granskningen av Vilhelmina vägdistrikts protokoll och räkenskaper. I likhet med riksdagens år 1938 församlade revisorer hava även innevarande års revisorer erhållit det allmänna intrycket av förvaltningen i vägdistriktet, att mycket brustit i förutseende och i övervakningen av förekommande vägarbeten samt att vägstyrelsens åtgärder i åtskilliga hänseenden icke varit präglade av den omdömesgillhet, som man haft rätt att kräva. Vad beträffar fallet P. framgår icke av protokollen, att vägstyrelsen ifrågasatt P:s entledigande från sin vägmästarbefattning. Av vad som förevarit synes det revisorerna hava varit den naturliga åtgärden, att vägstyrelsen ersatt P. med fullt kompetent och pålitlig person för fullgörande av tjänsten såsom vägmästare.

Vad revisorerna sålunda två år å rad kunnat konstatera, finna de synnerligen anmärkningsvärt.

§ 26.

Vissa byggnadsföretag i Ingelstads och Järrestads vägdistrikt.

Enligt köpekontrakt den 1 september 1937 inköpte Ingelstads och Järrestads vägdistrikt ett jordområde från fastigheten nr 2 $^{5}/_{32}$ mantal Hammenhög i Hammenhögs socken i och för uppförande av kontors-, garage- och verkstadsbyggnad med silos. Jämlikt protokoll fört vid ordinarie vägstämma den 27 augusti 1937 uppdrog stämman åt styrelsen att söka tillstånd få upptaga ett 10-årigt amorteringslån å 120,000 kronor. Framställningen om upptagandet av lånet tillstyrktes av länsstyrelsen samt av vägingenjören med motiveringen, att beslutet tillkommit efter »många och långa överläggningar».

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförde i sitt utlåtande över vägdistriktets hemställan att få upptaga lånet, bland annat, att beträffande garage- och verkstadsbyggnaden väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ville framhålla, att enligt dess mening, byggnadens storlek och planläggning gåve anledning till åtskilliga erinringar. Därest styrelsen haft att — i analogi med vad fallet är med vägdistriktens inköp av vägmaskiner och personmotorfordon — lämna medgivande till uppförande av byggnaden, *hade styrelsen icke ansett sig kunna godkänna densamma enligt föreliggande ritningar.* Styrelsen ansåg därför, att förslaget till garage- och verkstadsbyggnad borde omarbetas.

Vidkommande kontorsbyggnaden hade styrelsen icke funnit anledning att framställa någon erinran mot densamma.

Under ärendets handläggning inom finansdepartementet inkom till departementet en skrift från vägdistriktet, varav bland annat framgick, att sammanlagda kostnaden för företaget, 121,136 kronor, fördelade sig på följande sätt:

byggnadsentreprenadkontrakt	kronor	92,798
kontrakt för värme- och sanitäranläggning	»	17,500
kontrakt för elektrisk installation	»	8,825
köpekontrakt med jordägaren	»	2,013
eller tillsammans	kronor	121,136.

Häri ingingo dock icke kostnader för ännu icke kontrakterade arbeten såsom målning, planering m. m. Sedan vissa detaljer ytterligare klarlagts, hade enligt uppgift i distriktets nyssberörda skrivelse väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom meddelande under hand till vägstyrelsen förklarat sig godkänna det av vägdistriktet framlagda byggnadsförslaget. Samtidigt meddelades emellertid i särskild skrivelse från vägstyrelsens ordförande, att byggnadsarbetet redan framskridit så långt, att en ändring i byggnadsplanen skulle medföra merkostnader.

Genom beslut den 3 mars 1938 biföll Kungl. Maj:t vägdistriktets ansökan.

Revisorerna, vilka sakna anledning att taga låneärendet såsom sådant under bedömande, vilja — med hänsyn till vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört i sitt ovan anförda utlåtande — erinra om angelägenheten av att beträffande alla utgifter av den art, varom här är fråga, iakttages största möjliga sparsamhet. Revisorerna anse sig även böra fästa uppmärksamheten vid, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medgivande till uppförande av byggnad ej är nödvändigt, medan sådant däremot förutsättes ifråga om vägmaskiner och personmotorfordon, och vilja revisorerna i detta hänseende förorda kompletterande bestämmelser. Revisorernas uttalande.

§ 27.

Genom utslag den 3 juni 1936 förpliktade länsstyrelsen i Norrbottens län de väghållningsskyldiga i Älvsby vägdistrikt att emot åtnjutande av det statsbidrag, som kunde utverkas, bygga vanlig bygdeväg mellan Nattberg och Lavers gruvområde. Med en längd av 14,023 meter och 4.5 meters bredd beräknades vägen kosta 347,680 kronor. Vägar till vissa gruvfält.

Samma länsstyrelse ålade vidare genom utslag den 25 september 1939 de väghållningsskyldiga i Arjeplogs vägdistrikt att, emot åtnjutande av det statsbidrag, som kunde utverkas, bygga ödebygdsväg från Ewebäcken (på vägen Marielund—Dainaksundet) över Båtsjaur till Kåtaholmen. Vägen, som skulle få en längd av 10,220 meter och en bredd av 3 meter, utom vid

Tjooloksundet och Kvicksundet, där bredden skulle bliva 4 respektive 3.5 meter, kostnadsberäknades till 298,200 kronor. Vägen är avsedd att bliva förbindelseled från Laisvalls gruvområde.

Länsstyrelsen i Västerbottens län förpliktade genom särskilda beslut den 11 februari 1937, den 16 februari 1938 och den 24 maj 1939 de väghållningsskyldiga i Norsjö vägdistrikt att, under förutsättning av sedvanligt anslag av statsmedel, bygga *dels* väg från Hornberg över Rökå till Åmliden med en längd av 21,102 meter och en bredd av 4.5 meter för beräknad kostnad av 413,000 kronor, *dels* väg från Åmliden över Brännland till Lillholmsträsk med en längd av 5,528 meter och en bredd av 4.5 meter för en beräknad kostnad av 124,500 kronor, *dels ock* väg från allmänna vägen till Gissträsk till allmänna vägen Bjurträsk—Ö. Högkulla vid Bjurträskets nordvästra ända med en längd av 15,837 meter och en bredd av 4.5 meter för en beräknad kostnad av 435,900 kronor.

Genom samtliga här ovan nämnda utslag hava respektive vägdistrikt ålagts att för framtiden jämväl ansvara för vägarnas underhåll.

Gemensamt för samtliga dessa vägar är, att de — om än icke uteslutande — så dock till stor del kommit till stånd för att tjäna som transportvägar för Bolidens Gruvaktiebolags malmtransporter.

Vad beträffar den förstnämnda vägen Nattberg—Laver, må framhållas att densamma ursprungligen varit kostnadsberäknad till 196,600 kronor. I sitt utslag den 3 juni 1936 uttalar emellertid länsstyrelsen bland annat.

Med hänsyn till den jämförelsevis tunga trafik, som genom förestående exploaterande av Lavers gruvområde, beräknas genast från vägens färdigställande komma att framgå från gruvområdet till Nattberg, har emellertid densamma ansetts böra utföras till högre standard. Vägingenjören Wolff har i anledning härav avlämnat ett den 9 april 1936 reviderat förslag till vägens byggande med bärande makadamlager under slitbanan. Enligt sistnämnda förslag har vägen med en längd av 14,023 meter och ovan angivna vägbredd i anläggning beräknats kosta 347,600 kronor.

Även om vägen i övrigt varit nödvändig ur ortssynpunkt, vilket revisorerna icke ansett sig böra närmare undersöka, synes det dock kunna ifrågasättas, huruvida icke bolaget bort åläggas att bekosta åtminstone den merkostnad å 151,000 kronor, som uppstått därigenom, att vägen måst byggas av högre standard för malmtransportens skull.

Vad de inom Västerbottens län dömda vägföretagen beträffar torde dessa till stor del få anses sakna intresse och betydelse för andra än gruvbolaget.

Beräknade kostnaderna för samtliga ovan nämnda vägar i Västerbottens län uppgå till 973,400 kronor, av vilket belopp 80 procent åvilar statsverket och 20 procent de väghållningsskyldiga. Den på statsverket fallande delen av dessa byggnadskostnader skall utgå av länet tilldelad andel av bidraget till byggande av landsvägar.

Revisorernas uttalande.

Med kännedom om det stora behovet av nybyggnader i dessa ovan nämnda län och den mot detta behov svarande ringa tillgången på byggnadsmedel, torde kunna beräknas, att tillfredsställandet av befolkningens legitima

behov av vägar kommer att förskjutas åtskilliga år framåt på grund av länsstyrelsernas ovanberörda beslut.

Av det ovan anförda torde vidare framgå att statsverket och de väghållningsskyldiga få ikläda sig betydande kostnader, som knappast böra åvila det allmänna. Staten och de väghållningsskyldiga få för övrigt icke endast svara för byggnadskostnaderna. Med den tunga trafik, som kommer att belasta dessa vägar, komma givetvis även underhållskostnaderna att uppgå till avsevärda belopp. Med nuvarande bestämmelser komma av dessa 85 procent att påvila statsverket och 15 procent de väghållningsskyldiga, utom beträffande vägen Ewebäcken—Båtsjaur—Kåtaholmen, för vilken på grund av dess karaktär av ödebygdsväg statens bidrag utgår med 95 procent och de väghållningsskyldiges med 5 procent.

Revisorerna hava ansett ovan påtalade förhållanden vara av den art, att de velat fästa riksdagens uppmärksamhet på vad sålunda förekommit. Det synes lämpligt att sättet för finansiering av vägar, vilka huvudsakligen tjäna enskilda företags intressen, tages under särskilt övervägande.

SJUNDE HUVUDTITELN.

Finansdepartementet.

§ 28.

Vissa iakttagelser angående restförda utskylder samt indrivning av desamma.

Revisorerna, som i sin berättelse i annat sammanhang meddelat sina iakttagelser vid granskningen av balanslängderna över restförda utskylder i Norrbottens län, hava ansett det vara av intresse att något mera ingående granska sådana balanslängder även för andra län i riket. Vid granskning av balanslängderna för augusti månad 1939 hava revisorerna uppmärksammat följande.

Vad först beträffar de i restlängderna lämnade uppgifterna har iakttagits, att i vissa landsfiskalsdistrikt icke utsatts de skattskyldigas yrken eller titlar. Vidare hava i åtskilliga fall icke i enlighet med föreskrifterna i § 27 uppbördsreglementet lämnats noggranna uppgifter rörande de åtgärder, som vidtagits, och det hinder, som mött för indrivningen. På grund härav har det mött svårigheter att ingå på en närmare granskning av balanslängderna för dessa distrikt.

Granskningen har givit vid handen, att ifråga om skattskyldig med fast anställning såsom skäl för dröjsmål eller uppskov med inbetalningen av det restförda beloppet ofta angivits, att den skattskyldige avbetalar å äldre utskylder. Detta förhållande torde i regel hava sin grund i att, när den skattskyldige första gången blivit restförd, tillräckligt snabba och effektiva indrivningsåtgärder icke vidtagits.

Dessutom har uppmärksammats, att de avbetalningar, som de skattskyldiga på grund av frivillig överenskommelse erlagt, i många fall varit alltför ringa och icke stått i skälig och rimlig proportion till det restförda beloppet och den skattskyldiges inkomst. Införselförfarandet synes ej heller hava kommit till användning i den utsträckning, som bort ske för ernående av ett snabbt indrivningsresultat. Ifråga om enskilda företagare, godsägare och andra skattskyldiga, beträffande vilka införsel icke kunnat äga rum, vill det synas som om bestämmelsen i § 26 uppbördsreglementet rörande framställning om den skattskyldiges försättande i konkurs icke i erforderlig omfattning tillämpats.

I det följande hava revisorerna velat lämna exempel på otillfredsställande skattebetalning och indrivning inom skilda län.

Stockholms län.

I flera distrikt redovisas påfallande stora restantiebelopp. Sålunda balanseras den 31 augusti 1939 i nedanstående större distrikt följande belopp:

Danderyds landsfiskalsdistrikt	kronor	482,328: 87
Sollentuna »	»	283,436: 59
Solna »	»	544,187: 74
Spånga »	»	215,542: 25
Tumba »	»	388,670: 97
Lidingö stad	»	158,367: 53
Sundbybergs stad	»	170,975: 95.

I Frötuna landsfiskalsdistrikt redovisas balanserade utskylder för år 1938 för, bland andra, en godsägare med 1,985 kronor, varvid antecknats »avbetalar å äldre kommunalutskylder», en folkskollärare, som å ett skattebelopp av 351 kronor avbetalat allenast 65 kronor och för vilken antecknats »avbetalar å äldre skatter» samt en kyrkoherde, beträffande vilken antecknats »anhållit om anstånd till sept.». Balanslängden för Spånga distrikt upptager ett flertal fast anställda, såväl i kommunal som enskild tjänst, för vilka finnes antecknat att visst belopp i månaden avbetalas å äldre skatt. Avbetalningarna synas i allmänhet vara otillräckliga. I balanslängden för Sundbyberg finnas upptagna ett stort antal poster avseende 1937 års skatt, för vilka antecknats »avbetalar å äldre skatter». Bland dessa må nämnas en distriktsombudsman för såväl 1937 som 1938 års skatt samt en musikfanjunkare, en stationsskrivare, flera spårvägsmän och kommunalarbetare etc. I längden för Sollentuna landsfiskalsdistrikt har bland restförda uppmärksammats en fabrikör, som resterar för såväl 1937 som 1938 års utskylder med sammanlagt 7,442 kronor. Avbetalning har verkställts med endast 1,019 kronor. Vidare må nämnas en avdelningschef, som resterar för 1937 års utskylder med 668 kronor, varav avbetalats allenast 270 kronor. Ärlinghundra distrikt redovisar såsom restförda, bland andra, en redaktör för åren 1936 och 1937 med 1,772 kronor. Anteckning har gjorts om avbetalning. Emellertid redovisas såsom avbetalt allenast 400 kronor. Vidare må nämnas en kontorist och en gipsrörare, som för nämnda båda år restera med 2,293 kronor respektive 642 kronor och för vilka antecknats »avbetalar». Avbetalning har redovisats för den förre med 216 kronor och den senare med allenast 50 kronor. I Danderyds landsfiskalsdistrikt upptages såsom restförd, bland andra, en skattskyldig utan angiven titel i Djursholm, vilken resterar för utskylder avseende åren 1935—1938 med sammanlagt 3,333 kronor. Anteckning finnes, att vederbörande saknar utmätningsbar lös egendom samt att frivillig avbetalning äger rum. Såvitt av längden framgår har framställning om den skattskyldiges försättande i konkurs ej gjorts. Såsom resterande för hela 1938 års skatt upptages, bland andra, en tandläkare med 1,409 kronor och en banktjänsteman med 847 kronor. För båda finnes antecknat »avbetalar å äldre skatter». Balanslängden för Solna landsfiskalsdistrikt upptager en

kapten såsom restförd för 1936 och 1937 års utskylder. I kolumnen för avbetalningar finnas redovisade 625 kronor för 1936 och 86 kronor för 1937. Enligt anteckning har handräckning begärts hos överståthållarämbetet, dock först den 15 juli 1938. För 1938 års utskylder restera, bland andra, en organisationschef med 2,031 kronor, för vilken finnes antecknat »ber. i distr., betalas», men ingen avbetalning finnes redovisad. Vidare må nämnas en regissör med ett utskyldsbelopp av 3,875 kronor, för vilken finnes antecknat endast »I. D. $^{60}/_{6}$». Ingen avbetalning har verkställts. För en byggmästare och ett byggnadsaktiebolag, som restförts för respektive 5,037 kronor och 4,182 kronor, har antecknats allenast »ber. i distr.». Slutligen må nämnas, att en uppbördsman restförts för 1938 års utskylder.

Beträffande längden för Lidingö stad har iakttagits, att en redaktör fortfarande är restförd för 1932 års utskylder med 8,865 kronor. Enligt anteckning är ärendet beroende på länsstyrelsens åtgärd. Vidare upptages en klichémakare såsom restförd för 1934 och 1936 års utskylder med respektive 23,596 kronor och 4,423 kronor. Ifråga om sistnämnda belopp finnes redovisad en avbetalning å 3,150 kronor. Anteckning har gjorts att månatliga avbetalningar verkställas till K. B. enligt särskild överenskommelse. För 1938 års skatt restera bland andra en tandläkare och en arkitekt, som restförts med respektive 2,317 kronor och 3,773 kronor. Avbetalning har gjorts med allenast 660 kronor respektive 1,306 kronor. Längden för Nacka landsfiskalsdistrikt upptager bland andra en vice häradshövding och en arkitekt, som restförts med 1,704 kronor respektive 749 kronor. I kolumnen för anteckningar finnes angivet »avbetalar å äldre utskylder». I längden för Saltsjöbadens köping redovisas, bland andra, en professor såsom restförd för 2,209 kronor. Enligt anteckning har den 16 september avbetalats 800 kronor. Beträffande Tumba landsfiskalsdistrikt har iakttagits, att en musikförläggare finnes restförd för 1934 års utskylder med 604 kronor, varvid antecknats »avvaktar besked från K. B.». I detta sammanhang må erinras, att utskylderna för samma person för år 1935 å ett belopp av över 1,155 kronor år 1937 avkortats. I stor utsträckning förekommer för 1936—1938 års utskylder anteckning, att den skattskyldige avbetalar eller avbetalar å äldre utskylder. Detta gäller även personer med fast anställning. Emellertid synas avbetalningarna vara otillräckliga. Sålunda må exempelvis nämnas en redaktör med ett utskyldsbelopp för år 1937 av 622 kronor, som enligt anteckning avbetalar 50 kronor i månaden. Innestående avbetalning utgör dock endast 61 kronor. En folkskollärare upptages såsom resterande för 1937 och 1938 års utskylder med 220 kronor respektive 227 kronor. Anteckning har gjorts, att avbetalning pågår. Endast 105 kronor redovisas såsom avbetalade. Vidare må nämnas, att en taxeringsassistent å ett utskyldsbelopp av 962 kronor avbetalat allenast 200 kronor. Beträffande en telefonföreståndare, en kontorsskrivare och en förste expeditionsvakt med restförda belopp å respektive 435 kronor, 408 kronor och 300 kronor har antecknats »avbetalar å äldre utskylder». Samma anteckning har gjorts ifråga om en godsägare med ett utskyldsbelopp för år 1938 av 3,644 kronor. För en fru med ett utskylds-

belopp av 1,106 kronor har antecknats »bet. i sept. 1939». För år 1937 upptages en fabrikör såsom restförd med 2,783 kronor. Avbetalning har gjorts med allenast 353 kronor. I kolumnen för anteckningar finnes angivet »skall beg. i K.k.». I längden för Södertälje stad upptages, bland andra, en advokat såsom restförd för 1937 års utskylder med 602 kronor. Såsom avbetalning redovisas 361 kronor. I rätt stor utsträckning förekommer anteckningen »avbetalar å äldre utskylder». I längden för Norrtälje stad har i allmänhet icke angivits inom distriktet vidtagna indrivningsåtgärder. Beträffande Vaxholms stad har uppmärksammats, bland annat, att för en major, som resterar för 1937 och 1938 års utskylder, antecknats »bet. å äldre utskylder».

Södermanlands län.

I balanslängderna för flera landsfiskalsdistrikt förekomma i anteckningskolumnen genomgående endast schablonmässiga, ur granskningssynpunkt värdelösa anteckningar sådana som »hos fjärdingsman N. N.», »beroende på åtgärd» och dylikt. I längden för Villåttinge landsfiskalsdistrikt förekomma ett par poster å betydande belopp, utan att annan anteckning gjorts än den i samma längd ständigt återkommande anteckningen om att indrivningen beror på »egen åtgärd». Vidare förekommer i, bland annat, Nyköpingsdistrikt i stor utsträckning anteckningar om att avbetalning pågår, utan att några innestående avbetalningar redovisas i den härför avsedda kolumnen.

I balanslängden för Vingåkers distrikt återfinnes en verkmästare med ett restfört belopp av 953 kronor avseende 1937 års utskylder. Enligt anteckning i längden har handräckning begärts hos utmätningsmannen i Katrineholm dock först den 30 januari 1939. I samma längd återfinnes ett belopp av 242 kronor, för vars uttagande handräckning begärts hos samme utmätningsman den 31 augusti 1938 utan att redovisning inkommit. I längden för Villåttinge distrikt återfinnas en ingenjör och en köpman, resterande med respektive 687 kronor och 1,000 kronor, utan att vid posterna ifråga antecknats annat än »egen åtgärd». Längden för Selebo distrikt upptager, bland andra, en folkskollärare med ett restfört belopp av 188 kronor och en lantbrukare med ett restfört belopp av 1,306 kronor. I kolumnen för anteckningar finnes vid den förra posten endast antecknat »$^{29}/_{12}$ 38 fjärdingsman» och vid den senare posten »betalning ur kommande skörd». I längden för Strängnäs stad redovisas, bland andra, en distriktsveterinär såsom restförd för 651 kronor. Längden för Eskilstuna stad upptager, bland andra, en direktör med ett restfört belopp av 625 kronor. I kolumnen för innestående avbetalningar redovisas i detta fall 100 kronor, varjämte har anmärkts att den skattskyldige avbetalar 50 kronor i månaden. I balanslängderna för Nyköpings stad återfinnes bland de restförda en landskanslist och i längden för Eskilstuna stad en kronokassör. Vid granskningen har vidare uppmärksammats, att längderna för Villåttinge och Österrekarnes landsfiskalsdistrikt även upptaga utskylder påförda domänstyrelsen.

Östergötlands län.

I balanslängderna för Ydre landsfiskalsdistrikt och Skänninge stad hava de skattskyldigas yrken eller titlar icke utsatts.

Balanslängden för Linköpings landsfiskalsdistrikt upptager 10 skatteposter avseende 1933 och 1934 års skatter med anteckningen »inbet. t. landsf. Wallin». Utredningen rörande förre landsfiskalen Wallins förskingring torde emellertid för flera år sedan vara avslutad. En fjärdingsman finnes restförd i nämnda distrikt för 1938 års utskylder med 350 kronor. Inom Bankekinds landsfiskalsdistrikt resterar en major för 1938 års skatt med 773 kronor, utan att avbetalning redovisats. I anteckningskolumnen står angivet »Gör avbetalningar varje månad». I längden för Vifolka landsfiskalsdistrikt står för 23 skatteposter, avseende 1936 och 1937 års skatter, anteckningen »införsel pågår», utan att något belopp redovisats såsom influtet. I nämnda distrikt redovisas vidare en rektor såsom restförd för 1938 års utskylder med 761 kronor med anteckningen »uppskov t. sept.». Längden för Göstrings landsfiskalsdistrikt upptager en godsägare såsom balansförd för 1938 års utskylder med 1,520 kronor. I anteckningskolumnen står »lovat betala, utmätning skall ske». En fjärdingsman finnes balansförd. Anteckning om indrivningsåtgärd saknas. Inom Vadstena landsfiskalsdistrikt redovisas en godsägare såsom restförd med sammanlagt 4,956 kronor avseende 1938 års skatt, varvid antecknats »skall redovisas i sept. eller okt. 1939». Ifråga om Finspångs och Hällestads landsfiskalsdistrikt har för ett stort antal skatteposter avseende 1937 och 1938 års utskylder antecknats endast »lovat betala». Inom sistnämnda distrikt redovisas två restbelopp för domänfonden. Vid det ena beloppet står antecknat »lovat betala i sept.». Dessutom återfinnes ett restfört belopp avseende en hemmansägares stärbhus å 1,510 kronor med anteckningen »lovat bet.».

Beträffande Bråby landsfiskalsdistrikt har uppmärksammats att ett flertal personer stå restförda med upp till fem års utskylder påförda fast egendom, utan att avbetalning gjorts eller — såvitt av längden framgår — utmätning av fastigheten verkställts. Anteckningarna innehålla endast uppgifter sådana som »fastighet, lovat betala», eller »fastighet, äldre skatter». I övrigt förekomma i en mängd fall för skatter från och med år 1936 anteckningar sådana som »Fjärdingsman N. N., lovat betala» och liknande. I de fall, då anteckning om införsel gjorts, finnas så gott som inga influtna belopp redovisade. Bland de restförda märkes en fjärdingsman. Av anteckning verkställd i längden synes framgå, att ärendet remitterats till samme fjärdingsman för åtgärd. I balanslängden för Linköpings stad förekommer i ett stort antal fall anteckningen »Utredning erforderlig». Beträffande anteckningar om införsel saknas år och dag för införsels meddelande. En direktör resterar med skatter för åren 1934—1937. Vid beloppen har antecknats »stadsfogden Linköping, avb. pågå äldre utsk.». För två skatteposter finnes blyertsanteckning av följande lydelse: »kan ej återfinnas i handräckningsdagboken». En distriktschef resterar med 352 kronor. Här finnes an-

tecknat »$^{2}/_{8}$ 38 stadsfogden Linköping» och med blyerts: »beloppet redov. Se P. A. Johanssons redov. nr 198 för år 1938». Samme person resterar för 1938 års utskylder med 598 kronor, varvid antecknats »redov. kont. $^{15}/_{8}$ 1939». Ett belopp kvarstår oredovisat, oaktat anteckningen »bet. d. $^{31}/_{7}$ 39. Redov. i handräckningsredovisningen». För 1938 års skatt restera bland andra en sjukkassedirektör, beträffande vilken gjorts anteckningen »gör godvilligt avbet.». Avbetalning finnes dock ej redovisad. Samma anteckning har gjorts för en affärschef, en domkyrkovaktmästare, en poliskonstapel och en kassör utan redovisad avbetalning. Anteckningen »utredning erforderlig» har gjorts för en direktör, en f. d. riksbanksdirektör samt en kamrer. Beträffande Norrköpings stad har uppmärksammats, att för 1936 års utskylder redovisas såsom restförda, bland andra, en tandläkare som i avbetalning erlagt ungefär hälften av den påförda skatten. Nämnde person resterar även för 1937 och 1938 års skatt med respektive 365 kronor och 593 kronor. För år 1937 har gjorts anteckningen »avbetalningar verkställes» och för år 1938 »f. n. utan arbete, utan tillg.». En kapten har redovisats restförd för såväl 1937 som 1938 års utskylder. För år 1937 står anteckningen »införsel» och för år 1938 »avbetalningar verkställas å äldre skatter». För 1937 års utskylder restera vidare en ingenjör med anteckningen »avbetalningar verkställas» utan avbetalat belopp och en folkskollärare, för vilken antecknats» »handräckning kommer att begäras». Vidare resterar med 1938 års utskylder en ingenjör för 1,129 kronor. Anteckning har gjorts att vederbörande avbetalar å äldre skatter. I längden för Motala stad har vid ett flertal skatteposter, å vilka avbetalningar icke redovisats, gjorts anteckning »stadsfogden i Motala, avbet.». Anteckningar om avbetalning å äldre skatter har gjorts för två folkskollärare, som restera för 1937 års utskylder med respektive 332 kronor och 404 kronor. Beträffande den ene har redovisats en avbetalning å 47 kronor. Vidare må nämnas en kassörska, som å ett skattebelopp av 380 kronor erlagt avbetalning med 67 kronor. Sistnämnda skattskyldiga resterar även för 1938 års skatt med ett utskyldsbelopp å 375 kronor. För 1938 års skatt finnes restförd en linjemästare med 347 kronor, en tandläkare, en distriktslantmätare, en folkskollärare samt en ingenjör. Sistnämnde skattskyldige har å ett utskyldsbelopp av 812 kronor gjort en avbetalning av 188 kronor. Beträffande en lantbrukare, som resterar för utskylder med 1,545 kronor, har gjorts anteckningen »verkställer månatliga avbetalningar, äldre skatter». I längden för Skänninge stad förekommer anteckningen »redovisas snarast» för ett stort antal utskyldsbelopp. För två skatteposter för år 1936 och en för år 1937, avseende försäkringsavgifter, står anteckningen »verkställer avbetalningar», utan att några avbetalningar redovisats.

Kalmar län.

I balanslängderna för Borgholms och Åkerbo landsfiskalsdistrikt saknas helt och hållet uppgifter om de skattskyldigas yrken eller titlar. Förstnämnda längd giver även i övrigt fog för anmärkningar ur formell synpunkt.

Bland de restförda i länet återfinnas personer med fast anställning, som häfta för betydande belopp, utan att av anteckningarna i längden framgår, att indrivningsåtgärd vidtagits. Sålunda förekommer, att en provinsialläkare i Gamleby distrikt resterar med ett utskyldsbelopp av 1,615 kronor, utan att någon avbetalning skett eller någon exekutiv åtgärd tillgripits. Vidare upptager längden för Rockneby distrikt, bland andra, en folkskollärare med ett utskyldsbelopp av 300 kronor, för vilken finnes antecknat »avbet. äldre kom.-skatter». I längden för Kalmar stad återfinnas vissa ej obetydliga belopp, avseende äldre års utskylder, vid vilka i längden ej finnes någon anteckning om vidtagna åtgärder eller om orsaken till att utskylderna ej kunnat uttagas. Bland de i balanslängden för nämnda stad upptagna skattskyldiga må nämnas en lektor, som restförts med ett belopp av 611 kronor och avbetalat 376 kronor, en länsassessor samt en stadskamrer. En civilingenjör i Oskarshamn har restförts med ett belopp av 1,357 kronor och avbetalat endast 250 kronor. I längderna för såväl Kalmar som Västervik återfinnas åtskilliga befattningshavare vid polisväsendet.

Malmöhus län.

I balanslängden för Eslövs landsfiskalsdistrikt förekommer i stor utsträckning beträffande 1938 års utskyldsposter endast anteckning, att ärendet överlämnats till vederbörande exekutionsbiträde för åtgärd. Några inbetalningar å dessa finnas ej redovisade. Bland ifrågavarande skattskyldiga må nämnas en greve, som restförts med 521 kronor. I Höörs landsfiskalsdistrikt upptagas såsom restförda, bland andra, en folkskollärare utan redovisad avbetalning, för vilken antecknats »$^{2}/_{1}$ fjärdingsman Höörs m:s», två handlande med utskyldsbelopp å respektive 328 kronor och 300 kronor, för vilka gjorts samma anteckning. I övrigt må nämnas en postmästare, som å ett utskyldsbelopp å 468 kronor avbetalat endast 108 kronor. För en avdelningschef, som upptages i balanslängden för Klagstorps distrikt såsom restförd för 485 kronor, har antecknats »betalar hela beloppet i december». Bland de i balanslängden för Rydsgårds landsfiskalsdistrikt upptagna restförda må nämnas en disponent med ett utskyldsbelopp av sammanlagt 3,008 kronor, för vilken antecknats »har varit å utrikes ort under juni och juli till början av augusti», samt ett aktiebolag, resterande för 11,688 kronor, för vilket antecknats »betalas i sept., okt., nov.». Beträffande Malmö stad har iakttagits, att för ett stort antal poster avseende 1938 års utskylder, däribland ett aktiebolag, antecknats »åtgärd ej medhunnen». Bland de restförda för 1938 års utskylder må nämnas en handelsresande med ett utskyldsbelopp av 496 kronor samt en kapten och en direktör med utskyldsbelopp å respektive 424 kronor och 538 kronor, för vilka antecknats »avbetalar å äldre skatter», en disponent, en musikstyckjunkare samt två ingenjörer, för vilka antecknats »anstånd till den $^{15}/_{9}$». I längden för Landskrona stad upptagas, bland andra, en stadsnotarie och en folkskollärare såsom restförda för 1938 års utskylder med respektive 408 kronor och 258 kronor, varvid antecknats endast »krävd».

Hälsingborgs stads längd redovisar, bland andra, en disponent såsom restförd för 1938 års kronoutskylder samt förmögenhetsskatt med respektive 1,210 kronor och 308 kronor, varvid antecknats endast »h $^{7}/_{7}$ stadsfogden Hbg.». Beträffande längden för Ystads stad har iakttagits, bland annat, att en kapten finnes restförd för 1938 års utskylder med 1,337 kronor, varå avbetalats allenast 143 kronor. I längden för Trelleborgs stad förekommer i många fall beträffande 1938 års utskyldsposter endast anteckningen »$^{20}/_{12}$ 1938 stadsfogden i Trelleborg». Vidare förekommer i stor utsträckning anteckningen »betalar å äldre skatter». Bland de sist nämnda må nämnas en fabrikör med utskyldsbelopp av 878 kronor. För en stadsingenjör har antecknats »avbetalar», utan att någon avbetalning redovisats. Vad slutligen beträffar längden för Lunds stad har iakttagits, att för många poster finnes antecknat »utredning pågår». Bland ifrågavarande skattskyldiga märkas en redaktör, en universitetslektor samt en distriktslantmätare, vilka restförts för 1938 års utskylder med respektive 1,078 kronor, 447 kronor och 1,112 kronor.

Göteborgs och Bohus län.

Anteckningar om inom distriktet vidtagna åtgärder samt hinder, som mött för indrivningen, äro ofullständiga i längden för Inlands norra landsfiskalsdistrikt, där för ett stort antal poster endast finnes angivet »under indrivning hos fjärdingsman», samt Göteborgs stad, vars balanslängder helt sakna sådana anteckningar för senare år.

De skattskyldigas titlar eller yrken hava icke utsatts i balanslängderna för Askims distrikt (1938 års längd), Hisings, Orusts västra och Vette distrikt.

Beträffande samtliga distrikt gäller, att ifråga om handräckningsärenden avsevärd tid synes förflyta, innan stadsfogden i Göteborg lämnar redovisning.

I Fässbergs distrikt utestå en hel del utskyldsbelopp för åren 1936 och 1937 oredovisade med anteckning, att införsel meddelats och avbetalning pågår beträffande äldre skatter. Vidare har beträffande ett avsevärt antal poster, däribland en byggnadsfirma, en baptistförsamling, en kammarskrivare, en avdelningschef samt en biografdirektör endast antecknats »avkrävd». Sävedals distrikts restlängd upptager vissa smärre belopp, vilka kvarstå oredovisade sedan åren 1933—1935. För en maskinmästare, som finnes restförd för år 1937 med 318 kronor, redovisas såsom innestående avbetalning endast 14 kronor. Vidare redovisas för en postassistent, som restförts för 1937 års utskylder med 267 kronor, ett innestående belopp av endast 28 kronor. Ärendet har överlämnats till stadsfogden i Jönköping för åtgärd först den 28 november 1938. Ifråga om en småskollärarinna, som resterar för 1937 års skatt, har införsel meddelats först den 26 maj 1939. Anteckning att vederbörande avbetalar äldre utskylder bar gjorts beträffande en kammarskrivare, som restförts för år 1938 med 355 kronor, en posttjänsteman, en tulltjänsteman, en direktör samt en hovrättsnotarie. Den sistnämnde har å ett skattebelopp av 899 kronor avbetalat 25 kronor. I ett stort antal fall har i balans-

längden för Askims distrikt beträffande 1937 års utskylder för kommunaltjänstemän och andra antecknats »avbetalar å äldre utskylder». Längden för Inlands södra distrikt upptager, bland andra, en stationsmästare såsom restförd för 317 kronor. Anteckning har gjorts, att den skattskyldige betalar å äldre kommunalutskylder. Inlands norra distrikt redovisar, bland andra, två lärarinnor såsom restförda för 1938 års utskylder. Anteckning har gjorts, att beloppen äro under indrivning hos fjärdingsman. En kapten har å ett skattebelopp av 633 kronor avbetalat allenast 150 kronor. Beträffande några småbelopp för år 1936 i balanslängden för Orusts västra landsfiskalsdistrikt har antecknats, att införsel meddelats i början av år 1937, utan att något belopp redovisats. Kungshamns distrikts balanslängd upptager 240 kronor för år 1935 för en redogörare, varå 97 kronor avbetalats. Handräckning har begärts den 11 maj 1937 hos landsfiskalen i Orusts västra distrikt. Av i balanslängden för Göteborgs stad upptagna poster avseende utskylder för år 1933 har handräckning begärts för ett par smärre belopp hos stadsfogden i Jönköping den 24 augusti 1934, utan att redovisning ägt rum. Beträffande vissa utskyldsposter finnes antecknat, att vederbörande vägrat betala. Vidare finnas för år 1936 och 1937 restförda, bland andra, en hel del kommunal- och statstjänstemän. För 1937 års utskylder finnes restförd en landskanslist och för år 1938 en landskontorist och en distriktslantmätare. För en telegrafassistent har för 1937 års utskylder antecknats: »Vägrar $^{13}/_{6}$ 1940». Bland andra skattskyldiga må nämnas en byggnadsingenjör restförd för 1936 års utskylder med 16,430 kronor, en ingenjör, restförd för år 1937 med 1,752 kronor och för 1938 med 2,674 kronor. Vid båda beloppen ha antecknats: »Vägrar den $^{24}/_{5}$ 1941». Enligt balanslängden för Strömstads stad kvarstå obetalda utskylder för åren 1934—1936, varvid för flera belopp antecknats »avbet. äldre kom.utskylder» eller »införsel i lön». Bland de restförda i nämnda stad må vidare nämnas exekutionsbiträdet samt stadsfiskalen, båda för såväl 1937 som 1938 års utskylder. För ett flertal belopp avseende 1936 års utskylder har i Lysekils stads balanslängd antecknats, att införsel meddelats redan i början av år 1937, utan att något belopp redovisats. En brandchef har i sistnämnda stad restförts för år 1936 med 246 kronor, varvid antecknats »har avb. å äldre rester, red.kont. i sept.», samt för år 1937 med 237 kronor med anteckning »avbet. äldre rest.». Sistnämnda anteckning har gjorts även beträffande två folkskollärare, av vilka den ene är restförd för såväl 1937 som 1938 års utskylder samt för stadskamreraren. Slutligen har en stationsskrivare restförts för år 1938 med 153 kronor. I anteckningskolumnen står endast »krävd».

Älvsborgs län.

I balanslängden för Tössbo landsfiskalsdistrikt upptagas, bland andra, en kyrkoherde och en folkskollärare såsom restförda för 1938 års utskylder med respektive 592 kronor och 264 kronor. Anteckning finnes, att vederbörande avbetalar enligt överenskommelse. Avbetalning redovisas emellertid med

allenast 200 respektive 80 kronor. Bland de i Billingsfors distrikt balanserade posterna märkes ett belopp å 828 kronor, påfört en veterinär år 1938. Å beloppet har avbetalats 424 kronor. I Nordals distrikt finnes upptagen en rektor såsom balansförd för 1937 års skatt. Anteckning finnes att införsel meddelats, dock först den 20 januari 1939. Beträffande en bokhandlare, som finnes upptagen i längden för Tunhems distrikt med ett utskyldsbelopp av 930 kronor, har antecknats »lovat betala». För ett flertal poster i samma distrikt finnes antecknat endast »ej anträffad». I Flundre distrikt har beträffande en försäljningschef, som restförts för 1938 års utskylder med 1,028 kronor, antecknats »avbetalar». Avbetalning redovisas med endast 235 kronor. Samma anteckning har i Vättle distrikt gjorts ifråga om en husägare, restförd för 1,256 kronor, för vilken redovisas ett avbetalat belopp av allenast 60 kronor. I sistnämnda distrikt har beträffande tvenne handlande med utskyldsbelopp å respektive 653 kronor och 910 kronor antecknats »lovat betala». Vänersborgs stad redovisar ett flertal belopp avseende 1937 års utskylder, för vilka finnes antecknat »införsel», utan att något belopp angives såsom influtet. Bland de i balanslängden för nämnda stad upptagna må nämnas en stadsbokhållare, för vilken finnes antecknat »handräckning skall begäras», en landstingsdirektör och en landskanslist, för vilka redovisas avbetalningar, samt en häradsskrivare. I längden för Alingsås stad återfinnes en stadsfiskal, för vilken antecknats »lovat betala $^{1}/_{10}$ 1939».

Värmlands län.

De skattskyldigas titlar saknas helt eller delvis i balanslängderna för Kristinehamns, Järnskogs, Charlottenbergs och Arvika distrikt.

I längden för Karlstads landsfiskalsdistrikt upptages en civilingenjör såsom resterande för 1937 och 1938 års utskylder med respektive 770 kronor och 848 kronor och för vilken antecknats, att ärendet är beroende på fjärdingsmans åtgärd samt att vederbörande avbetalar. Sammanlagt redovisas avbetalning å 498 kronor. Ifråga om Näs landsfiskalsdistrikt saknas i stor utsträckning anteckningar om vidtagna åtgärder samt hinder, som mött för indrivningen. Bland de restförda märkes en folkskollärare för 456 kronor. Anteckningar i förenämnda avseende saknas även beträffande restförda i Järnskogs distrikt. I Charlottenbergs distrikt upptages såsom restförd för 1938 års utskylder en tullförvaltare, för vilken antecknats endast »under indrivning». Arvika landsfiskalsdistrikt redovisar en folkskollärare såsom restförd för 1937 och 1938 års utskylder, för vilken antecknats »avbetalar äldre skatter». En avbetalning å allenast 75 kronor finnes upptagen i längden. Samma distrikt upptager en postassistent för 1938 års skatt, varvid antecknats »ej avkrävd ännu». I Torsby distrikt finnas restförda tre folkskollärare och en lärarinna. En av dessa resterar för tre års utskylder, för vilkas uttagande handräckning begärts hos överståthållarämbetet. För de övriga finnes endast antecknat »vederbörande fjärdingsman». En dylik befattningshavare har upptagits såsom restförd i längden för Värmlands Sunne distrikt, varvid

antecknats »avbetalar å äldre skatter». I längden för Karlstads stad saknas i stor utsträckning anteckningar om vidtagna åtgärder samt hinder, som mött för indrivningen. Bland de restförda för såväl 1937 som 1938 års utskylder må nämnas en major med ett utskyldsbelopp av 1,714 kronor, en löjtnant, vilken å ett utskyldsbelopp av sammanlagt 626 kronor endast avbetalat 163 kronor, samt en läroverksadjunkt, som å 996 kronor avbetalat 184 kronor. Beträffande balanslängden för Kristinehamns stad har iakttagits, att en postmästare upptagits såsom resterande för 1938 års utskylder med 623 kronor. Uppgift har endast lämnats, att ärendet är beroende på stadsfogdens åtgärd.

Västmanlands län.

I Ramnäs landsfiskalsdistrikt återfinnes bland de restförda för år 1938 landsfiskalen i distriktet. I kolumnen för anteckningar har angivits »kommer att erlägga likvid med avbetalningar». Samma distrikt upptager en folkskollärare såsom restförd för 467 kronor. I anteckningskolumnen angives »avbetalar». Avbetalning redovisas dock med endast 137 kronor. Kolbäcks distrikt redovisar restförda utskylder för, bland andra, en fjärdingsman. Vidare upptager längden en löjtnant såsom restförd för 10,377 kronor. Anteckning har gjorts, att vederbörande verkställer avbetalningar. Intet belopp finnes dock redovisat såsom innestående avbetalning. Längden för Västerås landsfiskalsdistrikt upptager en järnvägstjänsteman och en furir med skattebelopp å respektive 337 kronor och 318 kronor utan avbetalning. Beträffande dessa skattskyldiga har antecknats »har hittills avbetalat å kommunalutskylder». Vidare återfinnes i nämnda längd en häradsdomare såsom restförd för trenne belopp. Arboga stad redovisar såsom restförda, bland andra, en extra landsfiskal, för vilken finnes antecknat »lovat betala», en kontrollföreståndare och en poliskonstapel, vilka båda sistnämnda restera för såväl 1937 som 1938 års utskylder och för vilka antecknats »avbetalning pågår». Emellertid redovisas för kontrollföreståndaren ingen avbetalning och för poliskonstapeln endast ett obetydligt belopp. För en stationsskrivare finnes antecknat »avbetalar å äldre skatter». Längden för Västerås stad upptager, bland andra, en advokat, en brandchef och en ingenjör med stora skattebelopp, för vilka antecknats endast »lovat betala». Av de i nämnda längd upptagna skattskyldiga må vidare nämnas stadsfiskalen och landssekreteraren. För den sistnämnde finnes antecknat »lovat betala $^1/_{10}$». I Köpings stads längd finnes för en läroverksadjunkt med ett utskyldsbelopp av 424 kronor antecknat »betalar å äldre skatter», medan i längden för Sala stad, bland andra, återfinnes en rektor, för vilken antecknats »torde kunna redovisas under året».

Kopparbergs län.

De skattskyldigas yrken eller titlar hava ej utsatts i längderna för Domnarvets och Malungs landsfiskalsdistrikt. Anteckningar rörande vidtagna in-

drivningsåtgärder samt hinder, som mött för indrivningen, saknas i stor utsträckning i längden för Torsångs distrikt.

I balanslängden för Svärdsjö landsfiskalsdistrikt förekommer i stor utsträckning anteckningen »lovat betala snarast» för utskylder avseende såväl 1937 som 1938. Samma anteckning finnes för många restförda i Sundborns distrikt, däribland flera hemmansägare. I längden för Stora Tuna distrikt återfinnes ofta endast anteckningen »krävd». Sådan anteckning förekommer för, bland andra, en småskollärarinna. För en skattskyldig i Domnarvets distrikt med ett utskyldsbelopp av 484 kronor har antecknats »fjärdingsman S. äldre skatter, lovat betala». För en annan person med ett utskyldsbelopp av 221 kronor finnes angivet »avbetalning pågår». Dock redovisas endast 2 kronor såsom innestående avbetalning. Anteckningen »betalar å äldre kommunalutskylder» förekommer i längden för Borlänge köping för, bland andra, en färghandlare, en maskinsättare och ett handelsbiträde. Bland de balansförda i Folkärna distrikt må nämnas en häradsdomare. I Leksands distrikt upptages en professor såsom restförd med 497 kronor med anteckningen »avbet. slutbet. december». Avbetalning redovisas med 182 kronor. För en apotekare i samma distrikt har antecknats »betalat äldre skatter». Å ett utskyldsbelopp för 1938 av 558 kronor redovisas en avbetalning av 130 kronor. Anteckningen »erlagt äldre utskylder» återfinnes dessutom för en annan apotekare. För en bataljonsveterinär finnes angivet »red. kontant i december». Bland de balansförda i Rättviks distrikt må nämnas en extra landsfiskal. I längden för Kopparbergs distrikt upptagas, bland andra, en fanjunkare och en postiljon såsom restförda med anteckningen »avbetalar». De redovisade avbetalningarna äro dock obetydliga. Uppgiften »betalar å äldre utskylder» förekommer i stor utsträckning i längden för Älvdalens distrikt, däribland för en telefonföreståndare. I längden för Orsa landsfiskalsdistrikt förekommer i stor utsträckning för 1937 och 1938 års utskylder endast anteckningen »krävd» samt för sistnämnda års utskylder »avb. å äldre utskylder». Bland de restförda må nämnas en folkskollärarinna, för vilken antecknats »avb. äldre utskylder». Vidare återfinnes en maskinist med ett utskyldsbelopp å 563 kronor, för vilken finnes antecknat »krävd, anstånd $^{15}/_{9}$». Särna landsfiskalsdistrikt redovisar ett stort antal restförda avseende utskylder från och med år 1934, för vilka finnes antecknat endast »krävd, skall betala» eller dylikt. Bland de restförda med nämnda anteckning må nämnas en kronojägare, som på 1937 och 1938 års utskylder, tillhopa 637 kronor, har avbetalat allenast 129 kronor. En annan kronojägare, för vilken antecknats »betalar regelbundet varje månad», har icke verkställt någon avbetalning å 1938 års utskylder. I längden för Mora distrikt förekommer i stor utsträckning endast anteckningen »krävd». Beträffande Morastrands köping har iakttagits, bland annat, att en trävaruhandlare finnes restförd med 500 kronor, varvid antecknats »krävd flera gånger», samt att ifråga om en filosofie magister med ett utskyldsbelopp av 741 kronor antecknats »gör avbet. å äldre skatter». Sistnämnda anteckning har även gjorts beträffande en järnhandlare med ett utskyldsbelopp å 384 kronor. I Norrbärke distrikt

finnes upptagen en ingenjör såsom restförd för 1936 och 1937 års utskylder med tillhopa 360 kronor. Vid förstnämnda post har antecknats »fjärdingsman» och vid 1938 års utskyldsbelopp »betalar å äldre skatt». För en annan ingenjör med ett utskyldsbelopp å 1,034 kronor har endast antecknats »fjärdingsman». Grangärde distrikt upptager såsom restförda, bland andra, en bankkamrer med ett utskyldsbelopp av 551 kronor, för vilken finnes antecknat »bet. innan årets slut». För flera statstjänare står antecknat »bet. i sept.». Vidare må nämnas en folkskollärare, för vilken antecknats »gör avbet.». Å ett utskyldsbelopp av 339 kronor redovisas en avbetalning av allenast 50 kronor. För en slaktare med ett utskyldsbelopp av 289 kronor har antecknats »bet. innan årets slut». Två fjärdingsmän finnas balansförda i Järna distrikt, varvid antecknats »lovat betala». Beträffande längden för Falu stad har iakttagits, att ett flertal stats- eller stadsanställda restförts för 1938 års utskylder, utan att annan anteckning gjorts än »beroende på vidare åtgärd». Sålunda må nämnas en häradsskrivare, som å ett utskyldsbelopp av 755 kronor avbetalat 376 kronor, en landskontorist, som å ett utskyldsbelopp av 273 kronor avbetalat endast 67 kronor, samt en poliskonstapel och en brandman, för vilken senare icke redovisas någon avbetalning. I Hedemora stad finnes, bland andra, restförd en poliskonstapel för åren 1937 och 1938. Anteckning har gjorts, att den skattskyldige betalar å äldre utskylder. Slutligen må nämnas, att i balanslängden för Säters stad finnes upptagen en kyrkoherde såsom restförd för 1938 års utskylder med 753 kronor, varvid antecknats »bet. äldre kom.- o. kronoutskylder».

Gävleborgs län.

Anteckning »betalar å äldre utskylder» förekommer i stor utsträckning i längderna för Hille, Bollnäs, Hanebo, Söderala, Delsbo, Norrbo, Bergsjö samt Färila landsfiskalsdistrikt. I Ockelbo distrikt förekommer ofta såväl ifråga om 1937 som 1938 års utskylder anteckningen »avbetalning pågår», utan att någon avbetalning finnes redovisad. Bland de i längden för Högbo landsfiskalsdistrikt upptagna märkes en lärarinna, som restförts för 1938 års skatt med 395 kronor och för vilken antecknats »avbetalar å äldre utskylder». Avbetalning redovisas med 23 kronor. Hille landsfiskalsdistrikt redovisar, bland andra, en hemmansägare såsom restförd för 1937 och 1938 års utskylder med 1,027 kronor respektive 584 kronor. Anteckning har gjorts, att vederbörande avbetalar. Såsom innestående avbetalning redovisas endast 384 kronor å förstnämnda belopp. I längden för Bollnäs distrikt må nämnas en läroverksadjunkt, som å 1938 års utskylder, 419 kronor, avbetalt allenast 50 kronor. Bland de i längden för Söderala distrikt upptagna återfinnes, bland andra, en hemmansägare såsom restförd för utskylder för åren 1936—1938 med sammanlagt 641 kronor. Enligt verkställd anteckning avbetalar den skattskyldige 30 kronor per månad. Avbetalning redovisas med allenast 159 kronor. Vidare må nämnas en komminister, vilken enligt anteckning gör avbetalningar, men som å utskyldsbeloppet, 541 kronor, av-

betalat allenast 70 kronor, en ingenjör, restförd för 1938 års utskylder, med 1,085 kronor, för vilken antecknats »skall betala i okt.», samt en hemmansägare och en skräddare, restförda med respektive 651 kronor och 731 kronor, för vilka antecknats »skall betala i sept.». I balanslängden för Harmångers distrikt upptages en kronolots såsom restförd för 1938 års utskylder med 410 kronor. Anteckning har gjorts om avbetalning å äldre utskylder. Avbetalning redovisas med 25 kronor. Längden för Loos distrikt upptager en hemmansägare såsom restförd för 1938 års utskylder med 1,347 kronor, varvid antecknats »bet. å äldre kom.-utsk.». Ifråga om balanslängden för Gävle stad har iakttagits att en tandläkare balansförts för 1937 och 1938 års utskylder med anteckningen »avbet. å äldre utskylder». Å 1937 års skatt hava avbetalats allenast 54 kronor. I längden för Söderhamns stad återfinnes en köpman resterande för 1937 och 1938 års skatter med 545 kronor, varvid antecknats »avbet. å äldre kommunalskatter». Vidare må nämnas en handlande, som finnes balansförd för 1937 och 1938 års utskylder med tillhopa 514 kronor och för vilken finnes antecknat »avbetalar äldre kommunalutskylder».

Västernorrlands län.

Av de i längden för Torps distrikt restförda må nämnas en kommunalfullmäktigordförande för 1938 års utskylder. Införsel har meddelats. I balanslängden för Säbrå distrikt förekommer i påfallande stor utsträckning anteckningen »Avbet. äldre kom.-utskylder». För ett stort antal poster i Sköns distrikts balanslängd för åren 1935 och 1936 har handräckning begärts under år 1937. Någon anteckning, att redovisning krävts för dessa handräckningsärenden, finnes icke. I övrigt äro anteckningarna angående företagna indrivningsåtgärder ofullständiga, exempelvis: »Ber. av inf.» eller »vederbörande fjärdingsman». Den sistnämnda anteckningen har gjorts beträffande en tullkontorist påförda utskylder för år 1937 och 1938 med respektive 391 kronor och 406 kronor. Likaledes beträffande en distriktschef påförda utskylder för år 1938 å 431 kronor. Vid ett för en polisman för år 1938 restfört belopp står endast: »Ber.» Beträffande en hel del för år 1937 samt flertalet för år 1938 restförda belopp i Bodums distrikts balanslängd har antecknats »avfordrad, ej bet.». Bland restförda, för vilka nämnda anteckning gjorts, märkas flera folkskollärare, en organist, en länsskogvaktare och en handelsföreståndare. I Gudmundrå distrikts balanslängd kvarstå ett stort antal poster för åren 1934—1936. Bland restförda för år 1935 märkes en kommunalnämndsordförande, som gjort viss avbetalning och lovat betala resten inom närmaste tiden. En postassistent står restförd för år 1936 med 348 kronor. Handräckning begärdes först den 8 maj 1939. Införselbeslut för 1935—1937 års utskylder hava i ett stort antal fall meddelats först under år 1939. För år 1937 hava tvenne småskollärarinnor restförts, varvid anteckning gjorts, att vederbörande avbetala å äldre kommunalutskylder. Beträffande en polisman, numera pensionerad, som restförts för 1937 års utskylder med 289 kronor, har antecknats, att införsel kommer att

meddelas. Vid en post för år 1938, avseende en riksdagsman, har antecknats, att avbetalning pågår för äldre utskylder. Bland de restförda för år 1938 märkes vidare en komminister med 731 kronor, varvid anteckning gjorts, att beloppet skall betalas den 1 oktober 1939. Enligt längden för Nätra distrikt har en slöjdlärare, som restförts för såväl 1937 som 1938 års års utskylder, beviljats anstånd tills vidare. Längden för Sollefteå stad upptager, bland andra, en distriktslantmätare restförd för år 1937 med 657 kronor, varvid antecknats: »15/12—39 Ö. Ä.». Vidare har en biträdande länsjägmästare restförts med 1,003 kronor för år 1938 och en löjtnant med 442 kronor för samma år, varvid antecknats »Bet. äldre utskylder». För en juris kandidat, som restförts år 1938 med 436 kronor, hava endast 40 kronor redovisats såsom avbetalning. I längden för Själevads distrikt hava i stor utsträckning alltför knapphändiga upplysningar lämnats om företagna indrivningsåtgärder, i de flesta fall står endast »Vederb. fjärdingsman». I Härnösands stads balanslängd finnas för år 1938 restförda, bland andra, en postmästare med 700 kronor, varav avbetalats 109 kronor, en lantmätare med 860 kronor, en landskanslist med 428 kronor (införsel meddelad), en extra landskanslist med 206 kronor, varav 96 kronor avbetalats, samt en stadsfiskal med 377 kronor. En lektor finnes vidare restförd för år 1938 med 1,351 kronor, varvid antecknats: »Stadsfogde i H-sand 10/12—38; avbetalar.» Någon avbetalning redovisas icke i längden. Sundsvalls stads balanslängd upptager en distriktslantmätare, restförd för 1935 års utskylder med 571 kronor, varav 283 kronor avbetalats. För åren 1937 och 1938 hava ett stort antal stats- och kommunalanställda restförts. I stor utsträckning har härvid använts anteckningen: »ber. på verkst. inom staden». I särskild skrivelse, som bifogats längden har meddelats, att anteckningar icke medhunnits i andra än införsel- och handräckningsärenden. Bland de restförda har särskilt uppmärksammats ett exekutionsbiträde, som restförts för år 1937 med 601 kronor och för år 1938 med 570 kronor. Vidare märkas en förste postassistent, som restförts för såväl 1937 som 1938 med tillhopa 699 kronor, varav avbetalats allenast 144 kronor, en förste stationsskrivare, som å 1937 och 1938 års utskylder, 672 kronor, avbetalat 100 kronor. En riksbankskassör har av honom för år 1938 påförd skatt, 484 kronor, avbetalat 108 kronor. Vidare har ovanberörda anteckning om verkställighet inom staden gjorts beträffande restförda belopp för ett flertal järnvägstjänstemän, poliskonstaplar, postassistenter m. fl.

Jämtlands län.

I balanslängderna för Fors' och Alsens landsfiskalsdistrikt hava de skattskyldigas titlar icke utsatts. I Ragunda landsfiskalsdistrikt finnas restförda, bland andra, en folkskollärare och en lärarinna, för vilka finnes angivet »avbetalar varje månad». Någon avbetalning redovisas emellertid icke. Fors' landsfiskalsdistrikt redovisar ett stort antal poster avseende 1937 års utskylder, för vilka finnes antecknat »bet. å äldre skatter». I Bräcke landsfiskals-

distrikt finnes uppförd å restlängd en postassistent, för vilken likaledes antecknats »bet. å äldre skatter». Samma anteckning förefinnes beträffande en folkskollärare i Brunflo, en kyrkoherde i Hackås samt en musikstyckjunkare i Sunne distrikt. I Undersåkers distrikt redovisas en stationsinspektor såsom restförd för 1937 och 1938 års utskylder med tillhopa 985 kronor. Vid 1937 års balanspost finnes antecknat »införsel skall ske». En fjärdingsman finnes restförd i Lits och en i Svegs landsfiskalsdistrikt. I Ströms distrikt återfinnes en föreståndarinna, påförd ett skattebelopp av 427 kronor, för vilken redovisas en avbetalning av endast 30 kronor. I Hede distrikt redovisas en apotekare som restförd för 536 kronor utan avbetalning. Ifråga om Tännäs distrikt må nämnas en häradsdomare och en kronojägare, för vilka ingen avbetalning redovisats, samt en folkskollärare, som å 283 kronor avbetalat allenast 50 kronor. Vad slutligen beträffar Östersunds stad må såsom exempel framhållas, att för en folkskollärare, som resterar för utskylder för åren 1936—1938 med 849 kronor, redovisats en avbetalning av allenast 185 kronor. För en brandförman, som resterar för 1937 och 1938 års utskylder med 457 kronor, finnes antecknat »avb. 50 kr. i mån. på äldre skatter». En lektor har å 1938 års kronoskatt, 682 kronor, avbetalat allenast 95 kronor. Bland de restförda märkas vidare ett exekutionsbiträde och en landskanslist.

Västerbottens län.

I balanslängden för Bjurholms distrikt hava de skattskyldigas yrken eller titlar genomgående icke utsatts. Beträffande en i Umeå distrikt för åren 1937 och 1938 restförd kronojägare har antecknats vid 1937 års belopp »$^{31}/_{5}$—39 ÖÄt», vid 1938 års skattebelopp däremot att avbetalning pågår å äldre skatter. Vidare återfinnes en fjärdingsman restförd för år 1938 (andra uppbördsstämman) med anteckning »ej anträffad, krävd». I längden för Holmsunds distrikt har beträffande en del poster för åren 1936 och 1937 antecknats, att anstånd beviljats till i slutet av 1939. Bland de restförda för år 1937 märkes en tandläkare med 1,078 kronor. För så gott som samtliga restförda belopp i Burträsks distrikt för åren 1936—1938 har antecknats »skall utmätas». I en hel del fall har enligt längden för Skellefteå norra distrikt handräckning sökts först år 1939 för 1936 och 1937 års utskylder. Vidare har för ett avsevärt antal utskyldsbelopp för år 1938 antecknats, att anstånd beviljats tills vidare. I längden för Byske distrikt saknas i de flesta fall anteckning om tidpunkten, då införsel meddelats. Såvitt framgår av de i Norsjö distrikts balanslängd gjorda anteckningarna om vidtagna indrivningsåtgärder, synes införsel icke hava meddelats beträffande något enda utskyldsbelopp. För så gott som samtliga restförda belopp för åren 1935 och 1936 har antecknats: »Ber. på indrivning. Äldre kom. skatter». Beträffande 1937 och 1938 års restförda belopp har i många fall antecknats »Avbet. pågår» eller »Ber. på undersökning av utmätningsbar el. införselbar egendom finnes». Bland de restförda för år 1938, för vilka antecknats »avbet. pågår», märkes en folkskollärare med 244 kronor. För poster, där anteckning

gjorts, att avbetalning pågår, finnas endast i undantagsfall avbetalningar redovisade. Beträffande ett stärbhus, som restförts för 4,481 kronor, redovisas en avbetalning å endast 224 kronor. I längden för Malå distrikt användes för så gott som samtliga restförda poster anteckningen: »Ber. på efterspaning av utmätningsbar eller införselbar tillg.». För en stor del skattskyldiga i Lycksele södra distrikts balanslängd saknas anteckning om titel eller yrke. I längden för Lycksele norra distrikt finnes en kronojägare restförd för åren 1936—1938. För indrivning av de två förstnämnda årens utskylder har handräckning begärts hos Ö. Ä. och för det sistnämnda årets utskylder hos en landsfiskal i ett annat distrikt. Balanslängden för Stensele distrikt upptager ett par smärre belopp för åren 1934 och 1935, för vilka antecknats »kommer att betala». Samma anteckning återfinnes vid tvenne poster för åren 1937 och 1938 å 267 kronor respektive 626 kronor avseende en bilbesiktningsman. I Vilhelmina distrikt förekomma anteckningar om vidtagna indrivningsåtgärder mycket sparsamt. I stället har en av landsfiskalen uppgjord promemoria bifogats längden, vari summariskt meddelas, att samtliga fall, för vilka ingen anteckning gjorts, äro beroende på indrivning inom distriktet samt att i de flesta fall vederbörande sakna utmätningsbara tillgångar och fast arbetsanställning. I längden för Umeå stad har uppmärksammats, att, i den mån anteckning gjorts om införsel, uppgift saknas om tidpunkten härför. Vidare har uppmärksammats, att anteckning om att handräckning *skall* begäras använts i stor utsträckning såväl för restförda belopp för åren 1935 och 1936 som för senare år. Bland de restförda i nämnda stad må nämnas en köpman, som resterar för 1937 års utskylder med 1,305 kronor, varvid endast 52 kronor redovisas såsom innestående avbetalning, samt en kontrollföreståndare, som för åren 1937 och 1938 resterar med 214 kronor respektive 197 kronor. Å förstnämnda belopp har avbetalats ett belopp av 113 kronor. Vidare märkes en avdelningschef, som restförts för 1937 och 1938 års utskylder med 546 kronor respektive 578 kronor. Ingen avbetalning har redovisats. En extra landsfiskal har balansförts för 1938 års utskylder med 138 kronor. För en hovrättsnotarie, som restförts med 492 kronor för 1938 års utskylder, har antecknats »betalar å äldre utskylder». Slutligen har uppmärksammats, att en länsassessor balansförts för såväl 1937 som 1938 års utskylder med respektive 540 kronor och 306 kronor. För år 1937 redovisas avbetalning å 435 kronor.

Övriga län.

Vad först beträffar *Uppsala län* har i balanslängden för Älvkarleö landsfiskalsdistrikt iakttagits ett stort antal poster för åren 1936—1937, för vilka finnes antecknat »avbetalar å äldre kommunalutskylder». Av de i nämnda längd upptagna restförda må nämnas en bruksförvaltare, som resterar för 1938 års kronoutskylder med 1,052 kronor, varvid antecknats »avbetalar å äldre utskylder». Samma anteckning har gjorts beträffande en i Norunda distrikt restförd godsägare med ett skattebelopp av 1,098 kronor, en folkskol-

lärare i samma distrikt samt ett flertal tjänstemän, däribland 2 läroverksadjunkter i Uppsala stad.

Ifråga om *Jönköpings län* må erinras att i längden för Aneby landsfiskalsdistrikt delvis saknas anteckningar rörande vidtagna åtgärder samt hinder, som mött för indrivning. I längderna för Jönköpings och Värnamo landsfiskalsdistrikt förekomma i stor utsträckning anteckningar, att de skattskyldiga betala å äldre utskylder. Längden för Unnaryd upptager, bland andra, en folkskollärare som restförd med 256 kronor. Avbetalning redovisas med allenast 80 kronor. Slutligen har uppmärksammats, att landsfiskalen i Mo distrikt finnes balansförd för 1938 års utskylder. Enligt anteckning i längden synas åtgärder för beloppets indrivande hava vidtagits.

I *Kronobergs län* har beträffande balanslängden för Hovmantorps landsfiskalsdistrikt, bland annat, iakttagits att en konstruktör, som restförts för 1,106 kronor, avbetalat allenast 200 kronor. Växjö stads balanslängd upptager, bland andra, en tandläkare med ett skattebelopp av 2,669 kronor samt en arkitekt restförd för 563 kronor, för vilka finnes antecknat »avbetalar äldre kommunalskatter».

Vad angår *Gotlands län* har i balanslängden för Visby landsfiskalsdistrikt iakttagits, bland annat, att en löjtnant finnes restförd för utskylder med 376 kronor med anteckning att anstånd medgivits. Beträffande en hemmansägare i Kräklingbo distrikt, som restförts för 516 kronor, finnes antecknat »anstånd t. d. $^{15}/_{9}$ 1939». Hemse landsfiskalsdistrikt lämnar i många fall inga uppgifter om vidtagna indrivningsåtgärder. Bland de restförda i nämnda distrikt märkes en kyrkoherde med 533 kronors skatt. I kolumnen för anteckningar har endast uppgivits »under indrivning».

I avseende å balanslängderna för *Blekinge län* må erinras, att anteckningar rörande vidtagna åtgärder samt hinder, som mött för indrivningen, saknas i Lyckeby, Angerums, Nättraby och Mörrums landsfiskalsdistrikt, på grund varav icke kunnat bedömas, huruvida erforderliga indrivningsåtgärder vidtagits i dessa distrikt. I längden för Karlskrona stad finnes, bland andra, upptagen en drätselbokhållare såsom restförd för 1938 års skatt. Anteckning har gjorts, att den skattskyldige betalar å äldre utskylder.

I *Kristianstads län* har beträffande längderna för Verums, Osby, Färlövs, Oppmanna, Degeberga och Brösarps landsfiskalsdistrikt icke lämnats uppgifter rörande vidtagna indrivningsåtgärder samt hinder, som mött för indrivningen. Detsamma är delvis förhållandet med Kristianstads stad. Stadsfogdekontoret i Kristianstad har i en särskild not meddelat, att tiden icke medgivit redogörelse av vad anledning beloppen beträffande 1937 års handräckningsärenden och 1938 års balanslängd icke influtit. Vid granskningen har i övrigt uppmärksammats, att en nämndeman i Fjälkinge distrikt balansförts för ett belopp å 488 kronor för år 1938. Balanslängden för Kristianstads stad upptager, bland andra, en sergeant, som å ett restfört belopp för år 1938 av 124 kronor verkställt avbetalning med endast 10 kronor. Vidare en läroverksadjunkt, som avbetalat endast 100 kronor å restförda 1,014 kronor.

Beträffande längderna avseende *Hallands län* må erinras, att ett flertal

balansposter i Kungsbacka distrikt sakna uppgifter om de skattskyldigas yrken eller titlar. Vidare har iakttagits att en landsfiskal finnes restförd för 1938 års utskylder i Laholms stad. Anteckning har gjorts, att införsel kommer att meddelas.

Ifråga om balanslängderna för *Skaraborgs län* har iakttagits, att de skattskyldigas yrken eller titlar ej utsatts i längderna för Tidaholms, Vartofta, Gudhems, Kinne, Leckö och Järpås landsfiskalsdistrikt. Beträffande Karlsborgs landsfiskalsdistrikt och Lidköpings stad har i stor utsträckning icke uppgivits vidtagna indrivningsåtgärder. I övrigt har särskilt uppmärksammats, att en disponent i nämnda stad restförts för 1937 års skatt med 11,265 kronor, å vilket belopp avbetalats allenast 990 kronor. I kolumnen för anteckningar har uppgivits »ber. på stadsfogd.».

Vad angår slutligen *Örebro län* har beträffande balanslängden för Kumla landsfiskalsdistrikt iakttagits, att ett stort antal restförda poster avseende 1937 års utskylder endast försetts med anteckningen »krävd» eller helt sakna uppgift om vidtagen indrivningsåtgärd. I nämnda längd återfinnes bland de restförda för år 1938 en kommunalnämndsordförande. Sköllersta distrikt redovisar såsom balansförda, bland andra, en rektor för 604 kronor, varvid finnes antecknat »krävd», en nämndeman samt en fjärdingsman. I balanslängden för Örebro stad har, bland andra, upptagits en ingenjör såsom restförd för 1938 med 414 kronor, varvid antecknats »verkställer avbetalningar». Såsom avbetalat belopp redovisas allenast 47 kronor.

Revisorernas uttalande. Av de anförda exemplen synes det revisorerna tydligt framgå, att tillräckligt snabba och effektiva åtgärder ofta icke vidtagits för indrivning av restförda kronoutskylder. Ett dröjsmål med indrivningen, när den skattskyldige första gången uppförts på restlängd, kan — enligt vad revisorerna i ett stort antal fall konstaterat — medföra stora svårigheter för de restförda att å föreskriven tid fullgöra senare skatteinbetalningar och därigenom för framtiden bättre ordna skattebetalningen. Att verkställda avbetalningar icke varit tillräckliga har även i sin ordning bidragit till att den skattskyldige icke kunnat komma à jour med senare skatteinbetalningar.

De av revisorerna gjorda iakttagelserna giva vid handen, att särskilda åtgärder äro nödvändiga för ernående av skyndsammare och effektivare indrivning. Härvid torde flera utvägar vara tänkbara. En av de verksammaste vore enligt revisorernas mening att förstärka den centrala skattekontroll, vilken nu utövas inom riksräkenskapsverket. Enligt vad revisorerna inhämtat har visserligen riksräkenskapsverket under senare år vid flera tillfällen påtalat brister, som gjort sig gällande ifråga om skatteindrivningen, men någon mera systematiskt ordnad kontroll har ej varit möjlig att åstadkomma. För att jämväl bereda riksdagens revisorer tillfälle att överblicka indrivningsarbetet vore det önskvärt, att i riksräkenskapsverkets instruktion infördes skyldighet för ämbetsverket att årligen till revisorerna avgiva redogörelse över senaste budgetårs skatteindrivningsresultat. Det må här omnämnas, att restantierna av de å kronodebetsedel uppförda restskyldsbe-

loppen den 31 augusti 1939 uppgingo till sammanlagt omkring 35,000,000 kronor.

Vid sin granskning hava revisorerna icke kunnat undgå att uppmärksamma, att ett stort antal personer i ansvarig ställning inom statlig och kommunal förvaltning funnits uppförda å restlängd. Särskilt anmärkningsvärt finna revisorerna, att bland dessa finnas åtskilliga personer, vilka i en eller annan form hava att taga befattning med ledningen och verkställandet av skatteindrivningen samt kontrollen däröver. Det är ägnat att hos allmänheten undergräva respekten för statens auktoritet, att tjänstemän, som å statens vägnar skola bevaka det allmännas rätt med avseende å utskyldernas uttagande, själva icke fullgöra sina skyldigheter såsom skattebetalare.

Det spörsmål, som revisorerna här ovan upptagit, är ett samhälleligt intresse av så betydande vikt, att revisorerna samtidigt som de för riksdagen framlägga resultatet av den nu gjorda utredningen ävensom sina synpunkter på frågan ansett sig böra påkalla direkta åtgärder från riksdagens sida för vinnande av rättelse på detta område.

§ 29.

Indrivning av utskylder i Norrbottens län.

Jämlikt bestämmelserna i § 27 uppbördsreglementet skall landsfiskal och magistrat i månaderna augusti och december till landskontoret avlämna eller insända balanslängd över alla då oredovisade kronoutskylder. Denna längd, som bör åtföljas av intyg om hinder, som mött för indrivningen eller verkställigheten, skall upptaga:

a) specifikt de utskylder som bero på sökt handräckning, med uppgift för en var skattskyldig om den eller de utmätningsmän, hos vilka handräckning blivit sökt, och dagen för varje sådan åtgärd, samt

b) likaledes specifikt, alla övriga utskylder, vilka äro beroende på åtgärd inom distriktet eller staden, med noggrann uppgift om de åtgärder, som vidtagits, och om det hinder, som mött för indrivningen.

Dock är ej erforderligt, att i balanslängden för augusti månad utskylderna fördelas på utskyldstitlar, och må i balanslängden för december månad utskylder för löpande året, vilka uppförts i restlängd för allmän uppbördstermin eller allmän uppbördsstämma, upptagas summariskt.

Vid sin granskning av balanslängderna för Norrbottens län för december månad 1938 hava revisorerna uppmärksammat att beträffande vissa landsfiskalsdistrikt längderna upptaga ett påfallande stort antal restförda poster till avsevärda belopp.

De balanserade utskylderna för åren till och med 1937 utgjorde sålunda för nedannämnda större uppbördsdistrikt:

Nederkalix landsfiskalsdistrikt	.....	kronor	99,372: 16
Nederluleå »	.....	»	54,354: 43
Pajala »	(med Junosuando socken)..	»	53,592: 03
Nedertorneå »	.....	»	44,643: 05
Jokkmokks »	.....	»	42,614: 75

Överluleå landsfiskalsdistrikt	kronor	41,113: 80
Älvsbyns »	»	39,662: —
Luleå stad	»	120,744: 92.

Vad särskilt beträffar Nederluleå landsfiskalsdistrikt må framhållas, att längderna upptaga omkring 2,000 restförda poster för åren 1930—1937. Av de skattskyldiga utgöres flertalet av hemmans- och lägenhetsägare. Enligt vad revisorerna inhämtat förefunnos i balanslängderna vid uppbördsräkenskapens insändande till riksräkenskapsverket för granskning beträffande samtliga fall, då handräckning icke begärts å annan ort, inga andra anteckningar rörande vidtagna indrivningsåtgärder och hinder, som mött vid indrivningen, än »beror på indrivning». Med anledning härav återsände riksräkenskapsverket med skrivelse till länsstyrelsen den 25 februari 1939 balanslängderna ifråga för komplettering beträffande de i ovannämnda författningsrum föreskrivna uppgifter. Riksräkenskapsverket infordrade jämväl uppgift beträffande ägare av fast egendom om huru stor del av det restförda beloppet som avsåge utskylder, påförda den fasta egendomen. Ifråga om sistnämnda utskylder gäller nämligen, dels att desamma utgå med förmånsrätt enligt 17 kapitlet 6 § handelsbalken, såvida skatten ej stått inne längre än ett år efter förfallodagen, dels att avkortning jämlikt bestämmelserna i § 22 uppbördsreglementet icke må ske, med mindre utrett blivit, att betalning för utskylderna icke kunnat erhållas ur egendomen. Med skrivelse den 21 mars 1939 återställde länsstyrelsen längderna ifråga försedda med av vederbörande landsfiskal lämnade uppgifter. Efter granskning av landsfiskalens uppgifter framhöll riksräkenskapsverket i skrivelse till länsstyrelsen den 11 maj 1939 att av desamma syntes framgå, att effektiva åtgärder icke vidtagits för indrivning av balanserade utskylder avseende åren 1930—1935. Det förhållandet, att redovisning icke skett för ett stort antal restförda belopp, som avsåge utskylder, för vilka fast egendom svarade, fann riksräkenskapsverket särskilt anmärkningsvärt. Med anledning härav och med hänsyn till gällande preskriptionsbestämmelser anmodade ämbetsverket länsstyrelsen vidtaga åtgärder i syfte att samtliga i ifrågavarande balanslängder upptagna utskylder, som förfallit till betalning under åren 1930—1935, snarast bleve redovisade, varvid å fastighet belöpande utskylder förutsattes skola bliva inlevererade, såframt ej blivit utrett, att betalning för utskylderna icke kunnat erhållas ur egendomen.

För utrönande av vilka åtgärder, som intill augusti månads utgång 1939 vidtagits i anledning av de sålunda påtalade förhållandena hava revisorerna underkastat balanslängderna för nämnda månad granskning. Denna granskning har givit vid handen, att större delen av de i balanslängderna för december månad 1938 upptagna restantieposterna för åren 1930—1935 den 31 augusti 1939 fortfarande kvarstodo oredovisade. Beträffande uppgifterna rörande vidtagna indrivningsåtgärder samt hinder för indrivningen har uppmärksammats, att uppgifterna genomgående äro mycket summariska. Sålunda förekommer i stor utsträckning endast anteckningen »beroende på ut-

mätning» eller »kommer att redovisas kontant». Av förstnämnda uttryck kan icke utläsas huruvida utmätning redan verkställts eller om därmed endast menas att dylik åtgärd kommer att vidtagas. Uppgifterna i balanslängderna för augusti månad 1939 stå ofta icke i överensstämmelse med motsvarande anteckningar i de kompletterade balanslängderna för december månad 1938. Sålunda finnes exempelvis i decemberlängden 1938 för två poster antecknat »Red. kontant», medan i augustilängden 1939 antecknats i ena fallet »Beroende på utmätn.» och i andra fallet »Okänd i Luleå». I ett annat fall har antecknats i den tidigare avgivna balanslängden »Skall avkortas» och i den senare »Beroende på utmätning». Vidare förekommer för ett stort antal poster, för vilka i balanslängden för december månad 1938 antecknats »Skall avkortas» eller »Redovisas kontant», att samma anteckning kvarstår i balanslängden för augusti månad 1939, ehuru posterna givetvis bort redovisas, därest förstnämnda uppgifter varit riktiga. Revisorerna hava vidare uppmärksammat att för tvenne poster, å vilka i december månad 1938 redovisats innestående avbetalningar, i augustilängden 1939 ej upptagits några belopp för avbetalningar.

I samband härmed må erinras om, att riksräkenskapsverket i cirkulärskrivelse till samtliga länsstyrelser den 5 juli 1939 — alltså i god tid före augustilängdernas upprättande — framhållit vikten av att landsfiskalerna och magistraterna i balanslängder över oredovisade kronoutskylder lämna noggranna uppgifter rörande vidtagna åtgärder och hinder, som mött för indrivningen. I sagda skrivelse har ämbetsverket även angivit exempel på huru uppgifterna lämpligen böra avfattas.

Även beträffande vissa andra uppbördsdistrikt inom Norrbottens län hava revisorerna bibringats den uppfattningen att restindrivningen icke handhaves med tillbörlig omsorg. Sålunda har uppmärksammats, att i ett distrikt med synnerligen stort antal restförda poster balanslängderna bland annat upptaga flera tjänstemän med fast anställning beträffande vilka icke redovisats någon avbetalning och — såvitt av längderna framgår — för indrivningens påskyndande icke föranstaltats om införsel i lön. I en socken har uppmärksammats att av skoldistriktets 52 lärare 12 vore uppförda i restlängd. Av de restförda hade — såvitt av balanslängderna framginge — endast beträffande 4 personer åtgärder vidtagits för utskyldernas indrivning. I en annan socken voro motsvarande siffror för lärarpersonalen respektive 15 — 4 — 0. I balanslängden för en av städerna i länet för december månad 1938 upptages en f. d. stadsfogde såsom restförd för 1934—1937 års kronoutskylder med 2,267 kronor 25 öre. Först efter erinran från riksräkenskapsverket har under år 1939 verkställts avbetalning å nämnda belopp. I augustilängden 1939 upptages nämnde skattskyldige såsom resterande för 1937 och 1938 års utskylder. Ifråga om sistnämnda längd hava revisorerna uppmärksammat det anmärkningsvärda förhållandet, att länsassessorn å landskontoret resterar för kronoutskylder för år 1938. Det har konstaterats, att nämnde befattningshavare varit balansförd även i 1936 och 1937 års längder. I detta sammanhang må erinras att ifrågavarande befattnings-

havare för utfört taxeringsarbete under budgetåren 1936/37, 1937/38 och 1938/39 uppburit respektive 3,918 kronor, 8,332 kronor samt 3,898 kronor. I balanslängden för augusti månad 1939 återfinnes vidare en läroverkslärare såsom restförd för såväl 1937 som 1938 års kronoutskylder med sammanlagt 1,005 kronor 73 öre. Vid 1937 års restantiepost har antecknats »avbetalar å andra utskylder» och vid 1938 års endast »beror på indrivning». Ingen avbetalning har redovisats beträffande ifrågavarande skattskyldige. Såsom exempel på otillfredsställande indrivning må vidare nämnas, att i ett distrikt en kyrkoherde den 31 augusti 1939 resterade för kronoutskylder för åren 1936—1938 med sammanlagt 2,633 kronor 32 öre. Införsel i lön beviljades för 1936 års skatt först den 17 februari 1938 och något belopp har ännu vid granskningstillfället icke redovisats såsom influtet till utmätningsmannen. Vidare har uppmärksammats, att en speditör upptagits såsom restförd för utskylder för åren 1935—1938 med 4,040 kronor 4 öre. Enligt uppgift i balanslängden har utmätning ägt rum, dock först den 22 mars 1939. Vidare uppgives, att nämnde skattskyldige »avbetalar enligt överenskommelse». Innestående avbetalning uppgick emellertid den 31 augusti 1939 till allenast 132 kronor 98 öre.

I samband med granskningen av balanslängderna hava revisorerna uppmärksammat, att beträffande en komminister avkortning ägt rum under år 1938 för 1936 och 1937 års kronoutskylder med sammanlagt 1,002 kronor 13 öre, ehuru vederbörande under året icke lidit någon minskning i inkomster. Det har icke kunnat undgå väcka revisorernas uppmärksamhet, att även i en del andra fall avkortning förekommit utan att effektiva åtgärder synas hava blivit vidtagna för utskyldernas indrivning.

Revisorernas uttalande.

Den av årets revisorer verkställda granskningen av vissa uppbördsredogörelser har givit vid handen, att restindrivningen av kronoutskylder i Norrbottens län ofta skötts på ett synnerligen otillfredsställande sätt.

Vad särskilt beträffar Nederluleå landsfiskalsdistrikt måste revisorerna finna förhållandena beträffande indrivningen synnerligen anmärkningsvärda. Förutom att restindrivningen i nämnda distrikt icke synes hava handhafts med tillbörlig omsorg, har redovisningen i balanslängderna varit bristfällig och de lämnade uppgifterna rörande vidtagna indrivningsåtgärder samt hinder, som mött vid indrivningen, i många fall rent av vilseledande.

Det sätt, på vilket indrivningen av restförda utskylder i Norrbottens län övervakats av länsstyrelsen, synes revisorerna även giva anledning till allvarliga erinringar. Det måste vidare anses i hög grad olämpligt, att en länsassessor på landskontoret, vilken det åligger övervaka att uppbörd, indrivning och redovisning av kronoutskylder å rätt tid och i stadgad ordning verkställas, under flera år restförts för icke obetydliga utskyldsbelopp. Nämnas må, att denne tjänsteman — utöver sin fasta avlöning — uppburit avsevärda extra inkomster, under senaste tre budgetår mellan 3,898 och 8,332 kronor årligen, för arbete i olika beskattningsnämnder.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna velat bringa till riksdagens kännedom.

§ 30.

Införsel i avlöning, som utgår i form av provision.

I 1 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta förordnas att, om någon enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn, och underlåter att betala förfallet belopp, den till underhåll berättigade äger erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning till gäldande av såväl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

I 21 § samma lag, vilket stadgande tillkom genom lag den 31 december 1918 (nr 1038) föreskrives, att, om någon häftar för oguldna utskylder eller allmänna avgifter, beträffande sådana utskylder och avgifter jämte stadgad indrivningsavgift eller uppbördsprovision lagens bestämmelser om införsel för underhållsbidrag i tillämpliga delar med vissa i lagen närmare angivna tillägg och undantag skola lända till efterrättelse.

Ifråga om förstnämnda stadgande rörande införsel för underhållsbidrag, vilket finnes upptaget i det av lagberedningen den 30 november 1915 avgivna förslaget till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken med i huvudsak samma lydelse, framhöll lagberedningen, bland annat, att beredningens förslag vore avsett att tillämpas å avlöning av varje slags tjänst eller annan arbetsanställning. Likgiltigt vore, yttrade beredningen, om anställningen vore av offentligrättslig eller privaträttslig karaktär, om arbetet vore av huvudsakligen kroppslig eller andlig art, om det utfördes hos arbetsgivaren eller i arbetstagarens hem, om gottgörelsen utginge efter tid eller arbetsresultat.

Vid sin granskning hava revisorerna uppmärksammat, att riksräkenskapsverket i skrivelse till länsstyrelsen i Norrbottens län den 15 april 1939 framhållit att ämbetsverket vid granskning av länets uppbördsredogörelser för år 1938 beträffande Nederkalix landsfiskalsdistrikt funnit att enligt avkortningslängderna för april och augusti månader samma år avkortats följande belopp, avseende handelsresanden L. i Kalix påförda kronoutskylder för åren 1932—1935 samt 1937, nämligen:

1932	års	medel	.....	kronor	280: 67,	avkortade	i	april 1938
1933	»	»	.....	»	468: 57,	»	»	» 1938
1934	»	»	.....	»	657: 85,	»	»	» 1938
1935	»	»	.....	»	482: 47,	»	»	» 1938
1937	»	»	.....	»	666: 47,	»	»	augusti 1938.

L. påförda utskylder för år 1936 hade däremot blivit restförda i balanslängden för december 1938. Av räkenskaperna bilagda restlängdsutdrag framginge, yttrade riksräkenskapsverket vidare, att handräckning begärts hos utmätningsmannen i Boden, varest L. innehaft anställning hos en han-

delsfirma, samt att den skattskyldige anträffats i nämnda stad, men att utskylderna ej kunnat uttagas. Hindersbevisen vore underskrivna av vederbörande exekutionsbiträde och attesterade av utmätningsmannen. Å restlängdsutdragen rörande utskylderna för åren 1932—1935 tecknade intyg, att L. icke anträffats i Kalix, hade samtliga daterats den 28 december 1936. I anledning härav anhöll riksräkenskapsverket om utredning rörande orsaken till att ifrågavarande avkortade utskylder icke kunnat uttagas genom införsel eller utmätning samt uppgift om anledningen till att framställning icke jämlikt § 26 uppbördsreglementet gjorts om den skattskyldiges försättande i konkurs. Vidare anhöll riksräkenskapsverket om förklaring till att de år 1937 påförda utskylderna avkortats, under det att 1936 års utskylder icke blivit föremål för avkortning.

Enligt vad revisorerna inhämtat utgjorde kronoutskylderna för år 1936 695 kronor 7 öre. Under år 1935 avbetalade L. å 1932 års kronoutskylder 150 kronor.

L. häftar vidare för följande oguldna kommunalutskylder till Nederkalix kommun, nämligen

1932 års	..... kronor	527: 28	1935 års	..... kronor	563: 73
1933 »	..... »	508: 80	1936 »	..... »	805: 75
1934 »	..... »	619: 72	1937 »	..... »	723: 83.

Med skrivelse till riksräkenskapsverket den 11 juli 1939 överlämnade länsstyrelsen utan eget yttrande nedanstående från vederbörande landsfiskaler infordrade förklaringar i ärendet.

Till Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Under åberopande av länsstyrelsens skrivelse den 8 maj 1939 N:o 1150 Landskontoret, får jag härmed vördsamt avgiva i skrivelsen infordrad förklaring.

Gäldenären L. har aldrig inom detta distrikt ägt utmätningsbar egendom eller avlöning, vari införsel kunnat beviljas. Han är anställd hos — — — handel i Boden och torde därifrån uppbära avlöning.

Handräckning har härifrån begärts den 30 april 1938 för uttagande av bl. a. 1937 års kronoutskylder. Att handräckning icke samtidigt eller tidigare gjorts för 1936 års kronoutskylder beror på förbiseende från vederbörande exekutionsbiträdes sida. Handräckningsbegäran för dessa senare utskylders uttagande har härifrån framställts den 16 mars 1939 och denna har av landsfiskalen i Överluleå distrikt den 7 sistlidne april redovisats med bevis om fattigdom. Avkortningsbegäran kommer i följd därav att insändas till Länsstyrelsen instundande augusti månad.

Någon skada genom dröjsmålet att begära handräckning för utbekommande av ifrågavarande 1936 års kronoutskylder kan enligt min mening icke hava uppstått, enär handräckning för uttagande av andra utskylder, påförda samma gäldenär, under mellantiden gång efter annan gjorts med samma negativa resultat varje gång. Kalix i Nederkalix landsfiskalskontor den 10 maj 1939.

e. f.
Hj. Grundberg.

Till Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Åberopande Länsstyrelsens skrivelse den 8 maj 1939, varigenom jag anmodats inkomma med utredning angående vissa kronoutskylder, påförda handelsresanden L., får jag vördsamt i ärendet anföra följande.

Landsfiskalen i Nederkalix distrikt har vid upprepade tillfällen anhållit om uttagande av L. påförda krono- och kommunalutskylder. De med anledning härav verkställda undersökningarna hava städse givit sådant resultat, att utskylderna lagligen icke kunnat uttagas vare sig genom införsel eller utmätning. L. åtnjuter hos — — — bolag i Boden, där han är anställd som handelsresande, icke fast avlöning utan uppbär provision å försäljningssumman för de varor, han försäljer åt bolaget. Han har dock i många år häftat i skuld till bolaget, varför någon exekutiv åtgärd icke kunnat vidtagas.

Ifråga om anledningen till att framställning icke gjorts om L:s försättande i konkurs, anser jag att det tillkommer utmätningsmannen i den ort, där utskylderna debiterats, att taga initiativet till en dylik ansökan.

Remisshandlingarna återgå härjämte.

Boden i Överluleå landsfiskalskontor den 10 juni 1939.

Gustaf Kristiansson.

Enligt vad revisorerna inhämtat har nu ifrågavarande lagstadgande om införsel i avlöning varit föremål för olika tillämpning på skilda håll. Medan vissa utmätningsmän, såsom i ovanstående fall skett, icke ansett stadgandet medgiva beviljande av införsel i avlöning, som utgår i form av provision, har en motsatt uppfattning gjort sig gällande hos utmätningsmyndigheterna på andra håll. Hos överståthållarämbetet beviljas införsel i provision, varvid bestämmes att viss procent av utgående belopp skall av arbetsgivaren innehållas, dock så att visst minimibelopp förbehålles gäldenären.

Revisorerna anse sig i detta sammanhang böra närmare redogöra för ett av Göta hovrätt meddelat utslag angående införsel. Sedan rådhusrätten i Borås i utslag den 25 februari 1937 föreskrivit — jämte det rådhusrätten dömt till äktenskapsskillnad mellan handelsresanden X. och hans hustru Y. — att Y. skulle hava vårdnaden om parternas barn samt förpliktat X. att månatligen förskottsvis utgiva till Y. och deras barn vissa underhållsbidrag, hade Y. hos stadsfogden i Borås gjort ansökan, om erhållande av införsel i X:s avlöning hos visst fabriksaktiebolag till gäldande av nämnda bidrag. Genom beslut den 3 november 1938 beviljade stadsfogden införsel i X. tillkommande avlöning och provision från bolaget samt förordnade, att varje månad 50 procent av avlöningen och provisionen skulle innehållas, därvid dock varje månad 200 kronor skulle förbehållas X., i följd varav innehållande finge äga rum allenast i den mån avlöningen vid varje avlöningstillfälle överstege sistnämnda belopp. Över införselbeslutet anförde X. besvär hos överexekutor med yrkande att beslutet måtte undanröjas. Överexekutor yttrade i överklagade utslaget följande.

Enär, då annat ej visats, den ersättning, som i form av provision utgår till X. från bolaget, måste anses som en efter arbetsresultat utgående avlöning, samt X. eljest ej styrkt, att stadsfogden i förevarande ärende förfarit felaktigt, prövar överexekutor lagligt ogilla besvären.

I utslag den 11 april 1939 prövade Göta hovrätt, varest besvär av X. anfördes över införselbeslutet, skäligt att allenast i så måtto ändra överexekutors utslag, att hovrätten bestämde det belopp, som med iakttagande av föreskrifterna i 6 § i lagen den 14 juni 1917 av X. tillkommande avlöning och provision skulle vid varje avlöningstillfälle innehållas, till 30 procent av avlöningen och provisionen, dock att varje månad 350 kronor skulle förbehållas X., så att innehållande finge ske endast i den mån avlöningen och provisionen översköte sistnämnda belopp.

Revisorernas uttalande.

Såsom ovan anförts har i införsellagen begreppet »avlöning» blivit föremål för olika tolkning. Enligt revisorernas uppfattning utgör emellertid provision avlöning enligt lagens mening — vilket jämväl framgår av Göta hovrätts ovan åberopade utslag — och bör, såvitt revisorerna kunna finna, sålunda kunna bliva föremål för införsel. Ehuru revisorerna icke vilja förneka, att det i vissa fall kan uppstå svårigheter vid beviljande av införsel i sådan avlöning, särskilt då den skattskyldige äger direkt tillgodogöra sig avtalad provision genom att uppbära viss del av likvid i anledning av genom hans förmedling slutna avtal, måste det dock enligt revisorernas mening framstå såsom mindre tilltalande för rättskänslan, att, såsom i föreliggande fall ägt rum, en skattskyldig, vilken uppburit provision direkt hos arbetsgivaren, kunnat år efter år undandraga det allmänna skatter till väsentliga belopp på grund av att införselinstitutet icke ansetts kunna komma till användning. Med hänsyn till de olika uppfattningar, som gjort sig gällande ifråga om möjligheten att bevilja införsel i avlöning, som utgår i form av provision, synes det revisorerna angeläget, att stadgandets riktiga innebörd på lämpligt sätt bringas till utmätningsmyndigheternas kännedom.

Vad beträffar föreliggande fall i övrigt har det icke kunnat undgå att väcka revisorernas uppmärksamhet, att länsstyrelsen i Norrbottens län icke funnit sig böra vidtaga åtgärder jämlikt § 26 uppbördsreglementet för utskyldernas uttagande.

§ 31.

Tiden för redovisning av utskylder, erlagda genom införsel.

Enligt bestämmelserna i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta åligger det arbetsgivare, där utmätningsman så föreskrivit, att å bestämd tid, dock högst en gång i månaden, till utmätningsmannen med posten översända innehållet belopp. Är sådan föreskrift ej meddelad, låte utmätningsmannen hos arbetsgivaren lyfta vad som innehållits. Lagen innehåller således väl bestämmelse om att arbetsgivare ej kan åläggas redovisning mer än högst en gång i månaden, men däremot icke någon bestämmelse om, när redovisning senast skall avgivas.

Enligt vad som kommit till revisorernas kännedom har det i åtskilliga fall inträffat, att så lång tid fått förflyta mellan den tidpunkt, då beloppen innehållits, och den, då redovisning ägt rum, att arbetsgivaren under tiden hunnit

komma på obestånd och icke längre förmått redovisa de innehållna beloppen. Stat och kommun hava då måst vidkännas förluster, som åtminstone i vissa fall kunnat undgås, ifall tidigare redovisning föreskrivits.

Även i annat hänseende hava olägenheter av försenad redovisning framkommit. Den, som inom kommun har att uppbära eller bokföra kommunalutskylder, skall årligen meddela uppgift å de personer, vilka den 10 juni i avseende å dem påförda utskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häfta för utskylder för flera än två av dessa år. Då redovisning föreskrivits skola äga rum vid halvårsskiftet, komma de, som visserligen genom införsel erlagt sina utskylder till arbetsgivaren, men för vilka utskylder arbetsgivaren ej redovisat till utmätningsmannen, att bliva upptagna i denna uppgift. De kunna i följd härav bliva upptagna i röstlängden såsom icke röstberättigade vid kommunala val. De, som veta med sig att utskylderna till fullo erlagts, underlåta av förståeliga skäl oftast att granska den framlagda röstlängden och anföra besvär samt gå sin rösträtt förlustiga.

Revisorernas uttalande.

Enligt revisorernas mening är den ovan nämnda ordningen icke tillfredsställande. Bristerna synas åtminstone delvis kunna avhjälpas, exempelvis därigenom att i lagen om införsel införes bestämmelse att redovisning skall ske minst en gång i kvartalet och att denna redovisning under årets andra kvartal skall ske senast före den 10 juni.

§ 32.

Kammarrättens arbetsbalans.

Å kammarrättens personalförteckning äro uppförda 18 kammarrättsråd å ordinarie stat. Därjämte äro å överflyttningsstat, förutom annan befattningshavare, upptagna en byråchef och en förste kanslisekreterare, vilka båda innehava ledamotsställning. I övrigt utgöres ämbetsverkets ledamotspersonal av assessorer å extra stat.

Under budgetåret 1933/34 var antalet assessorer sju. I stället för den å överflyttningsstat uppförde förste kanslisekreteraren, vilken på grund av förordnande å annan tjänst icke uppehållit sin befattning i kammarrätten, var därjämte anställd ytterligare en assessor. Sammanlagda antalet ledamöter i kammarrätten uppgick sålunda under nämnda budgetår till 27.

I syfte att i möjligaste mån undvika ökning i balansen av till fastighetstaxeringsavdelningen icke hörande mål under tid, då ordinarie session å denna avdelning, där vissa ledamöter under längre tid voro bundna, påginge, ökades antalet ledamöter från och med budgetåret 1934/35 till 29 genom inrättande av två nya assessorsbefattningar.

Med hänsyn till den alltmer ökade arbetsbalansen i kammarrätten inrättades ytterligare två assessorsbefattningar från och med budgetåret 1936/37. Samtidigt beslöts, att någon indragning av de båda assessorsbefattningar, som nyinrättats för fastighetstaxeringsavdelningen, icke skulle ske vid den ordinarie sessionens upphörande. I samband med framläggandet av sistnämnda

förslag framhöll föredragande departementschefen önskvärdheten av att kammarrättens organisation och arbetsformer gjordes till föremål för en närmare undersökning i syfte att utröna, om och i vad mån ändringar i sagda avseenden kunde anses påkallade och lämpliga. Riksdagen anslöt sig till detta uttalande. En sådan utredning har emellertid, såvitt revisorerna kunnat utröna, ännu icke kommit till stånd.

I enlighet med vad ovan anförts utgör sammanlagda antalet ledamöter i kammarrätten för närvarande 31.

Revisorerna hava granskat kammarrättens arbetsberättelser för de senaste sex åren. Vissa av de därvid gjorda iakttagelserna hava sammanfattats i nedanstående tablå, vari för jämförelses skull införts jämväl motsvarande siffror från vissa föregående år.

År	Ingående balans	Inkomna mål	Avgjorda mål	Utgående balans
1910	1,618	3,966	4,092	1,492
1915	3.880	5,578	5.277	4,181
1920	13,239	15,847	10.209	18,877
1925	15,285	8,123	9,587	13,821
1930	11,164	7,320	8,027	10,457
1933	9,532	8,519	7,747	10,304
1934	10,304	12,161	8,662	13,803
1935	13,803	8,972	9,653	13,123
1936	13,123	8,174	9,766	11.531
1937	11,531	7,027	10,192	8,366
1938	8,366	8,043	10,014	6,395

Tablån utvisar hurusom tillflödet av mål ännu åren 1910 och 1915 hade relativt små proportioner. Under krisåren ökades antalet inkomna mål starkt. Från och med år 1925 har antalet hållit sig tämligen konstant vid 7,000 à 9,000 mål. De med fem års mellanrum återkommande allmänna fastighetstaxeringarna påverka givetvis siffrorna för inkomna mål, vilket i tablån kommer till synes genom den starkt markerade uppgången för år 1934.

Beträffande antalet avgjorda mål framgår av tablån, att detsamma företer en nästan jämn stegring från år 1933 till år 1938. I vad mån stegringen kan hänföra sig till att under visst år avgjorts ett stort antal mål av enhetlig typ, vilka, sedan tvistefrågan avgjorts, kunnat föredragas helt summariskt, har icke kunnat av revisorerna fastslås.

Slutligen kan ur tablån utläsas, att arbetsbalansen vid början av 1939 års ordinarie session å fastighetstaxeringsavdelningen var väsentligt lägre än vid början av 1934 års ordinarie session.

Vidare hava revisorerna närmare undersökt den utgående balansen av mål under de senaste fem åren. Undersökningen har avsett att utröna, under vilket år de i balansen ingående målen inkommit till kammarrätten. Resultatet härav framgår av nedanstående sammanställning.

Utgående balans		Därav inkomna år									
År	Hela antalet balanserade mål	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
1934	13,803	2	1	63	800	4,287	8,650	—	—	—	—
1935	13,123	—	—	11	148	848	5,061	7,055	—	—	—
1936	11,531	—	—	1	5	97	1,088	4,089	6,251	—	—
1937	8,366	—	—	—	—	3	68	579	2,821	4,895	—
1938	6,395	—	—	—	—	—	7	51	283	913	5,141

Av sammanställningen framgår, att avgörandet i kammarrätten av inkomna mål i avsevärd omfattning kräver längre tid än två år. I viss utsträckning förekommer ock, att mål få vänta på avgörande tre år, stundom ännu längre.

Revisorernas uttalande.

Den lämnade redogörelsen utvisar, att de av 1934 och 1936 års riksdagar beslutade ökningarna av antalet assessorstjänster i så måtto lett till åsyftat resultat — ett successivt avarbetande av kammarrättens balans — att antalet avgjorda mål ökats och balansen väsentligt nedgått. Balansen måste dock alltjämt anses för stor och därtill kommer, att ett avsevärt antal mål för sitt avgörande kräva en tid, som måste anses alltför lång.

På vad sätt sistnämnda missförhållande snabbt skall kunna undanröjas är en fråga, som för sitt besvarande kräver närmare utredning. Revisorerna hava likväl fått den uppfattningen, att den endast i mindre grad sammanhänger med antalet ledamöter i kammarrätten. Snarare lärer den vara att hänföra till vissa brister som sammanhänga med formen och organisationen av arbetet såväl i kammarrätten som hos andra myndigheter, vilka hava att taga befattning med målen, i första hand då länsstyrelserna, vilka stundom synas använda en orimligt lång tid för på dem ankommande åtgärder och vilkas befattningshavare i stor utsträckning också tagas i anspråk hos prövningsnämnderna. I sistnämnda hänseende vilja revisorerna erinra om det av 1938 års revisorer under § 40 i deras berättelse anförda exemplet på försenat insändande av besvär i taxeringsmål från länsstyrelse.

Kammarrätten har i avsevärd utsträckning att avgöra mål, som äro av största ekonomiska betydelse för både de rättssökande och det allmänna, som årligen har att vidkännas betydande räntekostnader å restituerade skattebelopp. På grund härav är det enligt revisorernas mening angeläget, att den redan av 1936 års riksdag begärda utredningen ofördröjligen kommer till stånd. Densamma synes böra omfatta icke blott frågan om organisation och formen för arbetet i kammarrätten och hos länsstyrelserna, utan även förhållanden utom dessa ämbetsverk, vilka kunna verka fördröjande på processen i kammarrätten.

§ 33.

Försenat insändande av besvär i taxeringsmål.

I sin förra året avgivna berättelse redogjorde revisorerna för tillvägagångssättet vid besvär över ordinarie prövningsnämnds beslut och framhöllo därvid, att länsstyrelserna, efter att hava infordrat förklaringar, enligt taxeringsförordningen hade att »skyndsamligen» överlämna handlingarna till kammarrätten.

Revisorerna konstaterade vidare, att anförda besvär jämte tillhörande handlingar den 17 november 1938 ännu ej inkommit från alla länsstyrelser rörande 1935 års taxering, att över hundratalet besvär för detta år ännu ej inkommit från länsstyrelsen i Kalmar län samt att för 1936 års taxering antalet ännu ej inkomna besvär var betydligt större.

Revisorerna hava ansett sig även i år böra inhämta uppgift om antalet hos länsstyrelserna kvarliggande besvär över taxeringarna för nämnda år ävensom för år 1937. Det framgår av lämnad uppgift att den 5 december innevarande år alltjämt 6 besvär över 1935 års taxering ej inkommit till kammarrätten, varav hälften från länsstyrelsen i Kalmar län. För 1936 års taxering hava samtliga besvär ännu ej inkommit från elva länsstyrelser. Antalet ej inkomna dylika mål var dock jämförelsevis ringa utom från Norrbottens, Kronobergs och Kalmar länsstyrelser, från vilken sistnämnda länsstyrelse över hundra besvär ännu ej inkommit. För 1937 års taxering utgjorde antalet ej inkomna besvär omkring 420, varav över 130 från länsstyrelsen i Kalmar län. Endast från överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Gotlands, Örebro och Kopparbergs län hade samtliga besvär över taxeringar åren 1935—1937 inkommit.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna uttalade förra året som sin mening, att det vore ett rimligt krav från de skattskyldigas sida, att taxeringarna prövades så snabbt som möjligt samt ifrågasatte huruvida icke en preciserad tidsfrist för besvärens insändande från länsstyrelserna till kammarrätten borde bestämmas. Revisorerna finna det synnerligen anmärkningsvärt, att trots detta påpekande någon nämnvärd förbättring ej synes hava inträtt och vilja — i anslutning till vad de i annat sammanhang anfört rörande arbetsbalansen i kammarrätten, med vilket spörsmål här berörda fråga äger samband — ånyo ifrågasätta, om icke åtgärder i en eller annan form böra vidtagas för ernående av en snabbare handläggning.

§ 34.

Ersättning till befattningshavare vid länsstyrelserna för arbete åt prövningsnämnderna.

Jämlikt 93 § i gällande taxeringsförordning har landskamreraren att ifråga om de taxeringar, som skola handläggas av den prövningsnämnd, hos vilken han tjänstgör, noggrant undersöka, huruvida dessa taxeringar äro med skatteförfattningarna överensstämmande, och för sådant ändamål granska tillgängliga handlingar rörande samma taxering. Landskamreraren åligger vidare bland annat att sörja för införskaffandet av erforderliga yttranden över de hos prövningsnämnden anförda besvären samt att åvägabringa

för besvärens prövning eljest erforderlig utredning. Vid fullgörandet av nämnda åligganden må landskamreraren enligt bestämmelserna i 94 § samma förordning åtnjuta nödigt biträde av, förutom till hans förfogande stående tjänstemän, jämväl andra personer, som av honom tillkallas. Förandet av prövningsnämndens protokoll och verkställandet av de utav nämndens beslut föranledda anteckningarna i taxeringslängderna och ändringslängden handhaves enligt 98 § av den eller de personer, som länsstyrelsen därtill förordnar.

Ifråga om fastighetsprövningsnämnderna finnas motsvarande stadganden i 70 och 73 §§ taxeringsförordningen.

Till gäldande av de av prövningsnämnds och fastighetsprövningsnämnds arbeten föranledda utgifter för ersättning till biträde åt landskamrerare vid ovannämnda förberedande göromål samt arvode åt protokoll- och längdförare m. m. må enligt stadgandet i 145 § 5 mom. taxeringsförordningen länsstyrelse använda erforderligt belopp. Rörande dispositionen av medel, varom nu är fråga, utfärdar Kungl. Maj:t särskilda föreskrifter.

I anledning av sistnämnda bestämmelse har finansdepartementet årligen i skrivelse till länsstyrelserna i samtliga län meddelat, att de icke finge, innan Kungl. Maj:t meddelat beslut angående det högsta belopp, som finge av länsstyrelsen disponeras för gäldande av de i 145 § 5 mom. taxeringsförordningen avsedda kostnaderna för årets ordinarie prövningsnämnd, besluta rörande er-

Län	Taxeringsnämnd kronor	Ordinarie prövningsnämnd kronor	Fastighetsprövningsnämnd kronor
Stockholms län	106,000	22,900	6,000
Uppsala län	51,000	9,900	2,700
Södermanlands län	64,000	7.000	500
Östergötlands län	105.000	9,200	6,500
Jönköpings län	87,000	8,900	3,700
Kronobergs län	48,000	4,700	1,800
Kalmar län	70,000	10,900	4,000
Gotlands län	18,000	2,500	1,000
Blekinge län	43,000	9,200	1,600
Kristianstads län	85,000	10.400	7,700
Malmöhus län	212,000	20,400	3,500
Hallands län	49,000	7,200	3,200
Göteborgs och Bohus län	182,000	23,200	1,900
Älvsborgs län	108,000	15,500	4,200
Skaraborgs län	82,000	6,000	4,500
Värmlands län	96,000	14,600	9,500
Örebro län	80,000	8,100	3,100
Västmanlands län	57,000	10,500	2,200
Kopparbergs län	87,500	10,100	2,300
Gävleborgs län	87,500	11,200	3,900
Västernorrlands län	97,000	13,600	4,900
Jämtlands län	45,000	9,400	1,900
Västerbottens län	74,000	19,000	4,700
Norrbottens län	56,000	6,000	3,800
Summa kronor	1,990,000	270,400	89,100

sättning för arbete åt nämnden. Vidare har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelserna att viss dag inkomma med yttrande och förslag angående den ersättning, som borde tillkomma envar av de personer, vilka anlitats för arbete åt årets ordinarie prövningsnämnd i enlighet med skrivelsen bilagt formulär.

Jämlikt 20 § landshövdingsinstruktionen (1937: 902) åligger det envar befattningshavare å landskontoret att, då han därtill anlitas, lämna landskamreraren det biträde, som erfordras vid fullgörande av landskamreraren jämlikt taxeringsförordningen åliggande uppgifter, ävensom att ombesörja protokoll- och längdföring vid prövningsnämnd samt utskriftsarbete åt sådan nämnd.

Revisorerna hava i förestående tablå gjort en sammanställning av under budgetåret 1938/39 anvisade ersättningar, dels till ordförande och kronoombud i taxeringsnämnder, dels ock till tjänstemän för biträde åt landskamrerare samt protokoll- och längdföring vid prövningsnämnder samt fastighetsprövningsnämnder. Kostnaderna för taxeringsnämnderna samt prövningsnämnderna hava utgått från anslaget till kostnader för årlig taxering och kostnaderna för fastighetsprövningsnämnderna från anslaget till kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1938.

För utrönande av i vilken utsträckning ifrågavarande ersättningar utgått till tjänstemän hos länsstyrelserna hava revisorerna låtit verkställa utredning, vars resultat framgår av följande sammanställning.

I sin år 1930 avgivna berättelse uttalade riksdagens revisorer under § 20 ifråga om ersättningen till länsstyrelsernas tjänstemän för arbete åt prövningsnämnderna, att revisorerna funne det anmärkningsvärt, att länsstyrelsernas tjänstemän i stor utsträckning erhållit ersättning för sådant prövningsnämndsarbete, som enligt revisorernas mening borde tillhöra deras tjänsteåligganden. Det vore här visserligen endast fråga om arbete, som icke medhunnits under tjänstetid, men det syntes revisorerna, som om, ifall övriga löpande ärenden lade hinder i vägen för taxeringsarbetets fullgörande inom föreskriven tid, den riktiga utvägen vore att förordna vikarie för den med taxeringsarbetet sysselsatte tjänstemannen under den tid taxeringsarbetet krävde hela hans arbetstid. Med anledning härav framhöll riksdagen i skrivelse nr 346, punkt 4, bland annat, att med hänsyn till den omfattning, i vilken länsstyrelsernas och fögderiförvaltningens tjänstemän toges i anspråk för det årliga taxeringsarbetet, riksdagen ansåge en undersökning erforderlig till utrönande, huruvida icke åtgärder kunde vidtagas för att på ett lämpligare sätt ordna taexringsarbetet i avseende å dispositionen av den personal, som härför måste anlitas. Otvivelaktigt vore nämligen, att genom de dåvarande anordningarna kostnaderna bleve högst betydande, och det torde även kunna befaras, att arbetet inom länsstyrelserna menligt påverkades av gällande ordning. En omständighet, som i hög grad medverkade till att förfaringssättet icke längre kunde anses ändamålsenligt, vore givetvis, att taxeringsarbetets omfattning under de närmast föregående åren starkt ökats, varjämte en mera ingående prövning behövde ägnas taxeringsuppgifterna.

Befattningshavare[1]	Taxerings-nämnd	Prövningsnämnd		Fastighets-prövnings-nämnd	Summa
		ordinarie	särskild		
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Stockholms län.					
Länsassessorer	6,775	5,530	238	1,360	13,903
Länsbokhållare	5,100	5,044	596	1,817	12,557
Landskanslister	—	213	—	—	213
Landskontorister	5,850	5,115	375	1,205	12,545
Härav:					
1 länsassessor	3,690	3,640	68	1,220	8,618
1 »	2,095	1,830	170	140	4,235
1 länsbokhållare	2,295	1,520	541	200	4,556
1 »	1,125	1,269	—	840	3,234
1 »	1,680	1,162	55	180	3,077
1 landskontorist	2,530	967	134	595	4,226
1 »	230	1,527	90	100	1,947
Uppsala län.					
Länsassessorer	1,635	1,500	12	100	3,247
Länsbokhållare	3,565	1,690	154	200	5,609
Landskontorister	6,070	2,005	36	276	8,387
Härav:					
1 länsassessor	1,635	1,500	12	100	3,247
1 länsbokhållare	1,000	1,355	12	200	2,567
1 landskontorist	2,780	575	12	180	3,547
Södermanlands län.					
Länsassessorer	2,730	1,337	—	—	4,067
Länsbokhållare	820	2,315	—	143	3,278
Länsnotarier	420	114	—	—	534
Landskontorister	2,800	2,257	—	329	5,386
Härav:					
1 länsassessor	2,730	1,337	—	—	4,067
1 länsbokhållare	820	1,345	—	143	2,308
Östergötlands län.					
Länsassessorer	1,319	1,021	421	311	3,072
Länsnotarier	1,045	—	—	—	1,045
Länsbokhållare	2,868	1,839	255	1,305	6,267
Landskanslister	2,202	—	—	—	2,202
Landskontorister	5,511	2,982	—	796	9,289
Härav:					
1 länsassessor	1,319	1,021	421	311	3,072
1 länsbokhållare	1,881	929	255	291	3,356
1 landskontorist	1,433	499	—	211	2,143
1 »	1,377	296	—	200	1,873
Jönköpings län.					
Länsassessorer	1,900	345	—	—	2,245
Länsbokhållare	3,500	1,847	—	343	5,690
Landskanslister	150	356	—	—	506
Landskontorister	5,495	2,971	408	980	9,854
Härav:					
1 länsassessor	1,900	345	—	—	2,245
1 länsbokhållare	1,750	907	—	238	2,895
1 »	1,750	537	—	105	2,392
1 landskontorist	1,675	1,743	408	736	4,562

[1] I de olika grupperna länsassessorer, länsbokhållare, landskanslister och landskontorister ingå såväl ordinarie som icke-ordinarie och tillförordnade befattningshavare.

Befattningshavare	Taxeringsnämnd	Prövningsnämnd		Fastighetsprövningsnämnd	Summa
		ordinarie	särskild		
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Kronobergs län.					
Länsassessorer	1,600	955	—	267	2,822
Länsbokhållare	3,600	1,249	118	398	5,365
Landskanslister	725	—	—	—	725
Landskontorister	4,470	2,194	—	1,035	7,699
Härav:					
1 länsassessor	1,600	955	—	267	2,822
1 länsbokhållare	2,650	1,042	118	398	4,208
Kalmar län.					
Länsassessorer	1,690	—	—	—	1,690
Länsbokhållare	3,360	3,521	—	1,362	8,243
Landskanslister	2,490	91	28	—	2,609
Landskontorister	8,775	6,235	—	2,236	17,246
Härav:					
1 länsbokhållare	1,665	1,918	—	1,362	4,945
1 »	1,695	1,388	—	—	3,083
1 landskontorist	2,290	433	—	—	2,723
1 »	1,815	1,430	—	30	3,275
1 »	1,600	795	—	2,206	4,601
1 »	1,330	853	—	—	2,183
Gotlands län.					
Landssekreterare	1,550	—	—	—	1,550
Länsbokhållare	450	—	—	—	450
Landskanslister	125	—	—	—	125
Landskontorister	570	1,580	40	227	2,417
Blekinge län.					
Länsnotarier	325	—	—	48	373
Länsbokhållare	2,280	1,742	61	275	4,358
Landskanslister	720	—	—	—	720
Landskontorister	6,115	5,194	374	911	12,594
Härav:					
1 landskontorist	1,245	1,012	284	190	2,731
1 »	1,085	946	—	270	2,301
1 »	990	979	10	106	2,085
Kristianstads län.					
Länsassessorer	1,420	1,000	25	500	2,945
Länsnotarier	2,470	—	—	—	2,470
Länsbokhållare	3,455	2,280	195	1,710	7,640
Landskanslister	695	32	—	—	727
Landskontorister	4,020	3,270	100	3,140	10,530
Härav:					
1 länsassessor	1,420	1,000	25	500	2,945
1 länsbokhållare	1,425	1,200	108	610	3,343
1 »	1,290	680	57	900	2,927
1 landskontorist	1,360	700	75	705	2,840
Malmöhus län.					
Länsassessorer	2,965	2,930	59	—	5,954
Länsnotarier	7,135	—	128	—	7,263
Länsbokhållare	7,015	5,915	361	1,775	15,066
Landskanslister	1,355	—	—	—	1,355

Befattningshavare	Taxeringsnämnd	Prövningsnämnd		Fastighetsprövningsnämnd	Summa
		ordinarie	särskild		
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Landskontorister	6,835	6,065	141	1,217	14,258
Härav:					
1 länsassessor	1,500	1,780	35	—	3,315
1 »	1,465	1,150	24	—	2,639
1 länsbokhållare	2,450	2,085	168	775	5,478
1 »	1,460	1,800	12	200	3,472
1 »	2,090	60	—	800	2,950
1 landskontorist	1,005	990	29	160	2,184
Hallands län.					
Länsassessorer	1,779	1,414	43	300	3,536
Länsnotarier	1,423	—	—	240	1,663
Länsbokhållare	1,934	1,617	40	450	4,041
Landskanslister	1,601	129	—	—	1,730
Landskontorister	2,475	3,246	—	1,409	7,130
Härav:					
1 länsassessor	1,378	1,414	43	300	3,135
1 länsbokhållare	1,302	939	40	270	2,551
1 landskontorist	862	1,129	—	376	2,367
Göteborgs och Bohus län.					
Länsassessorer	4,470	2,400	485	700	8,055
Länsnotarier	3,520	—	18	—	3,538
Länsbokhållare	8,580	4,535	18	440	13,573
Landskanslister	4,150	349	74	—	4,573
Landskontorister	9,370	4,245	180	375	14,170
Härav:					
1 länsassessor	1,500	1,050	485	550	3,585
1 »	1,700	1,350	—	150	3,200
1 länsbokhållare	2,570	1,200	18	115	3,903
1 »	1,910	1,050	—	190	3,150
1 »	1,500	1,200	—	135	2,835
1 »	1,100	1,085	—	—	2,185
1 landskontorist	3,130	1,730	—	—	4,860
1 »	2,000	750	36	375	3,161
1 »	2,120	375	54	—	2,549
Älvsborgs län.					
Länsassessorer	3,200	2,000	150	1,400	6,750
Länsbokhållare	6,195	5,230	377	1,030	12,832
Landskontorister	6,110	5,545	60	1,695	13,410
Härav:					
1 länsassessor	3,200	2,000	150	1,400	6,750
1 länsbokhållare	1,750	1,460	352	190	3,752
1 »	1,950	1,400	25	285	3,660
1 »	2,025	1,075	—	190	3,290
1 landskontorist	1,700	1,280	—	200	3,180
1 »	1,800	820	—	—	2,620
Skaraborgs län.					
Länsassessorer	810	786	—	373	1,969
Länsnotarier	800	—	—	—	800
Länsbokhållare	2,875	1,371	—	643	4.889
Landskontorister	5,120	2,465	—	2,469	10,054
Härav:					
1 länsbokhållare	1,455	668	—	385	2,508
1 landskontorist	1,385	790	—	1,230	3,405
1 »	1,205	494	—	705	2,404

Befattningshavare	Taxeringsnämnd	Prövningsnämnd		Fastighetsprövningsnämnd	Summa
		ordinarie	särskild		
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Värmlands län.					
Länsassessorer	1,240	1,932	—	804	3,976
Länsnotarier	480	—	—	—	480
Länsbokhållare	2,940	3,580	231	842	7,593
Landskontorister	10,092	4,340	—	2,308	16,740
Härav:					
1 länsassessor	1,240	1,932	—	804	3,976
1 länsbokhållare	1,270	1,879	129	504	3,782
1 »	1,420	1,120	102	338	2,980
1 landskontorist	2,462	1,406	—	2,008	5,876
1 »	1,985	1,298	—	300	3,583
1 »	1,775	467	—	—	2,242
Örebro län.					
Länsassessorer	1,800	—	—	—	1,800
Länsbokhållare	4,500	1,860	106	651	7,117
Landskanslister	500	—	—	—	500
Landskontorister	8,350	[1] 6,764	—	1,362	16,476
Härav:					
1 länsbokhållare	2,200	1,300	106	651	4,257
1 landskontorist	2,325	[1] 1,844	—	130	4,299
1 »	2,525	1,070	—	490	4,085
1 »	1,500	850	—	350	2,700
Västmanlands län.					
Länsassessorer	3,723	1,657	12	569	5,961
Länsnotarier	200	269	16	—	485
Länsbokhållare	3,184	2,934	78	363	6,559
Landskanslister	685	579	—	—	1,264
Landskontorister	3,260	2,518	380	356	6,514
Härav:					
1 länsassessor	1,738	1,412	12	549	3,711
1 »	1,985	245	—	20	2,250
1 länsbokhållare	1,665	969	50	143	2,827
1 »	1,519	1,049	28	156	2,752
Kopparbergs län.					
Länsassessorer	1,650	1,690	460	769	4,569
Länsbokhållare	3,420	3,380	35	760	7,595
Landskanslister	810	—	—	—	810
Landskontorister	10,420	2,015	—	260	12,695
Härav:					
1 länsassessor	1,650	1,690	460	769	4,569
1 länsbokhållare	1,150	1,780	35	—	2,965
1 landskontorist	2,350	140	—	240	2,730
1 »	1,780	540	—	—	2,320
1 »	1,800	480	—	—	2,280
Gävleborgs län.					
Länsassessorer	1,920	869	—	—	2,789
Länsnotarier	960	—	—	—	960
Länsbokhållare	3,762	5,070	202	2,071	11,105

[1] Härav 1,524 kronor i särsk. mellankommunala prövningsnämnden.

Befattningshavare	Taxeringsnämnd	Prövningsnämnd		Fastighetsprövningsnämnd	Summa
		ordinarie	särskild		
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Landskanslister	1,560	1,316	—	590	3,466
Landskontorister	2,300	2,324	—	755	5,379
Härav:					
1 länsassessor	1,920	869	—	—	2,789
1 länsbokhållare	1,590	1,731	—	1,106	4,427
1 »	1,020	1,723	169	850	3,762
1 »	1,152	880	—	115	2,147
1 landskontorist	1,020	794	—	336	2,150
Västernorrlands län.					
Länsassessorer	2,725	1,400	—	550	4,675
Länsnotarier	3,025	—	—	—	3,025
Länsbokhållare	6,000	2,875	880	1,215	10,970
Landskontorister	6,250	4,973	105	2,056	13,384
Härav:					
1 länsassessor	825	1,400	—	550	2,775
1 länsbokhållare	1,525	650	835	380	3,390
1 »	1,275	1,175	45	461	2,956
1 »	1,775	500	—	325	2,600
1 landskontorist	2,550	1,404	—	698	4,652
1 »	1,100	775	20	282	2,177
Jämtlands län.					
Länsassessorer	1,510	976	—	372	2,858
Länsnotarier	1,526	565	—	120	2,211
Länsbokhållare	1,876	3,018	187	361	5,442
Landskontorister	6,236	3,448	—	594	10,278
Härav:					
1 länsassessor	1,510	976	—	372	2,858
1 länsbokhållare	1,509	1,439	—	259	3,207
1 landskontorist	1,648	1,266	—	243	3,157
1 »	1,481	1,095	—	160	2,736
Västerbottens län.					
Länsassessorer	1,525	1,392	36	284	3,237
Länsbokhållare	650	5,965	36	423	7,074
Landskontorister	1,100	4,518	372	923	6,913
Härav:					
1 länsassessor	1,525	1,392	36	284	3,237
1 länsbokhållare[1]	—	1,880	—	375	2,255
1 »	—	2,015	—	—	2,015
1 landskontorist	1,100	1,647	372	741	3,860
Norrbottens län.					
Länsassessorer	—	1,444	—	2,454	3,898
Länsbokhållare	1,815	1,882	250	—	3,947
Landskontorister	2,766	1,363	125	1,014	5,268
Härav:					
1 länsassessor	—	1,444	—	2,454	3,898
1 länsbokhållare	1,815	788	250	—	2,853
1 landskontorist	2,766	—	—	—	2,766

[1] Har dessutom uppburit 1,425 kronor för taxeringsarbete i Västernorrlands län.

Samtliga på ordnandet av taxeringsarbetet inverkande omständigheter syntes därför böra i ett sammanhang göras till föremål för närmare utredning, därvid särskilt borde beaktas frågan om ledighet för vederbörande befattningshavare vid fullgörandet av arbete inom taxerings- och prövningsnämnderna. Skrivelsen utmynnade i en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande ett ändamålsenligt ordnande av taxeringsarbetet, närmast med hänsyn till användningen av den personal, som för detta ändamål årligen behövde tagas i anspråk.

Såvitt revisorerna kunnat finna är riksdagens nämnda skrivelse ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

I detta sammanhang vilja revisorerna erinra om bestämmelserna i civila avlöningsreglementet ifråga om ersättning för övertidsarbete samt särskilda uppdrag.

I 26 § 1 mom. av nämnda reglemente stadgas att där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid undantagsvis måste äga rum, för dylik tjänstgöring å befattning, tillhörande någon av lönegraderna A 1—18, må kunna utbetalas övertidsersättning med visst belopp för timme räknat. Såsom allmänt villkor för utbetalande av övertidsersättning gäller bland annat att mot övertidsarbetet svarande ledighet icke lämpligen kan beredas.

I 28 § 3 mom. samma reglemente föreskrives att utöver vad i reglementet förutsättes eller eljest enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen medgivits tjänsteman icke må för tjänstgöring vid vederbörande verk åtnjuta ersättning eller förmån, såframt ej Kungl. Maj:t för uppdrag eller arbete, vilket kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, anvisat särskilda medel eller eljest finner skäl medgiva särskild gottgörelse.

Beträffande sistnämnda bestämmelse uttalade vederbörande departementschef i proposition nr 263 till 1938 års riksdag att han förutsatte, att införandet av det nya avlöningsreglementet icke skulle föranleda ändring i det förfaringssätt i avseende å bestämmande av ersättning till tjänsteman å landskontor för biträde åt landskamreraren vid fullgörandet av på honom jämlikt taxeringsförordningen åliggande göromål ävensom ombesörjande av vissa andra göromål inom taxeringsväsendet, som dittills tillämpats och som grundade sig på bestämmelser i taxeringsförordningen.

Beträffande ett län har det väckt revisorernas uppmärksamhet, att en länsassessor under budgetåret 1938/39 uppburit ersättning för taxeringsarbete med sammanlagt 8,618 kronor. För sådant arbete har samme befattningshavare under budgetåret 1937/38 uppburit tillhopa icke mindre än 9,487 kronor. Motsvarande siffror för en länsbokhållare i länet voro 4,556 kronor respektive 6,145 kronor och för en landskontorist 4,226 kronor respektive 5,335 kronor. I ett annat län har en länsassessor under vart och ett av budgetåren 1937/38 och 1938/39 uppburit 6,750 kronor.

Revisorernas uttalande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, åtnjuter flertalet av landskontorens tjänstemän avsevärd ersättning i egenskap av ordförande eller kronoombud i taxeringsnämnder. Att dessa tjänstemän i så stor utsträckning

kommit att anlitas för dylika uppdrag har givetvis sin grund i de speciella förutsättningar, som de med hänsyn till sin tjänstgöring å landskontoret hava för detta arbete. I regel uppbära samma befattningshavare jämväl ersättning för arbete åt prövningsnämnd med icke oväsentliga belopp. Såsom emellertid framgår av utredningen är arbetet i prövningsnämnd — i motsats till arbetet i taxeringsnämnd — uteslutande att betrakta såsom ett tjänsteåliggande. Såsom sådant bör det i första hand utföras å stadgad tjänstetid, det vill säga 42 fulla arbetstimmar i veckan. Därest arbetet icke kan medhinnas under denna tid, utan härför övertid måste tagas i anspråk, föreligger det enligt revisorernas mening knappast skäl att ställa länsstyrelsernas befattningshavare i gynnsammare ställning än motsvarande befattningshavare i den övriga statsförvaltningen, vilket sannolikt icke heller varit finansministerns avsikt med hans ovan återgivna yttrande i lönepropositionen till 1938 års riksdag. Om ersättning i förevarande fall beräknas på sätt nu sagts, skulle kostnaden för biträde hos prövningsnämnderna med all sannolikhet komma att reduceras rätt avsevärt mot nu utgående belopp. Då Kungl. Maj:t jämlikt föreskrift i taxeringsförordningen ställer medel till länsstyrelsernas disposition för här avsett arbete, torde de av revisorerna nu framförda synpunkterna böra komma till beaktande.

Revisorerna hava velat bringa de sålunda gjorda iakttagelserna till riksdagens kännedom.

§ 35.

Tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass.

Frågan om rätt för befattningshavare att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring för åtnjutande av ålderstillägg aktualiserades under åren närmast före tillkomsten av 1921 års lönereglering genom ett flertal framställningar till riksdagen, som i anslutning därtill uttalade sig för en allmän utredning rörande nu berörda spörsmål. Sedan 1902 års löneregleringskommitté erhållit uppdrag att verkställa sådan utredning, avgav sagda kommitté den 13 mars 1920 betänkande i ämnet.

Betänkandet utmynnade i en hemställan, att ifråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen, med undantag av kommunikationsverken och andra förvaltningsgrenar, vilkas avlöningsförhållanden komme att regleras enligt samma system som kommunikationsverkens, måtte utöver redan gällande föreskrifter utfärdas bestämmelser av innehåll, bland annat, att för erhållande av ålderstillägg vid en befattning befattningshavaren borde tillgodoräknas den tid han i statens tjänst utfört arbete, som finge anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han hade att å befattningen utföra; dock att därest nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, på Kungl. Maj:t skulle ankomma att, efter särskild prövning i varje fall, avgöra, om och i vilken mån sådan tid finge räknas befattningshavaren till godo.

I överensstämmelse med vad löneregleringskommittén sålunda föreslagit utfärdades kungörelsen den 7 maj 1920 (nr 212) med vissa bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst.

I avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen infördes under 11 § bestämmelser om tillgodoräkning av tjänstetid för löneklassplacering. Dessa bestämmelser, som grundade sig dels på föreskrifterna i förenämnda kungörelse den 7 maj 1920, dels ock på ett av 1902 års löneregleringskommitté den 29 maj 1920 avgivet utlåtande ifråga om rätt för statstjänare att för ålderstillägg och i pensionshänseende tillgodoräkna sig verksamhet annorstädes än i statstjänst, voro av följande lydelse.

1. Om den, som tillträder ordinarie befattning, förut i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att utföra å befattningen, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna befattning och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid, han i statens tjänst utfört sådant arbete; dock att, därest nämnda tid icke varit sammanhängande eller befattningshavaren under samma tid för arbetet åtnjutit vederlag, som varit mindre än i allmänhet för detsamma utgående ersättning, på Kungl. Maj:t skall ankomma att, efter särskild prövning i varje fall, avgöra, om och i vilken mån sådan tid må räknas befattningshavaren till godo.

2. För samma ändamål, som avses i mom. 1, må befattningshavare, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, helt eller delvis tillgodoräknas jämväl den tid, han utom statens tjänst utfört sådant arbete, som ur det allmännas synpunkt må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att utföra å befattningen.

3. Vid sådant tillgodoräknande, varom i 1 och 2 mom. sägs, tages icke hänsyn till tid, som infallit, innan befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 21 år.

4. Därest en tjänsteman vid tillämpning av eljest gällande bestämmelser skulle hava kommit i en högre löneklass, om han befordrats till befattningen senare än som skett, skall tjänstemannen uppflyttas till den löneklass, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas.

De sålunda meddelade bestämmelserna, som gällde för befattningshavare inom skilda förvaltningsområden, visade sig emellertid ganska snart vara rätt oklart avfattade och kunde lämna rum för olika tolkningar, varför tillämpningen av desamma blev förenad med betydande svårigheter och i själva verket ganska olikformig. I anslutning till ett inom allmänna civilförvaltningens lönenämnd utarbetat förslag till ändringar i förenämnda bestämmelser erhöll ifrågavarande paragraf genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 367) följande ändrade lydelse, vilken bibehållits oförändrad under nämnda avlöningsreglementes hela giltighetstid.

1. Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.

2. För samma ändamål, som avses i 1 mom., må befattningshavare, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, helt eller delvis tillgodoräknas jämväl den tid han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å befattningen.

3. Vid sådant tillgodoräknande, varom i 1 och 2 mom. sägs, tages icke hänsyn till del av kalenderkvartal.

Då samma principer för tillgodoräkning antogos även för de oreglerade verkens del, upphävdes kungörelsen den 7 maj 1920 (nr 212) och ersattes med kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) med ändrade bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst.

Liknande föreskrifter intogos sedermera i bestämmelserna angående tillgodoräkning för löneklassuppflyttning i extra ordinarie befattning [jfr 11 § i kungörelserna den 26 juni 1925 (nr 356) och den 15 juni 1935 (nr 397)].

För åvägabringande av enhetlig tillämpning av de nya bestämmelserna förordnade därefter Kungl. Maj:t i cirkulär den 22 december 1922, att i varje fall, då hos ämbetsverk, myndighet, anstalt eller styrelse vid behandling av frågor om fastställelse av löneklass jämlikt avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, sådant detta reglemente lydde enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 367) eller om tillerkännande av ålderstillägg jämlikt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) med ändrade bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst, tvekan uppstode angående rätta tillämpningen av de i angivna författningar meddelade bestämmelser rörande avlöningsförhöjningar och ålderstillägg, utlåtande skulle inhämtas från statskontoret.

Då det synts revisorerna vara av intresse att utröna, i vilken omfattning myndigheterna ansett sig böra från statskontoret inhämta yttrande i spörsmål rörande löneklassplacering, har från statskontoret införskaffats uppgift angående antalet dylika förfrågningar under tiden från och med ikraftträdandet av ovannämnda kungl. cirkulär den 22 december 1922 till och med den 30 juni 1939. Av nämnda uppgift framgår, att statskontoret avgivit yttranden beträffande sammanlagt 356 förfrågningar. I anledning av förfrågningar av överståthållarämbetet och 12 länsstyrelser har statskontoret avgivit 29 yttranden i löneklassärenden.

Statskontoret har ifråga om tolkningen av förenämnda 11 § i sina yttranden till olika myndigheter vid flera tillfällen framhållit, att det vore anställningens art, som borde anses avgörande för frågan, huruvida ett tillgodoräknande av viss tjänstgöring för löneklassuppflyttning finge äga rum. Sålunda har statskontoret i yttrande över framställning till vederbörande länsstyrelse från en länsbokhållare av andra klass om rätt att tillgodoräkna tidigare anställning såsom extra länsbokhållare uttalat, att, då extra länsbokhållare endast vore placerad i 19 lönegraden, vederbörande icke kunde förklaras berättigad tillgodoräkna tjänstgöring såsom extra länsbokhållare för uppflytt-

ning i högre löneklass såsom ordinarie länsbokhållare, vilken sistnämnda befattning hänförts till högre lönegrad (21 lönegraden).

Statskontoret har även ansett, att anställning såsom förste amanuens icke finge tillgodoräknas befattningshavare i 21 lönegraden för uppflyttning i högre löneklass.

Vidare har statskontoret vid flera tillfällen avstyrkt, att anställning i lägre befattning finge tillgodoräknas, oaktat vederbörande myndighet vitsordat, att arbetet i den lägre anställningen varit likvärdigt med det arbete, som ålegat honom i den högre befattningen.

Ifråga om tillgodoräkning av domsagotjänstgöring har statskontoret uttalat, att anställning såsom andre notarie icke kunde anses likvärdig med anställning såsom förste amanuens samt att anställning såsom förste notarie icke kunde anses likvärdig med anställning i 21 lönegraden.

Revisorerna hava även i detta sammanhang tagit del av allmänna civilförvaltningens lönenämnds yttranden i liknande löneklassfrågor, och hava revisorerna härvid uppmärksammat följande.

Beträffande tjänstgöring i domsaga har lönenämnden ansett, att likvärdighet icke vore förhanden mellan å ena sidan tjänstgöring såsom extra notarie eller andre notarie och å andra sidan länsbokhållartjänstgöring. Lönenämnden har jämväl givit uttryck åt sin betänksamhet, huruvida efter tillkomsten av 1933 års domsagostadga tjänstgöring såsom notarie i domsaga överhuvud taget skulle kunna betraktas såsom likvärdig med anställning i 21 lönegraden. Vidare torde lönenämnden mera sällan hava för löneklassuppflyttning godtagit intyg om likvärdighet av arbete i lägre anställning med arbete i högre befattning.

Vad beträffar länsstyrelserna hava revisorerna uppmärksammat, att i regel all anställning i lägre tjänst fått tillgodoräknas för löneklassuppflyttning i högre tjänst, därest kunnat intygas, att likvärdighet ifråga om arbetet i de båda tjänsterna förelegat. Sålunda hava länsstyrelserna medgivit tillgodoräkning för uppflyttning i högre löneklass för befattningshavare i 19 och 21 lönegraderna av anställning i domsaga såsom notarie ävensom anställning i länsstyrelse såsom icke-ordinarie tjänsteman med arvode eller lön enligt någon av löneklasserna 4—15 och i vissa fall i ännu lägre löneställning.

Kammarrätten har vid flera tillfällen behandlat spörsmål rörande löneklassplaceringar med anledning av såväl besvär över utbetalande myndighets beslut som över riksräkenskapsverkets utslag i anmärkningsmål. Kammarrättens ståndpunkt avviker dock i väsentliga delar från den tolkning statskontoret och lönenämnden tillämpat i löneklassfrågor. Sålunda har kammarrätten medgivit, att anställning såsom andre notarie i domsaga och såsom extra ordinarie tjänsteman i 12 lönegraden hos länsstyrelsen finge tillgodoräknas befattningshavare i 21 lönegraden för löneklassuppflyttning. Vidare har kammarrätten medgivit, att revisor i 21 lönegraden finge tillgodoräkna anställning såsom förste amanuens. Sistnämnda fråga avgjordes av kammarrätten på besvär av befattningshavaren över vederbörande ämbetsverks beslut, vilket fattats, sedan statskontoret i yttrande över tjänstemannens an-

sökning anfört, att förutsättningar för ett tillgodoräknande av nämnda anställning författningsenligt icke förelåge. Slutligen må omnämnas, att beträffande beräkning av den anställningstid, som befattningshavare finge tillgodoräkna sig enligt ifrågavarande 11 §, kammarrätten ansett stadgandet i 10 § 3 mom. a) avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451), att befattningshavaren under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skulle hava bestritt statstjänst, böra tillämpas och att alltså tillgodoräkningen av vederbörande icke-ordinarieanställning skulle ske på samma sätt, som om vederbörande under hela denna tid varit ordinarie befattningshavare. Detta innebär, att vederbörande även skulle få tillgodoräkna sig tid, varunder han såsom icke-ordinarie befattningshavare åtnjutit sjukledighet. I anledning av kammarrättens nämnda medgivande hava tjänstemän vid tullverket inkommit till generaltullstyrelsen med ansökningar om rätt att få sin förut bestämda löneklassplacering ändrad enligt av kammarrätten tillämpad praxis. Hittills hava 1,521 dylika ansökningar inkommit till generaltullstyrelsen och ytterligare ett stort antal ansökningar torde vara att förvänta. Framställningarna avse tjänstemän vid nämnda ämbetsverk, vilka erhållit ordinarie anställning under tiden från och med den 1 januari 1923. Härvid har yrkande framställts, att anställning liggande mer än 25 år tillbaka i tiden skulle få omräknas i enlighet med kammarrättens i det föregående angivna beslut för erhållande av en förmånligare löneklassplacering. Framställningarna äro för närvarande beroende på kammarrättens prövning. Att märka är, att statskontoret och lönenämnden uti yttranden i ärenden av liknande beskaffenhet icke ansett sig böra tillstyrka en dylik tillämpning av tillgodoräkningsbestämmelserna.

I detta sammanhang må erinras, att i de nya avlöningsbestämmelserna, som trätt i kraft från och med den 1 juli 1939, föreskrifterna angående tillgodoräkning av föregående anställning för löneklassuppflyttning i huvudsak uteslutits. Emellertid har i kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 274) under rubrik »VII. Föreskrift angående viss begränsning av tidigare löneställnings återverkan efter övergången» stadgats, att sådan ändring av tjänstemannens löneställning före övergången till det nya avlöningsreglementet, som vidtages på grund av yrkande framställt senare än två år efter nämnda övergång, icke skall inverka på tjänstemannens löneställning efter övergången. Däremot har icke någon begränsning gjorts i tjänstemannens rätt att med stöd av tidigare gällande tillgodoräkningsregler på framställning erhålla förmånligare löneställning för tiden *före* övergången till det nya avlöningsreglementet. För befattningshavarens löneanspråk rörande tiden *före* övergången gälla alltså de allmänna föreskrifterna om tioårig preskription.

Revisorernas uttalande.

Den år 1922 genomförda ändringen i bestämmelserna om rätt för befattningshavare att för uppflyttning i högre löneklass få tillgodoräkna anställning före tillträdet av ordinarie tjänst innebar en avsevärd skärpning av de tidigare i ämnet gällande föreskrifterna. Under de närmast följande åren efter denna skärpning tillämpades tillgodoräkningsbestämmelserna mycket

restriktivt. Under de senaste åren synas dock dessa bestämmelser hava tillämpats på ett sätt, som knappast varit avsett. Sålunda har i stor omfattning tillgodoräknats sådan anställning, som under inga förhållanden skulle hava fått tillgodoräknas enligt de före den 1 juli 1922 gällande bestämmelserna. Enligt vad revisorerna iakttagit har också till följd härav befattningshavare, som förut icke fått eller ens ifrågasatt att få tillgodoräkna icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass, numera framställt anspråk på dylikt tillgodoräknande. Såsom förut nämnts hava sålunda 1,521 tulltjänstemän, under åberopande av ett år 1936 meddelat kammarrättsutslag angående löneklassuppflyttning, inkommit med framställningar om att generaltullstyrelsens alltsedan år 1923 meddelade beslut angående deras löneklassplacering måtte ändras i enlighet med den förmånligare tolkning av tillgodoräkningsbestämmelserna, som gjort sig gällande i kammarrättens utslag.

Som förut framhållits äga myndigheterna möjlighet att, därest tvekan uppstår, vända sig till statskontoret med förfrågan angående den rätta tillämpningen av tillgodoräkningsbestämmelserna. De av revisorerna infordrade uppgifterna, i vilken omfattning myndigheterna använt sig av denna möjlighet, utvisa dock, att dylika förfrågningar förekommit i ytterst ringa omfattning, vilket i synnerhet gäller länsstyrelserna. Att myndigheterna i så obetydlig utsträckning inhämtat statskontorets yttrande torde ofta kunna förklaras av den restriktiva ståndpunkt, som statskontoret med rätta intagit i förevarande spörsmål. Den omständigheten att kammarrätten i vissa fall ogillat den uppfattning statskontoret givit uttryck åt i sina yttranden torde också hava bidragit till att myndigheterna icke ansett sig hava anledning att anlita statskontorets sakkunskap på området.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att hos myndigheterna vitt skilda uppfattningar gjort sig gällande beträffande tillämpningen av ifrågavarande tillgodoräkningsbestämmelser. Med all sannolikhet torde man även under de närmaste åren kunna påräkna ett stort antal ansökningar angående rätt att få tillgodoräkna sådan anställning, som förut icke fått tillgodoräknas. För vinnande av enhetlighet och reda på hithörande område vilja revisorerna ifrågasätta, att frågor angående tillgodoräkning enligt före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, böra avgöras av Kungl. Maj:t.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna ansett vara av den synnerliga vikt, att de velat därå fästa riksdagens uppmärksamhet.

§ 36.

Tillgodoräkning för uppflyttning i löneklass för vissa landsfogdar.

Genom beslut av 1938 års riksdag (skrivelse nr 5 punkt 130) godkändes en av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, under punkt 169 framlagd avlöningsstat för fögderiförvaltningarna. I samband med framläggandet av nämnda stat upptog Kungl. Maj:t till behandling en uppkom-

men fråga om lönetursberäkning för de ordinarie landsfogdar, som den 1 juli 1936 övergingo från oreglerad till reglerad lönestat. I skrivelse den 19 december 1936 hade nämligen länsstyrelsen i Gotlands län anfört följande.

I överensstämmelse med riksdagens beslut hade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 26 juni 1936 (nr 389) förordnat, att avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1936 äga tillämpning å landsfogdarna.

Genom brev den 24 april 1936 hade vidare lönen för landsfogdebefattningen i Gotlands län förklarats skola utgå efter lönegraden B 28.

Då löneregleringen år 1925 hade ägt rum beträffande länsstyrelsernas personal, hade Kungl. Maj:t genom brev den 12 juni 1925 förklarat, att sagda avlöningsreglemente skulle för ordinarie tjänstemän hos länsstyrelserna så tillämpas, som om bestämmelserna däri varit gällande under vars och ens hela tjänstetid i oavbruten följd vid något av de verk, beträffande vilka berörda reglemente lände till efterrättelse. Några motsvarande föreskrifter rörande lönetursberäkning för de ordinarie landsfogdar, vilka den 1 juli 1936 övergått från oreglerad till reglerad avlöningsstat, hade icke meddelats.

Länsstyrelsen hade i anledning härav icke ansett sig befogad att placera landsfogden G. A. Broms, som alltsedan den 29 augusti 1919 varit ordinarie innehavare av landsfogdebefattningen i Gotlands län och den 1 juli 1936 övergått å ny stat, i högre löneklass än den 28:e. Detta hade medfört, att Broms' löneinkomster genom löneregleringen minskats.

Det syntes emellertid ganska obilligt, att en befattningshavare genom en lönereglering, som ju vore avsedd att förbättra lönevillkoren, skulle försättas i en sämre ställning än förut. Säkerligen hade det också varit riksdagens mening vid löneregleringens genomförande, att de landsfogdar, vilka före löneregleringen varit innehavare av ordinarie landsfogdetjänst, skulle berättigas att i lönetursbänseende få tillgodoräkna sig före den 1 juli 1936 infallande anställningstid.

Under hänvisning till det anförda hemställde länsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande till en dylik lönetursberäkning.

I häröver den 6 februari 1937 avgivet utlåtande uttalade sig allmänna civilförvaltningens lönenämnd på följande sätt.

Vid genomförande av löneregleringar för olika grupper av befattningshavare hade Kungl. Maj:t plägat utverka riksdagens bemyndigande att utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet för de nyreglerade verken efter genomförandet av löneregleringen skulle äga tillämpning. Med stöd av erhållet bemyndigande hade därefter erforderliga övergångsbestämmelser brukat utfärdas. Något dylikt bemyndigande syntes i sammanhang med den nyligen genomförda löneregleringen för landsfogdarna icke hava lämnats av riksdagen, och ej heller hade några övergångsbestämmelser i förevarande avseende meddelats.

Enligt vad lönenämnden inhämtat, hade den 1 juli 1936 förutom Broms ytterligare tre ordinarie landsfogdar övergått från oreglerad till reglerad lönestat. Då lönenämnden för sin del ansåge skäligt, att avlöningsreglementets bestämmelser jämte till reglementet hörande tillämpnings- och tilläggsbestämmelser skulle för samtliga ifrågavarande fyra ordinarie landsfogdar så tillämpas, som om bestämmelserna varit gällande under vars och ens hela tjänstetid i oavbruten följd, ansåge sig lönenämnden i anledning av fram-

ställningen böra tillstyrka, att erforderliga föreskrifter därutinnan i vederbörlig ordning utfärdades. Lönenämnden ville emellertid framhålla, att nämnden icke därigenom tagit ställning till frågan, huruvida landsfogdebefattningarna före och efter den genomförda omorganisationen i princip kunde anses likvärdiga i avseende å tjänstgöringens art och omfattning.

Statskontoret, som yttrade sig i ämnet den 22 februari 1937, gjorde följande uttalande.

Statskontoret hade i utlåtande den 8 november 1934 angående omorganisation av landsfogdetjänsterna givit uttryck åt den uppfattningen, att dessa tjänster efter en omreglering — med hänsyn till den ändrade ställning de nya landsfogdarna komme att intaga med avseende å såväl avlöning som arbetsuppgifter — finge i lönetursh änseende anses vara av högre värde än motsvarande befattningar å då gällande stat.

Statskontoret vidhölle alltjämt denna uppfattning. Ämbetsverket funne emellertid billighetsskäl tala för att de fyra befattningshavare, vilka före löneregleringen varit ordinarie innehavare av landsfogdetjänst och som den 1 juli 1936 utan vidare överflyttats å ny stat, medgåves rätt att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna före sagda dag infallande anställningstid såsom ordinarie landsfogde.

Statskontoret anslöte sig fördenskull till den ståndpunkt, allmänna civilförvaltningens lönenämnd intagit i ärendet. Då emellertid, enligt statskontorets mening, likvärdighet icke förelåge mellan de gamla och de nya landsfogdebefattningarna, ansåge ämbetsverket, att för bifall till föreliggande framställning riksdagens medgivande vore erforderligt.

Vederbörande departementschef förklarade sig i likhet med statskontoret hålla före, att de nya landsfogdetjänsterna i lönetursh änseende måste anses vara av högre värde än de förutvarande. Emellertid funne departementschefen starka billighetsskäl tala för meddelande beträffande omförmälda fyra landsfogdar av en sådan föreskrift som den av lönenämnden föreslagna. Han förordade därför, att riksdagens medgivande härtill inhämtades.

I ovannämnda skrivelse (nr 5, punkt 130) förklarade riksdagen, bland annat, att riksdagen i likhet med föredragande departementschefen och de i ärendet hörda myndigheterna funne billighetsskäl tala för att omförmälda landsfogdar tillerkändes rätt att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna före den 1 juli 1936 infallande tjänstgöringstid såsom ordinarie landsfogde.

Vid granskning av vissa kassaredogörelser för Uppsala, Östergötlands, Göteborgs och Bohus samt Örebro län hade riksräkenskapsverkets revision framställt anmärkning mot vederbörande länsstyrelsers beslut att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna ordinarie landsfogde tjänstgöring såsom tillförordnad landsfogde före den 1 juli 1936. Såsom stöd för anmärkningen åberopade revisionen, bland annat, ovan återgivna departementschefsuttalande, till vilket riksdagen anslutit sig. I nämnda uttalande hade nämligen departementschefen förklarat, att de nya landsfogdetjänsterna i lönetursh änseende måste anses vara av högre värde än de förutvarande. Det av riksdagen lämnade medgivandet för vissa landsfogdar att tillgodoräkna före den 1 juli 1936 fullgjord tjänstgöring avsåge allenast tjänstgöring såsom ordinarie landsfogde. Något motsvarande medgivande hade icke lämnats be-

träffande de befattningshavare, som före de nya tjänsternas inrättande förordnats att tillsvidare uppehålla landsfogdetjänst å reglerad lönestat.

Sedan vederbörande inkommit med förklaringar och revisionen avgivit påminnelser, fastställde riksräkenskapsverket de gjorda anmärkningarna.

Genom utslag den 20 och den 27 april, den 4 maj och den 31 augusti 1939 beslöt kammarrätten, där besvär anförts över riksräkenskapsverkets utslag, att, då, såvitt handlingarna i de olika målen utvisade, klagandena under tiden intill den 1 juli 1936, landsfogden i Uppsala län allt sedan den 9 maj 1929, landsfogden i Östergötlands län allt sedan den 14 april 1927, landsfogden i Göteborgs och Bohus län allt sedan den 1 juni 1932 och landsfogden i Örebro län allt sedan den 23 mars 1927 uppehållit med sina nuvarande befattningar till art och omfattning likvärdiga befattningar samt vid sådant förhållande den av vederbörande länsstyrelse företagna löneklassplaceringen vore författningsenligt grundad, ogilla revisionens i målet förda talan.

Revisorerna hava ansett sig böra i sin berättelse meddela vad sålunda förekommit.

§ 37.

Bisysslor vid vattenfallsstyrelsen samt patent- och registreringsverket.

Revisorerna hava under hand införskaffat uppgifter rörande den omfattning, i vilken tjänstemän vid vattenfallsstyrelsen samt patent- och registreringsverket äro sysselsatta med undervisning vid olika tekniska undervisningsanstalter. Därvid har utrönts, att sexton tjänstemän vid patent- och registreringsverket och sju tjänstemän vid vattenfallsstyrelsen bedrivit dylik verksamhet vid sidan av sin ordinarie tjänstgöring. Av dessa äro elva lärare vid Stockholms tekniska institut samt tre assistenter vid tekniska högskolan. De övriga undervisa vid navigationsskolan och andra undervisningsanstalter. Den tid, som dessa sysslor taga i anspråk, är merendels ganska omfattande, och enbart antalet undervisningstimmar per vecka har i ett fall stigit till aderton, varav åtta infallit under den ordinarie tjänstgöringstiden vid vederbörande verk.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna förbise icke, att det även ur det allmännas synpunkt kan vara till fördel att de hos vattenfallsstyrelsen och patent- och registreringsverket anställda tjänstemännen i viss begränsad utsträckning bedriva undervisningsverksamhet jämsides med sin ordinarie tjänstgöring, enär de därigenom måhända beredas större möjligheter att hålla sig i nivå med utvecklingen inom sitt fack än som varit fallet vid en enbart till verkets ämbetsområde begränsad sysselsättning. Av den lämnade redogörelsen framgår emellertid, att undervisningsverksamheten varit av stor omfattning. Revisorerna anse det kunna ifrågasättas, huruvida ej i vissa fall undervisningsverksamheten ifråga måst sägas hava vuxit ut till en omfattning, som sträcker sig utöver vad som är förenligt med statens intresse.

§ 38.

Ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster.

I kungl. cirkulär den 11 november 1927 hava meddelats vissa föreskrifter rörande ersättning till vikarie å, bland andra, landsfiskalstjänst av i huvudsak följande innehåll. Då befattning såsom landsfiskal efter förordnande uppehålles av sådan extra befattningshavare vid länsstyrelse, vilkens avlöning icke bestämts att utgå enligt viss löneklass, eller ock av den, som icke är befattningshavare vid länsstyrelse, skall ersättning till vikarien utgå på sätt enligt de grunder, som föreskrivits i kungl. brev den 30 december 1926. Härvid skall beträffande sådan vikarie, som är extra befattningshavare hos länsstyrelse, iakttagas, att avlöningen å hans egen befattning skall, med vederbörliga avdrag enligt bestämmelserna i nyssnämnda brev, utgå enligt den löneklass i den i kungörelsen 1925: 356 (numera 1939: 273) intagna löneplanen, som närmast motsvarar avlöningen å hans extra befattning, dock lägst efter 12 löneklassen. Ifråga om vikarie, som icke är befattningshavare vid länsstyrelse, skall så anses, som om han är extra befattningshavare vid den länsstyrelse, som meddelat förordnandet, med avlöning enligt 12 löneklassen.

Enligt vad revisorerna inhämtat har vid tillämpning av förenämnda bestämmelser en viss tvekan uppkommit rörande tolkningen av föreskriften, att till sådan vikarie för landsfiskal, som icke är befattningshavare vid länsstyrelse, ersättning skall utgå, som om vikarien vore extra befattningshavare vid den länsstyrelse, som meddelat förordnandet, med avlöning enligt 12 löneklassen. Vid beräknandet av avlöningen hava några länsstyrelser ansett densamma böra utgå efter den dyrortsgrupp, tjänstgöringsorten för den uppehållna tjänsten tillhör, medan flertalet länsstyrelser låtit lönen utgå efter residensortens dyrortsgrupp.

Efter granskning av länsstyrelsernas kassaredogörelser för budgetåret 1938/39 har riksräkenskapsverket beträffande ett flertal län framställt erinran däremot, att ersättning till sådan vikarie för landsfiskal, som icke är befattningshavare vid länsstyrelsen, beräknats efter residensstadens dyrortsgrupp i stället för tjänstgöringsortens. Enligt kassaredogörelse för Jönköpings län har sålunda en tillförordnad landsfiskal i Mo distrikt (ortsgrupp A) erhållit ersättning, beräknad efter belopp, som gäller för den ortsgrupp, residensstaden tillhör (ortsgrupp E). I följd härav anmärktes 609 kronor till ersättande. Vidare har till en tillförordnad landsfiskal i Billesholms distrikt (ortsgrupp B) i Malmöhus län beräknats ersättning enligt för residensstaden Malmö (ortsgrupp F) gällande belopp. Riksräkenskapsverkets revision har på grund härav anmärkt 606 kronor till ersättande. Såsom ytterligare exempel må anföras, att till en tillförordnad landsfiskal i Väddö distrikt (ortsgrupp A) utbetalats lön beräknad enligt ortsgrupp G. Nämnda revision har i anledning härav anmärkt till ersättande ett belopp av 93 kronor 33 öre. Sammanlagt hava 127 liknande anmärkningar framställts mot utbetalningar under budgetåret 1938/39 avseende tillhopa ett belopp av 27,836 kronor.

Revisorerna vilja erinra om, att enligt föreskrift i kungörelsen den 15 juni 1935, nr 397 (numera 1939: 273) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen extra tjänsteman utan fast stationeringsort skall åtnjuta lön enligt den ortsgrupp tjänstgöringsorten tillhör. Nu ifrågavarande vikarier utgöras i regel av biträden anställda hos vederbörande landsfiskal, vilka, ehuru sorterande under länsstyrelsen, dock icke äro extra befattningshavare därstädes i avlöningsreglementets mening och för vilka residensstaden således icke kan anses såsom stationeringsort i annat fall än då residensstaden sammanfaller med tjänstgöringsorten. Under sin tjänstgöring hos landsfiskalen åtnjuta dessa biträden endast arvode och äro ej placerade i lönegrad enligt 26 § ovannämnda kungörelse. Det torde under sådana förhållanden enligt revisorernas mening ej böra råda någon som helst tvekan om att avlöningen till nämnda vikarier skall beräknas enligt den ortsgrupp, vartill den verkliga tjänstgöringsorten hör. Revisorernas uttalande.

Med hänsyn till den tolkning som, enligt vad nu anförts, givits åt bestämmelserna i omförmälda cirkulär den 11 november 1927, vill det synas revisorerna att ett förtydligande av dessa föreskrifter snarast möjligt bör komma till stånd.

§ 39.

Riksdagens år 1937 församlade revisorer meddelade under § 33 i sin berättelse vissa iakttagelser angående ersättning enligt allmänna resereglementet och påtalade därvid önskvärdheten av ändringar i reglementet i flera hänseenden. Sålunda uttalade sig revisorerna för en utvidgning av skyldigheten att använda omnibus samt kilometerpenningarnas borttagande vid dylika resor. Vidare ifrågasatte revisorerna en begränsning av ersättningen vid samåkning samt en omarbetning av gällande bestämmelser om ersättning vid resa i egen bil för åstadkommande av enklare och tydligare beräkningsgrunder. Allmänna resereglementet.

I anledning av revisorernas nämnda uttalande anförde 1938 års riksdag i skrivelse nr 308, punkt 4, följande.

De av revisorerna under förevarande paragraf berörda spörsmålen avse vidtagande av vissa ändringar i allmänna resereglementet med avseende å skyldigheten att vid tjänsteresor begagna omnibus samt frågorna rörande dels användandet av egen bil, dels ock ersättning vid s. k. samåkning.

Revisorernas iakttagelser hava givit riksdagen den uppfattningen, att med hänsyn till automobilväsendets snabba utveckling och statsverkets under senare år avsevärt ökade utgifter för reseersättningar vissa kompletteringar i allmänna resereglementets bestämmelser äro påkallade. Vad särskilt beträffar de delar av resereglementet, varom revisorerna ovan uttalat sig, synes en ändring vara av förhållandena motiverad. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner riksdagen det föreliggande spörsmålet vara av den betydelse, att detsamma bör av Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang upptagas till närmare övervägande i syfte att på ifrågavarande område åstadkomma tydligare och mera tidsenliga bestämmelser.

Riksdagen får anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande vad revisorerna anfört ifråga om ändringar i allmänna resereglementets bestämmelser.

Innevarande års revisorer hava jämväl ansett det vara av intresse att undersöka i vilken omfattning tjänsteresor företagits och hava därvid låtit upprätta en sammanställning beträffande från anslag under 2, 5—10 huvudtitlarna[1] utbetald reseersättning under de senaste tre budgetåren.

	1938/39	1937/38	1936/37
II huvudtiteln	675,995: 77	674,648: 14	700,404: 80
V »	2,199,707: 02	2,021,390: 01	1,947,325: 37
VI »	382,776: 84	371,238: 50	355.658: 66
VII »	610,303: 18	590,877: 97	440,978: 06
VIII »	307,598: 35	283,368: 46	267,673: 54
IX »	1,707,108. 89	1,664,109: 70	1,531,918: 56
X »	167,299: 68	143,016: 61	147,705: 41
Summa	**6,050,789**: 73	**5,748,649**: 39	**5,391,664**: 40

Såsom förut framhållits uttalade sig 1937 års revisorer för en utvidgning av skyldigheten att använda omnibus. I 4 § tredje och fjärde styckena resereglementet äro nämligen stadgade vissa inskränkningar i skyldigheten att använda omnibus. Sålunda är förrättningsman icke skyldig färdas med omnibus i annat fall än då han samma dag, han avreser från en ort, dit återkommer. Denna inskränkning gäller dock endast under förutsättning, att ej annorlunda av vederbörande myndighet föreskrives för viss resa eller särskilda slags resor. Vid sin granskning hade revisorerna uppmärksammat, att omnibus fortfarande användes i ringa utsträckning vid tjänsteresor i statens ärenden. Dylika resor hade i regel endast förekommit på kortare sträckor samt då skyldighet därtill förelegat. Revisorerna erinrade även om att de koncessionerade busslinjerna sedan tillkomsten av gällande resereglemente nästan fördubblats i såväl antal som längd, varjämte trafiksystemet i olika avseenden förbättrats. Härtill hade statsverket avsevärt bidragit dels genom inrättande av nya linjer, dels ock genom inköp av privata sådana. Med den bekvämlighet, som numera utmärkte detta färdsätt, hade det i alltmer ökad omfattning kommit att utnyttjas av allmänheten. Under sådana förhållanden kunde det enligt revisorernas mening knappast längre anses förenligt att undantaga statens befattningshavare från skyldighet att vid tjänsteresor, då det lämpligen läte sig göra, använda nämnda färdsätt. Därest denna skyldighet infördes, syntes kilometerpenningar lika litet böra utgå vid bussresa som exempelvis vid järnvägsresa.

Även innevarande års revisorer hava icke kunnat undgå iakttaga, att i ett stort antal fall automobil kommit till användning, oaktat resorna helt eller delvis kunnat med betydligt mindre kostnad för statsverket ske med anlitan-

[1] Från anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga utbetald resekostnads- och traktamentsersättning har här icke medtagits. Ej heller utgifterna för samma ändamål under nionde huvudtitelns anslag till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar hava medtagits.

de av omnibus. Det lärer knappast kunna förnekas, att möjligheten att å resor med automobil bereda sig vinst utöver de verkliga kostnaderna föranlett eller bidragit till att detta färdsätt kommit till användning i stället för ett billigare sådant såsom omnibus.

1937 års revisorer uttalade sig vidare för en begränsning av rätten till ersättning vid samåkning. Enligt gällande bestämmelser i ämnet må i de fall, då två eller flera förrättningsmän företaga gemensam färd utan att därvid använda fortskaffningsmedel, som tillhör eller disponeras av någon av dem, resekostnadsersättning utgå med vad som verkligen utgivits, däri inbegripet styrkta utgifter för hämtning av resande, beställningspenningar och väntpenningar. Om vid gemensam färd användes automobil, som tillhör eller disponeras av någon av förrättningsmännen, äger denne därför åtnjuta gottgörelse enligt för taxeautomobil gällande taxa. Vid gemensam färd i annat fortskaffningsmedel, som tillhör eller disponeras av förrättningsman, äger denne dels åtnjuta resekostnadsersättning för egen resa enligt 2 § 1 mom. och dels uppbära 5 öre per kilometer för varje medresande förrättningsman. Dessutom äger i samtliga dessa fall en var förrättningsman uppbära ersättning av 5 öre per kilometer.

Efter att med några exempel hava påvisat, vilka avsevärda utgifter som dylik samåkning medfört för statsverket, erinrade revisorerna om de begränsningar, som härutinnan vore stadgade för befattningshavare hos hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser samt att beträffande statens befattningshavare motsvarande besparingsbestämmelser endast förekomme i ett fåtal fall. I anslutning härtill anförde revisorerna följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, torde åtskilliga invändningar även kunna göras mot de nuvarande föreskrifterna om ersättning vid samåkning. Vad först angår den extra ersättning, som innehavare av automobil vid sådan resa beredes genom rätten till gottgörelse enligt för taxeautomobil gällande taxa jämte kilometerpenningar, torde den vara väl högt tilltagen. Revisorerna vilja erinra därom, att i de i anledning av riksdagens beslut utfärdade bestämmelserna om ersättning åt befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapen rätten till dylik extra ersättning reducerats så, att ägaren endast erhåller 5 öre per kilometer för varje medresande. Enligt revisorernas uppfattning föreligger icke något skäl att i detta hänseende ställa statens befattningshavare i en gynnsammare ställning.

Vad beträffar kilometerpenningar till medresande förrättningsmän vid samåkning, har denna ersättning motiverats med att förrättningsmännen därigenom skulle bliva mera benägna att använda sig av detta färdsätt. Då emellertid staten vid samåkning i själva verket avgiftsfritt tillhandahåller förrättningsmännen fortskaffningsmedel — vid resa med taxeautomobil genom ersättning till den främste av förrättningsmännen för vad han verkligen utgivit jämte kilometerpenningar och vid resa med annan automobil genom ersättning till den, som äger eller disponerar bilen — lärer i överensstämmelse med vad som gäller, då förrättningsman använder kronan tillhörigt fordon, några kilometerpenningar till de medresande överhuvud taget icke böra utgå.

Vid sin granskning av statsverkets kostnader under budgetåret 1938/39 för tjänsteresor hava jämväl innevarande års revisorer uppmärksammat, att samåkning förekommit i avsevärd omfattning.

Enligt 17 § 2 mom. i resereglementet utgår icke traktamentsersättning för dag eller natt, varav högst 1 timme tagits i anspråk för resa eller förrättning. För dag varav mer än 1 timme men högst 6 timmar tagits i anspråk utgår traktamentsersättning med hälften av det i 2 § 2 mom. i resereglementet upptagna beloppet. Under § 29 i sin berättelse anförde 1932 års revisorer beträffande nämnda stadgande följande.

Vad angår resor eller förrättningar, som taga mindre tid än 6 timmar i anspråk, vill det förefalla att de därmed förenade utgifterna för mat och logi, om sådana utgifter överhuvud taget förekomma, äro så obetydliga, att särskild traktamentsersättning icke bör ifrågakomma. Som en jämförelse må erinras om, att tjänstemän vid ämbetsverken i Stockholm hava sig ålagda 7 timmars tjänstgöring å tjänsterummet. Om de, som ofta är fallet, äro bosatta på längre avstånd från arbetsplatsen, hava de därför icke möjlighet att intaga sin frukostmåltid (lunch) i hemmet utan äro nödsakade vidkännas särskild kostnad för detta mål utan att ersättning i någon form härför utgår. Vidare torde böra beaktas att redan nu stora grupper befattningshavare icke äro berättigade till traktamentsersättning vid resor eller förrättningar, som omfatta mindre tid än sex timmar.

Någon ändring beträffande traktamentsersättningen blev emellertid icke beslutad av 1933 års riksdag. Bestämmelser om att traktamentsersättning icke utgår för dag, varav högst 6 timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning, hava emellertid utfärdats i senare tillkomna besparingsreglementen för ett stort antal förvaltningsgrenar såsom befattningshavare vid yrkesinspektionen, statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, lappfogdar och deras biträden, vägingenjörer m. fl., folkskolinspektörer, lantbruksingenjörer och deras biträden, tjänstemän vid statens lokala fiskeriadministration, distriktslantmätare och extra lantmätare m. fl., befattningshavare inom statens elektriska inspektion, befattningshavare vid fartygsinspektionen.

Revisorernas uttalande.

Enligt vad som framgår av propositionen nr 40 till 1929 års riksdag med förslag till allmänt resereglemente uppgick statsverkets utgifter för resekostnads- och traktamentsersättning för budgetåret 1927/28 under 2 och 5—10 huvudtitlarna till sammanlagt 4,753,211 kronor. Den av revisorerna verkställda utredningen utvisar att motsvarande kostnad under budgetåret 1936/37 uppgått till 5,391,664 kronor samt under budgetåren 1937/38 och 1938/39 till respektive 5,748,649 och 6,050,789 kronor. I detta sammanhang må framhållas att statsverkets samtliga kostnader för rese- och traktamentsersättning torde uppgå till omkring 12,000,000 kronor.

Förskjutningen i kostnaderna torde mången gång vara att hänföra till förändringar ifråga om antalet befattningshavare, ändrad tjänstgöringsskyldighet m. m. Frånsett dessa omständigheter utvisar dock statsverkets kostnader för tjänsteresor en allmän tendens till ökning. Det synes därför revisorerna angeläget, att åtgärder vidtagas för hållande av dessa kostnader inom rimliga gränser. Såsom förut framhållits föreslogo 1937 års revisorer vissa åtgärder i dylikt syfte. I likhet med de myndigheter, som yttrat sig över de av revisorerna föreslagna åtgärderna, ansåg 1938 års riksdag det föreliggande spörs-

målet vara av den betydelse, att detsamma borde av Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang upptagas till närmare övervägande i syfte att på ifrågavarande område åstadkomma tydligare och mera tidsenliga bestämmelser. Enligt vad revisorerna inhämtat är frågan om ändring av vissa bestämmelser i allmänna resereglementet för närvarande föremål för särskild utredning, varför revisorerna nu endast velat understryka nödvändigheten att åtgärder i angivet syfte snarast möjligt vidtagas.

§ 40.

Vissa reseersättningar åt kommittéledamöter, som äro riksdagsmän.

Då ersättning för kommittéuppdrag bestämts i form av dagarvode, skall enligt § 4 kungörelsen den 28 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer detta arvode utgå med aderton kronor till den, som icke är bosatt eller har sin verksamhet å sammanträdesorten. Därest emellertid sådan kommittéledamot uppehåller sig å sammanträdesorten i följd av allmänt uppdrag, för vilket ersättning åtnjutes, såsom riksdagsmannaskap, statsrevisorsskap eller dylikt, skall dagarvodet enligt samma paragraf utgå med endast sex kronor. Enligt § 3 i kungörelsen må icke utan vederbörande departementschefs medgivande på statens bekostnad företagas andra resor än från och till hemorten vid arbetets början och slut samt vid dess ajournering. Under resa för kommittés räkning äger ledamot uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet. För dag, då traktamentsersättning utgår, må icke beräknas arvode enligt § 4.

Frågan om storleken av det kommittéarvode, som bör tillkomma riksdagsman för tid, då riksdagen varit samlad, men vederbörande av någon anledning ej deltagit i dess arbete, har i viss mån avgjorts genom ett utslag av kammarrätten den 1 februari 1934. Sedan riksdagsmannen A. hos nämnda ämbetsverk anfört besvär över att statskontoret till honom utanordnat dagarvode, beräknat efter sex kronor för dag och icke, såsom enligt A:s uppfattning bort ske, efter 18 kronor för dag, anförde statskontoret i utlåtande över besvären följande.

Beträffande frågan, huruvida riksdagsman skulle anses åtnjuta ersättning för sitt riksdagsmannaskap under den tid av riksdagen, som förflöte efter det sista delen av hans arvode utbetalats jämlikt 1 § av stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppdragets fullgörande, hade något uttalande varken av konstitutionsutskottet vid 1932 års riksdag eller av riksdagen i dess skrivelse i ämnet gjorts. Överhuvud sades intet annat om övergången från det dåvarande systemet med dagtraktamenten till fast arvode än att det ansetts önskvärt, att riksdagsmannaarvodet beräknades, ej i form av dagtraktamente utan i likhet med vad som gällde före 1918 års grundlagsändring, i form av fast arvode för lagtima riksdag. Emellertid torde det ligga i sakens natur, att detta fasta arvode, om än till beloppet bestämt efter en beräknad riksdagstid av normalt 150 dagar, likväl måste anses utgöra ersättning för hela riksdagstiden, även om denna överstege nämnda antal dagar. Den omständigheten, att själva utbetalningen av arvodet bestämts till en tiondel var femtonde dag, kunde givetvis icke inverka på detta förhållande. Att denna uppfattning vore riktig torde bäst framgå därav, att

under den tid, då ersättningen utgick i form av dagtraktamente, men var maximerad till visst belopp, ersättningen vid riksdagens avslutande, innan detta maximibelopp var uppnått, icke utgick med mer än de då intjänta dagtraktamentena under det att nu i motsvarande fall hela återstoden av det fasta arvodet utbetalades.

Kammarrätten fann ej skäl göra ändring i statskontorets beslut.

Vid granskning av statskontorets räkenskaper hava revisorerna iakttagit åtskilliga fall, där kommittéledamöter, som tillika varit riksdagsmän, erhållit ersättning för resor från och till hemorten för deltagande i kommittésammanträden i Stockholm efter den normala riksdagstidens utgång men före riksdagens slut. För själva sammanträdesdagarna har emellertid i enlighet med kammarrättens ovannämnda utslag utbetalats endast det lägre dagarvodet eller 6 kronor för dag.

Revisorernas uttalande.

Orsaken till att kommittéarvodet i fall, varom nu är fråga, utgår med allenast 6 kronor för dag är uppenbarligen, att vederbörande förutsättes uppehålla sig på sammanträdesorten i följd av riksdagsmannauppdraget. Det synes revisorerna, som om av detta betraktelsesätt måste följa, att reseersättning i sådana fall ej kan utgå från kommittéanslagen för resor till och från hemorten. Av statskontoret i förevarande avseende tillämpad praxis torde därför ej stå i överensstämmelse med nämnda betraktelsesätt. För den händelse det befinnes önskvärt, att det högre dagarvodet och reseersättning i vissa av nu ifrågavarande fall må utgå, torde en uttrycklig föreskrift härom böra utfärdas.

§ 41.

Viss ersättning hos finansdepartementets skatteberedning.

I likhet med vad som ägt rum vid närmast föregående års revisionsförrättningar hava innevarande års revisorer granskat vissa kommittéräkenskaper. Härvid hava de ifråga om de expensmedel som ställts till förfogande åt finansdepartementets skatteberedning fäst sig vid en av vederbörande revisor gjord anmärkning beträffande gottgörelse till en av beredningen för statistiskt arbete anlitad person. Av revisorns anmärkning framgår, att ersättningsfrågan underställts vederbörande för utbetalningen ansvarige tjänsteman.

Den av beredningen anlitade här ifrågavarande personen har under en följd av år anlitats för arbete av nämnda slag och har under budgetåret 1938/39 uppburit gottgörelse med tillhopa 8,444 kronor för skattestatistiskt arbete under elva och en halv månader, varvid å räkningarna upptagits timersättning à 2 kronor för 4,222 timmar. Därjämte har för en halv månad lämnats ersättning i form av semesterarvode med 275 kronor. Sammanlagt har alltså nämnde person för sitt arbete erhållit 8,719 kronor. Andra hos beredningen anställda personer hava fått sin ersättning fastställd i form av avlöning per månad samt i förekommande fall övertidsersättning. Skatteberedningens samtliga omkostnader, hava för budgetåret 1938/39 med un-

dantag av ersättningen till den, som lett arbetet, uppgått till ungefär 26,350 kronor.

Revisorernas uttalande.

Då i regel ersättningar av den storlek, varom här är fråga, inom kommittéer pläga fastställas i form av arvode eller av avlöning för månad och icke i form av gottgörelse för timme, hava revisorerna måst finna det tillvägagångssätt som inom skatteberedningen kommit till användning ganska egendomligt. Revisorerna hava även ansett den angivna arbetstiden, uppgående till ungefär 14 timmar per dygn anmärkningsvärt hög, och dessutom knappast möjlig att effektivt kontrollera. Spörsmålet om anledningen till att ersättningen bestämts på angivet sätt anse sig revisorerna icke vilja närmare ingå på, men det bör emellertid i detta sammanhang påpekas, att denna form för avlöning försvårar myndigheternas åtgärder att genom införsel inkassera skattemedel. Tjänstemannen ifråga har nämligen tidigare varit och är även för närvarande restförd för oguldna utskylder.

Särskilt med hänsyn till att ovan nämnda inom riksräkenskapsverket framställda anmärkning ej synes hava föranlett till någon åtgärd och då det här använda tillvägagångssättet ej bör få fortsätta, hava revisorerna velat fästa uppmärksamheten på att skärpt kontroll bör utövas å det sätt på vilket beredningen handhaver anvisade medel.

§ 42.

Vissa iakttagelser angående utbetalningar av överåriga depositioner.

I § 20 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer stadgas, att förordningens bestämmelser icke skola äga tillämpning å bland annat medel, som blivit insatta i rikets ständers bank eller riksgäldskontor eller under annan allmän vård. Angående dylika medel skall i stället lända till efterrättelse vad därom särskilt är stadgat.

Enligt kungl. brev till statskontoret den 2 oktober 1828 skola för enskildas räkning hos länsstyrelserna gjorda depositioner, som bliva tio år gamla, uppsägas till återlyftning genom kungörelse i post- och inrikes tidningar samt från predikstolarna i länet. I kungörelsen skall vederbörande uppfordras att inom natt och år ifrån kungörelsens datum anmäla sig hos länsstyrelsen och därvid ej mindre förete de utfärdade depositionsbevisen än även med domar och utslag m. m. styrka sin äganderätt till de nedsatta medlen. Efter fordringsanspråkens prövning och godkännande utbetalas beloppen av länsstyrelsen.

Depositioner, som icke inom den i kungörelsen föreskrivna tid återlyfts av vederbörande, skulle enligt föreskrift i sagda kungl. brev ursprungligen insändas till statskontoret. Rättsägare, som av gällande orsaker överskridit den utsatta terminen, hade att anmäla sig hos statskontoret och behörigen styrka sin rätt till de depositionsmedel, han önskade återfå, vilka, då anspråket befanns grundat, till honom anordnades.

Beträffande förvaltningen av de till statskontoret insända depositionsmed-

len föreskrevs i brevet den 2 oktober 1828 att dessa skulle av ämbetsverket insättas på särskild räkning i riksbanken. Genom beslut den 27 juli 1836 uppdrog Kungl. Maj:t åt särskilda kommitterade att förvalta medlen genom utlåning emot behörig säkerhet och fem procents årlig ränta. Sedan rikets ständers år 1839 församlade revisorer framställt vissa erinringar mot de kommitterades sätt att handhava utlåningen, överflyttades medlen genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1842 ånyo till statskontoret. Under 1840-talet beslutade rikets ständer vid skilda tillfällen, att större delen av de för varje gång befintliga depositionsmedelsbehållningarna skulle av statskontoret levereras till riksgäldskontoret. Sedan ständerna därefter bifallit en proposition om fortfarande leverering från statskontoret till riksgäldskontoret av såväl dåvarande som blivande depositionsmedel, meddelade Kungl. Maj:t i brev till statskontoret den 1 augusti 1851 närmare föreskrifter i ämnet.

Numera insändas deponerade medel i regel ej till statskontoret, utan dylika medel, som icke inom föreskriven tid lyfts, omföras i stället i länsräkenskaperna till riksstatstiteln »A. IV Diverse inkomster» under beteckningen »Överåriga depositioner». Från sagda titel sker utbetalning, när vederbörande sedermera gör framställning om beloppets utfående.

Depositioner hos länsstyrelserna verkställas alltjämt i ej obetydlig omfattning. Av nedanstående sammanställning framgå de belopp, som under de senaste fem budgetåren omförts till »Överåriga depositioner».

Budgetår		
1934/35	kronor	119,245: 98
1935/36	»	36,143: 51
1936/37	»	20,547: 77
1937/38	»	162,665: 41
1938/39	»	22,024: 45
	Summa kronor	360,627: 12.

Vid granskning av de under senare år verkställda utbetalningarna av överåriga depositioner hava revisorerna uppmärksammat åtskilliga fall, då synnerligen lång tid förflutit mellan depositionens nedsättande och lyftandet av densamma. Sålunda framhöllo 1935 års revisorer under § 34 i sin berättelse, att de vid granskning av räkenskaperna från överståthållarämbetets kansli uppmärksammat, att under tiden november 1934—februari 1935 till en person utbetalats depositioner i 28 olika fall till ett sammanlagt belopp av 4,050 kronor. Förordnande om rätt att lyfta beloppen hade meddelats under 1919 — eller alltså femton år före lyftandet — i tre fall, under år 1920 i ett fall, under år 1921 i sex fall, under år 1922 i ett fall och under år 1923 i ett fall. Såsom exempel på liknande iakttagelser vid den fortsatta granskningen vilja revisorerna anföra följande.

För tretton å fastigheten 51/1000 mantal Torsbo skog litt. Ga eller Ludvika gård 8^2 i Ludvika socken belägna gruvor samt åtta andra gruvor nedsattes de vederbörande jordägare jämlikt 41 § i gruvestadgan den 16 maj

1884 tillkommande andelar av gruvförsvarsavgifter för vissa år under tiden 1899—1905 hos länsstyrelsen i Kopparbergs län. De vederbörande ägare till fastigheten tillkommande beloppen utgjorde tillhopa 496 kronor 49 öre. För samma gruvor nedsattes de jordägarna tillkommande andelarna av sådana avgifter för vissa år under tiden 1906—1921 hos länsstyrelsen med sammanlagt 977 kronor 4 öre.

Ägare till fastigheten var under tiden 1899—1 juli 1906 Trävaruaktiebolaget Dalarne och under tiden från och med sistnämnda dag till och med den 30 juni 1925 aktiebolaget Ludvika bruksägare, vilket bolag den 2 mars 1925 försattes i konkurs, som avslutades genom slututdelning den 4 september 1926.

De ovan angivna hos länsstyrelsen i Kopparbergs län nedsatta avgifterna omfördes såsom överåriga depositioner vid särskilda tillfällen under åren 1911—1933 i landskontorets räkenskaper till riksstatstiteln »Diverse inkomster».

Trävaruaktiebolaget Dalarne och förvaltarna i aktiebolaget Ludvika bruksägares avslutade konkurs anhöllo under hösten 1934 med företeende av vederbörliga behörighetshandlingar om utbekommande av de nedsatta beloppen. Trots att i ansökningshandlingarna ingen som helst förklaring lämnades till att vederbörande först 35 år efter den tidigast skedda och 13 år efter den senast skedda depositionen gjorde sin rätt gällande, utbetalades beloppen till sökandena.

Revisorernas uttalande.

Utan att närmare ingå på frågan, huruvida i praxis vederbörligen beaktatats föreskriften, att rättsägaren för att utfå deponerade belopp skall »av gällande orsaker» hava överskridit den utsatta terminen, finna revisorerna det otillfredsställande, att enskilda personer utan varje tidsbegränsning kunna utfå deponerade belopp. Enligt revisorernas mening synes det visserligen tveksamt, om rättsägares anspråk på att utfå i allmän vård deponerade penningar bör vara underkastat de regler, som gälla om preskription av fordringar i allmänhet. Å andra sidan kan hänsyn till den enskildes intresse icke rimligen kräva, att staten skall åtaga sig en till obegränsad tid utsträckt förvaringsskyldighet.

Då reglerna på förevarande område jämväl i övrigt äro föråldrade, anse revisorerna, att de böra ersättas med mera tidsenliga föreskrifter, bland annat åsyftande en skälig begränsning av den tidsperiod, under vilken staten skall vara ansvarig för de nedsatta beloppen.

§ 43.

Indrivning av kronans fordringar i balansmål.

Såsom revisorerna i annat sammanhang omnämnt har frågan om bevakning av kronans fordringar i balans- och därmed jämställda mål varit föremål för uppmärksamhet av 1936 års revisorer. 1937 års riksdag har sedermera i sin skrivelse nr 311 under punkt 7 framhållit, att indrivningen av kronans fordringar i dylika mål skedde efter mycket växlande principer inom olika förvaltningsområden ävensom att indrivningen i stort sett icke kunde

anses vara ordnad på ett tillfredsställande sätt. Riksdagen delade revisorernas uppfattning, till vilken såväl statskontoret som riksräkenskapsverket anslutit sig, att åtgärder snarast borde vidtagas för ett avhjälpande av de av revisorerna påtalade missförhållandena. Riksdagen ansåg sig därför böra hos Kungl. Maj:t göra framställning om närmare utredning i ärendet. I samband med denna utredning syntes enligt riksdagens mening till övervägande böra upptagas jämväl den av revisorerna berörda frågan, huruvida icke beträffande uttagandet av de fordringar, varom här vore fråga, införselinstitutet lämpligen kunde begagnas. Därest detta bleve fallet skulle nämligen i indrivningshänseende nämnda fordringar bliva jämställda med skattemedel.

Revisorernas uttalande.

Enligt gällande instruktion och arbetsordning för riksräkenskapsverket åligger det verkets budgetbyrå att kontrollera att kronans utestående fordringar i behörig ordning indrivas. Det synes önskvärt, att till riksdagens revisorer från riksräkenskapsverket årligen lämnas uppgifter rörande de av verkets budgetbyrå vidtagna åtgärderna i nämnda hänseende under närmast föregående budgetår beträffande samtliga sådana kronans fordringar i balans- och därmed jämställda mål i anledning av vilka åtgärd från verkets sida påkallats. Detta synes revisorerna böra ske av den anledningen, att riksräkenskapsverkets åtgärder i regel äro undandragna den kontroll på detta område, som av verket utövas gent emot andra myndigheter. Revisorerna vilja därför föreslå, att en komplettering av verkets instruktion och eventuellt dess arbetsordning sker, så att revisorerna framdeles kunna i detta avseende utöva fortlöpande granskning.

§ 44.

Vissa avskrivningsfrågor.

Revisorerna hava i annat sammanhang omnämnt, att frågan om avskrivning av statens fordringar varit föremål för behandling av 1936 års revisorer. 1937 års riksdag har sedermera i sin skrivelse nr 311 under punkt 5 i anledning av revisorernas framställning gjort följande uttalande.

Såsom revisorerna under § 39 framhållit, äro nuvarande bestämmelser om allmänna verks och myndigheters rätt till extra ordinarie avskrivningar fastställda i 1830 års förordning i ämnet. Dessa bestämmelser äro i flera hänseenden föråldrade, varjämte bristen på kompletterande föreskrifter haft till följd, att olika förfaringssätt tillämpats. Vidkommande Kungl. Maj:ts rätt att göra avskrivningar saknas, såsom revisorerna framhållit, bestämmelser i ämnet, vilket medfört osäkerhet vid behandlingen av avskrivningsfrågor. Även ifråga om bokföringen av avskrivna belopp hava växlande principer följts. Uppenbart är, att dessa förhållanden äro i hög grad otillfredsställande. Såväl statskontoret som riksräkenskapsverket hava också ansett en utredning böra komma till stånd angående de åtgärder, som måste vidtagas för att åstadkomma en bättre ordning på detta område. Riksdagen, som delar den sålunda uttalade uppfattningen om önskvärdheten av en utredning i nämnda hänseende, har ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning härom. Jämväl frågan om Kungl. Maj:ts rätt att göra avskrivningar synes lämpligen böra i samband därmed bliva föremål för närmare övervägande.

Vidkommande revisorernas under § 22 framställda anmärkning vill riksdagen uttala, att jämväl enligt riksdagens mening det måste ur principiell synpunkt anses riktigast, att, då det gäller ersättning för förskingrade stats- och andra allmänna medel, framställning göres av vederbörande myndighet till Kungl. Maj:t, som därigenom blir satt i tillfälle att fatta ståndpunkt till såväl ersättningsfrågan som ansvarsfrågan. Vid den utredning rörande omarbetning av bestämmelserna angående avskrivning av statens fordringar, som riksdagen ovan begärt, synes jämväl den av revisorerna nu berörda frågan böra närmare klarläggas.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava uppmärksammat, att avskrivning av sådana fordringar, varom här är fråga, i ganska stor utsträckning verkställes av vederbörande myndigheter. Intill dess den av riksdagen begärda utredningen kunnat verkställas och föranlett vidtagande av erforderliga åtgärder, torde det vara önskvärt att till riksräkenskapsverket från vederbörande myndigheter — möjligen med undantag för affärsverken — i samband med årsräkenskapernas avlämnande lämnas en specificerad uppgift å under budgetåret verkställda avskrivningar av detta slag. Härigenom skulle en bättre ordning kunna ernås och även riksdagens revisorer bliva i tillfälle att här utöva närmare granskning.

§ 45.

Statsunderstöd och statsbidrag till kommunerna.

Innevarande års revisorer hava påbörjat en undersökning av de former, under vilka statsunderstöd och statsbidrag numera utgå till kommunerna och den inverkan, dessa bidrag kunna anses hava på kommunernas ekonomiska förvaltning. För att erfara i vad mån den kommunala bokföringen kan anses utgöra ett någorlunda tillförlitligt underlag för den kommunala finansstatistiken och för prövningen av ansökningar om understöd åt skattetyngda kommuner, hava revisorerna därvid i första hand sökt verkställa en jämförelse av de ekonomiska uppgifter, grundade på vederbörande kommuns stater och räkenskaper, som i dessa hänseenden lämnas dels till statistiska centralbyrån i form av finansstatistiska siffersammanställningar, dels ock de uppgifter, som bifogats ingivna ansökningar om bidrag till vissa kommuner med särskilt högt skattetryck.

Revisorerna hava därvid funnit hurusom de mångskiftande former, i vilka den kommunala bokföringen sker, medfört åtskilliga olikformigheter, som enligt revisorernas mening måste anses menligt inverka på den kommunala finansstatistikens tillförlitlighet och försvåra granskningen av ansökningar om understöd till skatteutjämning.

Den av revisorerna verkställda granskningen har med hänsyn till materialets omfång måst inskränkas till en ganska begränsad stickprovsundersökning. Av denna har dock klart framgått, att i åtskilliga fall utgifter av kommuner bokförts på sådant sätt, att de statistiskt kommit att felaktigt påverka vissa anslagsposter, som ur skatteutjämningssynpunkt äro av särskild betydelse enligt för närvarande i sådant hänseende tillämpade allmänna grun-

der. De framkomna slutsummorna kunna därför ej tillmätas den grad av noggrannhet, som är önskvärd och dessutom möjlig att uppnå vid en mera enhetlig bokföring i de olika kommunerna.

Revisorerna hava vidare uppmärksammat, att en tidsödande granskning av ansökningarna om understöd åt skattetyngda kommuner föranledes av ovannämnda olikformighet, vartill kommer att uppgifterna i finansstatistiken och i ansökningarna ej alltid stämma överens. Särskilt då understödet åt skattetyngda kommuner är beroende av vissa bestämda slag av kommunala utgifter, är det av vikt, att bland dessa utgifter ej bokföras sådana, vilka avse andra ändamål, men givetvis å andra sidan också, att samtliga utgifter, som kunna berättiga till understöd, bliva upptagna under riktiga rubriker och redovisas på sådant sätt, att detta såväl bokföringsmässigt som statistiskt tydligt kommer till synes. Det torde nämligen vid granskningen av lämnade uppgifter icke vara möjligt att rätta alla felaktigheter och utjämna olikformigheterna. Bedömningen av siffrornas reella betydelse måste i icke ringa grad påverkas av det sammanställda materialet.

Revisorerna vilja i detta sammanhang erinra om att de förändringar, som följt av statens utvidgning av sin understödjande verksamhet och kommunernas biträde vid ordnandet av nya allmänna uppgifter, i väsentlig grad påverkat de ekonomiska förhållandena inom kommunerna. I främsta rummet gäller detta inom det sociala verksamhetsområdet, varvid särskilt arbetslöshetshjälpen till kommunerna i form av arbeten av olika slag spelat en betydande roll. Dessutom tillkomma numera de förändringar, som i avseende å skolväsendet skett och vilka föranlett att staten i utgiftshänseende svarar för huvudparten av dessa kostnader. De nu verkställda undersökningarna hava visat, att såväl statistiskt som bokföringsmässigt enhetliga principer saknas vid redovisningen av utgifter på dessa områden. Revisorerna vilja även framhålla, att en sådan omständighet som huru uppkomna överskott och brister vid den kommunala förvaltningen redovisas — i en post eller fördelade å särskilda specialstater — mången gång påverkar de siffror, som ligga till grund för bedömningen i utjämningshänseende.

Revisorerna vilja ifrågasätta, om icke en i viss mån standardiserad bokföring skulle kunna medföra betydande fördelar för kommunerna och samtidigt möjliggöra en mera tillförlitlig statistik samt underlätta granskningen av ansökningar om understöd åt skattetyngda kommuner. För kommunernas del bör en enhetlig bokföring medföra en effektivare kontroll av bokföringen och för övrigt även underlätta denna. Uppenbart är att härigenom jämväl förutsättningar skapas för ett riktigt ifyllande av de formulär, som ligga till grund för finansstatistiken. För granskningen av ansökningar om bidrag och deras ensartade bedömande synes en sådan enhetlig bokföring kunna bliva av särskilt stort värde.

Av praktiska och naturliga skäl bör en standardisering av bokföringen dock icke drivas för långt. Kommunerna skilja sig högst väsentligt från varandra ej blott ifråga om antalet invånare och ytvidd utan även beträffande förvaltningsorganisation och allmän karaktär. En liten kommun med täm-

ligen begränsad kommunal verksamhet har icke behov av samma detaljerade bokföring som en folkrik kommun med synnerligen differentierade uppgifter. Det torde emellertid vara möjligt att fastställa ett fåtal enkla formulärtyper för redovisningen, så avpassade att de lämpa sig för olika kommuner. Revisorerna äro av den uppfattningen, att en sådan mera enhetlig kommunal bokföring bör snarast införas icke minst med hänsyn till de alltmera ökade uppgifter, som åläggas kommunerna eller som de frivilligt åtaga sig.

Även om härigenom granskningsarbetet för beviljande av understöd åt skattetyngda kommuner säkerligen skulle i hög grad underlättas, kan det dock ifrågasättas, om icke ytterligare åtgärder kunna vara erforderliga för att göra detta granskningsarbete effektivare. Man kan näppeligen begära, att Kungl. Maj:t skall kunna centralt bedöma alla de skiftande faktorer, som måste spela in vid bestämmandet av den kommunala uttaxering, som ligger till grund för understödens utmätande. Kommuner, som ingiva ansökningar om understöd, torde ock böra få möjlighet att taga del av huru bedömningen skett samt eventuellt genom besvär få beräkningarna av understödens storlek underställda ytterligare prövning. Detta är icke möjligt med nuvarande former för skatteutjämningsbidragens fördelande men torde kunna vinnas, om granskningen av ingivna ansökningar skedde exempelvis av en särskild nämnd, inneslutande personer med erfarenhet i kommunal verksamhet och ekonomiska angelägenheter överhuvud taget, samt om de understödssökande kommunerna gåves möjlighet att framföra erinringar mot nämndens beslut. En annan utväg vore att förlägga granskningen till ett centralt ämbetsverk t. ex. statskontoret, som vid dessa ärendens behandling skulle kunna äga tillkalla några personer med nyss angivna kvalifikationer att deltaga i avgörandet. Såvitt revisorerna kunna finna skulle ett sådant förfaringssätt vara ägnat att i hög grad underlätta granskningen samt giva en större effektivitet utan att öka kostnaderna.

Allmänt uttalande.

Revisorernas nu verkställda undersökningar hava föranlett dem att i sin berättelse mera allmänt upptaga dessa frågor, som torde böra vinna beaktande, då det gäller att inom den arbetande kommunalskatteberedningen söka en lösning av skatteutjämningsspörsmålen.

ÅTTONDE HUVUDTITELN.

Ecklesiastikdepartementet.

§ 46.

Domkapitelshuset i Västerås.

Revisorerna hava avlagt besök vid domkapitlet i Västerås.

Domkapitelshuset, som är mycket gammalt, är uppfört av sten och delvis av tegel i två våningar. På nedre botten ligga arkiv och vaktmästarbostad, på övre botten domkapitlets övriga lokaler, nämligen sessionssal, expeditionsrum, stiftssekreterarens rum och ett rum där stiftsnotarien och kansliskrivaren hava plats.

Huset reparerades senast år 1909, varvid centralvärme infördes. Erforderligt underhåll synes därefter hava eftersatts. Revisorerna konstaterade vid sitt besök allvarliga brister i byggnadens beskaffenhet. I de tjocka stenväggarna funnos talrika sprickor. Lokalerna voro dragiga. Tak och väggar voro svartnade och golven, som bestå av bräder, voro hårt slitna.

Lokalerna voro även trånga och otillräckliga. Sålunda hade stiftsjägmästarens expedition måst inrymmas i förhyrda lokaler på annan plats i staden, ungefär tio minuters väg från domkapitlets expedition. Detta medför, utom direkta kostnader för hyra, vissa olägenheter till följd av att arbetskrafterna å de bägge expeditionerna icke kunna rationellt utnyttjas.

Allmänt uttalande.

De av revisorerna konstaterade bristerna synas vara av så allvarlig beskaffenhet, att frågan om sättet för deras avhjälpande ofördröjligen bör upptagas till närmare undersökning.

§ 47.

Utgallring av vissa handlingar ur kristidskommissionernas arkiv.

Under § 43 av sin berättelse lämnade 1938 års revisorer en redogörelse för arkiveringen av statsmyndigheternas handlingar och uttalade i samband därmed, bland annat, att en omfattande utgallring av arkivalier ur de statliga arkiven i åtskilliga fall borde komma till stånd. Jämväl innevarande års revisorer hava verkställt vissa undersökningar angående möjligheterna att, för nedbringande av de ständigt växande kostnaderna för de statliga arkiven, ur dessa utgallra handlingar i större omfattning än som hittills skett. Revisorerna hava därvid särskilt uppmärksammat kristidskommissionernas av riksarkivet förvarade arkiv.

Nuvarande förvaringsplatser för och omfattningen av kristidskommissionernas handlingar framgår av nedanstående sammanställning.

Kommissioner m. fl.	Förvaringsplats	Antal hyllmeter (i runt tal)
Folkhushållningskommissionen	G:a bankohuset vid Skeppsbron	1,600
Industrikommissionen	Valvet under kungl. slottet	300
Handelskommissionen	» » » »	400
Krigsförsäkringskommissionen	» » » »	100
Läkemedelskommissionen	» » » »	
Råvaruimportföreningarna	» » » »	
Bränslekommissionen	Riksarkivets huvudlokal, Arkivgatan 3	800
	Summa	3,200

För att utröna huruvida och i så fall i vilken omfattning utgallring i nu ifrågavarande arkiv skulle kunna tänkas ske, hava revisorerna under hand från riksarkivet inhämtat vissa uppgifter. Dessa grunda sig på en del stickprovsundersökningar, vilka verkställts i de olika arkiven. Sålunda har handelskommissionens arkiv undersökts, varvid bland annat konstaterats, att omkring 36 hyllmeter upptogos av byråavskrifter av koncept till beslut om beviljade och avslagna licenser. I industrikommissionens arkiv har fettbyrån och i folkhushållningskommissionens arkiv centralförvaltningens handelsavdelning utvalts för undersökning. Härvid har, bland annat, påträffats sådana till synes utgallringsbara handlingar som fakturor (omkring 8 hyllmeter) och leveranslistor (omkring 12 hyllmeter). Vad härefter angår folkhushållningskommissionens lokala avdelningar torde med all sannolikhet ur dessa avdelningars arkiv utgallringar kunna verkställas i en ännu större omfattning än i centralavdelningens arkiv. Lokalavdelningarnas handlingar torde nämligen till icke oväsentlig del utgöras av dels koncept till skrivelser till centralavdelningen, dels ock skrivelser från sistnämnda avdelning.

Kostnaderna för förvaring av arkivalier av den omfattning, varom här är fråga, måste givetvis bliva betydande. Även om de för ifrågavarande arkivalier disponerade utrymmena, som i stor utsträckning utgöras av för andra ändamål tämligen otjänliga källarlokaler, draga förhållandevis låga lokalkostnader, vore det givetvis med hänsyn till den ansvällning av arkivbeståndet, som pågår i allt snabbare takt, av betydelse, därest nämnda utrymmen skulle kunna göras disponibla för de nya leveranser av arkivalier, som riksarkivet varje år har att emottaga. Emellertid medför förvaringen av arkivalierna utöver kostnaderna för lokaler även åtskilliga andra utgifter, och revisorerna hava funnit det vara av intresse att i något avseende närmare undersöka storleken av dessa. För detta ändamål hava revisorerna från riksarkivet under hand införskaffat uppgifter rörande kostnader för de, givetvis understundom nödvändiga, omflyttningar av kristidskommissionernas handlingar, som hittills verkställts av riksarkivet. Av dessa uppgifter hava fram-

gått, att flyttningar av kristidskommissionernas arkivalier i åtskilliga fall medfört icke oväsentliga kostnader. Sålunda beviljades genom kungl. brev den 20 oktober 1937 ett belopp å 6,375 kronor för flyttning av folkhushållningskommissionens arkiv från den tidigare förvaringsplatsen i fastigheten Storkyrkobrinken 7 till gamla bankohuset. Genom kungl. brev den 16 juli 1937 anslogs 2,925 kronor för flyttning av bränslekommissionens arkiv från fastigheten Gråmunkegränd 6 till Arkivgatan 3. Vidare har industrikommissionens, handelskommissionens, krigsförsäkringskommissionens, läkemedelskommissionens och råvaruimportföreningarnas arkiv flyttats från Östermalmsgatan 26 till de nuvarande förvaringslokalerna i valvet under Stockholms slott, vilket sammanlagt dragit en kostnad av omkring 700 kronor. Utöver nu nämnda kostnader hava omflyttningarna medfört utgifter för vissa inredningsarbeten i de lokaler, dit arkivalierna flyttats.

Revisorernas uttalande.

De undersökningar, som utförts rörande arkiveringen av kristidskommissionernas handlingar och de därav föranledda kostnaderna, hava enligt revisorernas mening givit ytterligare belägg för nödvändigheten av, att den av 1938 års revisorer föreslagna utredningen angående, bland annat, utgallring av handlingarna ur de statliga arkiven utan dröjsmål kommer till stånd. En sådan utredning torde nämligen komma att giva vid handen, att åtskilligt arkivmaterial, vars förvaring nu medför betydande utgifter, kommer att utgallras. Ett uppskjutande av utredningen skulle sålunda för statsverket medföra skäligen onödiga kostnader.

Revisorerna anse sig i förevarande sammanhang även böra beröra frågan om arkivering av de nyligen tillsatta kriskommissionernas handlingar. Riksarkivet har i cirkulärskrivelse uppmanat kommissionerna att uppgöra erforderliga arkiveringsplaner för underlättande av framtida gallringsåtgärder. Med hänsyn till de betydande kostnader, som en förvaring av gallringsbart arkivmaterial visat sig draga, vilja revisorerna framhålla vikten av, att vederbörande myndigheter tillse, att dylika gallringsplaner uppgöras och att erforderliga föreskrifter för underlättande av det framtida gallringsarbetet snarast möjligt utfärdas.

§ 48.

Avgiftsbelagda kurser vid universiteten och karolinska institutet.

I sin år 1927 avgivna berättelse upptogo revisorerna till behandling frågan om avgiftsbelagda kurser vid universiteten och karolinska institutet. Efter att hava lämnat en redogörelse för sina iakttagelser anförde revisorerna därvid följande.

Revisorerna vilja på grund av vad sålunda upplysts betona angelägenheten av att vid utkrävande av särskilda avgifter för åtnjutandet av undervisning vid ovannämnda statliga inrättningar den största hänsyn tages till att de studerande icke över hövan betungas med kostnader för sin utbildning. Särskilt må framhållas, att avgifter av mindre bemedlade studenter icke böra få ifrågakomma. Av de inkomna uppgifterna vill det synas, som om flertalet av de betalda kurserna omfattat vederbörande ämnes allmänna delar

och ej avsetts för ett inträngande i mera speciella grenar av detsamma. Detta förhållande har givit revisorerna anledning ifrågasätta, huruvida ej en undersökning borde verkställas rörande möjligheterna att på ett sådant sätt anordna undervisningen i de obligatoriska delarna av ämnena, att de studerande icke behövde betungas med extra kostnader för sin utbildning av det slag, varom här är fråga.

I skrivelse den 6 juni 1935 anmodade chefen för ecklesiastikdepartementet juris professorerna Å. Holmbäck i Uppsala och R. Bergendal i Lund att verkställa en preliminär utredning angående kursavgifter vid universitetens juridiska fakulteter. Sedan Holmbäck och Bergendal den 11 juni 1936 till departementschefen överlämnat en promemoria med åtföljande förslag i ämnet, avgav universitetskanslern efter hörande av de juridiska fakulteterna den 30 augusti 1938 utlåtande över densamma. Därefter har promemorian ej föranlett ytterligare åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Då en lösning av frågan om avgiftsbelagda kurser vid universiteten alltså ännu icke kommit till stånd, hava revisorerna ansett det vara av intresse att genom en närmare utredning få belyst, huru förhållandena på förevarande område för närvarande gestalta sig. I sådant syfte hava revisorerna med stöd av den för dem gällande instruktionen genom hänvändelse till statsministern införskaffat upplysningar från universiteten och karolinska institutet angående samtliga de vid nämnda institutioner under läsåret 1938/39 hållna kurser, som belagts med avgift till vederbörande lärare.

De inkomna uppgifterna utvisa, att dylika avgiftsbelagda kurser alltjämt förekomma i rätt betydande omfattning. Beloppen av de utav vederbörande lärare uppburna kursavgifterna uppgå för ifrågavarande läsår vid universitetet i Uppsala till omkring 35,000 kronor, vid universitetet i Lund till omkring 32,000 kronor och vid karolinska institutet till omkring 24,000 kronor. Det är väsentligen inom de juridiska och medicinska fakulteterna samt de humanistiska sektionerna av filosofiska fakulteterna, som avgifter utgått. Medan kursavgifterna inom den medicinska fakulteten i Lund uppgått till endast 1,440 kronor och inom samma fakultet i Uppsala till 7,690 kronor, hava kursavgifterna vid karolinska institutet uppgått till omkring 24,000 kronor. Även om studentantalet vid karolinska institutet är väsentligt större än vid universiteten, synes skillnaden likväl påfallande stor. Det högsta sammanlagda avgiftsbelopp, som av en och samma lärare uppburits under läsåret 1938/39, utgör vid universitetet i Uppsala 6,520 kronor, vid universitetet i Lund 8,880 kronor och vid karolinska institutet 9,400 kronor. Avgifternas storlek har, bortsett från kompletteringskursen i latin för realstudenter, växlat vid universitetet i Uppsala mellan 10—50 kronor, vid universitetet i Lund mellan 10—45 kronor och vid karolinska institutet mellan 25—60 kronor. Avgiften överstiger 25 kronor för deltagare vid universitetet i Uppsala i samtliga 24 uppgivna fall utom 5, vid universitetet i Lund — bortsett från av vederbörande universitetslektorer givna stilskrivningskurser — i samtliga 13 fall utom 1 och vid karolinska institutet i samtliga 18 fall utom 4.

Revisorernas uttalande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår förekommer alltjämt i avsevärd omfattning, att de studerande vid universiteten och karolinska institutet till vederbörande lärare erlägga avgifter för av honom hållna kurser.

Vad först angår behovet av kurser av *mera vetenskaplig* karaktär, synas i regel ämnena inom den juridiska fakulteten i detta avseende intaga en annan ställning än ämnena inom övriga fakulteter och sektioner, inom vilka avgiftsbelagda kurser förekommit. I den juridiska fakulteten torde ändringar av lagstiftning och praxis, vilka på kort tid göra läroböcker och kompendier i viktiga delar föråldrade, ofta påkalla fortlöpande muntliga redogörelser och kommentarer. Sådana torde i många fall lämpligast kunna lämnas av vederbörande ämneslärare. Om sålunda kursundervisning inom de juridiska fakulteterna kan anses i viss mån påkallad av undervisningens krav, bör det ej heller förbises, att den för dessa fakulteter kan äga viss betydelse även i ett annat hänseende. Genom att kursundervisningen bereder lärarna tillfällen till extrainkomster kunna nämligen universiteten i konkurrensen med de praktiskt juridiska yrkena vid sig knyta eller kvarhålla högt kvalificerade jurister. Detta bör uppmärksammas, enär det är bekant, att de juridiska fakulteterna lidit av svårigheter att besätta sina lärostolar.

Beträffande övriga fakulteter och sektioner föreligger ingen utredning angående behovet av kurser eller sättet för avgifternas erläggande. Enligt revisorernas mening bör en sådan utredning även för dessa ämnesområden komma till stånd.

Vid Stockholms högskola har under en följd av år beträffande de juridiska ämnena tillämpats ett system, som synes revisorerna värt beaktande. Detta system innebär, att de studerande erlägga viss terminsavgift under ett bestämt antal terminer mot att de få fritt bevista den enskilda undervisning, som anordnas. På grundval av de medel, som inflyta i terminsavgifter, anordnar fakulteten undervisning i den utsträckning, att varje student får fullständiga undervisningskurser till sin disposition.

Beträffande *mera elementär undervisning* förefaller det revisorerna, som om sådan undervisning i den utsträckning som är möjlig borde meddelas av underordnade lärare. Inom medicinska fakulteten och humanistiska sektionen av filosofiska fakulteten synes också ifrågavarande undervisning redan nu i stor utsträckning meddelas av docenter, universitetslektorer, prosektorer, biträdande lärare, underläkare och amanuenser.

Mot den nuvarande anordningen av kompletteringskurser i latin för realstudenter synes någon berättigad invändning icke kunna göras.

Även om det måste erkännas, att det icke är lätt att komma till rätta med spörsmålet om befrielse för de studerande vid universiteten och karolinska institutet från kursavgifter synes det revisorerna, som om en ändring av nu gällande ordning av både principiella och praktiska skäl borde komma till stånd. Utan att framlägga definitiva förslag vilja revisorerna likväl ifrågasätta, huruvida icke den lyckligaste vägen vore, om för ändamålet anvisades statsanslag. Hela detta spörsmål torde emellertid böra upptagas i samband

med en blivande löneregler ing för universitetsprofessorerna. I varje fall torde vad här anförts utvisa, att frågan är i behov av en allsidig undersökning.

§ 49.

Materialprovningsanstalten vid Chalmers tekniska högskola.

Styrelsen för Chalmers tekniska institut anhöll år 1885 hos stadsfullmäktige i Göteborg att 35,000 kronor ur den s. k. Renströmska fonden måtte anslås till upprättandet av en i sammanhang med nämnda institut stående materialprovningsanstalt. Denna framställning bifölls den 30 december 1885 under villkor, bland andra, att styrelsen för läroanstalten, utan vidare bidrag av staden, skulle ansvara för framtida skötsel och underhåll av anstalten. Den 21 december 1888 började anstalten sin verksamhet i det anstaltens nämnd genom cirkulär inbjöd allmänheten att mot taxa begagna anstalten för vanliga hållfasthetsprov. Sedan år 1906 hava kurser i materialprovning för högskolans elever varit anordnade vid anstalten.

Under en följd av år har Kungl. Maj:t beviljat bidrag till upprätthållande av ifrågavarande materialprovningsanstalt. Senast genom kungl. brev den 8 september 1939 anbefalldes sålunda kommerskollegium att från manufakturförlagslånefondens räntemedel till styrelsen för Chalmers tekniska högskola utbetala ett belopp av 3,000 kronor att av styrelsen användas såsom bidrag till fortsatt upprätthållande under budgetåret 1939/40 av anstalten, under villkor att avgifterna för särskilda slag av provningar utginge efter en, på förslag av styrelsen för högskolan, av kommerskollegium fastställd taxa.

Anstaltens inkomster och utgifter av verksamheten under tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 framgå av nedanstående till handelsdepartementet ingivna redogörelse:

Inkomster.

Saldo från föregående budgetår	kronor	12,117: 61
Statsanslag	»	3,000: —
Uppburit av anslaget ur Röhsska fonden	»	8,950: 50
Avgifter för utförda provningar	»	139,140: 38
Summa	kronor	163,208: 49.

Utgifter.

Löner och arvoden	kronor	102,648: 83
Avsatt till pensionsfonden	»	10,800: —
Komplettering av maskin- och apparatutrustningen	»	17,230: 05
Diverse utgifter	»	20,436: 24
Saldo till kommande år	»	12,093: 37
Summa	kronor	163,208: 49.

Ovannämnda bidrag å 8,950 kronor 50 öre från Röhsska fonden har beviljats av stadsfullmäktige i Göteborg.

Enligt vad revisorerna inhämtat, utgår till envar av föreståndaren för

anstalten samt två anställningshavare därstädes en fast årslön av 2,500 kronor jämte till den förstnämnda 10 procent å bruttoinkomsten å samtliga verkställda provningar samt till envar av de båda övriga 25 procent å bruttoinkomsten å provningar, utförda å respektive avdelningar. För särskilda utredningar eller teoretiska bearbetningar samt förrättningar utanför anstalten beräknas dessutom särskilt arvode till förrättningsmannen.

Enligt vad räkenskaperna för anstalten utvisa, hava till föreståndaren, som samtidigt varit professor vid Chalmers tekniska högskola eller efter uppnådd pensionsålder varit förordnad uppehålla viss professur därstädes, utbetalats följande lönebelopp, nämligen

för budgetåret	1936/37	kronor	10,291: 81
» »	1937/38	»	17,023: 30
» »	1938/39	»	12,677: 64

Till den ene av de båda övriga tjänstemännen hava för nämnda år utbetalats respektive 18,085 kronor 5 öre, 33,334 kronor 65 öre och 32,900 kronor samt till den andre respektive 8,229 kronor 3 öre, 6,326 kronor 57 öre och 5,764 kronor 35 öre. Den sistnämnde har därjämte uppburit avlöning i egenskap av ordinarie lektor vid tekniska gymnasiet i Göteborg.

Övrig personal, som avlönas antingen per månad eller per timme, uppgick under juni månad 1939 till 17 personer. I pension utbetalas till en förutvarande tjänsteman vid anstalten 140 kronor för månad.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava vid sin granskning icke kunnat undgå att fästa sig vid att av materialprovningsanstaltens utgifter en oproportionerligt stor del utgöres av löner och arvoden till vid anstalten anställd personal. Särskilt höga hava revisorerna funnit de avlöningsförmåner, som utgått till föreståndaren samt de två befattningshavare, som uppburit fast årslön jämte provision å bruttoinkomsten av provningsavgifter. Det synes revisorerna som en högst väsentlig beskärning av dessa löneförmåner bort kunna ske, i synnerhet som anstalten åtnjuter statsunderstöd.

§ 50.

Vissa iakttagelser angående länsstyrelsernas disposition av anslagen till folkskoleväsendet.

Jämlikt kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 430) angående provisorisk avlöningsförstärkning åt lärare vid folk- och småskolor m. fl. åtnjöt befattningshavare, å vilken avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor ägde tillämpning under budgetåret 1938/39 av statsmedel utgående provisorisk avlöningsförstärkning med i kungörelsen närmare angivna belopp. Avlöningsförstärkningen utanordnades från anslaget »VIII N 20, Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet m. m.».

Beträffande utanordnande av den provisoriska avlöningsförstärkningen gällde enligt 4 § i ovannämnda kungörelse, bland annat, att vederbörande skolmyndighet ägde efter rekvisition hos statskontoret eller länsstyrelsen så-

som förskott uppbära, dels efter ingången av juli 1938 ett belopp, motsvarande 90 procent av de beräknade kostnaderna för den provisoriska avlöningsförstärkningen under tiden 1 juli—31 december 1938, dels ock efter ingången av januari 1939 ett belopp, motsvarande 90 procent av de beräknade kostnaderna för den provisoriska avlöningsförstärkningen under tiden 1 januari—30 juni 1939. Sedan det visat sig att rekvisitioner av förskott å nu ifrågavarande medel icke angivits i större utsträckning och det på grund härav kunde befaras, att statsverkets kostnader för ifrågavarande ändamål skulle komma att överflyttas till ett senare budgetår, föreskrevs genom kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 243) att statskontoret eller länsstyrelsen skulle *utan särskild rekvisition* till vederbörande skolmyndighet före utgången av juni månad 1939 förskottsvis utbetala ett så stort belopp, att detta tillsammans med de förskottsbelopp, som tidigare under budgetåret 1938/39 kunde hava utbetalats till vederbörande, komme att uppgå till 180 procent av det belopp, som på grund av gjord rekvisition för ifrågavarande ändamål utbetalats till vederbörande för tiden 1 januari—30 juni 1938.

Emellertid hava vissa länsstyrelser underlåtit att utanordna förskott inom den i sistnämnda kungörelse fastställda tiden. Först efter direktiv från riksräkenskapsverket hava dessa länsstyrelser efter ingången av budgetåret 1939/40 utbetalat förskott å provisorisk avlöningsförstärkning, vilka utgått med följande belopp:

länsstyrelsen i Östergötlands	län.....	kronor	4,800
» » Skaraborgs	»	»	166,800
» » Jämtlands	»	»	135,000
» » Västerbottens	»	»	181,300
		Summa kronor	487,900

I och med ikraftträdandet av kungörelserna den 15 juni 1939 (nr 469 och 471) med vissa bestämmelser angående avlöning under budgetåret 1939/40 åt lärare vid folk- och småskolor m. fl. samt högre kommunala skolor skall från och med den 1 juli 1939 *dyrtidstillägg* icke utgå till sådana lärare vid nämnda skolor, vilka åtnjuta lön enligt de nya avlöningsbestämmelserna. I stället skall till sådan personal utgå *rörligt tillägg* enligt de i civila avlöningsreglementet bestämda grunderna. Barntillägg må däremot övergångsvis åtnjutas av lärare för varje barn, för vilket läraren omedelbart före den 1 juli 1939 ägt uppbära dylikt tillägg. Enligt de före nämnda tidpunkt gällande föreskrifterna skulle förskott å dyrtidstillägg av statskontoret och länsstyrelserna utan särskild rekvisition utbetalas med viss procent av kostnaderna för dyrtidstillägget. Enär det procentuella dyrtidstillägg och barntillägg, som efter den nya löneregleringens genomförande den 1 juli 1939 kommer att utbetalas av statsmedel, uppgår till förhållandevis obetydliga belopp har i förberörda kungörelser den 15 juni 1939 (nr 469 och 471) samt kungörelserna den 22 juni 1939 (nr 512 och

513) stadgats, att förskott å ersättning för ifrågavarande utgifter icke skall utanordnas.

Emellertid har ett flertal länsstyrelser efter ingången av innevarande budgetår fortfarande utanordnat förskott å dyrtidstillägg med tillhopa ej mindre än 5,106,500 kronor.

Enligt kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) utgår byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler till skoldistrikt för bland annat varje den 1 juli 1936 befintligt, skoldistriktet tillhörigt klassrum och gymnastikrum, som icke tagits i bruk före den 1 juli 1912, med 150 kronor årligen. Såsom villkor för utgående av ifrågavarande byggnadsbidrag gäller, att folkskolinspektören vitsordat, att lokalen är behövlig och tjänlig för sitt ändamål samt försedd med erforderliga inventarier.

Vidare må enligt samma kungörelse statsbidrag utgå till underhåll av undervisningslokaler ävensom för tillhandahållande av skolmöbler och undervisningsmateriel med 50 kronor för varje lokal, som tillhör distriktet och med 25 kronor för varje av distriktet förhyrd lokal. Här ifrågavarande underhålls- och materielbidrag utgår allenast för sådan lokal, som användes för sitt ändamål, dock att, om lokalen varit i bruk endast under en del av redovisningsåret, bidrag för det året utgår oavkortat. Såsom villkor för bidragets utgående gäller, att lokalen hålles i ett tillfredsställande skick, och att inventarier, skolmöbler och undervisningsmateriel äro av beskaffenhet, som folkskolinspektören godkänner.

Rekvisition av bidrag, varom här är fråga, skall ställas till vederbörande länsstyrelse och avfattas i enlighet med formulär, som fastställts av skolöverstyrelsen, samt under oktober månad det redovisningsår, för vilket bidrag sökes, avlämnas till folkskolinspektören. Denne skall granska inkomna rekvisitioner och därvid tillse, att de för statsbidrags utgående stadgade villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga. Efter sålunda verkställd granskning skall inspektören snarast möjligt med eget yttrande insända ett exemplar av rekvisitionen till länsstyrelsen. I den mån folkskolinspektörens yttrande eller andra på länsstyrelsens beslut inverkande särskilda omständigheter icke prövas annat föranleda, skall statsbidraget, så snart ske kan, av länsstyrelsen utbetalas till skoldistriktet.

Enligt vad revisorerna iakttagit hava fall förekommit, då vederbörande folkskolinspektör vid sin granskning av inkomna rekvisitioner på anförda skäl avstyrkt utbetalande av såväl byggnadsbidrag som underhålls- och materielbidrag. Det oaktat har länsstyrelsen — såvitt anordningshandlingarna utvisa utan att taga ställning till folkskolinspektörens yttrande — utanordnat de rekvirerade beloppen. Förfarandet har givetvis gjorts till föremål för anmärkning av vederbörande revisionsmyndighet.

Å riksstaten för budgetåret 1938/39 funnos under den gemensamma rubriken Folkskoleseminarier upptagna dels ett förslagsanslag av 265,900 kronor till omkostnader, dels ock ett reservationsanslag av 74,000 kronor till materiel, böcker m. m. Dessa båda anslag skulle enligt föreskrift i kungl. brev den 13 maj 1938 utbetalas av statskontoret och vederbörande länsstyrelser.

Vid granskning av länsstyrelsens i Östergötlands läns räkenskaper hava revisorerna iakttagit, att rektor vid folkskoleseminariet i Linköping i en den 7 juli 1938 dagtecknad rekvisition hemställt om 7,000 kronor från anslaget »Folkskoleseminarier: Omkostnader» samt 3,000 kronor från anslaget »Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.». Trots att rekvisitionen ifråga om tydligt angivande av anslagsbeteckningar icke lämnar något övrigt att önska, hava de rekvirerade beloppen av länsstyrelsen utanordnats från förslagsanslaget till »Tekniska läroverk: Omkostnader», respektive reservationsanslaget »Tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.» Då, såsom nämnts, ifrågavarande anslag till materiel, böcker m. m. äro reservationsanslag, har länsstyrelsens oriktiga förfaringssätt medfört bland annat, att i budgetredovisningen å anslaget till materiel, böcker m. m. till folkskoleseminarier upptagits en i själva verket obefintlig reservation på 3,000 kronor, medan motsvarande anslag till tekniska läroverk belastats med 3,000 kronor högre belopp än som rätteligen bort redovisas därå.

Under § 44 i sin berättelse anförde 1938 års revisorer, bland annat, att revisorerna erhållit ett bestämt intryck av att utbetalandet och redovisandet av anslag till folkskoleväsendet skedde efter mycket oenhetliga grunder. De nu gjorda iakttagelserna synas bekräfta, att länsstyrelserna icke alltid ägna spörsmålen rörande anslagen till folkskoleväsendet tillbörlig uppmärksamhet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har till följd härav statsverket fått vidkännas högst betydande utbetalningar. Svårigheterna för länsstyrelserna att bemästra granskningen och redovisningen av utgifterna för folkskoleväsendet torde komma att ökas under nuvarande kristid, vilken medfört en avsevärd och måhända under lång tid bestående ökning i länsstyrelsernas arbetsbörda inom olika områden. Revisorernas uttalande.

Då det genom en rationellt ordnad och enhetligt genomförd handläggning av utbetalningsärenden rörande de mycket betydande anslagen till folkskoleväsendet kan undvikas, att statsverket åsamkas onödiga utgifter, synes särskilt med hänsyn till de inträdda krisförhållandena, det av de sakkunniga för skolöverstyrelsens organisation framlagda förslaget att inrätta en särskild kameralbyrå vid skolöverstyrelsen, dit utbetalningsärenden rörande, bland annat, folkskoleväsendet skulle centraliseras, böra snarast möjligt genomföras. En skyndsam behandling av frågan angående nämnda centralisering synes så mycket mer nödvändig, som enligt vad som framgår av de sakkunnigas utredning genomförandet av reformen måste taga viss tid i anspråk.

§ 51.

I kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola med däri senare vidtagna ändringar stadgades, att lärare, som av skoldistrikt vore anställd för undervisning i slöjd för gossar eller för flickor vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, skulle, därest statsbidrag utginge Försenat utfärdande av kungörelse angående statsbidrag till slöjdundervisning.

till lärarens avlöning, i arvode erhålla minst 1 krona 20 öre för varje undervisningstimme. Skoldistrikt, som i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola anordnat undervisning i slöjd, finge, på sätt i kungörelsen närmare bestämdes, av statsmedel erhålla bidrag till lärarens avlöning, beräknat efter 1 krona 20 öre för undervisningstimme, dock att i intet fall statsbidraget finge utgå med högre belopp för slöjdavdelning under ett redovisningsår än 153 kronor 60 öre, motsvarande statsbidrag för 128 timmar.

Genom beslut av 1939 års riksdag vidtogs bland annat sådan ändring i ovannämnda bestämmelser, att statsbidraget finge utgå allenast för de slöjdtimmar, med vilka den för lärare i avlöningsreglementet stadgade maximitjänstgöringen eller i förekommande fall det antal veckotimmar till vilket lärares undervisningsskyldighet av vederbörande folkskolinspektör eller skolöverstyrelsen nedsatts, överskrides. Den sålunda genomförda ändringen innebär alltså en begränsning i skoldistriktens rätt till statsbidrag för slöjdundervisningen. Ifrågavarande författningsändring har intagits i kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 693), vilken utkom från trycket den 9 i samma månad. Kungörelsen skall emellertid lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1939.

Enligt vad som uppgivits för revisorerna hade arvode till slöjdlärare för månaderna juli, augusti och september 1939 av skoldistrikten i de flesta fall utbetalats redan innan kungörelsen utkom av trycket. Till följd härav hava svårigheter uppkommit för skoldistrikten att i efterhand återfordra den del av dessa slöjdarvoden, som, därest kungörelsen utkommit vid ingången av redovisningsåret 1939/40, icke hade kommit att utbetalas.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava ansett sig böra fästa uppmärksamheten på att genom den omständigheten att ifrågavarande kungörelse utfärdats mer än tre månader efter den dag, från och med vilken den skolat lända till efterrättelse, olägenheter uppstått för skoldistrikten, som torde bliva skyldiga att kräva återbetalning av viss del av dessa avlöningsmedel.

§ 52.

Trädgården vid upptagningsskolan å Manilla i Stockholm.

Sedan 1937 års riksdag beslutat, att staten skulle övertaga ansvaret för dövstumundervisningsväsendets fortsatta uppehållande, genomfördes förstatligandet av dövstumundervisningen från och med den 1 juli 1938. Härvid anordnades bland annat fyra upptagningsskolor, av vilka en är förlagd till Manilla i Stockholm. Till rektor för sagda skola utgår numera lön enligt lönegrad E 3 i civila avlöningsreglementet, varjämte till rektor upplåtits tjänstebostad inom skolans område, för vilken under budgetåret 1938/39 erlagts en hyra av 2,400 kronor.

Vid besök å skolan konstaterade revisorerna, att till rektor förutom ovannämnda tjänstebostad upplåtits jämväl trädgård. Denna var av avsevärd storlek, omkring 2,500 kvadratmeter och innehöll, utom ett femtontal fruktträd, övervägande odlad jord. Den av skolan brukade trädgårdsjorden ut-

gör endast omkring 400 kvadratmeter. En närmare undersökning av förhållandet gav vid handen, att rektor år 1936 av den icke statliga styrelsen för skolan tillerkänts »planteringsland». Något beslut om att samma förmån skulle tillkomma honom efter skolans förstatligande har icke meddelats, men hans nyttjanderätt har ansetts följa av att 1938 års riksdag förutsatt, att ordinarie befattningshavare vid dövstumskola icke genom övergång till statlig tjänst skulle lida minskning i löneförmånerna vid den ordinarie tjänst, som av vederbörande innehades vid övergången i statstjänst. Enligt vad som för revisorerna uppgavs sköttes rektors trädgård av den vid skolan anställda gårdskarlen utan att särskild ersättning härför av rektor erlades. Med hänsyn till trädgårdens storlek får det antagas, att ifrågavarande göromål under vissa tider måste taga en stor del av gårdskarlens tid i anspråk. Den årliga nettoinkomsten av trädgården har av rektor själv beräknats till 300 kronor. Från rektors trädgård har under budgetåret 1938/39 till upptagningsskolan försålts rätt stora partier grönsaker. Den vid skolan anställde befattningshavaren har utskrivit räkningarna för såväl dessa leveranser som vissa andra inköp på sig själv och rektor har därefter attesterat räkningarna.

Revisorernas uttalande.

Det synes revisorerna kunna ifrågasättas, huruvida icke den till rektor upplåtna trädgården helt eller delvis lämpligen kan utnyttjas för skolans räkning. Den omständigheten, att den före statens övertagande av dövstumundervisningen varit upplåten åt rektor, bör givetvis, om trädgården eller en del därav numera lämpligen skulle kunna utnyttjas, icke utgöra hinder för att densamma härför tages i bruk. Revisorerna finna det hittills tillämpade förfaringssättet att skolans gårdskarl handhaft skötseln av rektors trädgård anmärkningsvärt. På grund härav torde i varje fall — i likhet med vad som gäller inom andra förvaltningsgrenar, exempelvis fångvården och sinnessjukvården — såsom villkor för fortsatt upplåtelse åt rektorn böra föreskrivas, att han själv skall bruka och vårda jorden.

NIONDE HUVUDTITELN.

Jordbruksdepartementet.

§ 53.

Bristfälligheter i vissa lokaler för lantbruksskola och folkhögskola.

Revisorerna hava avlagt besök vid lantbruksskolan i Vassbo samt vid Dalslands folkhögskola i Färgelanda ävensom den i samma lokaler inrymda lantmanna- och lanthushållsskolan och konstaterade revisorerna därvid, såsom framgår av det följande, vissa bristfälligheter ifråga om nämnda skolors lokaler.

Lantbruksskolans i Vassbo lokaler voro dåligt underhållna och även i vissa andra avseenden mindre tillfredsställande. Alldeles särskilt gällde detta elevbostaden. Även Dalslands folkhögskolas lokaler, vilka såsom nämnts jämväl inrymma lantmanna- och lanthushållsskolan i Färgelanda, syntes revisorerna vara otidsenliga.

Allmänt uttalande.

Revisorerna hava velat fästa uppmärksamheten på de bristfälligheter, som vidlåda de i den lämnade redogörelsen omnämnda skollokalerna.

§ 54.

Ersättning till veterinärer under mul- och klövsjukeepizootien 1938—1939.

De grundläggande bestämmelserna om bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar äro givna i lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootilagen). Däri fastställas de allmänna skyldigheter, som vid utbruten smittsam husdjurssjukdom åvila medicinalstyrelsen, länsstyrelser, veterinärer, offentliga eller under offentlig kontroll stående slakthus, djurägare och andra berörda personer. Till smittsamma husdjurssjukdomar hava i epizootilagen hänförts 12 närmare angivna sjukdomar, varibland mul- och klövsjuka hos klövbärande djur. Högsta tillsynen över åtgärder till bekämpande av sjukdom, som avses i lagen, skall tillkomma medicinalstyrelsen. Ersättning av allmänna medel för kostnad eller förlust, som föranletts av lagens stadganden, utgår enligt av Konungen utfärdade föreskrifter. Konungen meddelar jämväl i övrigt de närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpning av epizootilagen.

Sådana närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar hava utfärdats i kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106). I

denna kungörelse, sådan den lyder enligt kungörelsen den 15 augusti 1938 (nr 545), hava intagits dels gemensamma bestämmelser för i epizootilagen angivna sjukdomar, dels ock särskilda bestämmelser för de olika sjukdomarna. Enligt de förra bestämmelserna åligger det medicinalstyrelsen bland annat att i lämplig utsträckning förordna överveterinärer att inom för dem bestämda distrikt och under tid, som medicinalstyrelsen bestämmer, biträda med diagnostiserandet av sjukdomen samt ledande av kampen mot densamma. Därjämte må medicinalstyrelsen, då fara för utbrott av smittsam husdjurssjukdom föreligger, förordna lämpliga veterinärer att vid utbrott av sjukdomen tjänstgöra såsom extra tjänsteveterinärer. För överveterinär och extra veterinär skall styrelsen utfärda instruktioner. Av allmänna medel gäldas ersättning för av veterinär företagen förrättning enligt ifrågavarande kungörelse eller eljest i vederbörlig ordning givna föreskrifter för bekämpandet, vilken ersättning utgår jämlikt gällande taxa för veterinärs tjänsteförrättning (nr 630/1933).

Enligt 13 § i veterinärtaxan äger veterinär för tjänsteförrättning, som utföres på grund av gällande instruktion eller myndighets uppdrag åtnjuta ett arvode av 8 kronor för första förrättningen under ett dygn samt 4 kronor för envar av övriga förrättningar under dygnet. Är förrättningsstället beläget mer än 2 kilometer från veterinärens bostad, skall resekostnadsersättning utgå enligt allmänna resereglementet. Vid resa, som kräver veterinärens bortovaro från bostadsorten mer än 6 timmar, skall jämväl traktamentsersättning enligt sistnämnda reglemente utgå för tid överstigande 6 timmar.

Enligt kungl. brev den 26 januari 1934 gäller, att veterinär, som förordnats till fortlöpande tjänstgöring å ställe, där smittsam kreaturssjukdom utbrutit, skall, om han är distriktsveterinär eller civil veterinärstipendiat, under tiden åtnjuta dagarvode av 15 kronor, men eljest av 20 kronor. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 20 januari 1939 ändrades denna föreskrift i så måtto att dagarvodet bestämdes till *högst* 15 kronor, respektive *högst* 20 kronor. Medicinalstyrelsen äger därjämte för överveterinär fastställa ett arvode av högst 30 kronor om dagen under tjänstgöringstiden.

Under den svåra mul- och klövsjukeepizootin inom södra delen av Sverige under åren 1938—1939 förordnades av medicinalstyrelsen ett stort antal överveterinärer och extraveterinärer för tjänstgöring vid sjukdomens bekämpande inom hemsökta områden. Ersättning av statsmedel för av sagda veterinärer i samband med epizootin utförda förrättningar utbetalades till största delen av vederbörande länsstyrelser enligt överenskommelser med medicinalstyrelsen. En av revisorerna företagen närmare undersökning av hithörande förhållanden har givit vid handen, att på området synes hava rått en betänklig oreda.

Till överveterinärer förordnade medicinalstyrelsen länsveterinärer, envar inom sitt län. I enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) förordnades därjämte ett avsevärt antal veterinärer, huvudsakligen distriktsveterinärer, att inom vissa angivna områden tjänstgöra såsom överveterinärer. Till extra tjänsteveterinärer förordnades yngre vete-

rinärer, företrädesvis assistentveterinärer vid hushållningssällskap eller legitimerade veterinärer utan fast anställning eller sålunda i stort sett sådana veterinärer, vilka vanligen ifrågakomma till förordnanden såsom vikarier å läns- eller distriktveterinärtjänster.

I av medicinalstyrelsen för över- eller extra veterinärer utfärdade förordnanden angavs dels den tid förordnandet avsåg, dels ock den ersättning vederbörande ägde uppbära. Sagda förordnanden meddelades under tiden från sjukdomens utbrott sommaren 1938 intill den 14 november samma år av medicinalstyrelsens veterinärbyrå. Sedan Kungl. Maj:t den 11 november 1938 medgivit, att en befattningshavare med stationeringsort i Skåne såsom byråchef finge handlägga mul- och klövsjukeärenden samt — utan hinder av bestämmelserna i instruktionen för medicinalstyrelsen — utan föregående föredragning inför styrelsens chef besluta i förevarande ärenden, inrättades emellertid från och med den 15 november 1938 medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning i Malmö. Sistnämnda avdelning övertog jämväl ansvaret för förordnandet av de över- och extraveterinärer, som ytterligare erfordrades vid mul- och klövsjukebekämpandet över hela landet.

Överveterinär tillerkändes under tjänstgöring rese- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet samt ett arvode av 30 kronor för varje till förrättning använd dag.

Extra veterinär åter tillerkändes till en början arvode av 20 kronor för tjänstgöringsdag samt resekostnadsersättning för av tjänstgöringen betingade resor.

Ersättningen till extra veterinär utökades emellertid i januari 1939 till att omfatta även förrättningsarvode enligt den ovannämnda 13 § i veterinärtaxan.

I mars 1939 utökades den extra veterinär tillkommande ersättningen ytterligare genom föreskrift i vederbörande förordnanden att även traktamentsersättning skulle utgå.

Utan att de av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter, enligt vilka förevarande ersättningar bestämmas, undergått andra förändringar än den ovan berörda maximeringsföreskriften om »högst» 15, respektive »högst» 20 kronor, har medicinalstyrelsen alltså tillämpat icke mindre än tre olika typer av ersättningsföreskrifter. Den tveksamhet, som till följd härav uppstått hos länsstyrelserna angående tolkningen av de i medicinalstyrelsens förordnanden meddelade föreskrifterna, synes — såsom framgår av nedanstående fyra skrivelser från medicinalstyrelsen till länstsyrelsen i Malmöhus län och till medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning i Malmö — hava delats av medicinalstyrelsen själv.

Till Länsstyrelsen i Malmöhus län.

Till svar å Eder skrivelse den 10 innevarande december får Medicinalstyrelsen anföra, att styrelsen — i likhet med Eder uppfattning — anser, att överveterinär vid mul- och klövsjukans bekämpande skall uppbära sitt arvode av 30 kronor endast för förrättningsdag, men extra veterinär åtnjuta sitt arvode av 20 kronor under hela den tid, för vilken hans förordnande gäller.

Något arvode enligt 13 § 1 mom. första stycket i veterinärtaxan tillkommer ingendera, då ju båda äro tillgodosedda med arvoden för av dem fullgjorda förrättningar.

Beträffande såväl överveterinär som extra veterinär gäller att de ej äga under tjänstgöringstiden uppbära dag- eller nattraktamente, men att de därunder skola åtnjuta resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente.

Stockholm den 13 december 1938.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

Till Länsstyrelsen i Malmöhus län.

På förekommen anledning får Medicinalstyrelsen härigenom framhålla, att styrelsen, med ändring av vad styrelsen uttalat i sista stycket av sin skrivelse den 13 innevarande december, angående avlöningsförmånerna för överveterinär och extra veterinär vid smittsam kreaturssjukdom (mul- och klövsjuka), anser, att överveterinär men ej extra veterinär äger under tjänstgöringstiden uppbära dag- och nattraktamente, men att båda därunder skola åtnjuta resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente. Stockholm den 16 december 1938.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

Till Medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning, Malmö.

Medicinalstyrelsen får med ändring av vad styrelsen i ämnet anfört i skrivelser till länsstyrelsen i Malmöhus län den 13 och den 16 december 1938 härmed meddela, att styrelsen anser bestämmelserna om ersättning till tjänstgörande veterinär vid smittsam husdjurssjukdom (mul- och klövsjuka) böra tydas på följande sätt.

Till överveterinär och extra veterinär må, förutom fastställda dagarvoden — till överveterinär för förrättningsdag, och till extra veterinär för varje dag under förordnandet — utgå ersättning enligt veterinärtaxan 13 § för förrättningar enligt kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar.

Enligt bestämmelserna i denna § äger således ovannämnda veterinärer erhålla arvode av åtta kronor för första förrättningen under ett dygn och med fyra kronor för varje följande förrättning under samma dygn ävensom resekostnadsersättning för förrättningsresor.

— —

Stockholm den 4 januari 1939.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

Till Medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning, Malmö.

I skrivelse till Eder den 4 januari 1939 har Medicinalstyrelsen uttalat sin uppfattning rörande utbetalandet av ersättning till för bekämpandet av mul- och klövsjukan förordnade överveterinärer och extra veterinärer. Sådan ersättning bör enligt Medicinalstyrelsens förmenande utgå jämlikt föreskrift i 13 § veterinärtaxan den 8 december 1933.

Har *en* förrättningsresa krävt veterinärens bortovaro från bostaden under längre tid än sex timmar är veterinären självfallet berättigad att uppbära jämväl traktamentsersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet med den inskränkning som omförmäles i nämnda 13 § 1 mom. tredje stycket; vilket härigenom meddelas Eder till besvarande av till undertecknad — — — den 2 februari 1939 ställd skrivelse i ärendet. Stockholm den 6 februari 1939.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

Att ovissheten om de av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifternas rätta innebörd alltjämt kvarstår inom medicinalstyrelsen synes framgå av nedanstående till kammarrätten avgivna utlåtande.

Utlåtande.

Extra veterinär för mul- och klövsjukans bekämpande förordnades av Medicinalstyrelsen jämlikt Kungl. brevet den 26 januari 1934 angående föreskrifter rörande ersättning vid uppehållande av läns- och distriktsveterinärbefattningar m. m. punkt 4) till fortsatt tjänstgöring å ställe, där sjukdomen utbrutit, med ett dagarvode av 20, eller under viss förutsättning 15 kronor under hela tjänstgöringstiden.

Har extra veterinären tillagts tjänstgöring å två eller flera gårdar, såsom förhållandena tvungo till under 1938—39 års epizooti, tillerkändes han dessutom med stöd av 13 § veterinärtaxan den 8 december 1933 (nr 630) reseersättning enligt allmänna resereglementet, varemot traktamentsersättning ej ansågs böra utgå. Däremot skulle traktamentsersättning utgå till överveterinär, vars dagarvode endast utgick per förrättningsdag (medicinalstyrelsens beslut den 16 december 1938).

Till följd av framställningar från medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning i Malmö fann sig medicinalstyrelsen föranlåten att medgiva såväl överveterinär som extra veterinär förutom i Kungl. brevet den 26 januari 1934 fastställda dagarvoden, förrättningsarvode enligt 13 § veterinärtaxan (medicinalstyrelsens beslut den 4 januari 1939).

Sistnämnda beslut av medicinalstyrelsen, rörande vars tillkomst styrelsen saknar varje kännedom om någon »korrigering från vederbörande departement av en felaktig uppfattning hos medicinalstyrelsen», innehåller fortfarande icke något medgivande till erhållande av traktamentsersättning åt extra veterinär.

Uttalandet i medicinalstyrelsens skrivelse till mul- och klövsjukeavdelningen den 6 februari 1939 är ej att fatta som något *beslut* av styrelsen, utan endast som en författningstolkning »enligt medicinalstyrelsens förmenande». Däri åsyftas ock närmast överveterinär. Denne ägde placera extra veterinärerna så att resekostnaderna sålunda även resetiden bleve de lägst respektive kortast möjliga.

Anses medicinalstyrelsen rörande ersättningen till extra veterinärer hava gjort något avsteg från bestämmelserna i 13 § veterinärtaxan av den 8 december 1933, torde få erinras om föreskriften i ovannämnda kungl. brev den 26 januari 1934 genom vilket samtliga dessförinnan gällande bestämmelser i ämnet upphävas. Stockholm den 8 november 1939.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

Till närmare belysande av de olika ersättningsprinciper, som medicinalstyrelsen tillämpat vid förordnandet av över- och extra veterinärer vid mul- och klövsjukebekämpandet vilja revisorerna anföra följande exempel.

En veterinär A. förordnades den 8 november 1938 såsom extra veterinär under tiden den $^{10}/_{11}$ 1938—$^{31}/_{1}$ 1939 samt tillerkändes för denna tid dagarvode samt resekostnadsersättning. Den 30 januari 1939 utfärdades för A. nytt förordnande, vilket fullgjordes den $^{1}/_{2}$—$^{19}/_{2}$, den $^{14}/_{3}$—$^{17}/_{3}$ och den $^{7}/_{4}$—$^{7}/_{6}$ 1939. Enligt sagda förordnande skulle förutom dagarvode och resekostnadsersättning jämväl förrättningsarvoden utgå. Den 9 juni 1939 ändrades sistnämnda förordnande därhän, att även traktamentsersättning finge utgå

under tiden från och med den 13 april 1939. Ehuru A. under samtliga förordnanden haft att fullgöra samma tjänstgöring, har således ersättningen utgått efter tre olika system.

För legitimerade veterinären B. utfärdades den 17 november 1938 förordnande att från och med den 9 november 1938 tjänstgöra såsom extra veterinär. B. skulle därvid åtnjuta dagarvode av 20 kronor samt resekostnadsersättning vid förrättningsresor. Sedan vederbörande länsstyrelse vägrat utbetala dagarvode och ersättningar för tiden den 9—16 november 1938, emedan enligt länsstyrelsens åsikt förordnandet icke kunde avse tiden före dagen för dess utfärdande eller den 17 november 1938, utställde medicinalstyrelsen den 28 februari 1939 nytt förordnande för B. omfattande tiden den 9—16 november 1938. Härvid tillerkändes B. jämväl traktamentsersättning och kom därigenom att uppbära högre ersättning för utförda förrättningar under den tidigare tjänstgöringsperioden än under den senare, vartill kommer att hans ersättning beräknades enligt förmånligare grunder än ersättningen till övriga under den tidigare perioden tjänstgörande extra veterinärer.

En distriktsveterinär C. utsågs till överveterinär inom ett visst härad av Malmöhus län från och med den 1 september 1938. Genom medicinalstyrelsens beslut den 22 november 1938 förordnades samma veterinär att såsom överveterinär tjänstgöra å styrelsens avdelning för mul- och klövsjukans bekämpande i Malmö med skyldighet för honom att verkställa de inspektionsresor, vartill han kunde beordras. Tjänstgöringsområde för sistnämnda tjänstgöring har icke angivits. Det föregående överveterinärförordnandet upphävdes icke, ej heller erhöll vederbörande tjänstledighet från sin distriktsveterinärtjänst. I viss utsträckning har sagde veterinär företagit förrättningar under en och samma dag dels såsom distriktsveterinär, dels såsom överveterinär inom häradet, dels ock såsom överveterinär vid medicinalstyrelsens avdelning i Malmö. Då tjänsteförrättningar företagits i samband med resor mellan bostadsorten och Malmö — ett avstånd av ungefär 4 mil — eller mellan Malmö och bostadsorten har sålunda reseersättning kunnat i strid med 16 § allmänna resereglementet uppbäras för resor till och från stationeringsorten Malmö.

Vid granskning av de utbetalade ersättningarna till överveterinärer och extra veterinärer inom Malmöhus, Hallands och Kristianstads län har framgått, att de två förstnämnda länsstyrelserna tillämpat snävare principer än länsstyrelsen i Kristianstads län ifråga om traktamentsersättningen. I de förra länen har på grund av föreskrifterna i 13 § veterinärtaxan traktamentsersättning icke ansetts böra utgå, försåvitt under dygnet icke utförts *en* förrättningsresa, som tagit minst sju timmar i anspråk. I det senare länet har emellertid traktamente utbetalats, därest sammanlagda tiden för samtliga förrättningsresor under dygnet överstigit sex timmar. Medicinalstyrelsen har, såsom framgår av ovanstående skrivelse till länsstyrelsen i Malmöhus län den 6 februari 1939, biträtt sagda länsstyrelses uppfattning. De av länsstyrelsen i Kristianstads län verkställda utbetalningarna av traktamentsersättning hava blivit föremål för anmärkning från riksräkenskapsverkets sida

De belopp, som inom Malmöhus, Kristianstads och Hallands län utbetalats till veterintärer för mul- och klövsjukeförrättningar under epizootien 1938—1939 framgå av nedanstående tablå.

Län	Resekostnader	Traktamentsersättning	Förrättningsarvode	Dagarvode	Summa
Malmöhus län	111,106: 82	5,838: —	167,641: 60	86,531: —	371.117: 42
Kristianstads län	47,683: 71	4,806: —	55,476: —	30,021: —	137,986: 71
Hallands län	15,016: 27	398: —	9,440: —	12,071: —	36,925: 27
Summa	**173,806**: 80	**11,042**: —	**232,557**: 60	**128,623**: —	**546,029**: 40

En undersökning av de utbetalda ersättningarna har visat, att i ett flertal fall veterinärer vid mul- och klövsjukebekämpandet uppnått synnerligen höga inkomster. Sålunda har en överveterinär, tillika distriktsveterinär, inom Malmöhus län under en tjänstgöringsperiod om 303 dagar i ersättning för mul- och klövsjukeförrättningar uppburit 20,977 kronor 40 öre, varav 7,577 kronor 40 öre resekostnadsersättning, samt en överveterinär, likaledes distriktsveterinär, under 344 dagars tjänstgöring 18,825 kronor 10 öre, varav 4,915 kronor 10 öre resekostnadsersättning. Det torde böra framhållas, att i samtliga fall, då distriktsveterinär förordnats till överveterinär, vederbörande icke åtnjutit tjänstledighet från distriktsveterinärtjänsten, varför ersättningarna för mul- och klövsjukearbetet utgått samtidigt med och utöver vederbörandes vanliga lön ävensom hans praktikinkomst.

Även för extra veterinärer synas inkomsterna i många fall hava uppgått till uppenbart oskäliga belopp. Sålunda hava tre extra veterinärer, vilka tjänstgjort 35, 44 och 40 dagar, uppburit respektive 2,350, 3,965 och 3,415 kronor. En assistentveterinär har under ett förordnande om 9 dagar uppburit över 1,000 kronor.

Revisorernas uttalande. Revisorerna kunna icke undgå att finna medicinalstyrelsens sätt att handlägga ärenden angående ersättningar åt de veterinärer, vilka tjänstgjort vid ifrågavarande mul- och klövsjukeepizooti, synnerligen anmärkningsvärt. Det torde icke råda någon tvekan om, att de utbetalda ersättningarna i många fall framstå såsom uppenbart oskäliga. Härtill kommer att ersättningarna icke bestämts enligt enhetlig grund utan efter principer, som gång efter annan förändrats. På förfrågningar från de utbetalande myndigheterna angående innebörden av medicinalstyrelsens ersättningsbeslut har styrelsen icke lämnat klara och entydiga svar, vilket medfört, att även vid utbetalandet helt olika ersättningsgrunder kommit att tillämpas. Då de anförda omständigheterna föranlett icke blott slöseri med statens medel utan även orättvisa gentemot de olika i mul- och klövsjukebekämpandet sysselsatta veterinärerna inbördes, synes det revisorerna ofrånkomligt, att åtgärder vidtagas för åstadkommande för framtiden av en bättre ordning på förevarande område.

§ 55.

Vissa kostnader vid mul- och klövsjukans bekämpande.

Sedan mul- och klövsjukan under hösten 1938 erhållit ökad spridning inom Skåne och Halland, erhöll medicinalstyrelsen den 11 november 1938 Kungl. Maj:ts bemyndigande att dels meddela chefen för styrelsens veterinärbyrå befrielse från handläggandet av övriga ärenden under den tid han med stationeringsort i Skåne handlade ärenden rörande bekämpandet av epizootien, dels ock medgiva annan befattningshavare, som av styrelsen därtill förordnades, att med stationeringsort i Skåne såsom byråchef handlägga mul- och klövsjukeärenden samt utan föredragning inför styrelsens chef besluta i sådana ärenden. Därjämte medgav Kungl. Maj:t, att ersättning till högst åtta personer, som av medicinalstyrelsen tillkallats att biträda styrelsen vid behandlingen av mul- och klövsjukefrågor, finge utgå enligt kommittékungörelsen. På grund härav organiserades i Malmö från den 15 november 1938 medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning samt en rådgivande nämnd om fyra ordinarie, varav en verkställande, och fyra extra ledamöter. Till tjänstgöring å mul- och klövsjukeavdelningen förordnades en byråchef, en sekreterare, en kansliskrivare samt tillfällig skriv- och vaktpersonal.

Såsom amanuens vid mul- och klövsjukeavdelningen i Malmö under tiden den 15—29 november 1938 samt såsom sekreterare från och med den 30 november 1938 intill tidpunkten för avdelningens upphörande den 11 juli 1939 tjänstgjorde tillfälliga tjänstemannen B. Enligt beslut av medicinalstyrelsen den 13 december 1938 tillerkändes B. från och med den 30 november 1938 avlöning såsom extra tjänsteman i 24 lönegraden jämte tjänstgöringstraktamente. Lönen beräknades efter för Stockholm gällande dyrortsgrupp.

Till ledamöterna i den rådgivande nämnden för mul- och klövsjukeärenden skulle, enligt vad som ovan angivits, utgå ersättning jämlikt kommittékungörelsen eller sålunda rese- och traktamentsersättning vid resor till och från sammanträdesorten samt dagarvode, vilket för de ledamöter, som icke voro bosatta eller stationerade i Malmö, utgjorde 18 kronor. I en till medicinalstyrelsen i Stockholm ingiven rese- och arvodesräkning debiterade emellertid nämndens verkställande ledamot arvode med 30 kronor för dag. På begäran av medicinalstyrelsen i Stockholm tillerkände mul- och klövsjukeavdelningen i Malmö nämnde ledamot, ehuru ersättningen redan av Kungl. Maj:t bestämts, genom beslut den 9 januari 1939 ett dagarvode om 30 kronor. Medicinalstyrelsen fann sig emellertid icke kunna utanordna högre ersättning än 18 kronor för dag.

Från Elektrolux Svenska försäljnings A/B inköpte medicinalstyrelsen 36 dammsugare för en kostnad av 5,556 kronor 60 öre eller 154 kronor 35 öre per styck. Vid inköpet erhölls 30 procent rabatt och 2 procent kassarabatt å katalogpriset. Ifrågavarande dammsugare voro avsedda att användas vid den desinfektion av resande från Danmark, som under tiden den 14 novem-

ber—den 6 december 1938 ägde rum i Malmö, Landskrona och Hälsingborg för att förhindra mul- och klövsjukans spridning genom att smittan överfördes med de resande.

Sedan ifrågavarande desinfektionsåtgärder upphört, försåldes dammsugarna av medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning i Malmö till ett pris av 100 kronor för styck, varvid 16 dammsugare inköptes av Föreningen Skånska Andelsslakterier i Malmö och 5 dammsugare inköptes av Hallands Slaktboskapsförening i Halmstad. Verkställande direktörerna för nämnda slakteriföreningar hava båda tillika — den förre såsom extra och den senare såsom verkställande ledamot — tillhört den ovannämnda rådgivande nämnden. Inköp och försäljning av ifrågavarande dammsugare har enligt vad revisorerna under hand inhämtat ombesörjts närmast av nämnde verkställande ledamot. Enligt likaledes under hand lämnad uppgift skulle åtskilliga av dammsugarna icke hava kommit till användning utan försålts i obrutet skick. Likvid för dammsugarna till Elektrolux Svenska försäljnings A/B erlades av medicinalstyrelsen i Stockholm den 24 januari 1939, under det likvid för desamma vid försäljningen inflöt till medicinalstyrelsen från Skånska Andelsslakterier den 21 december 1938, från Hallands Slaktboskapsförening den 8 februari 1939 samt för återstående 15 dammsugare den 1 februari 1939. De till Skånska Andelsslakterier försålda dammsugarna hava således avyttrats av mul- och klövsjukeavdelningen i Malmö, innan likvid för desamma erlagts av medicinalstyrelsen.

Enligt epizootilagen skall djurägare erhålla ersättning av statsmedel för djur, som nedslaktats till följd av lagens bestämmelser. Värdering av djur skall, innan nedslaktning sker, jämlikt de närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar verkställas av vederbörande tjänsteveterinär eller av länsstyrelsen förordnad veterinär jämte en värderingsman eller — ifråga om större besättningar — två värderingsmän.

En granskning av utbetalade ersättningar för under epizootien åren 1938—1939 nedslaktade djur ger vid handen, att i de flesta fall läns- eller överveterinär ingått i sagda nämnder. Beträffande ersättningsbeloppen hava revisorerna iakttagit, att desamma dels i genomsnitt varit högre inom de sydliga än inom de nordliga av mul- och klövsjukan berörda länen, dels ock varierat inom länen, beroende på vilken överveterinär som verkställt värderingen. Såvitt revisorerna kunnat finna hava de utbetalda ersättningarna i åtskilliga fall legat betydligt över de normala saluvärdena vid ifrågavarande tid. Vissa normer för värdering synas under nu ifrågavarande epizooti hava givits av medicinalstyrelsen, i det exempelvis stambokföring och avelsvärde, mjölksiffror och smörfett, förekomst av tuberkulos och näringstillstånd finnas angivna i blanketterna till värderingsinstrument.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna, som i annat sammanhang i sin berättelse redogjort för vissa iakttagelser angående till veterinärer i mul- och klövsjukebekämpandet utbetalda ersättningar, hava ansett sig icke kunna underlåta att något beröra även de här ovan skildrade iakttagelserna.

Vad först angår avlöningsförmånerna för den vid mul- och klövsjukeavdelningen i Malmö förordnade sekreteraren är att märka, att denne vid förordnandets början icke varit antagen till extra tjänsteman i medicinalstyrelsen. Då stationeringsorten för tillfälligt anställd personal, vartill den tillförordnade sekreteraren i löneteknisk mening är att hänföra, sammanfaller med tjänstgöringsorten, följer därav, att lönen bort beräknas efter den för Malmö fastställda dyrortsgruppen samt att tjänstgöringstraktamente ej författningsenligt kunnat utgå. Anmärkning mot utbetalningarna torde komma att framställas av riksräkenskapsverket.

Vidkommande beslutet om dagarvode till verkställande ledamoten i den rådgivande nämnden hava revisorerna, ehuru felaktig utbetalning förhindrats genom ingripanden från medicinalstyrelsens kameralbyrå, ansett sig böra omnämna, att mul- och klövsjukeavdelningen i Malmö funnit sig oförhindrad att förordna om högre ersättning än Kungl. Maj:t uttryckligen föreskrivit.

Den korta tid, som torde hava stått till buds för inköpet av dammsugarna för desinfektion av resande från Danmark, synes i viss mån kunna förklara, att de inköpts till större antal än som sedermera visat sig erforderligt. Däremot synes det sätt, på vilket försäljningen av dammsugarna ägt rum, ur flera synpunkter ganska märkligt.

Vad slutligen angår värderingen av djur, vilka nedslaktats, torde de av revisorerna gjorda iakttagelserna ådagalägga nödvändigheten av att de å medicinalstyrelsens blankett till värderingsinstrument lämnade anvisningarna givas formen av uttryckliga föreskrifter, varigenom så vitt möjligt skapas garantier för att såväl djurägarens rätt som statens intressen behörigen tillgodoses.

§ 56.

Understöd från anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område.

Den 11 december 1936 fann Kungl. Maj:t gott att såsom understöd för tillverkning och försäljning av trugor (snöskor för hästar) tilldela Robert Svanström, Gäddede, ett belopp av högst 10,000 kronor, under villkor, att sökanden till statskontoret avlämnade förbindelse att återbära understödet jämte $4^1/_2$ procent ränta därå, om och i den mån Kungl. Maj:t framdeles kunde komma att föreskriva detta, samt att sökanden årligen till jordbruksdepartementet och kommerskollegium inkom med en redogörelse rörande det ekonomiska utfallet av tillverkningen ävensom till kommerskollegium avlämnade redovisning för användningen av understödet. Såsom förutsättning för understödets utbetalande föreskrevs därjämte att Svanström styrkte, att lämplig verkstadslokal anskaffats och att i ansökningshandlingarna omnämnda maskiner och verktyg inköpts samt maskinerna inmonterats i verkstadslokalen.

Sedan Robert Svanström den 15 januari 1937 å sin son Lars Olov Svanström överlåtit hela sin rätt att i Sverige söka patent på av honom gjord uppfinning, avseende truga eller snösko för hästar, så att övertagaren finge med full äganderätt innehava därå beviljat patent, samt den 29 april 1937 patent (nr 89600) meddelats å uppfinningen för Robert Svanström, har i nådigt brev

den 21 maj 1937 medgivits, att det Robert Svanström beviljade understödet i stället finge avse Lars Olov Svanström, att till denne utanordnas under iakttagande av de i beslutet den 11 december 1936 meddelade villkor och bestämmelser samt under villkor i övrigt, att, därest vid tillverkningen av ifrågavarande trugor använd lokal förhyrdes, hyresrätten till lokalen skulle innehavas för tiden intill den 1 maj 1940.

Hos Kungl. Maj:t hade Lars Olov Svanström i en den 9 oktober 1937 dagtecknad skrift, med förmälan att han såge sig ur stånd att anskaffa erforderligt startkapital, anhållit att för inköp av materialier för tillverkning av trugorna och till avlöningar under första tiden måtte tilldelas honom ett statsunderstöd av 10,000 kronor eller, om betänkligheter skulle möta mot beviljande av så stort belopp, åtminstone 5,000 kronor.

Den 19 november 1937 tilldelade Kungl. Maj:t Lars Olov Svanström ett belopp av högst 4,500 kronor för inköp av materialier för tillverkning av ifrågavarande trugor, under villkor att sökanden till statskontoret avlämnade förbindelse att återbära understödet jämte $4^1/_2$ procent ränta därå, och i den mån Kungl. Maj:t framdeles kunde komma att föreskriva detta. Kungl. Maj:t anbefallde statskontoret att under iakttagande av ovannämnda villkor samt under beprövande att medlen komme till användning för avsett ändamål utanordna 4,500 kronor.

Ifrågakommande belopp hava till vederbörande utbetalats från det å rikstaten för budgetåret 1934/35 bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för förlag till statsverket» anvisade reservationsanslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m., nämligen den 7 september 1937 10,000 kronor till Lars Olov Svanström mot en den 1 maj 1937 dagtecknad skuldförbindelse och den 17 februari 1938 4,500 kronor likaledes för Lars Olov Svanströms räkning mot en den 17 december 1937 dagtecknad skuldförbindelse.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 oktober 1938 anhöll en broder till ovannämnde Lars Olov Svanström vid namn Gunnar Svanström att i förberörda Kungl. Maj:ts beslut den 11 december 1936, den 21 maj 1937 och den 19 november 1937 beviljade statsunderstöd måtte få överlåtas på honom samt meddelade, att Lars Olov Svanströms rätt dels i patentet nr 343/36, dels ock i tilläggspatent nr 1333/36 avseende tillverkning av trugor överlåtits på honom.

I beslut den 12 januari 1939 medgav Kungl. Maj:t, att ovanberörda den 11 december 1936 och den 19 november 1937 beviljade statsunderstöd å tillhopa högst 14,500 kronor fick avse ovannämnde Gunnar Svanström under ovan meddelade villkor samt under villkor i övrigt, att Gunnar Svanström till statskontoret avlämnade av statskontoret godkända skuldförbindelser för understöden samt visade, att han blivit hos patent- och registreringsverket antecknad såsom innehavare av förutnämnda patent. I samband härmed anbefallde Kungl. Maj:t kommerskollegium att före utgången av år 1939 till Kungl. Maj:t inkomma med anmälan huruvida och i vilken utsträckning återbetalningsskyldighet för ifrågavarande understöd borde åläggas Gunnar Svanström.

Revisorerna, som funnit det vara av intresse att få klarlagt i vilken omfattning trugtillverkningen för närvarande bedrives, hava vid verkställd utredning inhämtat bland annat följande.

Tillverkningen har tidigare i huvudsak handhafts av Gunnar Svanström, medan den ekonomiska delen av rörelsen samt handhavandet av influtna medel hela tiden ombesörjts av Robert Svanström. Under den tid, då tillverkningen pågått, hava två till tre personer varit sysselsatta därmed. I slutet av mars månad innevarande år upphörde emellertid rörelsen. I fabrikslokalerna, som städse hållits i mönstergillt skick, finnas numera vissa maskiner, vilka genom lösöreköpskontrakt den 9 september 1937 försålts till leverantören, en stockholmsfirma. Vidare finnes i fabriken en hel uppsats verktyg av olika typer ävensom några mindre maskiner och omkring 1,000 färdigsmidda järnringar till trugor. Slutligen förvaras i fabriken sju färdiga truggångar, värderade till 30 kronor stycket. Järnringarna kunna ej för närvarande färdigställas, enär erforderliga remmar och kedjor ej finnas i lager. Huruvida ett upptagande av driften kan komma att framdeles ske kan icke för närvarande avgöras, enär detta förutsätter anskaffande av ytterligare rörelsekapital.

Revisorerna hava velat meddela riksdagen sina sålunda gjorda iakttagelser. Revisorernas uttalande.

ELFTE HUVUDTITELN.

Pensionsväsendet.

§ 57.

Å äldre stat kvarstående auditör vid flottans station i Karlskrona.

Under avlöningsstaten för civil personal vid krigsrätterna finnes uppförd en anslagspost till avlöning till å äldre stat kvarstående auditör, i vilken anslagspost beräknats följande utgiftssummor:

a) Lön	kronor	3,000
b) Ålderstillägg, förslagsvis	»	1,000
c) Tjänstgöringspenningar	»	1,000
d) Vikariatsersättning, förslagsvis	»	100
Summa	kronor	5,100.

Dessutom ingår i nämnda stat en anslagspost å 900 kronor, utgörande tillfällig löneförbättring till ifrågavarande auditör, av vilket belopp 600 kronor skola anses såsom lön och 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Enligt kungl. brev den 31 mars och den 22 juni 1939 skall dyrtidstillägg jämlikt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) fortfarande utgå till nyssnämnda auditör.

Nu angivna löneförmåner uppbäres av auditören vid flottans station i Karlskrona, M., vilken, född den 19 april 1871, den 26 mars 1904 utnämndes till advokatfiskal vid nämnda station samt den 26 april 1905 till innehavande befattning. Intill utgången av år 1915 åtnjöt M. sina avlöningsförmåner från anslag till flottans marinintendenturkår, varmed följde pensionsrätt och skyldighet att erlägga pensionsavgift enligt reglementet för flottans pensionskassa den 17 november 1899 (nr 92). M. blev från och med den 1 april 1904 delägare i nämnda kassa.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition till 1915 års riksdag (statsverksprop., II huvudtiteln, punkt 16) föreslagit, att med fullmakt försedd auditör å äldre stat skulle, såvida han icke före den 1 oktober 1915 anmälde, att han ville övergå till den då föreslagna nya lönestaten för den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna och underkasta sig därvid fästade villkor och bestämmelser, bibehållas vid avlöningen å den äldre staten ävensom vid honom förut tillkommande rätt till pension, uppförde riksdagen (skrivelse nr 2, punkt 16 och nr 43), som lämnade Kungl. Maj:ts förslag utan erinran, från och med år 1916 ifrågavarande auditörstjänst på övergångsstat å anslag under II huvudtiteln. Någon anmälan om övergång till den nya lönestaten har icke gjorts av M.

Enligt vad som framgår av direktionens över flottans pensionskassa protokoll den 21 december 1915 har direktionen, vid det förhållandet att M. från och med år 1916 års ingång överflyttats från stat till flottan till en nyupprättad stat under II huvudtiteln, jämlikt § 2 mom. 1 av pensionskassans ovannämnda reglemente, icke funnit honom berättigad att utan Kungl. Maj:ts medgivande kvarstå såsom delägare i kassan från och med den 1 januari 1916. M. har efter nämnda tidpunkt icke erlagt vare sig tjänste- eller familjepensionsavgifter. Beträffande de av honom tidigare erlagda familjepensionsavgifterna utbetalades till honom under år 1920 ett belopp motsvarande matematiska värdet av till pensionskassan erlagda dylika avgifter.

Enligt vad revisorerna inhämtat har numera inom riksräkenskapsverket framställts anmärkning mot att pensionsavgifter icke erlagts.

Förhållandena i förevarande fall synas revisorerna högst märkliga. Såsom ovan framhållits skulle auditör å äldre stat, vilken icke önskade övergå till den nya lönestaten, bibehållas vid avlöningen å förstnämnda stat ävensom vid honom förut tillkommande rätt till pension. Den omständigheten att M. tillkommande löneförmåner enligt riksdagens beslut överflyttats från flottans stat till övergångsstat under riksstatens II huvudtitel bör enligt revisorernas mening icke såsom skett hava utgjort skäl för hans uteslutande från delägarskap i flottans pensionskassa. Han hade alltjämt bort där kvarstå med skyldighet för honom att vara underkastad bestämmelserna i nämnda kassas reglemente, i avseende å erläggande av pensionsavgifter m. m., men med rätt för honom att vid fyllda 65 år och efter en tjänstetid av 35 år komma i åtnjutande av pension och fyllnadspension. Revisorerna hava icke kunnat undgå att fästa sig vid, att länsstyrelsen i Blekinge län, som efter M:s överflyttning till övergångsstat haft att utbetala honom tillkommande löneförmåner, icke under den långa tid det här är fråga om observerat, att pensionsavgifter icke blivit av honom i egenskap av ordinarie befattningshavare erlagda. Utan att taga ställning till frågan om den pensionsrätt, som numera kan tillkomma M., och därmed sammanhängande spörsmål vilja revisorerna emellertid framhålla, att M. nu uppnått en levnadsålder av 68 år och sålunda, därest han alltjämt kvarstått såsom delägare i flottans pensionskassa varit skyldig att avgå med pension enligt nämnda kassas reglemente.

Revisorernas uttalande.

Å vad sålunda förekommit hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet, i avsikt att vinna rättelse uti ifrågavarande fall.

§ 58.

I § 18 reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt, vilket reglemente intill den 1 juli 1938 var tillämpligt å i anstalten delaktiga lärare vid folk- och småskolor, föreskrevs skyldighet för befattningshavare att avgå, när han uppnått den levnadsålder (pensionsålder), som stadgades i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna. Jämlikt stadgande i § 46 samma reglemente var pensionsåldern för dylik lärarperso-

Medgivande för lärare vid folk- och småskolor att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder.

nal 60 år. I ovannämnda § 18 föreskrevs därjämte, att befattningshavare, som uppnått pensionsålder, kunde av huvudmannen tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövades kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år. Dylikt tillstånd att kvarstå i befattningen kunde enligt § 50 av huvudmannen beviljas nu ifrågavarande personal endast under förutsättning, att det tillstyrkts av vederbörande folkskolinspektör.

Genom beslut av 1937 års riksdag genomfördes löneregler för lärare vid folk- och småskolor. Med anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t den 30 september 1937 avlöningsreglemente (nr 868) för nämnda personal, vilket reglemente skulle lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1938. I kungörelsen den 4 januari 1938 (nr 5) förordnade Kungl. Maj:t sedermera, att för den, å vilken nyssnämnda avlöningsreglemente vore tillämpligt och som åtnjöte pensionsrätt enligt reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt, intill den 1 juli 1938 vissa i kungörelsen närmare angivna bestämmelser skulle lända till efterrättelse i stället för vad däremot vore stridande i berörda pensionsreglemente. Dessa provisoriska bestämmelser innebure, för lärare vid folk- och småskolor, bland annat, att i anslutning till det nya avlöningsreglementet högre tjänstepensionsunderlag samt tjänste- och familjepensionsavgifter skulle tillämpas. Omförmälda kungörelse den 4 januari 1938 (nr 5) ersattes sedermera av reglementet den 17 juni 1938 (nr 423) angående tjänstepension för lärare vid folk- och småskolor m. fl. (tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.), som trädde i kraft den 1 juli 1938.

I kungörelsen den 26 november 1937 (nr 901) med vissa bestämmelser i anledning av ny löneregler från och med den 1 januari 1938 för lärare vid folk- och småskolor föreskrives, att lärare, å vilken avlöningsreglementet från och med sistnämnda tidpunkt skall äga tillämpning och som omedelbart före samma dag innehar befattning såsom ordinarie folk- eller småskollärare eller i 4 § avlöningsreglementet omnämnd annan befattning, äger vid ingången av januari 1938 uppbära ett belopp, motsvarande de kontanta löneförmåner — såväl enligt statliga bestämmelser utgående avlöning samt provisorisk avlöningsförbättring, hyresersättning, ersättning för bränsle och gottgörelse för övertidsläsning som i förekommande fall kommunala lönetillägg — läraren skulle hava att i förskott uppbära för januari 1938, om dittillsvarande statliga och kommunala avlöningsbestämmelser då fortfarande vore för honom gällande. I nämnda belopp må dock gottgörelse för övertidsläsning icke inräknas med högre belopp än det som skulle hava utgått enligt för läsåret 1936/37 tillämpade grunder och med hänsyn till den årliga lästid, som då varit gällande för ifrågavarande skola.

Vid sin granskning hava revisorerna uppmärksammat att i flera fall lärare vid folk- och småskolor, som under år 1937 uppnått föreskriven pensionsålder, medgivits rätt att kvarstå intill utgången av januari månad 1938 och därigenom kommit att övergå på det nya avlöningsreglementet, i samband varmed de erhållit övergångsavlöning samt fått de nya fördelaktigare pen-

sionsbestämmelserna på sig tillämpade. Det torde därvid särskilt böra framhållas, att med hänsyn till tidpunkten för vårterminens början obetydlig eller i vissa fall ingen tjänstgöringsskyldighet ålegat dem efter ingången av år 1938. Så har exempelvis varit förhållandet i nedanstående fall.

Inspektionsområde	Befattningshavare	Född	Terminen började
Södermanlands västra	1 folkskollärare	2/3 1877	14/2 1938
	1 folkskollärarinna	30/9 1877	14/1 1938
Nordsmålands västra	1 d:o	1/5 1877	22/1 1938
	1 småskollärarinna	9/7 1877	15/2 1938
	1 d:o	18/7 1877	15/2 1938
	1 folkskollärarinna	5/4 1877	10/1 1938
	1 folkskollärare	10/9 1877	10/1 1938 [1]
	1 d:o	6/11 1877	10/1 1938 [1]
Närkes	1 d:o	10/12 1877	14/2 1938
Hälsinglands södra	1 bitr. folkskollärarinna	4/9 1877	25/1 1938

Enligt vad revisorerna inhämtat har riksräkenskapsverket, som jämväl uppmärksammat förenämnda fall, ansett sig författningsenligt icke kunna framställa anmärkning mot att, på sätt som skett, anstånd med avsked beviljats ifrågavarande lärare. I av riksräkenskapsverket infordrad förklaring har i ett fall vederbörande skolrådsordförande anfört följande.

Folkskoleinspektören kom själv till sammanträdet med skolrådet samt framställde personligen yrkandet att lärarinnan T. P. skulle få kvarstå i tjänst till den 1 februari 1938.

Skolrådet blev något överraskat men hade ingen anledning tvivla på att förslaget var lagligt. Skolrådet, som förstod meningen med inspektörens yrkande, nämligen att den väl meriterade trotjänarinnan skulle få bli med om den förbättrade pension, som skulle börja med 1938, biföll därför hans yrkande.

Sedan lärarinnan K. H. fått kännedom om detta, begärde hon på samma grund av sitt skolråd samma medgivande, som bifölls.

Skolråden äro i detta fall *fullkomligt oskyldiga.* De skulle aldrig kommit fram med detta om ej inspektören yrkat härpå. Skolråden äro numera intet annat än lydiga redskap åt inspektören. Varje beslut som rådet försökt fatta mot honom har blivit om intet.

Om länsstyrelsen vill kräva tillbaka lönerna för den omtvistade månaden så bör kravet ställas på inspektören eller hans huvudman staten.

Skolråden äro fullkomligt oskyldiga. Att avslå inspektörens yrkande skulle gjort dem brottsliga i lärarinnornas och allmänhetens ögon.

I ett annat fall har till riksräkenskapsverket ingivits nedanstående protokollsutdrag:

Utdrag ur protokoll vid sammanträde med H. folkskolestyrelse den 2 juli 1937.

— —

§ 13.

Folkskolläraren R. E., som inträder i pensionsåldern den 10 september, hade i skrivelse begärt att få kvarstå i sin befattning som lärare vid H.

[1] Tjänstledig för enskilda angelägenheter 10—31 januari 1938.

folkskola under nästkommande läsår eller, om folkskolstyrelsen så skulle anse lämpligare, till och med den dag under 1938, som erfordras för tjänstepensionering enligt de nya grunder, som väntas bli en följd av riksdagens beslut om ny lönereglering för folkskolans lärare.

Över denna ansökan förelåg yttrande från folkskolinspektören, som tillstyrkt densamma tills vidare »endast för tiden intill den 31 december 1937». Folkskolinspektören hade vidare uttalat som sin mening, att om berörda pensionsfråga ej dessförinnan skulle vara reglerad, borde föreliggande ansökan upptagas till förnyad behandling.

Undervisningsnämnden hade tillstyrkt, att ansökan skulle beviljas för tiden intill den 31 december 1937, och detta blev folkskolstyrelsens beslut.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde med H. folkskolestyrelse den 11 november 1937.

— —

§ 2.

Folkskollärarna R. E. och K. S. hade inkommit med förnyade framställningar att få kvarstå i tjänsten inpå nästa år.

Undervisningsnämnden hade tillstyrkt, att herrar E. och S. skulle få kvarstå t. o. m. den 31 januari 1938, och detta blev folkskolstyrelsens enhälliga beslut.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja icke förneka, att det i vissa fall kan vara till fördel för det allmänna att låta en befattningshavare eller lärare kvarstå i tjänst någon tid efter uppnådd pensionsålder. Särskilt gäller detta, då avgången eljest skulle hava ägt rum under pågående läsår, vilket kunnat medföra olägenheter för undervisningen. Det torde emellertid icke vara förenligt vare sig med statens eller kommunens intressen att, såsom här skett, låta lärare kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder allenast i syfte att bereda dem fördelaktigare pensionsförmåner. Det framstår i förevarande fall så mycket anmärkningsvärdare som de lärare, varom här är fråga, efter ingången av år 1938 — såsom av de anförda exemplen tydligt framgår — icke alls eller endast i obetydlig omfattning uppehållit undervisningen vid vederbörande skola. Härtill kommer att staten i samtliga fall förorsakats en direkt merutgift till icke oväsentligt belopp genom att dessa lärare uppburit övergångsavlöning. Det har icke kunnat undgå att väcka revisorernas synnerliga uppmärksamhet att skolstyrelsernas beslut fattats efter tillstyrkan och i vissa fall, såsom handlingarna utvisa, på tillskyndan av vederbörande folkskolinspektörer, som det ålegat att tillvarataga det allmännas intressen på hithörande område.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna funnit vara av den anmärkningsvärda beskaffenhet, att de velat härå fästa riksdagens uppmärksamhet.

Statens affärsverksamhet.

§ 59.

Telegrafverkets besparingsreglemente.

I 1929 års allmänna resereglemente har i första paragrafen andra stycket stadgats, att, där resekostnads- och traktamentsersättning för vissa grupper av befattningshavare finnes böra utgå med lägre belopp än i reglementet sägs, Kungl. Maj:t äger förordna därom. Med anledning av nämnda stadgande hava för åtskilliga grupper av befattningshavare fastställts särskilda s. k. besparingsreglementen. Dessa reglementen avse i huvudsak en inskränkning av traktamentsersättning vid tjänsteförrättningar inom eget tjänstgöringsområde. Vidare har för vissa resor stadgats, att något traktamente icke skall utgå vid resor av kortare varaktighet. I detta avseende förefinnes dock en olikhet beträffande de reglementen, som fastställts inom allmänna civilförvaltningen (jämför efterföljande tabell) och vissa kommunikationsverk. Enligt inom allmänna civilförvaltningen gällande besparingsreglementen erhålles icke ersättning vid resor av kortare varaktighet än 6 timmar. Telegrafverkets besparingsreglemente medgiver däremot ersättning för resor, som övrstiga 1 timma. För detta verks del är fortfarande gällande ett den 10 juli 1929 utfärdat provisoriskt besparingsreglemente, som tillämpats från och med den 1 juli 1929.

För att närmare belysa verkningarna av ovanstående reglemente läto 1934 års revisorer verkställa en undersökning. Av denna framgick bland annat, att vid fjärde linjedistriktet under ett kvartal utbetalats 4,787 kronor i traktamentsersättning vid resor, för vilka högst 6 timmar tagits i anspråk för resa och förrättning. Vidare hade vid första linjedistriktet under en månad utbetalats traktamentsersättning med 2,361 kronor för resor av nyss nämnda slag. Med anledning av den verkställda utredningen gjorde revisorerna följande uttalande.

Revisorerna finna det angeläget att ifrågavarande förvaltningskostnader, såvitt möjligt är nedbringas. Med hänsyn härtill och då det dessutom synes lämpligt, att i möjligaste mån likartade besparingsbestämmelser bliva gällande för samtliga statliga myndigheter, är det av vikt att vissa ändringar vidtagas i det av telegrafstyrelsen utfärdade provisoriska besparingsreglementet. Det torde icke kunna anses obilligt, att traktamentsersättning icke utgår för dag, varav högst 6 timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning. Vidare torde kunna ifrågasättas, om icke jämväl linjeingenjörernas resor äro av karaktär att böra i besparingsreglementet intagas.

I sitt yttrande över detta revisorernas uttalande framhöll telegrafstyrelsen bland annat, att riksdagens revisorers förslag innebar, att ingen som helst

traktamentsersättning skulle utgå vid resor av kortare varaktighet än 6 timmar. Det var dock obestridligt, att även dylika kortare resor medförde extra kostnader för befattningshavarna, på grund varav styrelsen ej ansåg sig böra förorda ändring i gällande föreskrifter.

Vidare hade vid upprättandet av särskilt besparingsreglemente för telegrafverkets personal överläggningar ägt rum mellan representanter för telegrafstyrelsen och telegrafverkets personalförbund, varvid man, utgående från att traktamente skulle utgå även för resor av kortare varaktighet än 6 timmar, enats om, att beträffande förste reparatörer och reparatörer, övertid och övertidsersättning icke måtte beräknas för dag, då traktamentsersättning uppbars. Dessutom framhöll telegrafstyrelsen, att en ändring i detta avseende medförde minskning i arbetsintensiteten.

I detta sammanhang vilja revisorerna nämna, att i ett av generaldirektören E. Stridsberg avgivet sakkunnigutlåtande angående planläggning av tjänsteresor och besparingsreglementen m. m. framhölls bland annat, att beträffande traktamentsersättningen, besparingsreglementet omfattar endast reparatörer, förste reparatörer, linjeförmän, linjemästare och ingenjörsassistenter av ordinarie personal. För samtliga dessa befattningshavare utginge vid resa eller förrättning inom det distrikt, där tjänstemannen är stationerad, eller i och för det arbete, vid vilket han är anställd, traktamentet för 6 dagtimmar eller därunder enligt allmänna resereglementet. För tid över 6 dagtimmar låg traktamentet för de tre första befattningshavaregrupperna 3 kronor samt för de båda senare grupperna 2 kronor lägre än enligt allmänna resereglementet. Traktamentet för natt (utöver 1 timme) vore för den första gruppen 2 kronor och för de båda nästa 1 krona lägre än enligt resereglementet. För de två sista grupperna göres beträffande natttraktamentet ingen reduktion i förhållande till allmänna resereglementet. Sammanlades ersättningarna för hel dag och hel natt, komme ersättningen för dygn att bliva respektive 8, 9, 9, 11 och 14 kronor, vilket jämfört med allmänna resereglementet betydde en nedsättning med respektive 5, 4, 4, 2 och 2 kronor. I detta sammanhang påpekade den sakkunnige, att — jämfört med motsvarande befattningshavare vid övriga affärsverk — telegrafverkets lägre linjepersonal kommit i en särskilt gynnad ställning. Beträffande resor, avseende tid från en till 6 timmar, framhöll den sakkunnige vidare, att mycket korta resor icke medföra någon nämnvärd merutgift utöver de vanliga levnadskostnaderna — det vore endast merutgiften det här gällde för en förrättningsman. Bortsett från utgifterna för logi under nattresor vore kostnader för resor å exempelvis 6 timmar föga betydande. Matkostnaderna syntes oftast ej vara avsevärt större än dem, som en tjänsteman i huvudstaden med 7 timmars normaltjänstgöring å ämbetsrummet finge vidkännas för intagande av lunch eller motsvarande mellanmål utom hemmet.

Revisorerna hava vid sin granskning funnit att dessa korta resor förekommit i ungefär samma omfattning som framgått vid 1934 års undersökning.

Hur reglementet kan verka torde några exempel tydligast utvisa.

En reparatör har under en månad företagit 26 resor och har för dessa

uppburit traktamenten å sammanlagt 104 kronor. Resornas varaktighet framgår av nedanstående uppställning.

9	resor	från	2½	t. o. m.	3	timmar
6	»	»	3	»	4	»
8	»	»	4	»	5	»
3	»	»	5	»	6	» .

Ingen av dessa resor har sålunda överstigit 6 timmar, och samtliga resor hava ägt rum mellan kl. 7 och 17.30. Som fordon har i ett fall anlitats järnväg och i ett annat fall cykel samt i alla övriga fall telegrafverkets bil.

En linjeförman har under tre och en halv vecka företagit 19 resor och för dessa uppburit 76 kronor i traktamenten. Resornas varaktighet framgår av nedanstående sammanställning.

10	resor	från	3½	t. o. m.	4	timmar
7	»	»	4	»	5	»
2	»	»	5	»	5½	» .

Resorna, som företagits i telegrafverkets bil, hava ägt rum mellan kl. 7.40 och 15.20.

En ingenjörsassistent har under en månad företagit 18 resor och för dessa uppburit 108 kronor i traktamenten. Resornas varaktighet framgår av nedanstående sammanställning.

5	resor	från	2½	t. o. m.	3	timmar
3	»	»	3	»	4	»
4	»	»	4	»	6	»
6	»	»	6	»	9	» .

Samtliga resor, som avse mer än 6 timmar hava, utom i ett fall, avsett tvenne resor samma dag, varvid uppehåll gjorts i hemorten mitt på dagen minst 1 timma. Resorna, som avse förrättningar upp till 6 timmar hava ägt rum mellan kl. 9.30 och 18.

Revisorernas uttalande.

Innevarande års revisorer finna i likhet med 1934 års revisorer det angeläget, att ifrågavarande förvaltningskostnader, så vitt möjligt är, nedbringas och ifrågasätta, huruvida icke besparingsreglementet jämväl bör omfatta andra tjänstemän, som tjänstgöra inom linjedistrikten, exempelvis linjeingenjörer, ritare och kontorister. Det finnes enligt revisorernas mening ingen anledning att försätta telegrafverkets lägre linjepersonal i en särskilt gynnad ställning jämfört med motsvarande befattningshavare vid övriga affärsverk, något som även påpekats av den sakkunnige.

Enligt vad revisorerna hava inhämtat är frågan om ändring av vissa bestämmelser i allmänna resereglementet för närvarande föremål för särskild utredning. Revisorerna vilja framhålla önskvärdheten av att i samband härmed jämväl innehållet i telegrafverkets besparingsreglemente göres till föremål för en närmare omprövning.

Traktamentsersättning enligt av Kungl. Maj:t utfärdade besparingsreglementen.

	Allmänna resereglementet		Besparingsbestämmelserna		
			traktamentsersättning		
	traktamentsklass	traktamentsersättning för dygn	för dag[1]	för natt	tillhopa för dygn
Yrkesinspektör	C	19	10	6	16
Yrkesinspektörsassistent	D	16	8	6	14
Underinspektör	E	13	7	5	12
Fattigvårds- och barnavårdskonsulent	D	16	8	5	13
Landsfogde	C	19	9	6	15
Lappfogde	C	19	9	6	15
Biträde åt lappfogde	E	13	7	5	12
Lapptillsyningsman	E	13	6	4	10
Vägingenjör	C	19	9	6	15
Biträdande vägingenjör	D	16	8	5	13
Vägingenjörsassistent	E	13	7	4	11
Folkskolinspektör	C	19	9	6	15
Stiftsjägmästare	C	19	9	4	13
Biträdande stiftsjägmästare	D	16	6	3	9
Lantbruksingenjör	C	19	8	5	13
Extra lantbruksingenjör	D	16	7	4	11
Lantbruksstipendiat, förste assistent, assistent och tekniskt biträde	E	13	6	4	10
Distriktslantmätare	C	19	8	5	13
Extra lantmätare	D	16	7	4	11
Aspirant och tekniskt biträde	E	13	6	4	10
Fiskeriintendent	C	19	10	6	16
Fiskeristipendiat	E	13	7	5	12
Jägmästare	C	19	8	3	11
Överjägmästarassistent	D	16	7	3	10
Kronojägare	E	13	4	2	6
Statsinsp. o. särsk. förordnad tillsyn.-man vid statens elektr. inspektion	C	19	10	6	16
Assistent vid d:o	D	16	8	6	14
Förste fartygsinsp.	C	19	10	6	16
Andre d:o o. extra funktionär vid fartygsinspektionen	D	16	8	6	14

§ 60.

Vid telegrafverket tjänstgörande militärassistenter.

Riksdagens år 1935 församlade revisorer hade vid sin då företagna granskning av statsverkets räkenskaper och förvaltning uppmärksammat, att militärassistenterna vid statens järnvägar icke uppburo avlöning utan ersättning i form av tjänstgöringsreglementen. Revisorerna framställde i anledning härav förslag om ändring i nämnda förhållande. 1936 års riksdag beslöt i anledning av revisorernas förslag att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under förnyat övervägande frågan om reglering av militärassistenternas vid statens järnvägar löneförhållanden.

Numera erhålla militärassistenterna vid statens järnvägar enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1937 arvoden med för förste militärassistenten 1,500

[1] Till i tabellen uppräknade förrättningsmän och tjänstebiträden utgår icke traktamentsersättning för dag, varav högst 6 timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning.

kronor, för andre militärassistenten 1,320 kronor och för övriga militärassistenter 900 kronor.

Vid årets granskning hava revisorerna funnit sig böra undersöka huru motsvarande förhållanden äro ordnade vid övriga verk och myndigheter, där befattningshavare av ifrågavarande slag äro anställda.

I generalpoststyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen tjänstgöra officerare i egenskap av militärassistenter vid behandlingen av vissa ärenden. I väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finnas från och med innevarande år en militäravdelning, organiserad enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Generalpoststyrelsen och vattenfallsstyrelsen hava militärassistenter, vilkas arvoden bestämts av Kungl. Maj:t.

Förhållandena i telegrafstyrelsen avvika däremot väsentligt från dem som råda i ovannämnda verk. Sålunda må anföras, att telegrafstyrelsen i skrivelse den 16 mars 1909 till chefen för lantförsvarsdepartementet meddelat, att styrelsen icke hade något att erinra mot att — såsom chefen för generalstaben föreslagit — vid varje års slut av telegrafverkets medel utbetalades viss gratifikation till den i verket tjänstgörande militärassistenten. Telegrafstyrelsen har sedan år 1915 därjämte utbetalat av styrelsen bestämt arvode till en marinassistent och sedan år 1937 till en flygassistent. Enligt den för telegrafstyrelsen gällande instruktionen (S. F. S. 1934: 355 och 1937: 172, § 13) äro nämligen för biträde vid handläggning av frågor, som röra telefon- och telegrafväsendets förhållande till försvarsväsendet, hos styrelsen anställda en militärassistent, en marinassistent samt en flygassistent, vilka tillsammans bilda en militäravdelning, vilken står under befäl och ledning av den till tjänsteåren främste assistenten och tillföres viss byrå. För år 1938 har telegrafstyrelsen från anslaget till gratifikationer utbetalat 1,800 kronor till militärassistenten, 1,200 kronor till marinassistenten och 900 kronor till flygassistenten.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava funnit sättet för avlönande och de i telegrafstyrelsen tjänstgörande officerarna mindre tillfredsställande. Under åberopande i tillämpliga delar av vad riksdagen år 1936 anfört ifråga om militärassistenternas vid statens järnvägar löneförhållanden, vilja revisorerna här framhålla angelägenheten av att jämväl nu ifrågavarande militära befattningshavares löneförhållanden regleras på ett mera tillfredsställande sätt.

§ 61.

Förrådsbokföringen vid statens järnvägar.

För persedlar, som utlämnas från statens järnvägars *förråd,* debiteras vederbörande rörelsegren ett förbrukningspris, som avser att täcka förrådets anskaffnings- och förvaringskostnader. Priserna beräknas något i överkant och det överskott, som därigenom uppkommer, regleras i vissa fall i efterhand genom ett rabattförfarande. Vad som därefter återstår av överskottet bokföres emellertid icke såsom överskott. I stället sker en nedskrivning med motsvarande belopp av det inneliggande lagrets bokförda värde. Om över-

skottet blir tillräckligt stort (»nedskrivningarna» tillräckligt omfattande) bokföres det inneliggande förrådet med ett minus-värde. Detta var vid 1938 års utgång fallet med förrådsavdelningen i Göteborg, vars bokförda värde (— 337,800 kronor) egentligen betyder, att driftmedel hopsamlats i förrådsrörelsen till sådan omfattning, att dels lagret kunnat bokföras utan värde och dels en tillgång om 337,800 kronor i likvida medel uppkommit.

Här intagen tablå visar bokfört värde och beräknat anskaffningsvärde av inneliggande lager hos statens järnvägars olika förrådsavdelningar per den 31 december 1938.

Förrådsavdelningen i	Beräknat värde Kronor	Bokfört värde Kronor	Bokfört värde i % av beräknat värde
Örebro	8,129,300	1,267,000	15.59
Göteborg	1,858,600	—	—
Malmö	2,074,500	651,200	31.39
Östersund	2,407,600	1,369,500	56.88
Luleå	2,458,300	881,800	35.87
Summa	**16,928,300**	**4,169,500**	—
Avgår för förrådsavdelningen i Göteborg	—	337,800	—
Samtliga avdelningar	**16,928,300**	**3,831,700**	**22.64**

Tablån utvisar, att förråden bokförts till ett värde som understiger det beräknade anskaffningsvärdet med (16,928,300 — 3,831,700 =) 13,096,600 kronor.

Ifråga om bokföringen av *kollagret,* som icke inbegripes i förrådsbokföringen, hava statens järnvägars överrevisorer i sin i oktober 1939 avgivna berättelse å sid. 11 och 12 lämnat en översikt rörande lagrets storlek, bokföringsvärde, bokföringspris, inköpspris samt beloppet av avsatta medel för kolinköp under tiden den 1 januari 1923—den 1 juli 1939. Under hänvisning i övrigt till dessa uppgifter må här från dem antecknas, att kollagret vid årsskiftet 1938/39 uppgått till 231,900 ton och bokförts till ett värde om 908,600 kronor, att medelinköpspriset för sista kvartalet 1938 uppgått till 22 kronor 55 öre och för de fyra närmast föregående kvartalen till 24 kronor 5 öre, 22 kronor 95 öre, 21 kronor 90 öre och 21 kronor 15 öre för respektive kvartal. Normalt motsvarar kollagret ungefär 12 månaders förbrukning. Skulle lagret bokföras till ovannämnda medelinköpspris för sista kvartalet 1938 hade det fått uppskrivas med 4,320,700 kronor till 5,229,300 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja erinra om, att lagren vid domänfondens sågverk, virkesmagasin och i skogarna — på motsvarande sätt som här ifrågavarande förråd och lager vid statens järnvägar — tidigare bokförts till värden, som legat väsentligt under beräknade självkostnadsvärden. 1937 års revisorer, som uttalade sig i denna fråga, anförde därvid, bland annat, att det intresse,

i vilket vissa enskilda företagare hålla sina tillgångar bokförda till låga värden för att därigenom skapa »dolda fonder» icke förelåge ifråga om domänverket.

Detta omdöme har lika stor giltighet beträffande statens järnvägar som beträffande domänverket. Måhända har den dolda fondering av vinstmedel inom statens järnvägar, som ovan påtalade bokföringsförfarande innebär, främst företagits i syfte att kunna utjämna eventuella fluktuationer i anskaffningskostnaderna och därmed i statens järnvägars till statsverket inlevererade årliga överskott. Revisorerna vilja emellertid framhålla, att förutsättningarna för en fortsatt dylik fondering torde hava helt bortfallit genom den år 1938 genomförda nya riksstatsuppställningen. En fondering av inkomstmedel i ovan angivet syfte torde nämligen numera böra centraliseras till budgetutjämningsfonden.

Revisorerna vilja även erinra om den fortsatta behandlingen av frågan om bokföringen av domänverkets inneliggande lager. Med hänsyn till framställda anmärkningar skrev domänstyrelsen i bokslutet för år 1937 upp hela virkeslagret till självkostnadsvärde, men reserverade den härigenom uppkomma ökningen i överskottet — 7,510,000 kronor — genom att överföra detta belopp till ett nyupplagt lagerregleringskonto. Tillkomsten av nämnda konto medförde tydligen — såsom föredragande departementschefen anmärkt i proposition nr 321/1938 — att för framtiden en viss del av överskottet reserverades och disponerades såsom rörelsekapital. Med anslutning till denna uppfattning om lagerregleringskontots uppgift anvisade 1939 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (statsverkspropositionen, kapitalbudgeten, bilaga 7, punkt 1) till rörelsekapital för domänverket ett investeringsanslag å 7,500,000 kronor, i samband varmed å lagerregleringskontot reserverade medel skulle inlevereras till statsverket.

Enligt revisorernas mening bör frågan om statens järnvägars bokföring av förråd och lager bedömas på ett motsvarande sätt. Uppenbart torde vara, att en konsekvent genomförd nedskrivning av förråd och lager väsentligt under deras nuvärden har samma innebörd vare sig nedskrivningen — såsom vid statens järnvägar — verkställes direkt å det bokförda lagret eller — såsom vid domänverket vid 1937 års bokslut — indirekt genom överföring av mot avskrivningarna svarande belopp till ett lagerregleringskonto. Innebörden är med andra ord, att viss del av statens järnvägars överskott reserveras och disponeras såsom rörelsekapital.

Med hänvisning till vad sålunda anförts få revisorerna ifrågasätta, huruvida icke bokförda värden å statens järnvägars förråd och kollager böra helt eller devis uppskrivas till vid tiden för respektive bokslut gällande inköpsvärden och driftmedel, som härigenom frigöras, tillföras statsregleringen. Storleken av det belopp, varom här är fråga för lagret i dess helhet utgör med användande av ovan angivna bokslutssiffror för år 1938 (13,096,600 + 4,320,700 =) 17,417,300 kronor. Måhända blir då ett investeringsanslag till rörelsekapital för statens järnvägar erforderligt för transaktionens genomförande. Enligt vad revisorerna inhämtat är emellertid tillgången på likvida medel vid statens järnvägar för närvarande synnerligen riklig.

§ 62.

Konto-föringen av statens järnvägars utgifter.

En stat för statens järnvägars driftkostnader fastställes årligen av Kungl. Maj:t (se statsliggaren). Övriga kostnader vid statens järnvägar bestridas med förnyelsefondsmedel eller medel, som anvisats å riksstatens kapitalbudget.

För bestridande av utgifterna vid distrikten tilldelar järnvägsstyrelsen distriktskanslierna, ban-, maskin- och trafiksektionerna samt billinjerna anslag såväl av driftmedel som, i förekommande fall, av berörda förnyelsefonds- och kapitalmedel med ett för varje konto bestämt belopp. Distriktschefen är styrelsen närmast ansvarig för att de till distriktets disposition lämnade anslagen icke överskridas.

På statens järnvägar utställd räkning granskas i det kansli, respektive den sektionsledningsexpedition, där utgiften skall redovisas och förses därvid med notering rörande, bland annat, numret å det konto, å vilket beloppet skall avföras. Till utbetalning godkända räkningar insändas därefter till distriktskansliet för likvidering. Även här underkastas räkningarna en viss granskning, varom gällande föreskrifter innehålla följande.

De till distriktskansliet för likvidering insända räkningarna skola genom distriktskamrerarens försorg granskas i avseende å riktigheten av dem åsatta kontonummer m. m. Om vid denna granskning befinnes, att tiden för åtnjutande av eventuell kassarabatt försuttits, skall förklaring infordras från vederbörande bokföringsställe.

Sedan utbetalning ägt rum insändas verifikationerna (»allegaten») genom kammarkontoret till ekonomibyråns kalkylationsavdelning i Stockholm, där vissa rapporter m. m. till distriktskanslierna m. fl. tjänsteställen upprättas och utsändas i månaden näst efter den, som utgifterna avse. Dessa uppgifter från kalkylationsavdelningen ligga till grund för primärbokföringen vid distrikten.

Av de rapporter, listor och specifikationer, som utsändas från kalkylationsavdelningen må den s. k. »rapport 3» i detta sammanhang närmare omnämnas. Den innehåller en specificerad uppgift över månadens samtliga inkomster och utgifter för distriktskanslierna, ban-, maskin- och trafiksektionerna, billinjerna samt elektrifieringen. Varje bokföringspost med tillhörande data (bokförande tjänsteställe, allegatnummer, konto- och kalkylnummer, materialnummer eller personallittera) återfinnes i densamma. Rapporten utsändes till bokförande tjänsteställen omkring den 20.

De samlingslistor, som ligga till grund för huvudbokföringen å järnvägsstyrelsens kammarkontor giva vid handen de belopp, som avförts respektive uppförts å de särskilda räkenskapstitlarna i statens järnvägars räkenskap. Uppgift rörande de slag av utgifter, som påförts olika konti, kan däremot icke direkt erhållas ur kammarkontorets bokföring.

Å styrelsens revisionskontor siffergranskas räkenskaperna med tillhörande verifikationer samt kontrolleras författningsenhetligheten av de gjorda ut-

betalningarna och av de förvaltningsåtgärder, som föranlett desamma. Granskningen avser däremot icke frågan, huruvida en utgift påförts vederbörligt konto.

Revisorernas uttalande.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen beslutas kontoföringen av de utgifter, som förekomma å, exempelvis, en bansektion, av sektionsföreståndaren — i regel en förste baningenjör — eller samma person, som haft att svara för de till grund för medelstilldelningen liggande kostnadsberäkningarna. Då denne icke är och icke bör vara berättigad att använda möjligen uppkommande besparing å ett konto till täckande av brist å ett annat, synes en kontroll över att så likväl icke sker önskvärd. I den mån möjligheten att utöva sådan kontroll förringas synes det kunna befaras, att bestämmelsen ifråga skall förlora i praktisk betydelse.

Den ovan omnämnda skyldigheten för distriktskamreraren att granska inkommande räkningar i avseende å riktigheten av dem åsatta kontonummer har nyligen införts. Vad angår möjligheterna för den centrala revisionen att utföra en motsvarande granskning vilja revisorerna framhålla, att man icke kan omedelbart ur statens järnvägars räkenskap erhålla en samlad uppställning av de utgifter, som avses med, exempelvis, den för ett visst å riksstaten anvisat anslag redovisade belastningssiffran. För erhållande av en dylik uppställning skulle fordras en särskild utredning. Vart och ett av de tjänsteställen, som tilldelats medel från anslaget, skulle hava att genomgå sina från kakylationsavdelningen mottagna månadsrapporter och från dem anteckna de allegatnummer, som där finnas angivna för de utgifter, som påförts anslaget. Med ledning av dessa anteckningar kunde allegaten hopsamlas och dessa sedan läggas till grund för uppställningen.

Med hänsyn till den betydande omgång, som alltså är förenad med erhållande av en dylik uppställning torde kunna sägas, att kontoföringen av statens järnvägars utgifter praktiskt taget är undandragen all central granskning. Denna brist i kontrollmöjligheterna finna revisorerna påfallande, särskilt ifråga om utgifter, som bestritts med förnyelsefondsmedel och å riksstaten anvisade kapitalmedel.

Revisorerna vilja emellertid framhålla, att en i här ifrågavarande avseende förbättrad bokföring knappast synes vara tillfyllest för erhållande av nöjaktig kontroll över kontoföringen. Endast beträffande vissa slag av utgifter synas distriktskamreraren och den centrala revisionen hava möjlighet att utöva den önskvärda kontrollen. Det kan med anledning härav ifrågasättas, huruvida icke tjänsteman inom järnvägsstyrelsen bör hava till åliggande, att genom besök å olika tjänsteställen och arbetsplatser stickprovsvis följa kontoföringen av utgifterna.

§ 63.

Befordringar vid vattenfallsstyrelsen.

Revisorerna, som under sin granskning av vattenfallsstyrelsens räkenskaper och förvaltning bland annat tagit del av de olika byråernas uppgifter å tjänstledigheter och förordnanden under kalenderåren 1937 och 1938, hava därvid bland annat uppmärksammat, att den 8 oktober 1937 förordnats ett kanslibiträde att tills vidare bestrida en extra ordinarie kontoristbefattning. Förordnandet gällde från och med den 1 januari 1937. I ett annat fall hava revisorerna konstaterat, att genom beslut den 31 januari 1938 (föredraget inför generaldirektören den 11 maj 1938), förordnats en ordinarie ingenjör i 20 lönegraden att innehava en nyinrättad extra ordinarie ingenjörsbefattning i 22 lönegraden från och med den 1 januari 1938.

Jämväl överrevisorerna för granskning av statens vattenfallsverks förvaltning och räkenskaper för år 1938 hava i sin den 18 september 1939 avgivna berättelse fäst uppmärksamheten därå, att beslut om befordringar och avlöningsförhöjningar utan stöd i gällande författningar fattats med retroaktiv verkan från och med dag långt före besluten. I ett fall hade sålunda den 11 maj 1938 beslutats, att befordringen skulle gälla från och med årets början. Samma tendens har även kunnat konstateras ifråga om vikarieförordnanden. Sålunda hade styrelsen den 30 september 1938 förordnat en byråingenjör att som vikarie uppehålla en förste byråingenjörstjänst under tiden 10 september—30 oktober samma år.

I sitt häröver den 12 oktober 1939 avgivna utlåtande anförde vattenfallsstyrelsen följande.

Överrevisorernas anmärkning ifråga om retroaktiva befordringar och därmed sammanhängande avlöningsförhöjningar för tjänstemän måste vattenfallsstyrelsen erkänna vara befogad, ehuru dylika befordringar enligt styrelsens mening icke kunde sägas strida mot några författningsbestämmelser. Vattenfallsstyrelsen ville emellertid därutinnan meddela följande förklaringar. I de fall, då beslut om befordran av tjänsteman fattats med retroaktiv verkan, hade tillträdet till den högre befattningen i allmänhet icke bestämts till tidigare tidpunkt än ingången av den månad, varunder beslutet fattats. Längre retroaktiv verkan av befordringsbeslut hade förekommit i undantagsfall och då endast avsett icke-ordinarie befattningar samt föranletts av särskilda omständigheter. I intet fall hade retroaktiv befordran av tjänsteman beslutats att gälla från tidigare tidpunkt än som varit motiverat med hänsyn till de honom faktiskt åliggande arbetsuppgifterna. De retroaktiva befordringarna av tjänstemän berodde därpå, att handläggningen av befordringsärendena hos vattenfallsstyrelsen varit splittrad på flera byråer med huvudsakligen helt andra arbetsuppgifter. Detta hade medfört, att beträffande förslag till befordringar, som man redan på ett tidigt stadium funnit motiverade, den formella behandlingen ofta blivit fördröjd genom anhopning av andra brådskande göromål. Sedan, genom den under innevarande år ikraftträdda omorganisationen av vattenfallsstyrelsen, befordringsärendenas handläggning blivit koncentrerad till en enda byrå, kansli-

byrån, med huvudsaklig uppgift att behandla personalfrågor, komme styrelsen att tillse, att några retroaktiva befordringar icke vidare bleve beslutade. Beträffande vikariatsförordnanden vore att märka, att vederbörande befäl ofta kunde vara nödgat att med omedelbar verkan under hand uppdraga åt en tjänsteman att såsom vikarie uppehålla en högre befattning. För den händelse ärendet formellt skulle avgöras av styrelsen, vore det efterföljande styrelsebeslutet, även om det hade formen av ett vikariatsförordnande, i vad anginge den förflutna tiden att betrakta som ett konstaterande av att vederbörande tjänsteman uppehållit den högre befattningen och därför vore berättigad till vikariatsersättning.

Revisorernas uttalande.

Ovanberörda av vattenfallsstyrelsen i stor utsträckning tillämpade förfaringssätt finner icke stöd i gällande bestämmelser och står i bestämd strid med inom den övriga förvaltningen tillämpad praxis. Vattenfallsstyrelsens försvar för sitt förfaringssätt kan icke godtagas. Det ligger i sakens natur, att statens tjänstemän böra på förhand få kännedom om sina arbetsuppgifter och det ansvar, som är därmed förenat, ävensom den ersättning vartill de äro berättigade. Särskilt ur ansvarets synpunkt ligger det vikt vid att vederbörande tjänstemän hava klart för sig vad staten kräver av dem. I annat fall uppstår lätt situationer, där tjänstemännen med ett visst fog kunna skylla från sig ansvaret på andra, med påföljd att den personliga och ekonomiska säkerheten kan bliva lidande.

Då det är av stor vikt att vattenfallsstyrelsens ovan påtalade förfaringssätt icke vinner tillämpning även vid andra förvaltningsgrenar hava revisorerna ansett sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet på vad i sådant hänseende förekommit.

Vissa bokförings- och redovisningsfrågor.

§ 64.

Det statliga redovisnings- och bokförings-väsendet.

Allmänna innebörden av 1911 års budgetreform.

Genom 1911 års budgetreform, varom förslag i oktober 1910 avgivits av inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, gavs åt riksstaten från och med år 1912 det innehåll och den uppställning, som för densamma sedermera i allt väsentligt bibehölls till dess under 1930-talet genomförda nya reformer, för vilka längre fram i denna översikt kommer att redogöras, på nytt ändrade dess utseende.

1911 års budgetreform avsåg att göra riksstaten, och därmed även budgetredovisningen till en i det väsentliga fullständig sammanställning av statens inkomster och utgifter under budgetåret. Vidare åsyftades att enhetligt ordna de affärsdrivande verkens ställning i statens finansväsende på det sätt, att inkomsterna av postverket, telegrafverket, statens vattenfallsverk och statens domäner skulle, liksom statens järnvägars inkomster, ingå netto i riksstaten till skillnad mot förhållandet före 1912, då de affärsdrivande verkens inkomster, med undantag för statens järnvägars, uppfördes brutto i riksstaten och anslag för deras driftkostnader anvisades å riksstatens utgiftssida. Som en följd av detta nya redovisningssätt skulle vart och ett av dessa verk, i likhet med statens järnvägar, i rikshuvudboken upptagas under en särskild fond, varifrån nettoavkastningen överfördes till statsregleringsfonden. Kapitalökning för de affärsdrivande verken skulle i enlighet med en av budgetreformens grundprinciper icke få förekomma under form av överskottsmedels innehållande utan skulle ske genom anslag å riksstaten. Före reformens genomförande tillgodosågs de affärsdrivande verkens behov av rörelsekapital i viss utsträckning genom innehållande av uppkomna överskottsmedel.

Genom regleringen av de affärsdrivande verkens ställning och genom den i samband med reformen vidtagna åtgärden att under rubriken statens produktiva fonder redovisa även statens utlåningsfonder och statens aktieinnehav kunde i riksstaten och i följd härav även i budgetredovisningen de egentliga statsinkomsterna avskiljas från inkomsterna av statens produktiva fonder. Härigenom möjliggjordes å andra sidan att skapa en fast grund för redovisningen av statens verkliga kapital och i rikshuvudboken kunde i anslutning härtill konton för de olika delarna av statskapitalet, de olika statsfonderna, uppläggas och sammanbindas, samt den verkliga storleken av detta kapital uppvisas utan den tidsödande utredning, som härför tidigare erfordrats.

I rikshuvudboken hade ditintills redovisats och med kapital- och budgetredovisningen sammanknutits ett stort antal fonder, vilka icke hade annat gemensamt med budgeten och statskapitalet än att de, helt eller delvis, förvaltades av statskontoret. Vid genomförandet av den nya riksstatsuppställningen förutsattes emellertid, att rikshuvudboken skulle för framtiden till innehållet begränsas att bliva en redovisning för budgeten och för de statsfonder, det statskapital, som hade omedelbart inflytande på budgeten.

Med budgetreformen åsyftades vidare att genom ändring av riksgäldskontorets ställning i redovisningshänseende och i samband härmed lånebudgetens inryckande i riksstaten skilja de utgifter, som avsåge kapitalökning, respektive avbetalning av skuld, från statens verkliga utgifter, att i anslutning härtill å riksstatens inkomstsida upptaga det belopp, som riksgäldskontoret hade att tillhandahålla statsverket samt att i riksstatsuppställningen ernå en ny rationell klassificering av statens inkomster ur finansiella synpunkter.

I samband med de vidtagna ändringarna av riksstaten och i redovisningen i övrigt skulle i rikshuvudboken fonden för reserverade medel sammanföras med kassaförlagsfonden till en »statsverkets kassafond», till vilken för framtiden skulle föras alla överskott i statsregleringarna och från vilken medel skulle tagas till täckande av eventuella brister i statsregleringarna. Något anslag i riksstaten till täckande av brist i statsregleringen skulle därför icke behöva ifrågakomma, liksom heller aldrig överskott från statsregleringarna skulle kunna, i motsats mot vad tidigare varit fallet, påräknas som tillgång i riksstaten.

Av 1911 års reform föranledda ändringar i rikshuvudboken.

De förändringar, som i anledning av budgetreformen påkallades i rikshuvudboken, blevo föremål för övervägande av statsbokföringskommittén, som redan år 1902 av Kungl. Maj:t tillsatts för utarbetande av förslag till den sedermera genomförda allmänna reformen av den statliga bokföringen och redovisningen. Ledamöter i kommittén under de sista åren av dess verksamhet voro presidenten friherre A. L. E. Åkerhielm, generaldirektören greve H. H:son Wachtmeister, friherre B. K. J. Langenskiöld samt statskommissarien Chr. L. Tenow.

Förslag till formulär till förändrad rikshuvudbok avgavs av statsbokföringskommittén den 10 december 1912 och blev av Kungl. Maj:t i allt väsentligt fastställt den 9 maj 1913. Enligt detsamma skulle rikshuvudboken i anslutning till principerna för budgetreformen innefatta redovisning icke blott för kassafonden utan även för de av budgetreformen berörda produktiva fonderna och dess huvudsyfte bliva att redovisa budgeten. Ur rikshuvudboken skulle uteslutas alla konti för sådana statsverket tillhöriga fonder, som icke hade något direkt samband med budgeten.

I enlighet med de sålunda fastställda riktlinjerna redovisades i rikshuvudboken från och med år 1912 den största och statsfinansiellt viktigaste delen av statskapitalet, nämligen statens produktiva fonder, vilkas tillgångar omfattade — förutom statens järnvägar med därtill hörande byggnader, mate-

riel och förlag, vilka redan tidigare redovisats i rikshuvudboken — statens jordbruks- och skogsdomäner, telegraf- och vattenfallsverkens fastigheter, materiel och förlag samt det i fonden för statens aktier och i statens utlåningsfonder placerade kapitalet.

Ändringar i statsbokföringen, föreslagna av statsbokföringskommittén.

Till de affärsdrivande verken hänfördes från och med den 1 juli 1926 statens reproduktionsanstalt. I anslutning härtill redovisades överskotten å anstaltens verksamhet i riksstaten från och med budgetåret 1926/27 under inkomster av statens produktiva fonder och rubriken statens affärsverksamhet varjämte redovisningen i rikshuvudboken för reproduktionsanstaltens verksamhet ordnades på samma sätt som redovisningen för statens produktiva fonder i övrigt.

Vid statsbokföringsreformens genomförande uppdelades de administrativa ämbetsverken och myndigheterna i två grupper, nämligen huvudförvaltningar respektive i budgethänseende under dessa inordnade verk och myndigheter. De senare erhöllo på rekvisition från vederbörlig huvudförvaltning de för dem i riksstaten uppförda anslagsmedlen. Huvudförvaltningarna redovisade dessa medel jämte de för dem själva anslagna gentemot budgeten. De särskilda under huvudförvaltningarna i kassahänseende inordnade verken och myndigheterna hade emellertid att å sin sida avgiva självständiga specialredovisningar för de av dem förvaltade medlen.

De centrala huvudförvaltningarna utgjorde tillsammans »statsverket» i motsats till de »affärsdrivande verken». De till statsverket hörande huvudförvaltningarna och de under dem i kassahänseende lydande ämbetsverken och myndigheterna upptogos i riksstaten efter bruttoprincipen under det att de affärsdrivande verken efter budgetreformens genomförande endast avlämnade sitt netto (överskott) till budgeten.

I enlighet med av statsbokföringskommitterade framlagda förslag till ändrad statsbokföring, vilka av Kungl. Maj:t genom en rad av nådiga beslut gillats, utarbetades under årens lopp successivt för olika ämbetsverk och myndigheter nya räkenskapsformulär och genomfördes genomgripande förändringar i kassa- och bokföringsorganisationen. Den perifera bokföringen ordnades därvid efter kassabokföringsprincipen och möjliggjorde därför i enlighet med bokföringsreformens syftemål central kassakontroll. Samtidigt tillrättalades bokföringen på sådant sätt, att densamma automatiskt lämnade materiel för budgetredovisningen i rikshuvudboken. I anslutning härtill genomfördes, att de primära räkenskaperna, med undantag för de affärsdrivande verkens, månatligen avslutades och månatligen gjordes till föremål för central kassakontroll och revision samt att budgetredovisningen i rikshuvudboken genom att grundas på månatliga kassarapporter från de förvaltande myndigheterna blev i motsats mot vad tidigare varit fallet, oberoende av dessas årsräkenskaper. Genom att rikshuvudboken sålunda kom att uppbyggas på månatliga rapporter från myndigheterna möjliggjorde densamma en under året fortlöpande ständig kontroll över olika anslags och medels ställning.

Det förhållandet, att budgetredovisningen ingick i rikshuvudboken som en del av denna och att budgetredovisningen snarast möjligt borde avgivas, utgjorde ett hinder för fullständigheten av kapitalredovisningen i rikshuvudboken. Å andra sidan kunde av hänsyn till kapitalbokslutet i rikshuvudboken de möjligheter, som på grund av kassabokslutet förefunnos, att på ett mycket tidigt stadium efter räkenskapsårets utgång framlägga budgetredovisningen, icke till fullo utnyttjas. Först sedan budgetredovisningen och rikshuvudboken jämlikt instruktion den 17 december 1920 för det nyinrättade riksräkenskapsverket blivit åtskilda, möjliggjordes ett framläggande av dessa redovisningshandlingar med sådant innehåll och form och vid sådan tidpunkt, som bäst motsvarade varderas ändamål. För rikshuvudbokens vidkommande innebar detta, att det blev möjligt att, sedan statsbokföringsreformen slutförts, låta denna undergå en sådan utvidgning, att i densamma statens samtliga tillgångar blevo kapitalbokslutmässigt sammanförda.

Genom statsbokföringsreformen gavs, för underlättande av räkenskapsgranskning och erforderliga utredningar och statistiska sammanställningar, åt statsförvaltningens olika räkenskaper en i möjligaste mån enhetlig uppställning, vilken samtidigt anpassades efter den centrala bokföringens krav på det sätt, att räkenskapsposterna redan i primärräkenskaperna erhöllo sin slutgiltiga plats. Riksbokslutet blev härigenom beträffande budgetredovisningen endast ett sammandrag av poster ur de enhetligt uppställda räkenskaperna. Tidigare hade räkenskaperna varit uppställda efter varierande principer samt därtill avgivits endast årsvis såsom årsräkenskaper. Detta hade medfört, att desamma måst för sammanställningen i rikshuvudboken underkastas ett tidsödande omslutsarbete och att rikshuvudboken, vari statsregleringens resultat utvisades, icke hade kunnat framläggas tidigare än nio månader efter utgången av förvaltningsåret. Det nya systemet med dess månatliga kassarapporter möjliggjorde icke blott att inom kort tid efter förvaltningsårets slut resultatet för året kunde i budgetredovisningen framläggas utan även att under hela årets lopp månad för månad samtliga inkomsttitlars och utgiftsanslags ställning kunde kontrolleras.

Hos det centrala bokföringsorganet — från och med år 1921 riksräkenskapsverket — infördes de månatliga kassarapporternas poster i en liggare, och på densamma grundades efter årets slut budgetredovisningen. I liggaren fördes särskilt konto för varje riksstatens inkomsttitel och utgiftsanslag, varigenom möjlighet bereddes att vinna en ständig översikt över samtliga dessa inkomsttitlars och utgiftsanslags ställning. Varje månad upprättades på grundval av liggaren belastningstabeller för inkomst- och utgiftstitlarna, av vilka inhämtades, hur budgeten realiserades månad efter månad.

Kassakontrollen.

Rikshuvudbokföringen skulle jämväl innefatta kassakontroll. För detta ändamål öppnades såsom ett led i statsbokföringsreformen en statsverkets gemensamma giroräkning i riksbanken, till vilken samtliga huvudförvaltningar, allt efter som statsbokföringsreformen framskred, anslötos. Detta innebar, att statsverkets huvudförvaltningar erhöllo en gemensam kassaorga-

nisation i denna giroräkning och att räkenskapsorganisationen blev till såväl utgifter som inkomster koncentrerad omkring giroräkningen. Inflytande inkomster och dragna checkar bokfördes hos huvudförvaltningen som insättning respektive uttag å giroräkningen och uppdebiterades respektive avfördes å vederbörlig räkenskapstitel.

Ämbetsverket eller myndigheten hade att avlämna dels varje dag, då en dragning eller insättning å giroräkningen förekommit, specifik uppgift därom till den centrala kontrollen i statskontoret, dels ock månatligen till budgetbokföringen i riksräkenskapsverket i och genom kassarapporten en uppgift om dragningarna och insättningarna för varje dag under månaden. Genom kombineringen med statsverkets giroräkning (numera »statsverkets checkräkning») och därigenom att inkomster och utgifter för de särskilda förvaltningarna passera denna räkning, verkar rikshuvudbokföringen efter det nya systemet såsom en kassakontroll.

Till statsverkets giro(check-)räkning anslötos under årens lopp efter hand allt flera myndigheter, vilka tidigare i kassaavseende sorterat under en huvudförvaltning. Dessa myndigheter kommo härigenom själva att i organisationen intaga ställning såsom huvudförvaltning med skyldighet att genom kassarapporter redovisa sin förvaltning gent emot budgeten.

Bokföringen skulle i enlighet med ett av statsbokföringsreformens principiella syftemål avse verkligen inbetalda och utbetalda belopp för att på detta sätt möjliggöra den centrala kassakontrollen. Detta innebar, att de särskilda beloppen i regel icke fingo bokföras vid annan tid än då de till kassan inflöto eller därifrån utbetalades. Tidigare grundade sig bokföringen förutom på de verkliga kassaposterna även på besluten om uppdebitering eller anordning utan hänsyn till tiden för den följande in- och utbetalningen. Kassans ställning framgick därför icke då direkt av bokföringen, vilket förhållande försvårade kontrollen av kassabeståndet. Genom att bokföringen i och med statsbokföringsreformen omlades efter kassabokföringsprincipen blev även budgetredovisningen en kassaredovisning.

Alla beslut om utbetalning skulle enligt de nya principerna omedelbart verkställas, varav följde att under årets lopp i det allra närmaste all skillnad mellan anordnade belopp och utbetalda försvann.

Enär statsbokföringens huvuduppgift är att redovisa budgeten, sådan den blivit av riksdagen detaljerad, statskapitalet och den omhänderhavda kassan, avsågs, att de till statsverket hörande huvudförvaltningarna skulle i sina till den centrala statsbokföringen ingående räkenskaper endast avgiva en för dem häremot svarande redovisning och att de följaktligen icke skulle låta i dessa räkenskaper inflyta ovidkommande statistiska uppgifter m. m., av natur att i många fall enbart göra bokföringen invecklad och svårförståelig. Därest det emellertid vid sidan av denna redovisningsbokföring för de förvaltande myndigheterna vore erforderligt att för statistik och räntabilitetskalkyler anordna ett annat slag av bokföring, borde detta lämpligast verkställas genom fria sammanställningar och icke genom användande av systematisk bokföring. Från den systematiska bokföringen avsågs nämligen böra

avskiljas alla moment, som icke med nödvändighet borde göras till föremål för en systematisk bokföring.

På grund av statsbokföringsreformen upprättades i statskontoret en särskild avdelning för den centrala fortlöpande kontrollen över dragningar och insättningar å statsverkets giroräkning. Hos de särskilda förvaltningarna ordnades, som ovan nämnts, en bokföring per kassa och infördes ett enhetligt checksystem, samt ett dagligt rapportsystem beträffande dragna checkar och å giroräkningen för respektive förvaltningar skeende insättningar. Dessa rapporter utväxlades regelbundet emellan förvaltningarna, riksbanken och statskontoret, i vilket sistnämnda ämbetsverk en automatisk kontrollbokföring organiserades.

Viss omläggning av förvaltningsrevisionen m. m.

Med statsbokföringens omläggande följde även en revisionsreform samt, genom sammanslagning av statskontorets riksbokslutsbyrå med kammarrättens revisionsavdelning, upprättandet av det för den centrala bokföringen och för räkenskapsgranskningen avsedda riksräkenskapsverket.

Revisionsreformens innebörd var i korthet följande.

För möjliggörande av en med den centrala bokföringen jämsides fortlöpande granskning av räkenskapsverifikationerna skulle dessa jämte till desamma hörande räkenskapshandlingar åtfölja de månatliga kassarapporter, vilka lågo till grund för den centrala bokföringen och de månatliga översikterna. Härigenom ernåddes, att räkenskapsposterna kunde under årets lopp efter granskningen av nämnda verifikationer underkastas erforderlig justering, så att rikshuvudboken, då den kort efter årets utgång sammanfattades, blev i det väsentliga rättvisande. Genom att revisionen enligt detta system kunde verkställas redan månaden efter det förvaltningsåtgärderna vidtagits kunde riksräkenskapsverket i tid förekomma felaktigheter och oriktiga författningstolkningar m. m. samt under granskningens fortgång avfatta revisionsberättelse att framläggas samtidigt med budgetredovisningen.

Även ur den synpunkten att de förvaltande ämbets- och tjänstemännen genom revisionens anordnande, på sätt reformen avsåg, kunna inom rimlig tid erhålla decharge för sina åtgärder, blev revisionsreformen av betydelse.

Räkenskapsformulär och redovisningsföreskrifter.

Enligt den för riksräkenskapsverket gällande instruktionen skulle ämbetsverket utöva ständig tillsyn därå, att statens räkenskapsväsen funktionerade ändamålsenligt och att erforderliga förbättringar vidtogos inom detsamma. I detta syfte ägde riksräkenskapsverket att i samråd med vederbörande ämbetsverk eller myndigheter fastställa formulär för deras räkenskaper och övriga redovisningshandlingar samt meddela föreskrifter om sättet för räkenskapsposternas behöriga bokföring och verificerande. Därest samförstånd icke kunde ernås emellan riksräkenskapsverket och vederbörande verk eller myndighet, skulle ärendet underställas Kungl. Maj:ts prövning. På grund av denna riksräkenskapsverkets befogenhet utarbetade ämbetsverket under årens lopp för myndighet efter myndighet nya räkenskapsformulär och omlade dessas räkenskapsväsen i övrigt efter statsbokföringsreformens principer.

Vid omläggning av länsstyrelsernas redovisningsväsen, genomförd från och med år 1918, utbröts debiterings- och uppbördsbokföringen ur länens huvudböcker och lades vid sidan om själva huvudbokföringen. Denna utbrytning hade till följd, att de statsverkets tillgångar och skulder, som innefattades i debiterings-, uppbörds- och bötesbokföringen, icke kommo till synes i rikshuvudboken. I och för vinnande av en fullständigare redovisning i rikshuvudboken, i vad avsåge utestående restantier m. m. utarbetades sedermera inom riksräkenskapsverket ett förslag till ändring av länsstyrelsernas bokföring, vilket genom beslut den 19 juni 1931 av Kungl. Maj:t i huvudsak fastställdes. I anslutning härtill utfärdades av riksräkenskapsverket föreskrifter rörande de titlar, vilka skulle ingå i den uppbörds- och bötesbokföring, som i enlighet med förslaget skulle för länsstyrelserna anordnas. Genom denna omläggning av länsstyrelsernas bokföring har en fullständig redovisning i rikshuvudboken för samtliga debiterade riksstatsmedel kunnat lämnas.

Kassabokföringsprincipens genomförande.

Ett avsteg från den med statsbokföringsreformen genomförda kassabokföringsprincipen inneburo de omföringsåtgärder, avseende titlarna »inkomstrester» och »utgiftsrester», som vid varje årsskifte vidtogos beträffande till det förflutna året hänförliga inkomster och utgifter, vilka under nämnda år icke hunnit inflyta respektive utbetalas. Dylika inkomster och utgifter för riksstatstitlar ansågos nämligen böra redovisas mot budgeten det förflutna året.

Dessa omföringar — särskilt av utgiftsresterna — måste ofta föregås av tidsödande utredningar för fastställande av de belopp, som skulle ifrågakomma, varför i många fall kassarapporterna för årets sista månad på grund av desamma fördröjdes. Detta medförde i sin ordning svårigheter för riksbokslutsbyrån att färdigställa budgetredovisning inom önskvärd tid efter budgetårets utgång.

I syfte att möjliggöra ett tidigare avslutande av räkenskaperna och därmed även ett tidigare avlämnande av budgetredovisningen, hemställde därför statskontoret, till vilket ämbetsverk riksbokslutsbyrån då var förlagd, i underdånig skrivelse den 15 januari 1920 om bemyndigande att, när utgifter, tillhörande ett visst budgetår, icke hunne under samma år utbetalas och bokföras, få avföra dem i nästkommande års räkenskaper, nämligen

dels beträffande »förslagsanslag, högst», och sådana förslagsanslag, vilka icke funnos i det nya årets riksstat (tilläggsstat) upptagna, från ett konto för det föregående årets anslagstitel,

dels beträffande bestämda anslag från vederbörande besparingsfond,

varvid ifråga om »förslagsanslag, högst», och bestämda anslag skulle iakttagas, att summan av de under bägge åren avförda utgifterna för ett och samma anslag icke överskrede det anvisade beloppet.

Sedan denna statskontorets hemställan genom kungl. brev den 13 februari 1920 bifallits, blev det tidigare i vissa fall i stor utsträckning anlitade utgiftsrestförfarandet, om icke helt, så dock till väsentlig del ersatt av en med

kassabokföringsprincipen helt överensstämmande bokföringsmetod. Nämnda princip kan också härigenom anses hava blivit helt genomförd beträffande statsverkets utgiftstitlar.

Ifråga om statsverkets inkomsttitlar hade emellertid kassabokföringsprincipen vid samma tidpunkt icke hunnit i motsvarande omfattning genomföras.

Med undantag för krigskonjunkturskatten, den genom överståthållarämbetet, som då ännu icke hunnit anslutas till det nya redovisningssystemet, inflytande delen av uppbörden för de övriga skattetitlarna, den genom generaltullstyrelsen inflytande uppbörden av lastpenningar, tullmedel, sockerskatt samt fyr- och båkmedel ävensom mynt- och justeringsverkets uppbörd för titeln inkomst av myntning och justering uppdebiterades emellertid de egentliga statsinkomsterna efter kassabokföringsprincipen.

Efter hand genomfördes emellertid kassabokföringsprincipen även beträffande här ovan särskilt angivna inkomster.

För inkomsterna av statens produktiva fonder tillämpades kassabokföringsprincipen före år 1919 endast beträffande avkastningen av statens aktier samt inkomsterna från de under riksgäldskontorets förvaltning stående produktiva fonderna, nämligen allmänna järnvägslånefonden och allmänna byggnadslånefonden.

Under den i och med 1911 års budgetreforms genomförande å riksstatens inkomstsida införda avdelningen för inkomster av statens produktiva fonder ställdes överskotten å dessa fonder till disposition för statsregleringen. Frågan om, huruvida med överskott skulle avses det överskott, som respektive fonds bokslut utvisade, oavsett om detsamma under året verkligen kommit statsregleringen till godo eller icke, eller endast vad som verkligen blivit för statsregleringen disponibelt, orsakade redan från början meningsskiljaktighet.

I praktiken anslöt man sig emellertid till förstnämnda alternativ till och med räkenskapsåret 1918. Vid riksbokslutet för år 1919 övergavs emellertid detsamma och gavs sistnämnda alternativ företräde av, bland andra, det skäl att kassabokföringsprincipen borde, som en naturlig konsekvens av dess genomförande beträffande utgiftssidan, tillämpas även ifråga om statsverkets inkomster.

Sedan kassabokföringsprincipen beträffande överskotten från statens av statskontoret förvaltade utlåningsfonder av Kungl. Maj:t genom beslut den 3 mars 1922 godtagits för tillämpning från och med år 1921 genomfördes även den ändringen, att de till statsverket verkligen influtna räntorna från dessa fonder i stället för, såsom tidigare, de uträknade räntorna, tillgodoförde statsregleringen.

Omläggning av budgetåret år 1928.

I den mån statsbokföringsreformen genomfördes och dess tekniska utformning vunnit i stadga fick den redan i samband med budgetreformen väckta frågan om budgetårets framflyttande närmare intill tiden för riksstatens fastställande av riksdagen ökad aktualitet. Sedan Kungl. Maj:t på

framställning av riksdagen den 16 maj 1919 uppdragit åt särskilda sakkunniga att verkställa utredning i ärendet, föreslogo dessa i skrivelse den 3 oktober samma år att budgetåret borde fastställas att omfatta tiden 1 juli—30 juni. Sedan kommitterade därefter i skrivelse den 26 februari 1920 framlagt förslag till för reformens genomförande erforderliga ändringar i grundlagarna i syfte att reglera förhållandena för det fall, att den nya budgeten icke hunnit fastställas till den tid, då den skolat träda i tillämpning, blev nämnda ändringsförslag i proposition den 12 mars 1920 (nr 254) förelagt riksdagens prövning och sedermera, sedan detsamma av nämnda års riksdag antagits såsom vilande i grundlagsenlig ordning, av 1921 års riksdag enligt dess skrivelse den 27 januari (nr 25) slutligen godkänt.

Efter avlämnandet av förslaget till grundlagsändringarna fullföljde budgetårskommittén sitt arbete enligt givna direktiv och framlade det slutliga resultatet av detta i betänkande den 30 november 1920, vari tillstyrktes att budgetåret snarast möjligt omlades till såsom kommittén tidigare föreslagit, tiden 1 juli—30 juni. Genom förläggande av budgåret till denna tid kunde budgetredovisningen färdigställas i så god tid, att den hunne föreläggas riksdagens revisorer vid deras sammanträde på hösten efter budgetårets utgång.

Genom budgetårets omläggning vunnes den fördelen, att förskott å anslag i ett påföljande års riksstat skulle kunna undvikas, utan att tilläggsstater skulle behöva — åtminstone ej i den omfattning som ditintills — komma till användning. Behovet av förskott av nämnda slag komme att minskas ju noggrannare utgifterna i en riksstat kunde beräknas. Och ju närmare i tiden riksstaten låge icke blott riksdagens beslut om densamma, utan även alla de utredningar, som måste föregå uppgörande av förslag därtill, desto säkrare kunde den bliva och desto större utsikter hade man, att de i densamma upptagna anslagsposterna skulle motsvara verklighetens krav.

En begränsning av användningen av tilläggsstat hade framstått för kommittén såsom ett av de viktigaste önskemålen, som vore att vinna med budgetårets omläggning, detta så mycket mera som tilläggsstaterna kommit att erhålla en omfattning, som näppeligen varit vid deras införande åsyftad.

Även inkomstberäkningen skulle vinna i tillförlitlighet om den tidsperiod, som skulle överskådas, minskades med ett halvt år genom budgetårets omläggning.

I enlighet med kommitténs förslag och proposition därom den 11 mars 1921 (nr 201) beslöt sedermera riksdagen enligt skrivelse den 15 juni 1921 (nr 338) att budgetåret skulle från och med den 1 juli 1923 omläggas till tiden 1 juli—30 juni.

Härvid förutsattes att kalenderåret fortfarande skulle vara räkenskapsår för kapitalbokslutet och att endast budgetredovisningsåret skulle sammanfalla med budgetåret.

I proposition den 9 mars 1923 (nr 182) anhöll Kungl. Maj:t sedermera om riksdagens yttrande rörande omläggning av räkenskapsåret för statens verk och myndigheter, med undantag för de affärsdrivande verken, till att omfatta tiden 1 juli—30 juni.

Beträffande de affärsdrivande verken framhölls i propositionen, att desamma intoge en särställning till statsregleringen, i det att de till densamma endast avbördade sina nettoöverskott och från densamma mottoge vissa kapitalökningsanslag medan deras bruttoinkomster och utgiftsstater låge helt vid sidan av statsbudgeten. Vid en omläggning av statens räkenskapsår kunde därför affärsverkens räkenskaper bibehållas vid kalenderår under den förutsättningen, att summariska räkenskapsavslutningar för dessa verk verkställdes vid budgetårets utgång i de delar, som för riksräkenskapsverket erfordrades för uppbyggande av affärsverkens och deras fonders konti i rikshuvudboken.

I skrivelse den 30 maj 1923 meddelade riksdagen, att riksdagen ansett sig böra för sin del antaga det framlagda förslaget.

I anslutning till riksdagens sålunda gjorda uttalande utfärdades därefter den 8 juni 1923 kungl. kungörelse angående omläggning av statsverkets räkenskapsår (nr 176), vari stadgades, att statens årsräkenskaper skulle — med undantag för postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars, statens vattenfallsverks och statens domänverks räkenskaper, vilka fortfarande skulle avslutas för kalenderår — från och med den 1 juni 1923 upprättas för budgetår.

Budgetredovisningen och förändringar ifråga om densamma. Besparingsfonderna m. m.

Till skillnad från vad tidigare varit fallet, då budgetredovisningen intogs i det till trycket befordrade utdraget ur rikshuvudboken, hava budgetredovisningarna för åren från och med 1920 avgivits såsom fristående redovisningshandlingar. 1920 års budgetredovisning erhöll samma uppställning som under närmast föregående år och utgjordes av en jämförande redogörelse för de beräknade och de verkliga inkomsterna och utgifterna för de olika inkomsttitlarna och utgiftsanslagen under året, varjämte denna redogörelse och de följande sammanknötos i en uppställning över statsverkets kassafond med hänsyn såväl till fondens uppgift att mottaga statsregleringens överskott och fylla dess brister, som till den ytterligare betydelse för statsregleringen fonden erhållit därigenom, att den under de närmast föregående åren i stor utsträckning redan vid riksstaternas och tilläggsstaternas upprättande tagits i anspråk för budgetens finansiering. Även för huvudtitlarnas allmänna besparingsfonder inrymdes i budgetredovisningen en tabell, ehuru desamma icke på annat sätt hade något gemensamt med budgeten än att de från riksstatens bestämda anslag tillfördes uppkomna besparingar.

Budgetredovisningen i dess helhet utgjorde en specifik redovisning för ett i rikshuvudboken för statsregleringens ordinarie rörelsekapital upplagt konto, benämnt statsmedelsfonden. Tidigare redovisades detta rörelsekapital, i den mån det var bundet vid eller reserverat för någon av riksstatens specialtitlar, på ett konto för vederbörande titel och, om det var reserverat för någon huvudtitel, på ett konto för denna huvudtitels allmänna besparingsfond, men eljest på ett konto för kassafonden. Statsmedelsfondens konto avsågs skola vara det bokföringsmässiga uttrycket för en gemensam statsreglering, vid vilken i regel statsmedlen, d. v. s. statsförvaltningens rörliga

driftkapital, flyta in genom riksstatens inkomsttitlar och ut genom dess anslagstitlar.

Sambandet mellan statsmedelsfondens konto i rikshuvudboken och specifikationen i budgetredovisningen klarlades genom en särskilt tabell i rikshuvudboken, återgiven i det tryckta utdraget ur densamma.

Kassafonden var den del av statsmedelsfonden, som var särskilt avsedd till upprätthållande av sistnämnda fonds likviditet. För likviditetens upprätthållande togos dock i anspråk jämväl andra medel.

Kassafonden tillfördes uppkommande inkomstöverskott och behållningar å bestämda anslag och förslagsanslag samt togs i anspråk för täckande av inkomstunderskott och brister å utgiftsanslagen. Till kassafonden överfördes även icke erforderliga behållningar å reservationsanslag. Ändring härutinnan genomfördes emellertid i och med att dylika reservationer, så vitt de icke voro allt för obetydliga, efter hand uppfördes i riksstaten såsom i anspråk tagen kapitaltillgång.

Från och med budgetåret 1925/26 redovisades automobilskattemedlen över riksstaten. Före detta budgetår behandlades hithörande skatteinkomster såsom diverse medel under statskontorets förvaltning. På utgiftssidan upptogs särskilda mot automobilskattemedlen korresponderande utgiftsanslag.

Rusdrycksmedlen.

Med budgetåret 1926/27 tillämpades nya regler beträffande dispositionen av acciserna å tillverkning och försäljning av spritdrycker. Enligt av 1926 års riksdag antagna bestämmelser rörande statsverkets fond av rusdrycksmedel skulle av statsverkets behållna inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt maltskatt för varje statsregleringsår till nämnda fond avsättas så stort belopp, att detta, jämte till fonden för samma tid ingående ränteavkastning, uppginge till 5,000,000 kronor. Under statsregleringsåren 1926/27—1931/32 skulle vidare till fonden för statsskuldens amortering överföras den del av nämnda inkomster, som efter den stadgade avsättningen till rusdrycksmedelsfonden överstege för det förstnämnda budgetåret 85,000,000 kronor och för de följande ett för varje år med 2,000,000 kronor sänkt belopp.

Enär statsverkets fond av rusdrycksmedel och fonden för statsskuldens amortering tjänade som uppsamlingskonton för vissa för allmänna budgetändamål icke avsedda statsinkomster, erhöllo desso fonder, vilkas behållningar delvis togos i anspråk antingen för särskilda utgiftsändamål eller för finansiering av budgeten i allmänhet, i budgettekniskt hänseende karaktären av regleringsfonder, vilka i vissa avseenden voro att jämställa med kassafonden.

Enligt beslut av 1932 års riksdag fastställdes nya bestämmelser rörande dispositionen av den behållna inkomsten å rusdrycksmedelstitlarna att gälla för budgetåret 1932/33. Till rusdrycksmedelsfonden avsattes i enlighet härmed dels fondens ränteavkastning, dels därutöver av inflytande rusdrycks-

medel så stort belopp, att den totala årliga avsättningen till fonden uppgick till 5,000,000 kronor, varjämte av ifrågavarande medel för avbetalning av statsskulden disponerades 8,000,000 kronor. Återstoden av rusdrycksmedlen togs i anspråk för allmänna budgeten i övrigt. På grund av samma års riksdags beslut rörande dispositionen av inflytande rusdrycksmedel skulle rusdrycksmedelstitlarna avslutas mot kassafonden.

Av förutnämnda båda fonder förbrukades fonden för statsskuldens amortering i sin helhet under budgetåret 1935/36. Under budgetåret 1937/38 togs sedermera även statsverkets fond av rusdrycksmedel helt i anspråk för finansieringsändamål.

Lånebudget och skattebudget.

Beträffande riksstatens inkomst- och utgiftssida och i följd härav även i budgetredovisningen vidtogs vidare för budgetåret 1927/28 den ändringen, att lånebudgeten tydligt avgränsades från budgeten i övrigt, skattebudgeten. Före nämnda budgetår avsågo de i riksstaten under rubriken »lånemedel» upptagna inkomsterna allenast ny upplåning, och i överensstämmelse härmed omfattade å utgiftssidan utgifter för kapitalökning »att täckas av lånemedel» endast sådana kapitalökningsanslag, som skulle bestridas av nya lånemedel. Tidigare å riksstaten anvisade men för sitt ursprungliga ändamål icke vidare behövliga och därför för budgeten tillgängliga lånemedel redovisades däremot å inkomstsidan under särskild till huvudrubriken »i anspråk tagna kapitaltillgångar» hörande underrubrik medan å utgiftssidan kapitalökningsanslag att täckas av dylika äldre lånemedel voro sammanförda med sådana utgifter för kapitalökning, som skulle bestridas av »andra statsinkomster än lånemedel», d. v. s. av verkliga inkomster eller i anspråk tagna kapitaltillgångar uppkomna av verkliga inkomster.

Enligt den från och med budgetåret 1927/28 tillämpade uppställningen av riksstaten uppfördes å inkomstsidan under rubriken »i anspråk tagna kapitaltillgångar» endast de kapitaltillgångar, som uppkommit av andra statsinkomster än lånemedel. I anspråk tagna kapitaltillgångar, uppkomna av äldre för budgeten tillgängliga lånemedel, redovisades däremot vid sidan av nya lånemedel under den gemensamma huvudrubriken »lånemedel» och å riksstatens utgiftssida upptogs i konsekvens härmed samtliga anslag, avsedda att täckas genom ny upplåning eller med äldre lånemedel utan åtskillnad i kolumnen för anslag att täckas av lånemedel.

Under huvudrubriken »lånemedel» i dess nya omfattning och uppdelade å olika inkomsttitlar redovisades var för sig dels fasta lånemedel, dels tillfälliga. Vid 1929 års riksdag vidtogs emellertid den ändringen att de fasta och tillfälliga lånemedlen sammanfördes i riksstaten för budgetåret 1929/30 och redovisades gemensamt under rubrikerna »i anspråk tagna reservationer» (ej använd upplåningsrätt), »återbetalningar» och »övriga lånemedel».

Även beträffande skattebudgeten vidtogos vid samma års riksdag vissa omläggningar. Ändrade regler fastställdes sålunda för redovisningen av vissa inkomsttitlar, vilka korresponderade mot särskilda utgiftsanslag. Be-

träffande inkomstitlarna inkomst av myntning och justering och avgifter för granskning av biografbilder bröts det dittiilsvarande sambandet med motsvarande utgiftsanslag.

Dispositionen av äldre reservationer.

Vid 1928 års riksdag fastställdes ändrade regler rörande dispositionen av reservationsanslag. Enligt desamma får reservationsanslag disponeras endast till och med andra budgetåret efter riksstatsåret för anslaget. Kungl. Maj:t äger dock medgiva fortsatt anlitande av ifrågavarande så kallade äldre reservationsanslag under ytterligare ett år.

Ovan berörda särskiljande av lånebudgeten från budgeten i övrigt, skattebudgeten, fullföljdes sedermera i budgetredovisningen, i det att för kapitalökningsanslag, anvisade att täckas av såväl lånemedel som andra statsinkomster, särskilda uppgifter meddelades för å ena sidan till lånemedel och å andra sidan till andra statsinkomster hänförliga utgifter och kvarstående reservationer m. m.

Specialbudgeter m. m.

Vid sidan av en allmän budget, beträffande vilken inkomsterna enligt riksstaten solidariskt utgjorde täckning för utgiftsanslagen, ingick i skattebudgeten en rad specialstater med korresponderande inkomsttitlar och utgiftsanslag nämligen automobilskattemedel, bidrag till bankinspektionen, bidrag till fondinspektionen, bidrag till sparbanksinspektionen, patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter ävensom bidrag till försäkringsinspektionen. En motsvarande anordning kom sedermera till användning jämväl för totalisatormedel och tipsmedel.

Allmänna budgeten omfattade samtliga mot kassafonden korresponderande inkomsttitlar. Av utgiftsanslagen hänfördes till allmänna budgeten dels alla förslagsanslag och obetecknade anslag, vilka avräknades mot kassafonden, dels ock reservationsanslag, vilka icke anvisats att utgå från bestämda inkomsttitlar. Återstående inkomsttitlar och utgiftsanslag voro uppdelade på från allmänna budgeten fristående och sinsemellan oberoende specialbudgeter.

I riksstaten inrycktes från och med budgetåret 1932/33 under rubriken statens utlåningsfonder fonden för låneunderstöd, vilken fond tidigare upptagits under egen rubrik, och från och med nämnda budgetår till och med budgetåret 1936/37 upptogs likaledes under särskild titel riksgäldskontorets inkomstmedel, vilka tidigare redovisats bland diverse inkomster. Fonden för låneunderstöd har emellertid i riksstaterna för budgetåren 1938/39 och 1939/40 på nytt upptagits såsom fristående titel.

1934 års reform ifråga om riksstatens utgiftssida.

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag till 1934 års riksdag genomfördes i riksstaten för budgetåret 1935/36 den förändringen i avseende å uppställningen av anslagen till verkliga utgifter, att den förutvarande uppdelningen i ordinarie och extra anslag slopades. Vidare systematiserades uppställningen inom de olika huvudtitlarna i syfte dels att tydligt skilja utgifter för statens egen verksamhet från bidrag eller understöd till icke statlig

verksamhet, dels ock att uppdela statens egna förvaltningsutgifter — med undantag för utgifterna för dyrtidstillägg — å anslag för varje särskild myndighet eller myndighetsgrupp. Medelsanvisningen för de olika myndigheterna anordnades härvid på sådant sätt, att de olika huvudslagen utgifter — i främsta rummet personalkostnader och sakliga kostnader — höllos isär. Som regel skulle härvid för varje myndighet eller grupp av myndigheter anvisas två anslag, ett avlöningsanslag och ett omkostnadsanslag. I särskilda fall borde dock ytterligare uppdelning ske av såväl avlöningsutgifter som omkostnader på olika anslag. Å andra sidan befanns det ifråga om vissa myndigheter lämpligt uppföra allenast ett riksstatsanslag, avseende både avlöningar och omkostnader.

Fördelningen på självständiga riksstatsanslag av utgifterna för statens egen verksamhet fullföljdes genom en likformig uppställning av staterna för avlönings- och omkostnadsanslagen, varigenom avsågs att ernå en enhetlig fast uppdelning av personalkostnaderna på olika slag av avlöningsutgifter och av de sakliga kostnaderna likaledes efter olika utgiftsslag. Genom anslutning av de medelsförvaltande myndigheternas redovisning till den för avlönings- och omkostnadsanslagen upprättade fasta statuppdelningen förutsattes det skola bliva möjligt, att i samband med riksbokföringen genomföra en systematisk redovisning av statens utgifter för dess egen verksamhet, med fördelning av utgifterna såväl efter myndigheter som efter utgiftsslag. Nämnda redovisning avsågs skola årligen utarbetas inom riksräkenskapsverket för att — delvis såsom ersättning för vissa räkenskapssammandrag, vilka tidigare intagits i riksdagens revisorers berättelse — publiceras i riksräkenskapsverkets årsbok i form av särskilda tabeller. Dessa tabeller beräknades för ett visst budgetår kunna föreligga i korrektur redan under nästföljande oktober och i denna form kunna tillhandahållas såväl riksdagens revisorer som statsdepartementen, för vilka senare de förutsattes bliva av värde vid budgetarbetet.

Statens allmänna fastighetsfond.

Jämlikt beslut vid 1935 års riksdag om inrättande av statens allmänna fastighetsfond uppfördes denna fond under budgetåret 1935/36 i rikshuvudboken. Fonden, vars begynnelsekapital per den 1 juli 1935 bokförts till 256,730,000 kronor, varav markvärde 82,750,000, omfattade vid denna tidpunkt av fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheter och uppdelades på fyra delfonder, en för en var av nämnda myndigheter.

Såsom ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler avsågs skola överföras till fonden i riksstaten från och med nämnda budgetår under olika huvudtitlar för ändamålet anvisade anslagsmedel. Beräknat överskott från fonden upptogs i riksstaten under inkomster av statens produktiva fonder och rubriken »Statens allmänna fastighetsfond». Anslagsmedel för nybyggnader och för ombyggnadsarbeten m. m. av natur att höja värdet av fondens fastighetsbestånd upptogs samtidigt å riksstatens utgiftssida under

utgifter för kapitalökning och samma titel »Statens allmänna fastighetsfond».

Fastighetsfonden utvidgades den 30 juni 1938 till att omfatta även universitetens fastigheter, varvid emellertid endast de fastighetsvärden, som tillkommit genom riksstatsanslag, ansågos böra öka fastighetsfondens kapitalbehållning. Mot övriga fastigheter — till universiteten donerade byggnader m. m. — svarande värden upptogos till redovisning å särskilda på fastighetsfondens konto uppförda diversemedelstitlar. För redovisning av de båda universitetens fastigheter inrättades under fastighetsfonden särskilda delfonder. I dessa ingå emellertid icke universitetens jord- och skogsegendomar, vilka upptagits till redovisning bland universitetens donations- m. fl. medel.

Under budgetåret 1937/38 upptogos vidare såsom en särskild delfond under fastighetsfonden karolinska sjukhusets byggnader genom överföring från byggnadsstyrelsens delfond.

I anslutning till den från och med budgetåret 1938/39 genomförda nya riksstatsuppställningen, för vilken här nedan redogöres, intogs i riksstaten från och med nämnda budgetår en fullständig inkomst- och utgiftsstat för fastighetsfonden såsom bilaga till driftbudgetens inkomstspecifikation.

Beträffande fastighetsfonden vilja revisorerna i övrigt hänvisa till den särskilda redogörelsen i detta ämne, som inflyter i berättelsen.

Avskrivningsfrågor.

För reglering av direkta förluster å lånemedelsplaceringar under statskontorets och riksgäldskontorets förvaltning tillämpades före budgetåret 1935/36 det förfaringssättet, att statskontoret och riksgäldskontoret årligen före den 1 november till Kungl. Maj:t inkommo med särskilda redogörelser över sådana förluster å statens utlåningsfonder, låneunderstöd och andra lånemedelsplaceringar, vilka bokförts i statskontorets och riksgäldskontorets räkenskaper för det senast förflutna räkenskapsåret, varefter Kungl. Maj:t i den mån sålunda rapporterade förluster hänförde sig till lånemedel, utverkade medgivande av riksdagen att för deras täckande disponera erforderliga medel av fonden för statsskuldens amortering.

Från och med budgetåret 1935/36 genomfördes jämlikt fullmäktiges i riksgäldskontoret under år 1935 fattade beslut viss omläggning av riksgäldskontorets bokföring. Omläggningen, vilken bland annat åsyftade en fullständig redovisning av de av staten upplånade medlen, innebar i sistnämnda avseende, att de i de olika statsfonderna placerade lånemedlen skulle redovisas såsom tillgångar i riksgäldskontorets huvudbok och alltså balansera mot nettoskulden å riksgäldsverkets fond. För ernående av ett sålunda balanserande bokslut blev det emellertid nödvändigt att upplägga ett särskilt konto, benämnt avskrivningskonto, under riksgäldsverkets fond. Härigenom möjliggjordes även en mera rationell redovisning av uppkomna lånemedelsförluster ävensom ett förenklat förfarande för förlusttäckningen.

I anslutning till de i riksgäldskontoret sålunda vidtagna åtgärderna uppfördes i rikshuvudboken under budgetåret 1935/36 bland de i riksgäldsver-

kets fond redovisade tillgångarna ett riksgäldskontorets avskrivningskonto. Till nämnda konto omfördes därjämte i enlighet med riksdagens beslut och i anslutning till nyssnämnda åtgärder, fonden för statsskuldens amortering.

Enligt det för riksgäldskontoret genomförda nya bokföringssystemet skulle avskrivningskontot belastas med uppkommande förluster å lånemedelskapital, kapitalrabatter vid riksgäldskontorets upplåning samt kursförluster i samband med upptagande och inlösen av statslån. Å andra sidan skulle avskrivningskontot gottskrivas dels de belopp, med vilka statsskulden nedbringades genom anslag för amortering å vissa lån, dels de anslagsmedel, som därutöver kunde ställas till förfogande för nedbringande av avskrivningskontots förlustsaldo, dels uppgäld vid riksgäldskontorets upplåning, dels ock kursvinster i samband med upptagande och inlösen av statslån.

Efter beslut därom vid 1938 års riksdag övertogos emellertid sedermera i samband med budgetreformen av år 1938 avskrivningskontots funktioner av en per den 30 juni 1938 för redovisning av förluster, uppkommande å statens kapitalfonder, upprättad fond, benämnd »fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster», med vars upprättande bland annat avsetts att giva ökad klarhet åt avskrivningsförfarandet, samtidigt som redovisningen av riksgäldsfonden därigenom skulle förenklas. Sedan ett av samma års riksdag å övergångsstat för budgetåret 1937/38 anvisat anslag å 34,906,400 kronor till täckande av lånemedelsförluster, bokförda å riksgäldskontorets avskrivningskonto, tillförts nämnda konto, överfördes i anslutning till riksdagens beslut det å avskrivningskontot därefter kvarstående beloppet till den nyinrättade fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Riksgäldsfonden m. fl. fonder.

Den i anslutning till 1938 års budgetreform omlagda kapitalredovisningen innebar för riksgäldskontorets del, att dess huvudbok måste kompletteras till att omfatta kapitalfondernas samtliga kapitaltillgångar med undantag för ej inlevererade överskottsmedel. Balansen i riksgäldskontorets bokföring upprätthålles genom införande på skuldsidan av en post utanför kapitalfonderna, motsvarande statens eget kapital till skillnad mot det upplånade kapitalet (nettoskulden å riksgäldsfonden). Ur riksgäldskontorets balansräkning utläses därför numera det egna och det upplånade kapitalets relativa betydelse för samtliga kapitalfonders finansiering.

De i riksstatsuppställningen före budgetåret 1938/39 uppförda två huvudtitlarna inkomsttiteln »Riksgäldskontorets inkomsttitel», liksom utgiftstiteln »räntor å statsskulden m. m.» strökos i och med 1938 års budgetreforms genomförande. I stället upptogs deras saldo, d. v. s. statsverkets mot nämnda huvudtitlar svarande nettokostnader för statsskuldens förräntning i riksstaten från och med förut nämnda budgetår till redovisning å en under huvudrubriken »Utgifter för statens kapitalfonder» uppförd ny huvudtitel, benämnd »Riksgäldsfonden». Sedan de i rikshuvudboken tidigare redovisade två kapitalfonderna »Fonderade statslånen» och »Tillfälliga statslån» i riksbokföringen inordnats under riksgäldsverkets fond, motsvara nettokostnaderna för statsskuldens förräntning det å den gemensamma fonden upp-

kommande förlustsaldot, för vars täckning anslag anvisas å den nya utgiftshuvudtiteln, riksgäldsfonden. Enär denna utgiftstitel uppföres i riksstaten med odelat anslagsbelopp närslutes en fullständig inkomst- och utgiftsstat för riksgäldsfonden riksstaten såsom bilaga till densamma. Motsvarande gäller även beträffande den här nedan omnämnda luftfartsfonden, för vilken fond ävenledes från och med nämnda budgetår anslag för täckande av uppkommet underskott upptages å särskild utgiftshuvudtitel i riksstaten under utgifter för statens kapitalfonder.

I riksstaten för budgetåret 1935/36 infördes ett flertal nya inkomsttitlar för redovisning av inkomster, vilka tidigare behandlats såsom särskilda uppbördsmedel för vederbörande anslag. I nästföljande budgetårs riksstat tillkom en inkomsttitel för bidrag från folkpensioneringsfonden. I enlighet med av riksdagen godkända riktlinjer skulle från och med år 1937 den årliga tillväxten av folkpensioneringsfonden begränsas till högst 20,000,000 kronor och fondens maximibelopp till 1,000,000,000 kronor. De fondens inkomster, som beräknats under ett budgetår icke åtgå till den sålunda föreskrivna fondökningen och till bestridande av fondens löpande utgifter, skulle successivt inlevereras till statsverket samt tillgodoföras nämnda inkomsttitel.

I sistnämnda budgetårs (1936/37) riksstat uppdelades vidare den förutvarande inkomsttiteln diverse inkomster i tre undertitlar, varjämte till denna rubrik överfördes de ditintills såsom uppbörd i statens verksamhet redovisade totalisatormedlen och tipsmedlen.

De under årens lopp vidtagna omläggningarna beträffande riksstaten medförde motsvarande ändringar av såväl budgetredovisningen och kapitalbokslutet som riksräkenskapsverkets årsboks uppställning och innehåll.

Den 30 juni 1938 upptogs i enlighet med riksdagens beslut statens i flygfält och belysningsanläggningar vid lufttrafikleder investerade medel till redovisning å en ny kapitalfond benämnd luftfartsfonden. Samtidigt uppfördes som tillgång i rikshuvudboken även riksbanksfonden, vars i rikshuvudboken redovisade kapital består av grundfondens behållning, 50,000,000 kronor, som bildats av bankens vinstmedel, och avbetalningslånefondens kapital, 50,000,000 kronor, som tillförts fonden från å övergångsstaten för budgetåret 1937/38 anvisade lånemedel. Genom överföringen av dessa lånemedel ökades nettoskulden å riksgäldsfonden med motsvarande belopp, 50,000,000 kronor. Det å riksbankens avbetalningslånefond redan förefintliga av vinstmedel uppkomna kapitalet å 44,000,000 kronor överfördes å nämnda övergångsstat till statsverkets kassafond för att möjliggöra att denna i motsvarande utsträckning kunde tagas i anspråk å övergångsstaten för täckande av därå upptagna avskrivningsanslag.

Beträffande riksbankens (enligt lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank till 20,000,000 kronor uppgående) reservfond vidtogs ingen ändring i de gällande redovisnings- och dispositionsbestämmelserna. Fonden upptogs följaktligen icke till redovisning i rikshuvudboken såsom en del av riksbanksfonden utan kvarstår såsom en reserv, avsedd för täckande av eventu-

ellt uppkommande förluster å riksbankens rörelse. Dylika förluster kunna på detta sätt i viss utsträckning mötas av riksbanken utan att dess i rikshuvudboken redovisade tillgångar påverkas därav.

I riksstaten redovisades riksbankens vinstmedel till och med budgetåret 1937/38 under särskild huvudrubrik närmast efter huvudrubriken för statens produktiva fonder. Denna anordning sammanhängde med det förhållandet, att riksbankens tillgångar icke funnos uppförda bland statens i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångar. I och med 1938 års budgetreforms genomförande och riksbanksfondens upptagande i rikshuvudboken hava dessa vinstmedel från och med budgetåret 1938/39 i riksstaten redovisats å en under huvudrubriken »inkomster av statens kapitalfonder» uppförd, mot riksbanksfonden svarande inkomsttitel.

1938 års budgetreform. Förarbeten och genomförande.

Genom beslut den 20 mars 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga att för överläggning och för biträde i övrigt stå till departementschefens förfogande vid fortsatt beredning av den på grund av den statsfinansiella utvecklingen från och med budgetåret 1931/32 aktualiserade frågan, hur regler för balansering av budgeten skulle kunna så utformas, att de gåve finanspolitiken en under växlande konjunkturer nödvändig rörlighet men samtidigt innebure garantier mot en lånepolitik, som medförde ett försvagande av statens förmögenhetsställning. Olika utvägar hade redan prövats att inom den tillämpade riksstatsuppställningens ram uppmjuka de balanseringsregler, som ansågos i princip gälla. Under första delen av den senast förflutna depressionsperioden täcktes sålunda löpande utgifter i viss utsträckning med anlitande av fondmedel. I riksstaterna för budgetåren 1933/34 och 1934/35 åter finansierades vissa utgifter, som normalt skulle hava bestritts av skattemedel, med hjälp av lånemedel, varvid emellertid anstalter dock träffades för en snabb avskrivning av de härvid uppstående lånemedelsförlusterna. Intet av dessa tillvägagångssätt hade synts tillfredsställande, emedan de icke medgivit en redovisning av de företagna finansieringsåtgärderna, som skapade tillräcklig garanti mot missbruk av möjligheten till avvikelser från jämn balansering, ägnade att försämra statens förmögenhetsställning.

Som de största svagheterna i riksstatsuppställningen för de fall, då avsteg från jämn balansering vore erforderliga, betecknades å ena sidan den likartade behandlingen av fonddisposition och av disposition av verkliga inkomster samt å andra sidan den oklarhet och de redovisningssvårigheter, som voro oundvikliga, om budgeten formellt balanserades genom överförande av verkliga utgifter till kapitalbudgeten. Att nödvändigheten av avskrivningar vid sistnämnda form för underbalansering klart framträdde, innebure visserligen en fördel vid jämförelse med underbalansering med hjälp av fondmedel, men den kunde likväl göras till föremål för berättigade invändningar ur här ifrågavarande synpunkter. Med hänsyn till önskvärdheten av en klar redovisning av de framlagda riksstatsförslagens innebörd och fördelarna av att i budgettekniskt hänseende åtgärder vidtogos för mö-

tande av en ny ekonomisk kris hade därför frågan blivit väckt om ändamålsenlig omläggning av riksstatens uppställning.

I en den 19 december 1936 dagtecknad promemoria framlade de av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga sedermera resultaten av den anbefallda utredningen. Vid utarbetande av sina förslag utgingo de budgetsakkunniga från det sedan gammalt uppställda kravet på budgetens balansering, vilket krav ansetts innebära, att utgifter för i finansiell mening icke räntabla ändamål borde täckas av verkliga inkomster, varemot förefintliga kapitaltillgångar eller lånemedel icke borde anlitas för utgifter av denna art. På detta sätt skulle statens förmögenhetsställning vidmakthållas. Beträffande perioden för budgetens balansering ansågo de sakkunniga det vara av underordnad betydelse, om densamma erhölle större eller mindre längd. I den praktiska tillämpningen syntes det dock medföra uppenbara fördelar med ettårig budgetbalansering, enär statsmakterna därigenom varje år ställdes inför tvånget att pressa in utgifterna inom ramen av enligt oförändrade grunder påräkneliga inkomster eller ock att genom ändring av nämnda grunder öka de verkliga inkomsterna. Den med flerårsbalansering förbundna risken, att för täckande av löpande utgifter upptagna lån icke sedermera återbetalades, förelåg icke heller vid ettårig budgetbalansering. De sakkunniga ansågo sig likväl böra förorda medgivande av flerårig budgetbalansering i sådana finanslägen, då under krisartade förhållanden inom näringslivet klyftan mellan utgifter och inkomster plötsligt och kraftigt ökades vid oförändrade regler för uttagande av statens inkomster, eller om starka utgiftsökningar vore ofrånkomliga eller av konjunkturpolitiska skäl påkallade. Kraftiga inkomstökningar och budgetöverskott vid oförändrade skattesatser under en uppgångsperiod angåve å andra sidan den lämpliga tidpunkten för skuldavbetalningar eller fonderingar, varigenom statens förmögenhetsställning återställdes. Garanti mot missbruk av den vid flerårsbalansering inträdda större rörelsefriheten skapades enligt budgetsakkunniga därigenom, att sådana budgettekniska anordningar träffades, att omfattningen av föreliggande underbalansering och därav följande lånefinansiering vid varje tidpunkt helt kunde överblickas. Om härtill från början fogades klara riktlinjer rörande storleken och ordningen för den återbetalning av lånemedel, som vore en ofrånkomlig del av ett system med fleråriga balansperioder, syntes den trygghet mot missbruk vara uppnådd, som på det statsfinansiella området överhuvudtaget stode att vinna.

Från här angivna synpunkter funno de sakkunniga vissa i promemorian närmare angivna förändringar böra vidtagas i riksstatsuppställningen och, i samband därmed, även i bland annat kapitalredovisningen i rikshuvudboken.

Sedan Kungl. Maj:t i anledning av de sakkunnigas utredning sedermera i proposition till riksdagen den 5 mars 1937 angående ändrad uppställning av riksstaten m. m. inhämtat riksdagens yttrande i ärendet och frågan förevarit vid riksdagen, godkände riksdagen (skrivelse nr 382) det sålunda framlagda förslaget om ny riksstatsuppställning. Den nya riksstatsuppställningen

tillämpades därefter första gången i riksstaten för budgetåret 1938/39 och har följaktligen här benämnts 1938 års budgetreform.

Innebörden av den från och med nämnda budgetår tillämpade riksstatsuppställningen är i korthet följande. Reformens innebörd.

Statsbudgeten uppdelas i riksstaten i två fristående delbudgeter, driftbudgeten och kapitalbudgeten, vilken uppdelning ersätter den förutvarande uppdelningen i skattebudget och lånebudget. Ifråga om såväl inkomsternas som utgifternas fördelning mellan de båda nya delbudgeterna tillämpas härvid för olika budgetår en och samma fördelningsprincip. Följaktligen har en med hänsyn till inkomsternas och utgifternas natur fast gränsdragning genomförts mellan å ena sidan driftbudgetens inkomster och utgifter samt å andra sidan kapitalbudgetens inkomster och utgifter.

Driftbudgeten motsvarar närmast det enskilda företagets vinst- och förlusträkning och utgör en så vitt möjligt fullständig inkomst- och utgiftsplan, utvisande samtliga till statsverket inflytande löpande inkomster och samtliga med statsverksamheten förbundna direkta och indirekta löpande kostnader.

Skillnaden mellan driftbudgetens å riksstaten beräknade inkomster och anvisade anslag representerar driftbudgetens beräknade överskott respektive underskott och upptages såsom ett saldobelopp, varvid överskott redovisas å driftbudgetens utgiftssida och underskott å dess inkomstsida.

Statsverkets kassafond har ombildats till statens budgetutjämningsfond. Denna nya fond har övertagit kassafondens funktion såsom regulator av budgetutfallet, varjämte den — i vidare mån än kassafonden — reglerar driftbudgetens under olika budgetår å riksstaten beräknade överskott och underskott. Berörda överskott tillföras budgetutjämningsfonden och underskott avföras å densamma. I den sålunda utformade budgetordningen fungerar den nya budgetutjämningsfonden närmast såsom en allmän bokföringstitel för redovisning av dels nämnda överskott och underskott, dels utfallet av driftbudgetens mot budgetutjämningsfonden korresponderande inkomst- och utgiftstitlar. Förändringarna beträffande storleken av budgetutjämningsfondens (positiva eller negativa) behållning avspegla däremot ej — lika litet som förändringarna i kassafondens behållning — utvecklingen av statsverkets kassaställning. Med budgetutjämningsfondens sålunda angivna karaktär har ansetts väl förenligt, att fonden tidvis redovisar negativ behållning. För upprätthållande i det långa loppet av statens förmögenhetsställning är allenast erforderligt, att fondens behållning vid inträdd nedgång efter hand uppbringas till det valda utgångsläget.

Därest i samband med budgetens underbalansering med åtföljande belastning av budgetutjämningsfonden statsverkets kassaställning skulle så försämras, att tillgängliga likvida tillgångar ej förslå till täckande av det löpande utgiftsbehovet, måste — liksom i vissa lägen redan med den förutvarande budgetordningen avsetts skola ske — erforderliga kassamedel ställas till förfogande genom riksgäldskontoret.

Den nya kapitalbudgeten har erhållit en från driftbudgeten helt artskild karaktär. Medan den sistnämnda budgetens uppgift är att reglera statens löpande hushållning, avser kapitalbudgeten uteslutande statens investeringsverksamhet. Kapitalbudgetens utgiftssida upptager i enlighet härmed samtliga anslagsmedel, som anvisas till kapitalökning å statens kapitalfonder och dess inkomstsida de för kapitalinvesteringen tillgängliga medlen, nämligen å driftbudgeten anvisade avskrivningsmedel och från tidigare investeringar frigjorda kapitalmedel samt härutöver erforderliga lånemedel.

Driftbudgetens såväl inkomster som utgifter uppdelas i två huvudgrupper. Den första huvudgruppen, vilken redovisas under huvudrubrikerna »Egentliga statsinkomster» och »Egentliga statsutgifter», omfattar statsregleringsfondens egna direkta inkomster (skatter, avgifter m. m.) respektive dess egna direkta utgifter (huvudtitlarna I—XIII). Den andra huvudgruppen, vilken redovisas under huvudrubrikerna »Inkomster av statens kapitalfonder» och »Utgifter för statens kapitalfonder», omfattar till statsregleringsfonden från statens kapitalfonder m. m. överförda vinstmedel respektive från statsregleringsfonden täckta kostnader för statsskuldens förräntning m. m. och för avskrivningar å statens kapitalfonder. Till statens kapitalfonder hänföras härvid samtliga statens fonder, vilka hava eget konto i rikshuvudboken, med undantag av statsregleringsfonden.

För den inverkan den ändrade riksstatsuppställningen utövat på redovisningen av riksbankens vinstmedel, räntorna å statsskulden samt riksgäldskontorets inkomstmedel har här ovan redogjorts i annat sammanhang.

Å riksstatens driftbudget upptagas under utgifter för statens kapitalfonder anslag för avskrivning av icke räntabla kapitaltillgångar. Avse avskrivningsanslagen kapitaltillgångar, vilka i omedelbart sammanhang med deras tillkomst skola avskrivas, upptagas de å driftbudgeten under utgiftshuvudtiteln »Avskrivning av nya kapitalinvesteringar». Avse de däremot kapitaltillgångar, vilka redan före riksstatsårets ingång finnas uppförda å rikshuvudbokens kapitalkonto, upptagas de under utgiftstiteln »Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster».

De under utgiftshuvudtiteln »Avskrivning av nya kapitalinvesteringar» uppförda anslagsmedlen motsvara summan av de enligt den tidigare riksstatsuppställningen för icke räntabla kapitalinvesteringar av andra statsinkomster än lånemedel anvisade anslagen till utgifter för kapitalökning. Medan enligt den förutvarande budgetordningen de under utgifter för kapitalökning anvisade anslagen gåvo upphov till ur budgetteknisk synpunkt två skilda slag av kapitaltillgångar, nämligen å ena sidan kapitaltillgångar uppkomna av lånemedel och å andra sidan kapitaltillgångar uppkomna av andra statsinkomster än lånemedel, äro enligt det nya systemet för anvisning av anslag till kapitalinvestering de tillkomna nya kapitaltillgångarna av ensartad beskaffenhet. I den mån dessa kapitaltillgångar emellertid beräknas icke vara räntabla, skola genom disponerandet av de under driftbudgeten för avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisade anslagsmedlen kapitaltillgångarna i motsvarande mån avskrivas, varav följer,

att de i riksbokföringen slutligt uppförda kapitaltillgångarna i sin helhet utgöras av räntabla dylika tillgångar.

I anslutning till de vid 1938 års riksdag beslutade finansieringsreglerna och de framlagda riktlinjerna för rikshuvudbokens ordnande nedskrevos i samband med riksbokslutet för budgetåret 1937/38 fondernas kapitalbehållningar, enär i desamma i stor utsträckning ingått medel, vilka enligt grunderna för den genomförda nya uppställningen av riksstaten bort avskrivas. Samtidigt genomfördes en genomgripande konsolidering av statens förmögenhetsställning, varvid samtliga konstaterade avskrivningsbehov blevo reglerade. I den mån täckningsmedel härför erfordrats, hava dessa anvisats å en vid sidan av riksstaten fastställd särskild övergångsstat för budgetåret 1937/38.

Revisorernas uttalande.

I anledning av de genomgripande förändringar beträffande riksstatens uppställning m. m., som beslötos vid 1937 och 1938 års riksdagar och genomförts från och med budgetåret 1938/39, hava revisorerna här velat lämna en översikt av de allmänna gruderna för den statliga bokföringen och redovisningen, sådana de framträdde i 1911 års budgetreform och därefter vidare utvecklats.

Vid genomgång av detta ärende hava revisorerna funnit anledning ägna vissa med den statliga bokföringen och redovisningen sammanhängande frågor särskild uppmärksamhet. Sålunda hava revisorerna till behandling i annat sammanhang upptagit vissa spörsmål beträffande statens allmänna fastighetsfond.

Behandlingen av vissa andra detaljfrågor har icke kunnat ske vid årets revisionsförrättning. Hit hör redovisningen av inkomster vid verk och inrättningar, vilkas verksamhet helt eller delvis bestridas med å riksstaten anvisade medel. Det har förefallit revisorerna, att ökad överskådlighet skulle stå att vinna genom ändrat redovisningsförfarande i vissa fall beträffande dylika inkomster. Även frågan om bokföring av utgifter å förskottstitel och därmed sammanhängande spörsmål har synts revisorerna böra beaktas Bokföringen av utgifter å förskottstitel medför att utgiften upptages bland statsregleringsfondens tillgångar. Redan föregående års revisorer hava framhållit, att resultatet i förekommande fall för budgetutjämningsfondens del blir, att densamma tillföres en skenbar besparing och att dylika besparingar kunna stiga till avsevärda belopp.

Till nu angivna frågor torde riksdagens revisorer finna anledning återkomma. I sin nu avgivna berättelse hava revisorerna endast berört spörsmålet om fastighetsfonden jämte några smärre detaljfrågor beträffande bokföringsväsendet.

Den av revisorerna gjorda allmänna sammanställningen, som åskådliggör utvecklingen på detta område under senaste 30 år, synes kunna tjäna till vägledning vid behandling av de nu ej upptagna spörsmålen inom det statliga redovisnings- och bokföringsväsendet.

§ 65.

Statens allmänna fastighetsfond.

Statens allmänna fastighetsfond inrättades från och med den 1 juli 1935 enligt beslut av 1935 års riksdag (skrivelse nr 121, prop. nr 114).

Den tidigare redovisningen i rikshuvudboken av statens fasta egendom var i stort sett inskränkt till att omfatta endast den åt affärsverken upplåtna egendomen. Varje sammanfattande översikt av statens fastighetsbestånd och dess värde saknades dock icke. Alltsedan år 1868 hade vart nionde år upprättats tablåer över ungefärliga värdet av statsverkets fasta och lösa egendom, vilka tablåer publicerats genom att i tryck bifogas ett av statsutskottet avgivet memorial. De senaste tablåerna, upprättade av riksräkenskapsverket, avse förhållandena den 30 juni 1928 och finnas fogade vid 1929 års statsutskotts memorial nr 131. Bland däri upptagna tillgångar ingå fastigheter till ett värde av 2,538,800,000 kronor, varav 697,100,000 kronor avse egendom, som icke redovisats i rikshuvudboken.

Med beslutet om inrättande av en fastighetsfond åsyftades en fullständigare redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital och därjämte en i själva riksbokföringen inordnad redovisning av detta kapitals avkastning i vidsträckt bemärkelse. För vinnande av dessa syften skulle fonden anordnas såsom en produktiv fond och i budgetteknisk hänseende behandlas på samma sätt som de affärsdrivande verkens fonder. Såsom *inkomst* för fonden skulle upptagas — förutom faktiskt influtna hyror och arrenden för till enskilda upplåten, fonden tillhörig fast egendom — belopp, motsvarande hyresersättning till fonden för åt statliga verk och inrättningar upplåtna lokaler antingen i fondens egna hus eller ock i enskilda tillhöriga fastigheter, som förhyrts med anlitande av fondens medel. Ersättningar för i fondens hus upplåtna lokaler skulle därvid motsvara vad staten hade nödgats utbetala om den icke själv ägt de upplåtna fastigheterna. Uppdebiterandet på fonden av dylika — verkliga eller beräknade — hyres- och arrendebelopp skulle möjliggöras genom att motsvarande belopp anvisades före budgetåret 1938/39 under verkliga utgifter, sedermera å riksstatens driftbudget såsom anslag till ersättning till statens allmänna fastighetsfond. Antalet dylika anslag uppgingo i riksstaten för budgetåret 1935/36 till tio, ett för envar av II—X samt XIII huvudtitlarna.

Nu nämnda inkomstmedel — verkliga hyres- och arrendemedel samt å riksstaten anvisade ersättningsbelopp — skulle täcka fondens *utgifter,* bestående av dels å fondegendomen belöpande kostnader för onera, underhåll, reparationer m. m. ävensom avsättning till en förnyelsefond, dels ock kostnader för förhyrning av lokaler i enskilda tillhöriga fastigheter. Det inkomstöverskott, som uppstode sedan här berörda utgifter blivit täckta, skulle tillföras riksstatens inkomstsida. För att detta bokföringssystem icke skulle medföra någon saklig ändring ifråga om dispositionen av de för fastigheternas underhåll avsedda medlen — vilka tidigare anvisats å riksstaten — skulle årligen för riksdagen framläggas specificerat förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden.

Fonden skulle ursprungligen vara uppdelad i fyra så kallade delfonder, allt efter de myndigheter som förvaltade desamma, nämligen fångvårdsstyrelsens, utrikesdepartementets, medicinalstyrelsens och byggnadsstyrelsens delfond, sedermera har tillkommit Uppsala universitets, Lunds universitets och Karolinska sjukhusets delfonder.

Dessa ursprungligen antagna normer för fondredovisningen gälla alltjämt i huvudsak oförändrade. I riksstaten för innevarande år har dock den ändringen vidtagits, att *dels* för envar av huvudtitlarna II—X och XIII uppförts ett anslag för ersättning till byggnadsstyrelsens delfond, *dels ock* under huvudtitlarna II, III, V och VIII därjämte uppförts särskilda anslag för ersättning till andra till huvudtitelns förvaltningsområde hörande delfonder. Antalet ersättningsanslag har därigenom vuxit till sexton. Vidare har beräkningsgrunden för vissa av ersättningsanslagens storlek undergått en viss jämkning. Sålunda skall ersättningen till envar delfond utom byggnadsstyrelsens delfond numera fastställas till det belopp, som erfordras för att kapitalbehållningen för delfonden skall lämna en nettoavkastning av 4 procent. Slutligen har förnyelsefonden ersatts med ett värdeminskningskonto.

Beträffande *omfattningen av det fastighetsbestånd,* som vid fullständigt genomförande av den föreslagna anordningen borde upptagas å fonden gjorde föredragande departementschefen i propositionen 114/1935 vissa principuttalanden, vilka riksdagen lämnade utan erinran. I enlighet härmed bör som regel redovisningen omfatta den egendom, som lämnar en i penningar uppskattningsbar avkastning eller representerar ett nyttjande- eller avyttringsvärde, som kan evalveras i penningar. Med utgångspunkt från denna regel borde i varje särskilt fall prövas, huruvida en ifrågasatt överflyttning till fonden av viss fastighet eller viss grupp av fastigheter med hänsyn till förhandenvarande förhållanden kan anses lämplig eller ej. Med tillämpning av den angivna regeln skulle från redovisning å fonden vara uteslutna sådana rent improduktiva fastighetsobjekt som fästningsruiner, historiska minnesmärken och dylikt. Skulle det framdeles befinnas lämpligt att till fonden hänföra även dylik egendom borde vid uppförande å fonden egendomens värde nedskrivas till ett allenast formellt belopp.

Överförandet av fastigheter till fonden skulle emellertid ske först successivt. Från början (per 1 juli 1935) överfördes de av byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheterna, fångvårdsanstalterna under fångvårdsstyrelsens förvaltning, beskicknings- och konsulatsfastigheter under utrikesdepartementets förvaltning och sinnessjukhusen under medicinalstyrelsens förvaltning. Vissa fastigheter överflyttades i samband med fondens inrättande till byggnadsstyrelsens förvaltning och blevo på så sätt redovisade å fonden. Av de till redovisning å fonden av myndigheterna ursprungligen föreslagna fastigheterna undantogos riksdagshuset och mynt- och justeringsverkets fastighet (se härom prop. 114/1935 sid. 20 f. och 32 f.).

Senare har det å fonden redovisade fastighetsbeståndet vuxit, dels genom överföring av äldre eller nya fastigheter till förvaltning av några av förut

nämnda myndigheter, dels ock därigenom att den vid fondens tillkomst avsedda successiva utvidgningen av fastighetsredovisningen å fonden fortskridit.

Sålunda upptogs per den 1 juli 1938 till redovisning å fonden vissa av Uppsala och Lunds universitet samt direktionen för Karolinska sjukhuset disponerade fastigheter varjämte de fastigheter, som tillföllo staten i samband med övertagandet av ansvaret för dövstumundervisningens fortsatta uppehållande, den planerade byggnaden för svenska institutet i Rom samt de av statens växtskyddsanstalt disponerade byggnaderna skulle ställas under byggnadsstyrelsens förvaltning och redovisas å fonden. Vidare har 1939 års riksdag (skrivelse nr 245) i princip godkänt ett förslag om utsträckning från och med budgetåret 1940/41 av fondredovisningen till att omfatta de fastigheter, som stå under arméförvaltningens, marinförvaltningens, flygförvaltningens, generaltullstyrelsens och lotsstyrelsens förvaltning. Frågan, huruvida de militära förvaltningsgrenarnas fastigheter skola redovisas å statens allmänna fastighetsfond eller sammanföras inom ramen av en särskild försvarsväsendets fastighetsfond, lämnades dock vid detta beslut öppen. Frågan om redovisning av mynt- och justeringsverkets fastighet har beräknats kunna underställas 1940 års riksdag. Sedan nu nämnda fastighetsfrågor definitivt reglerats, komma utanför riksbokföringen att stå den fasta egendom, som sorterar under ståthållarämbetena för de kungl. slotten, samt riksdagens hus.

Redan vid fondens tillkomst uttalade riksräkenskapsverket med instämmande av statskontoret, att till administrativ myndighet upplåtna *jordegendomar* böra — i den mån så utan olägenhet låter sig göra — överföras till statens domäners fond för att av domänstyrelsen utarrenderas till vederbörande myndigheter. En sådan regel har också börjat tillämpas vid fondredovisningen. I samband med behandling av denna fråga vid innevarande års lagtima riksdag har emellertid föredragande departementschefen erinrat om, att vissa på jordegendomar belägna, för särskilt ändamål avsedda anstaltsbyggnader eventuellt borde upptagas å statens allmänna fastighetsfond samt anfört, att vid framläggande av stat för fonden för budgetåret 1940/41 torde komma att anmälas, i vad mån en sådan redovisning befunnits lämplig. En annan inskränkning i redovisningen av fastigheter å domänfoden framgår av föreliggande förslag rörande fondredovisningen av försvarsväsendets fastigheter, enligt vilket jämväl jordbruksegendomarna skulle redovisas å fastighetsfonden.

Såsom tidigare nämnts, var antalet delfonder under fastighetsfonden ursprungligen fyra. De utgjordes av fångvårdsstyrelsens, utrikesdepartementets, medicinalstyrelsens och byggnadsstyrelsens delfonder. Antalet ökades per den 1 juli 1938 till sju, nämligen med Uppsala universitets, Lunds universitets och Karolinska sjukhusets delfonder. På grund av 1939 års riksdags ovannämnda beslut kommer antalet delfonder att per den 1 juli 1940 ytterligare ökas. Skulle försvarsväsendets fastigheter komma att redovisas å statens allmänna fastighetsfond kommer antalet delfonder att ökas till

tolv, nämligen med arméförvaltningens, marinförvaltningens, flygförvaltningens, generaltullstyrelsens och lotsstyrelsens delfonder.

Ifråga om *värdesättningen* av fondens fastigheter är att skilja mellan å ena sidan de fastigheter, som ursprungligen upptogs till redovisning å fonden eller efter fondens tillkomst överflyttats till fonden vid sidan av budgeten och å andra sidan fastigheter, för vilkas nybyggande eller förvärvande medel under tiden efter fondens inrättande anvisats å kapitalbudgeten. I sistnämnda fall upptagas fastigheterna till värden motsvarande å kapitalbudgeten redovisade anskaffningskostnader. I förstnämnda fall upptagas fastigheterna med sina vid överflyttningen till fonden gällande värden, vilka beräknats med ledning av taxeringsvärdena eller — när sådant icke funnits åsatt eller befunnits otillfredsställande avvägt — anskaffningsvärdet och värdeminskningen efter byggnadstiden.

Med sitt nu angivna »ingångsvärde» skall varje fastighet kvarstå å fondens tillgångssida till dess den helt avföres därifrån. Någon direkt avskrivning på grund av värdeminskning genom ålder och förslitning skall sålunda icke äga rum. Däremot skall en indirekt avskrivning äga rum, något som här nedan ytterligare behandlas.

Ovan angivna värdesättningsregler hava tillämpats även beträffande sådan till fonden överförd fastighet i statens och dess organs hand, som helt eller delvis uppförts eller förvärvats med andra medel än statens. I dylika fall hava emellertid särskilda åtgärder vidtagits för begränsning av fastighetens å fonden bokförda nettotillgång. Sålunda hava till exempel de universitetsfastigheter, vilka överförts till fonden (fastigheter, tillhörande universitetens »förvaltningsförmögenhet»), med hela värdet redovisats å fondens tillgångssida medan å fondens skuldsida uppförts — utom å fastigheterna belöpande egentliga skulder — särskilda diversemedelstitlar, svarande mot sådana fastighetsvärden, vilka icke äro att återföra till å riksstaten anvisade anslag. Sådana värden komma därigenom icke att ingå i statens, i rikshuvudboken bokförda nettoförmögenhet.

Såsom ovan nämnts, äger en *indirekt avskrivning* rum av de värden, med vilka fastigheterna äro upptagna å fastighetsfondens tillgångssida. Ursprungligen skedde denna genom årliga avsättningar till en förnyelsefond med belopp motsvarande 1 $^1/_2$ procent av den del av fastigheternas ingångsvärde å fonden, som belöpte å byggnaden. Riksräkenskapsverket förutsatte i den utredning, som låg till grund för förslaget om inrättande av en fastighetsfond, att dessa avsättningar teoretiskt borde vara så avvägda, att den totala avsättningen för en viss fastighet vid dennas utrangering täckte slopningskostnaden, det vill säga det bokförda värdet med avdrag av eventuellt realisationsvärde. En dylik individuell avsättning syntes emellertid ämbetsverket av praktiska skäl knappast kunna helt genomföras. Vid förslagets framläggande för riksdagen anförde departementschefen, att ovan angivna procentsats för avsättningarnas storlek syntes kunna godtagas intill dess erforderliga överväganden angående avskrivningsbehovet för olika slag av fastigheter kommit till stånd.

Sedermera har förnyelsefonden förändrats till ett värdeminskningskonto och i samband därmed hava grunderna för beräkningen av avsättningarna till kontot undergått en genomgripande förvandling.

I en inom riksräkenskapsverkets budgetbyrå upprättad promemoria, bilagd propositionen nr 199/1938 angående allmänna grunder för avskrivning av å statens allmänna fastighetsfond bokförda tillgångar m. m. framhålles, att förnyelsefond enligt allmänna bokföringstekniska grunder icke är att anse såsom en fond i detta ords egentliga bemärkelse, utan som ett konto avsett att utvisa de belopp, varmed de bokförda tillgångarnas värden avskrivits. Genom denna form för avskrivning, heter det vidare i promemorian, vinnes den fördelen, att tillgångarnas anskaffningsvärde, alltså det värde, varå avskrivning skall ske, klart framgår ur bokföringen. Vill man ur bokföringen utläsa tillgångarnas verkliga bokförda värde, bör man alltså minska det å tillgångssidan uppförda värdet med å förnyelsefonden redovisat belopp. För att klart uttrycka förnyelsefondens verkliga karaktär har därför ordet förnyelsefond, vilket användes i 1910 års aktiebolagslag, enligt 1929 års bokföringslag ersatts med benämningen värdeminskningskonto. Det framhålles vidare, att avsättningarna utgöra ersättning för det belopp, varmed tillgångarnas värde minskats och hava till ändamål att bibehålla kapitalet oförändrat. De likvida medel, som uppkomma genom dylika avsättningar, kunna, enligt promemorian, alltså icke behandlas såsom tillgångar för kontot eller förnyelsefonden och kunna följaktligen disponeras för investering i nya anläggningar. Det påpekas, att avskrivningen icke behöver avse, att medel anskaffas för ersättande av just de avskrivna tillgångarnas värde — ett förfaringssätt, som av praktiska skäl vore omöjligt att tillämpa — utan endast att medel anskaffas för bibehållande av kapitalvärdet.

Genom de av 1938 års riksdag godkända allmänna grunderna för avsättning till värdeminskningskontot (förnyelsefonden) har emellertid storleken av denna avsättning bestämts till det belopp, varmed det i fondens fastigheter nedlagda lånemedelskapitalet skall täckas med skattemedel. I anledning härav skall fastigheternas beräknade värdeminskning framdeles icke inverka på avsättningarnas storlek i annan mån än vad som följer därav, att täckningen med skattemedel — enligt vid samma års riksdag antagna grunder för finansiering av fastighetsanskaffning under fastighetsfonden — skall slutföras inom jämförelsevis kort tid beträffande byggnader, vilkas värdeminskning beräknas bliva förhållandevis stor.

Ifråga om tidigare tillämpade principer för finansieringen av statens kostnader för fastighetsanskaffning torde här böra erinras om *att* dessa kostnader före fastighetsfondens tillkomst regelmässigt bestritts med skattemedel, *att* ett avsteg från denna princip av statsfinansiella skäl gjordes under budgetåren 1933/34 och 1934/35, då anslag för sådant ändamål i stor utsträckning anvisades av lånemedel, *samt att* efter fastighetsfondens tillkomst fram till budgetåret 1938/39 dylika anslag vanligen anvisats av lånemedel, varunder dock avsättning till förnyelsefond ägt rum. Med en dylik avsätt-

ning om $1^1/_2$ procent av byggnadsvärdet skulle detta värde vara avskrivet efter 67, (66, 67) år.

I propositionen nr 199/1938 angående allmänna grunder för avskrivning av å statens allmänna fastighetsfond bokförda tillgångar m. m. erinrade föredragande departementschefen, att riksdagen vid fondens tillkomst uttalat, att nybyggnaderna, när så med hänsyn till det finansiella läget kunde ske, även för framtiden skulle finansieras med löpande inkomster, det vill säga omedelbart avskrivas med 100 procent. Departementschefen påpekade därvid, att därest finansieringssättet ställdes i beroende av det statsfinansiella läget, detta i praktiken skulle innebära, att man i genomsnitt för en längre tidsperiod genomförde en viss grundavskrivning, som emellertid skulle komma att visa en för olika byggnader mycket ojämn tidsfördelning. Riksdagen beslöt i stället enligt Kungl. Maj:ts förslag, att grundavskrivning skulle — oberoende av det statsfinansiella läget — verkställas genom anvisande å driftbudgeten av ett avskrivningsanslag om i regel 25 procent av det å kapitalbudgeten anvisade anslaget i vad det avsåge byggnadskostnad. Då riksdagen samtidigt beslöt, att årlig avskrivning skulle ske å fastighetsfonden med $1^1/_4$ procent av varje fastighets byggnadsvärde till dess avskrivningarna uppgått till sammanlagt detta värde — vid vilken tid avskrivningarna skulle upphöra — innebär beslutet att avskrivningsperioden skulle bestämmas till i regel 60 år. Där ett extraordinärt avskrivningsbehov avsåges föreligga skulle avskrivningsperioden bestämmas till 40 år och grundavskrivningens belopp i anledning härav uppgå till 50 procent av kapitalanvisningen. Av berörda proposition ävensom av propositionen nr 184/1939 angående redovisningen av vissa av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket disponerade fastigheter m. m. framgår, att avskrivning av fängelser, sjukhus, forskningsinstitutioner, rent militära etablissement samt lotsverkets byggnader skall ske på 40 år (grundavskrivning 50 procent) samt avskrivning av övriga fastigheter på 60 år (grundavskrivning 25 procent) med det undantaget likväl, att hamn- och fyranläggningar skola avskrivas omedelbart vid anskaffandet (grundavskrivning 100 procent).

Till belysning av hur dessa avskrivningsgrunder verka i praktiken må ett sifferexempel tagas. Därest å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisas 100,000 kronor för uppförande av viss byggnad och avskrivningsperioden bestämmes till 60 år, utgöres det kapital om 100,000 kronor, som i anledning härav uppföres å fondens tillgångssida, till 25,000 kronor av skattemedel och i övrigt av lånemedel. I anledning härav föras 25,000 kronor omedelbart till värdeminskningskontot. Därefter sker årligen i 60 år avsättning till värdeminskningskontot med $1^1/_4$ procent av 100,000 kronor eller med 1,250 kronor. Efter de 60 åren upphöra avsättningarna. Fastighetens å fonden redovisade byggnadsvärde, som ursprungligen uppgick till (100,000 — 25,000 =) 75,000 kronor, har då nått nollpunkten.

Såsom förut nämnts, skulle enligt tidigare gällande grunder direkt avskrivning av en fastighets å tillgångssidan uppförda värde allenast ske i samband med att fastigheten avfördes från fonden. 1938 års beslut innehåller härut-

innan allenast den jämkningen, att detta värde vid *ombyggnad* bör nedskrivas med ett belopp, som svarar mot den verkställda förnyelsen, varvid nedskrivningen täckes genom motsvarande nedskrivning av värdeminskningskontot.

Ifrågavarande avskrivningsregler erhöllo per den 1 juli 1938 *retroaktiv tillämpning* i avseende å det lånemedelskapital, som före nämnda dag anvisats till å fastighetsfonden samma dag redovisade byggnader. För genomförande av denna retroaktiva avskrivning anvisades ett anslag om 21,000,000 kronor.

Vidkommande de å fastighetsfonden redovisade byggnader, som uppförts med skattemedelskapital, framhölls av byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket, att nämnda byggnader enligt de nya reglerna för kapitalbokföringen borde redovisas såsom helt avskrivna. Det å fonden redovisade skattemedelskapitalet skulle med andra ord överföras till värdeminskningskontot. Ämbetsverken framhöllo, att såväl fondens bokförda nettotillgångar som de årliga avskrivningsbeloppen i händelse av en sådan nedskrivning till en början bleve mycket obetydliga för att sedan växa i den mån fastighetsbeståndet ökade eller ersattes med nya byggnader. En så stark nedskrivning av fastighetsfondens kapitalvärde funno ämbetsverken emellertid icke nödvändig. I stället föreslogo ämbetsverken, att till värdeminskningskontot skulle överföras allenast det belopp, som skulle hava erhållits, därest ovan angivna avskrivningsregler hade kommit till användning för fastigheternas å fonden upptagna ingångsvärden från tiden för byggnadernas tillkomst. Föredragande departementschefen, som biträdde förslaget, anförde beträffande det räntabla skattekapital, som skulle kvarstå å fonden, att det vore tänkbart, att intill motsvarande belopp underlåta löpande avskrivningen å fonden. Han ansåge sig emellertid icke kunna tillstyrka ett sådant förfarande, vars innebörd ytterst skulle vara, att man successivt tillgodogjorde sig beloppet såsom inkomst.

Byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket hava i utredningen rörande ändrade avskrivningsgrunder även skisserat vissa riktlinjer för dispositionen av de genom avsättningarna till värdeminskningskonto erhållna likvida medlen. I enlighet härmed skulle riksdagen fatta beslut för varje särskilt fall angående användningen av dylika medel för investering under fonden. Det för investering erforderliga kapitaltillskottet till fonden förutsattes skola ske under ett enda anslag, som till beloppet motsvarade de sammanlagda kostnaderna för beslutade investeringar, minskade med för investering disponibla likvida medel å fonden. Skulle beloppet av sistnämnda medel överstiga det för nyinvestering erforderliga beloppet, borde de till denna del användas till återbetalning av till fonden tidigare anvisade kapitalmedel.

Utan att taga slutlig ställning till detta förslag har föredragande departementschefen påpekat, att den föreslagna anordningen icke skulle tillgodose önskemålet att i kapitalbudgetens slutsumma erhålla ett mått på investeringsverksamhetens omfattning. Ur denna synpunkt vore att föredraga, att likvida medel alltid disponerades för återbetalning, varefter beslutade anläggningsarbeten till hela sitt belopp komme att belasta budgeten.

Slutligen må här meddelas följande uppgifter rörande fondens inkomster och utgifter för de två senaste budgetåren. (Siffrorna hämtade beträffande det förra året ur riksräkenskapsverkets årsbok för samma budgetår och beträffande det senare ur budgetredovisningen.)

	1937/38		1938/39	
	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp
Inkomster.				
Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:				
Fångvårdsstyrelsens delfond.....	586,400: —	586,400: —	465,900: —	472,065: 98
Utrikesdepartementets »	449,200: —	463,580: —	573,000: —	541,855: 68
Medicinalstyrelsens »	4,272,000: —	4,188,041: 39	2,955,800: —	3,010,225: 84
Byggnadsstyrelsens »	7,846,800: —	8,089,034: 83	8,575,900: —	8,944,891: 98
Uppsala universitets »	—	—	690,900: —	714,366: 49
Lunds universitets »	—	—	346,100: —	335,116: 81
Karolinska sjukhusets »	—	—	294,200: —	251,004: 87
Säger	**13,154,400: —**	**13,327,056: 22**	**13,901,800: —**	**14,269,527: 65**
Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:				
Fångvårdsstyrelsens delfond.....	147,900: —	154,746: 84	160,000: —	156,849: 90
Utrikesdepartementets »	43,800: —	53,611: 42	47,000: —	37,813: 95
Medicinalstyrelsens »	798,000: —	783,544: 80	798,000: —	773,516: 39
Byggnadsstyrelsens »	422,000: —	457,703: 22	438,000: —	571,533: 98
Uppsala universitets »	—	—	15,700: —	19,080: —
Lunds universitets »	—	—	6,000: —	9,414: 37
Karolinska sjukhusets »	—	—	61,300: —	61,488: 33
Säger	**1,411,700: —**	**1,449,606: 28**	**1,526,000: —**	**1,629,696: 92**
Diverse inkomster:				
Fångvårdsstyrelsens delfond.....	10,900: —	12,112: 18	15,600: —	15,970: 31
Utrikesdepartementets »	10,200: —	5,748: 66	12,000: —	8,808: 42
Medicinalstyrelsens »	80,000: —	73,955: 95	120,700: —	112,702: 46
Byggnadsstyrelsens »	127,300: —	163,771: 12	182,100: —	162,130: 80
Uppsala universitets delfond:				
a. Bidrag från universitetets egendoms- och skogsförvaltning ..	—	—	220,000: —	220,000: —
b. Bidrag från Uppsala läns landsting	—	—	15,000: —	15,000: —
c. Övriga diverse inkomster.....	—	—	7,500: —	7,500: —
Lunds universitets delfond:				
a. Bidrag från universitetets egendomsförvaltning	—	—	50,800: —	50,900: —
b. Övriga diverse inkomster.....	—	—	100: —	21: 60
Karolinska sjukhusets delfond.....	—	—	500: —	820: 80
Säger	**228,400: —**	**255,587: 91**	**624,300: —**	**593,854: 39**
Summa	**14,794,500: —**	**15,032,250: 41**	**16,052,100: —**	**16,493,078: 96**
Utgifter.				
Reparations- och underhållskostnader m. m.:				
Fångvårdsstyrelsens delfond.....	300,000: —	298,625: 82	300,000: —	302,268: 14
Utrikesdepartementets »	181,400: —	209,591: 74	200,000: —	188,405: 63
Medicinalstyrelsens »	1,100,000: —	1,130,159: 31	1,250,000: —	1,194,334: 93
Byggnadsstyrelsens »	1,700,000: —	1,971,533: 56	2,084,000: —	1,747,731: 52

	1937/38		1938/39	
	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp
Uppsala universitets delfond:				
a. Akademiska sjukhuset	—	—	136,000: —	120,889: 64
b. Övriga fastigheter	—	—	250,000: —	202,480: 13
Lunds universitets delfond	—	—	169,000: —	160,699: 63
Karolinska sjukhusets delfond:				
a. Karolinska sjukhuset	—	—	11,000: —	10,094: 66
b. Serafimerlasarettet	—	—	50,000: —	46,245: 66
Minskning (—) resp. ökning (+) av reserverade medel	—	— 327,932: 86	—	+ 476,850: 06
Säger	**3,281,400: —**	**3,281,977: 57**	**4,450,000: —**	**4,450,000: —**
Avsättning till värdeminskningskonto (förnyelsefond):				
Fångvårdsstyrelsens delfond, förslagsvis	141,400: —	141,358: 50	53,000: —	47,188: 75
Utrikesdepartementets delfond, förslagsvis	88,300: —	88,305: —	80,000: —	70,364: 05
Medicinalstyrelsens delfond, förslagsvis	1,181,800: —	1,172,664: 39	975,000: —	989,056: 82
Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsvis	1,432,200: —	1,358,407: 98	852,000: —	790,231: 49
Uppsala universitets delfond:				
a. Akademiska sjukhuset, förslagsvis	—	—	156,000: —	161,878: 39
b. Övriga fastigheter, förslagsvis	—	—	263,000: —	262,845: 31
Lunds universitets delfond, förslagsvis	—	—	103,000: —	85,075: —
Karolinska sjukhusets delfond, förslagsvis	—	—	48,000: —	—
Säger	**2,843,700: —**	**2,760,735: 87**	**2,530,000: —**	**2,406,639: 81**
Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:				
Fångvårdsstyrelsens delfond, förslagsvis	8,000: —	7,418: 73	8,500: —	7,598: 27
Utrikesdepartementets delfond, förslagsvis	64,000: —	55,918: 58	44,000: —	74,049: 90
Medicinalstyrelsens delfond, förslagsvis	14,000: —	14,513: 83	24,500: —	23,613: 74
Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsvis	550,000: —	858,167: 44	760,000: —	1,031,793: 48
Uppsala universitets delfond, förslagsvis	—	—	100: —	1,382: 32
Lunds universitets delfond, förslagsvis	—	—	3,000: —	5,329: 67
Karolinska sjukhusets delfond, förslagsvis	—	—	47,000: —	43,710: —
Säger	**636,000: —**	**936,018: 58**	**887,100: —**	**1,187,477: 38**
Avskrivning av vissa å byggnadsanslag bestridda kostnader för inventarier m. m.:				
Medicinalstyrelsens delfond, förslagsvis	10,000: —	11,470: —	25,000: —	7,338: —
Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsvis	85,000: —	73,473: 50	10,000: —	—
Säger	**95,000: —**	**84,943: 50**	**35,000: —**	**7,338: —**

	1937/38		1938/39	
	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp	I staten upptagna belopp	Redovisade belopp
Överskott att tillföras riksstatens driftbudget:				
Fångvårdsstyrelsens delfond.....	295,800: —	304,481: 79	280,000: —	290,099: 17
Utrikesdepartementets »	169,500: —	196,738: 93	308,000: —	244,064: 10
Medicinalstyrelsens »	2,844,200: —	2,746,893: 92	1,600,000: —	1,626,436: 13
Byggnadsstyrelsens »	4,628,900: —	4,720,460: 25	5,490,000: —	5,772,531: 79
Uppsala universitets »	—	—	144,000: —	163,840: 47
Lunds universitets »	—	—	128,000: —	136,048: 11
Karolinska sjukhusets »	—	—	200,000: —	208,604: —
Säger	7,938,400: —	7,968,574: 89	8,150,000: —	8,441,623: 77
Summa	14,794,500: —	15,032,250: 41	16,052,100: —	16,493,078: 96

Fastighetsfondens överskott i procent av i medeltal disponerat icke avskrivet kapital uppgick för budgetåret 1937/38 till 5.1 procent. Behållningen av reserverade medel för reparations- och underhållskostnader uppgick vid utgången av budgetåret 1938/39 till 1,042,304 kronor 19 öre, varav å byggnadsstyrelsens delfond 569,296 kronor 16 öre.

Revisorernas uttalande.

Genom 1937 års beslut om ändrade grunder för riksstatens uppställning m. m. uppdelades riksstaten å en driftbudget och en kapitalbudget. Å kapitalbudgeten skola anvisas för kapitalanläggningar erforderliga medel. Anses emellertid en kapitalanläggning, som kostar 100,000 kronor, till ett belopp om 25,000 kronor böra finansieras med skattemedel, anvisas — utöver anslaget å 100,000 kronor å kapitalbudgeten — ett avskrivningsanslag å driftbudgeten om 25,000 kronor. Den anläggning, som därefter utföres för det å kapitalbudgeten anvisade beloppet, kommer i anledning härav att ingå i statens i rikshuvudboken redovisade nettoförmögenhet med ett nedskrivet värde om (100,000 — 25,000 =) 75,000 kronor. Det budgettekniska förfarandet medför med andra ord, att kapitalanläggning, som hädanefter kommer till stånd, icke kommer att ingå i statens nettoförmögenhet med högre värde än det, som motsvarar det i anläggningen investerade lånemedelskapitalet.

1938 års beslut angående allmänna grunder för avskrivning av å statens allmänna fastighetsfond bokförda tillgångar innebar en tillämpning av de grunder för redovisningen av statens nettoförmögenhet, som genomfördes i anledning av 1937 års ovannämnda beslut. Beträffande de skattemedel, som ingingo i det å fonden redovisade behållna kapitalet, skulle emellertid icke samtliga bliva föremål för omedelbar avskrivning. Sålunda skulle icke några markvärden avskrivas och icke heller skulle byggnadsvärdena avskrivas med större belopp än det, som skulle hava avskrivits därest de nya avskrivningsreglerna hade kommit till användning å nämnda byggnadsvärden under tiden efter det staten uppfört eller förvärvat byggnaderna. Det återstående å

byggnader belöpande av skattemedel bildade kapitalet skulle avskrivas successivt i vanlig ordning genom årlig avsättning ur fondens inkomstmedel med ett belopp, motsvarande 1 $^1/_4$ procent av byggnadernas ingångsvärde. Dessa undantag innebära, att skattemedelskapital i viss utsträckning alltfort kommer att ingå i fondens nettobehållning. Enligt huvudregeln skola emellertid — i överensstämmelse med 1937 års beslut — allenast i fonden investerade lånemedel redovisas såsom fondens behållna kapital.

Å fonden upptagas fastigheterna alltså numera icke såsom förr med sina verkliga värden. Förhållandet mellan deras verkliga värden och deras numera bokförda värden må belysas med några siffror ur riksräkenskapsverkets årsbok för budgetåret 1937/38. Fondens behållna kapital den 1 juli 1937 utgjorde 285,800,000 kronor. Per den 30 juni 1938 sjönk detta kapital — trots en samtidigt inträdd ökning av det å fonden redovisade fastighetsbeståndet, föranledande en höjning av de å tillgångssidan bokförda fastighetsvärdena från 288,300,000 till 332,600,000 kronor — med 115,400,000 kronor till 170,400,000 kronor. Av sistnämnda behållning belöpte 85,600,000 kronor på markvärden, vilka icke berördes av 1938 års beslut. Förhållandet mellan verkligt värde och bokfört värde kan även belysas genom exemplifiering. I detta syfte må här nämnas, att Gamla riksdagshuset å Riddarholmen, Arvfurstens palats, Utrikesministerhotellet, Nationalmuseibyggnaden, Karolinska institutets byggnader, Garnisonssjukhusets byggnader och Kungl. bibliotekets byggnad samtliga tillhöra den stora grupp byggnader, som å fonden redovisas utan något behållet kapitalvärde. Fem fastigheter intaga enligt årsboken en egendomlig särställning ifråga om deras bokförda värden i det att envar av dem avskrivits med belopp, som är högre än det värde, med vilket fastigheten är upptagen å fondens tillgångssida.

Ur siffrorna i fastighetsfondens kapitalredovisning framgår följaktligen icke numera fondegendomens uppskattade (»verkliga») värde. Detta beror på, att endast en förhållandevis liten del av det skattemedelskapital, som representeras av fondegendomens nuvärde, blir redovisad såsom kapital å fonden. Att denna del — mot principerna i 1937 års ovannämnda beslut — bibehålles i redovisningen medför å andra sidan, att värdet av den siffra, som i balansräkningen anger fondens kapital, synes kunna ifrågasättas. Avskreves däremot skattekapitalet helt och hållet skulle siffran åtminstone ange beloppet av å fonden efter verkställda avskrivningar kvarstående lånemedelskapital, om vilket belopp upplysning icke nu kan erhållas ur balansräkningen. Det ovannämnda budgettekniska förfarandet vid anvisande av medel för fastighets anskaffning under fastighetsfonden utesluter möjligheten av att å fonden redovisa ett kapitalvärde för fastighet, som anskaffas med skattemedel. Att detta förfaringssätt icke tidigare tillämpats, synes icke böra inverka på redovisningen å fonden av tidigare investerade skattemedel.

Även vissa andra ändringar beträffande fastighetsfonden synas påkallade, närmast med anledning av 1938 års beslut. Revisorerna redogöra här för vissa åtgärder, som enligt revisorernas mening synas önskvärda.

1) Värdeminskningskontot torde böra erhålla annan beteckning, som när-

mare motsvarar dess uppgift. Denna är icke att angiva storleken av den genom ålder och förslitning trots löpande underhåll efter investeringen inträdda värdeminskningen, utan allenast att angiva storleken av genom avskrivningar frigjorda kapitalmedel. Därför synes det revisorerna, att dess nuvarande beteckning kan bliva direkt vilseledande.

2) De genom avsättning till värdeminskningskonto erhållna likvida medlen synas böra komma till användning i det med avsättningarna förenade syftet och alltså, såsom departementschefen i propositionen nr 199/1938 ifrågasatt, återbetalas till rikgäldskontoret och därvid redovisas såsom inkomst å riksgäldsfonden eller — i anslutning till budgetsakkunnigas förslag — upptagas å kapitalbudgetens inkomstsida under exempelvis en rubrik »frigjorda kapitalmedel». Riksräkenskapsverkets förslag, att å kapitalbudgeten hädanefter skulle för investering under statens allmänna fastighetsfond anvisas allenast ett anslag, som till beloppet motsvarade skillnaden mellan behovet av medel för investering å fonden och de genom avsättning erhållna likvida medlen, finna revisorerna knappast böra genomföras, även om vissa skäl kunna anföras till förmån för detsamma. Vid eventuellt bifall till nämnda förslag torde i varje fall de avskrivningsanslag å driftbudgeten, som föranledas av nya investeringar, böra beräknas ej allenast å det å kapitalbudgeten anvisade anslaget, utan å hela det för investering avsedda beloppet.

Med hänsyn emellertid till att ifrågavarande medel icke utan riksdagens medgivande böra få disponeras, synes lämpligt, att de hållas skilda från fondens övriga tillgångar och bilda en mot ett särskilt konto svarande fond. Storleken av ifrågavarande likvida tillgångar synes under alla förhållanden böra framgå av bokföringen, vilket för närvarande icke är fallet. Då — såvitt revisorerna kunna förstå — endast årsavskrivningarna tillföra fonden likvida medel, torde avsättningskontot böra med hänsyn till nämnda önskemål även i balansräkningen redovisas under två rubriker, upptagande den ena grundavskrivningarnas och den andra årsavskrivningarnas belopp. Även så torde böra angivas hur stor del av sistnämnda belopp, som tagits i anspråk och hur stor del, som kvarstår å fonden.

3) För var och en av fondens fastigheter avstanna avsättningarna till värdeminskningskontot, när de sammanlagt uppgå till fastighetens såsom tillgång å fonden redovisade byggnadsvärde. Emellertid tjäna dessa avsättningar icke alltid samma *ändamål*. När en byggnad — på sätt numera alltid sker — anskaffas med medel, som anvisats å kapitalbudgeten, är ändamålet det ovan under 2) angivna (att frigöra i byggnaden investerade lånemedel). Men är byggnaden uppförd med skattemedel, säger det sig självt, att ändamålet måste vara ett annat, nämligen att inom fonden bilda ett kapital av skattemedel, motsvarande byggnadens ingångsvärde å fonden. Skulle avsättningar för byggnad, uppförd med lånemedel, hava samma ändamål, borde de icke avstanna förr än de uppgått till byggnadens dubbla ingångsvärde å fonden (i vilket fall endast halva beloppet av dessa avsättningar skulle återbetalas till riksgäldskontoret). En dylik hopsamling av driftmedel å fonden anse revisorerna emellertid onödig och föga överensstämmande med av riksda-

gen antagna grunder för bestridande av kostnader för fastighetsanskaffning under fastighetsfonden. Då det emellertid synes revisorerna angeläget, att avsättningarna verkställas i ett enhetligt syfte, få revisorerna förorda, att de avsättningar, som avse med skattemedel finansierade byggnader, upphöra och att ett belopp, motsvarande redan verkställda dylika avsättningar, avföres från fonden och tillföres driftbudgetens inkomstsida. Skulle sålunda ifrågasatt ändring anses icke lämpligen böra genomföras, torde de böra bokföras för sig å ett särskilt konto, då för dem måste gälla andra dispositionsföreskrifter än för de ovan under 2) avsedda medlen.

4) Vad ovan under 3) anförts rörande byggnader, uppförda med skattemedel, har även giltighet för byggnader, vilka delvis uppförts med donationsmedel eller andra, icke till anslag å riksstatens kapitalbudget hänförliga medel. En begränsning av sådan byggnads å fonden redovisade behållna kapital har erhållits därigenom, att en mot det främmande kapitalet svarande diversemedelstitel upplagts å fondens skuldsida. Avsättningar till värdeminskningskontot avse emellertid hela byggnadens å tillgångssidan bokförda värde. Då det här vanligen gäller institutionsbyggnader, för vilka en avskrivningsperiod av 40 år ansetts lämplig, och någon grundavskrivning beträffande dem icke kunnat företagas, hava de årliga avsättningarna i stället fördubblats och utgöra 2.5 procent av byggnadens nämnda värde. Under budgetåret 1938/39 hava sålunda årsavskrivningarna inom Uppsala universitets delfond stigit till 424,723 kronor 70 öre, vilket belopp motsvarar 10.37 procent av delfondens den 30 juni 1938 behållna kapital. Det framhölls i den utredning, som låg till grund för beslutet om dessa avsättningsregler, bland annat, att de i universitetsbyggnader investerade universitetsmedlen tidigare — på samma sätt som i statens byggnader investerade skattemedel — förbrukats i den mån byggnaderna slopats eller förslitits och att avskrivningarna avsågo att hädanefter bibehålla det i byggnader investerade universitetskapitalet. Beslutet synes alltså innebära, att av skattemedel skall, såsom en följd av att en institutionsbyggnad, vars uppförande kostat 500,000 kronor, doneras till staten, inom loppet av 40 år inom fastighetsfonden hopsamlas likvida medel till ett belopp av 500,000 kronor, vilka skola betraktas såsom donationsmedel. Det synes revisorerna, att denna fråga bör tagas under förnyat övervägande. I vart fall synes avsättningar av skattemedel till donationsändamål icke böra äga rum inom statens allmänna fastighetsfond, varför jämväl i nu ifrågavarande fall avsättningarna böra inskränkas till att avse allenast de till anslag å kapitalbudgeten hänförliga, i byggnaderna investerade medlen.

5) De ändringar i bokföringen som revisorerna ifrågasatt ovan under 3) och 4) skulle kunna genomföras på olika vägar. Vad angår de fastighetsvärden, vilka på skuldsidan nu motsvaras av diversemedelstitlar vilja revisorerna ifrågasätta, huruvida de icke böra helt bortskrivas, varvid även respektive diversemedelstitlar skulle avföras från fonden. Den — direkta eller indirekta — totala avskrivning av fondens nu i markvärde och byggnadsvärde redovisade skattemedelskapital, som torde böra verkställas, kan vid-

tagas vid sidan av budgeten. I händelse av indirekt avskrivning torde skattemedelskapitalet böra betraktas såsom kapitalmedel i detta ords nuvarande betydelse, vilka blivit föremål för grundavskrivning med 100 procent.

Därest bokföringen ordnas på det sätt här ovan förordats skulle fastighetsfondens tillgångssida hädanefter utvisa det totala beloppet av kapitalmedel, som investerats i de fastigheter, som redovisas å statens allmänna fastighetsfond och kontot för frigjorda kapitalmedel (»värdeminskningskontot») utvisa i vad mån de investerade kapitalmedlen genom dels avskrivningsanslag å driftbudgeten (grundavskrivningar) och dels avsättning av fondens inkomstmedel (årsavskrivningar) blivit frigjorda. Att avskrivningar av skattemedelskapital i sin helhet redovisas såsom grundavskrivning och icke, såsom nu är fallet, till någon del betraktas såsom årsavskrivning, är av betydelse även för vinnande av det ovan vid 2) framställda önskemålet.

Vad härefter angår redovisningen av fondens *inkomster och utgifter* vilja revisorerna först erinra om, att värdet av en fullständig redovisning av fondegendomens totala inkomster och utgifter enligt föredragande departementschefens uttalande vid fondens inrättande skulle bestå bland annat däri, att lokalkostnaderna för olika förvaltningsgrenar huvudtitelvis skulle komma att framgå av riksstaten och budgetredovisningen och att en fullständig specifikation av dessa kostnaders fördelning på olika myndigheter skulle kunna lämnas i samband med den systematiska utgiftsredovisningen.

Revisorerna vilja framhålla, att den av departementschefen åsyftade specifikationen, som skulle vara av stort intresse, hittills icke lämnats i utgiftsredovisningen. I övrigt synes den av departementschefen angivna fördelen med anordningen ifråga i viss mån hava gått förlorad genom 1938 års beslut. I ersättningsanslagens belopp ingår nämligen icke den del av lokalkostnaderna, som belöpa å grundavskrivningarna å byggnaderna, vilka täckas genom särskilda å driftbudgeten anvisade avskrivningsanslag. Nackdelen härav blir givetvis särskilt framträdande i de fall, då ett extra ordinärt avskrivningsbehov föranlett en så hög grundavskrivning som med 50 eller 100 procent av de investerade medlen. Här uppkommer också den olyckliga följden av 1938 års beslut att hyresersättningen blir lägre för anläggningar, som beräknas vara utsatta för stark värdeminskning. Det naturliga hade ju varit, att ersättningen i dylika fall beräknats till ett högre belopp.

Vidkommande grunderna för beräkning av ersättningsanslagens storlek, framgår av förestående redogörelse, att dessa äro olika beträffande anslagen till byggnadsstyrelsens delfond, å ena, och övriga delfonder å andra sidan. Anslagen till byggnadsstyrelsens delfond bestämmas på grundval av en uppskattning av de till fonden hörande fastigheternas hyresvärden. Övriga ersättningsanslag belastas med så stort belopp som erfordras för att den å respektive delfond vid budgetårets ingång redovisade kapitalbehållningen skall lämna en avkastning av 4 procent. Revisorerna måste ifrågasätta möjligheten av att med någon större grad av tillförlitlighet beräkna hyresvärdet även i vad angår de å byggnadsstyrelsens delfond redovisade fastigheterna,

och anse det tveksamt, huruvida det må anses ur alla synpunkter lämpligt, att för särskilda delfonder tillämpa olika beräkningsgrunder. Med hänsyn till sättet för bestämmande av det kapital, varå avkastningsprocenten beräknas, bör denna procent vid en riktig hyresberäkning bliva alltför hög. För budgetåret 1938/39 utgör byggnadsstyrelsens delfonds överskott — enligt budgetredovisningen uppgående till 5,772,531 kronor 79 öre — 5.57 procent av delfondens vid budgetårets ingång redovisade kapitalbehållning. Det är emellertid att förvänta, att motsvarande procenttal beträffande de särskilda i fonden ingående byggnaderna skall visa starka variationer. För exempelvis Gamla riksdagshuset, torde nettoavkastningen, när den uttryckes i procent av fastighetens å fonden bokförda värde, i detta fall endast markvärdet, bliva tämligen hög.

Revisorerna vilja även ifrågasätta lämpligheten av att bibehålla fonden såsom en produktiv fond. Vill man erhålla ett belopp, som ungefärligen uttrycker den med statens fastighetsrörelse förenade vinsten, såvitt angår allmänna fastighetsfonden, synes det revisorerna, att 4 procent å det i fastigheterna investerade lånemedelskapitalet ger ett missvisande resultat. Revisorerna vilja fördenskull för sin del ifrågasätta, huruvida icke ersättningsanslagen böra belastas allenast med de för täckande av de skilda delfondernas utgifter erforderliga beloppen.

Förestående av revisorerna anförda synpunkter synas i lämpliga sammanhang böra tagas under övervägande. Även om revisorerna funnit den nuvarande redovisningen av statens allmänna fastghetsfond behäftad med brister av beskaffenhet att böra avhjälpas, förutsätta dock revisorerna, att därmed skall få anstå till dess den enhetliga reglering, som revisorerna finna önskvärd, kan vidtagas.

§ 66.

Viss redovisning ifråga om statens utlåningsfonder.

De statliga utlåningsfonderna förvaltas antingen av statskontoret eller av riksgäldskontoret och riksbanken. Medel till dem anvisas under kapitalbudgeten å riksstaten successivt så, att fonderna skola kunna fylla de ändamål till understödjande av näringar och andra mera speciella ändamål, vartill de av riksdagen avsetts. För fondernas användning hava särskilda grunder av Kungl. Maj:t och riksdagen blivit fastställda och i regel har samtidigt viss räntefot bestämts, efter vilken i varje särskilt fall utlåning för viss fond reglerats. För den händelse förräntningen icke beräknas komma att uppgå till 4 procent och fondens ändamål av statsmakterna är att anse såsom av i viss mån direkt understödjande art, har genom avskrivningsförfarande så ordnats att den del av fondens kapital, som icke kan förräntas efter nyssnämnda räntefot, avskrives genom anvisande av särskilda anslag, avsedda att täcka de förluster, som härigenom kunna beräknas å fondmedlen, vilka — bortsett från anvisningarna genom avskrivningsanslag — i regel utgöras av lånemedel. Dessa lånemedel ställas till förfogande genom riksgäldskontoret och

i vad avser statskontoret rekvireras kapitalmedlen av nämnda ämbetsverk från riksgäldskontoret, när utlåningen kräver ökning av disponibla fondmedel, allt inom ramen av det av riksdagen för respektive fonder fastställda kapitalet.

Under de senaste åren har inträffat, att vissa fonders kapital endast i begränsad omfattning tagits i anspråk, ett förhållande som sammanhänger med då i vårt land rådande låga utlåningsränta. Statskontoret har också i sina räkenskaper redovisat såsom kontant tillgång odisponerade delar av fondkapitalet, som icke behövt för utlåningsverksamheten disponeras. I medeltal uppgick under budgetåret 1937/38 nämnda odisponerade delar av utlåningsfondernas kapital till cirka 50,000,000 kronor, och förhållandet har varit i viss mån enahanda under senast förflutna budgetår. Genom det samarbete, som äger rum mellan statskontoret och riksgäldskontoret, disponerar emellertid det senare till minskning av sin upplåning de medel, som icke hos statskontoret erfordras för täckande av omedelbart förestående utgifter. Statskontorets allmänna kassaförlag, i vilket nyssnämnda odisponerade delar av utlåningsfondernas kapital ingå, står alltså till riksgäldskontorets disposition och under dess förvaltning. För budgetåret 1937/38 uppgick sålunda det av statskontoret till riksgäldskontoret för förvaltning överlämnade kapitalet till i medeltal omkring 350,000,000 kronor. Denna summa har kunnat av riksgäldskontoret till huvudsaklig del disponeras för minskning av den statliga upplåningen.

Av riksräkenskapsverkets årsbok för budgetåret 1937/38 framgår överskottet i procent av i medeltal disponerat, icke avskrivet kapital för de särskilda utlåningsfonderna (tabell 16, sid. 164—167). Emellertid har riksräkenskapsverket rörande utfallet av statsregleringen för budgetåret 1937/38 (årsboken sid. 58) meddelat, att förräntningen av utlåningsfondernas kapital i medeltal uppgått till 3.68 procent samt att den för ett flertal fonder understigit 2 procent. Ämbetsverket har i samband härmed lämnat den uppgiften, att den med avskrivningen avsedda förräntningen å 4 procent alltså icke kunnat uppnås. Detta sammanhängde enligt vad ämbetsverket anfört med, att de i ett flertal fonder investerade medlen under dåvarande låga ränteläge delvis icke kommit till användning.

Revisorernas uttalande.

Då riksräkenskapsverkets ovan lämnade uppgift kan vara ägnad att ingiva den uppfattningen, att den av statsmakterna under budgetåret 1937/38 genomförda avskrivningspolitiken icke lett till avsett resultat och att ytterligare betydande avskrivningar med anlitande av skattemedel kunna visa sig behövliga för att nämnda ändamål skall fyllas och förräntningen bliva den avsedda, hava revisorerna icke ansett sig böra underlåta att fästa uppmärksamheten på att, enär hänsyn skäligen bort tagas till att utlåningsfondernas odisponerade kapitaltillgångar i själva verket kommit till användning för att minska riksgäldskontorets upplåning, den i årsboken meddelade förräntningssiffran borde undergå justering. Utgår man nämligen från det lägsta räntebelopp, efter vilket lån utanför riksbanken kunnat av riksgäldskontoret er-

hållas, torde den eftersträvade förräntningen av 4 procent hava nåtts och i varje fall torde viss hänsyn hava bort tagas till anförda omständigheter. Det förefaller för övrigt revisorerna anmärkningsvärt, att vid beräkningen av utlåningsfondernas förräntning över huvud taget medräknats odisponerade medelstillgångar, som faktiskt disponerats för minskning av upplåningen och i varje fall icke erfordrats för de ändamål, vartill utlåningsfondernas kapital står till förfogande. I motsats till vad som gäller för de statliga affärsverken, vilka skola förränta till dem anvisat och utbetalt lånemedelskapital, som icke avskrivits, skall nämligen statskontoret, såsom den myndighet, vilken främst har att förvalta utlåningsfonderna, till riksgäldskontorets förvaltning, på sätt ovan omnämnts, överlämna sådana medel, som icke erfordras, såsom omedelbart tillgängligt kassaförlag.

Revisorerna anse önskvärt, att i riksräkenskapsverkets årsbok, vilken numera i åtskilliga hänseenden ersätter riksdagens revisorers tabellverk, sådana jämkningar vidtagas i ovan berörda uppgifter, att en mot verkliga förhållandena mera svarande bild av läget beträffande förräntningen av utlåningsfonderna och där verkställda kapitalavskrivningar framkommer.

§ 67.

Rusdrycksmedelsfonden.

Rusdrycksmedelsfonden har med utgången av budgetåret 1937/38 upphört att existera i och med att dess medel tagits i anspråk för avskrivningsändamål. Endast ett mindre belopp 25,000 kronor utgörande lånefordran mot hypotek av inteckningar i fastigheten Kurön 1, vilket lån utlämnats till Frälsningsarméns aktiebolag, har överförts till fonden för låneunderstöd. Enligt vad som framgår av den tabell rörande statens kapitalfonder, som finnes intagen i riksräkenskapsverkets årsbok för budgetåret 1937/38 sid. 164—167 har beträffande rusdrycksmedelsfonden såsom överskott i procent av i medeltal disponerat icke avskrivet kapital redovisats 8.59 procent. Ifrågavarande procentbelopp, vilket enligt årsbokens text skulle vara att betrakta såsom förräntning av det i medeltal disponerade, icke avskrivna kapitalet för rusdrycksmedelsfonden, har uträknats genom att ställa det i ovannämnda tabell upptagna överskottet 1,060,621 kronor i relation till det i fonden nedlagda kapitalet, till den del detsamma tagits i anspråk, eller i detta fall 12,204,800 kronor. Nämnda överskott består emellertid enligt vad som framgår av statskontorets räkenskaper icke av enbart räntemedel. Å fonden redovisade räntemedel uppgår nämligen till endast 407,590 kronor 20 öre medan återstoden av uppbördsmedlen eller den större delen hänför sig till kapitalvinst. Av statskontorets räkenskaper framgår att denna kapitalvinst uppstått vid försäljning av de obligationer, i vilka fondens medel varit placerade. Denna kapitalvinst uppgår till 654,916 kronor 32 öre eller med avdrag för courtage 1,885 kronor 53 öre till 653,030 kronor 79 öre.

Revisorernas uttalande.

Det förefaller revisorerna egendomligt, att riksräkenskapsverket i sin årsbok redovisat såsom överskott i procent av det disponerade icke avskrivna

kapitalet eller såsom nämnda procentöverskott i annat sammanhang benämnes förräntning av fondkapitalet en siffra, vilken uppkommit icke genom att ställa fondens räntemedel i förhållande till det i medeltal disponerade kapitalet utan i stället ett överskott, vilket till större delen hänför sig till en uppkommen kapitalvinst. Den omständigheten, att nämnda procentsiffra medtagits i de allmänna i årsbokens text intagna uppgifterna om förräntningen av statens kapitalfonder, måste verka vilseledande, något som revisorerna ansett sig icke kunna underlåta att fästa uppmärksamheten vid.

§ 68.

Vissa uppgifter rörande statsverkets kassaförlag.

Beträffande statsverkets kassaförlag och behållningen å statsverkets checkräkning i riksbanken under de senare åren hava i riksräkenskapsverkets årsbok för budgetåret 1937/38 å sidan 184 lämnats vissa sammanställningar. Att döma av dessa sammanställningar har behållningen å statsverkets checkräkning i riksbaken för sistnämnda budgetår i icke ringa grad stegrats under de särskilda tidsperioder, sammanställningarna avse. Detta torde i någon mån sammanhänga med att vid uppgörandet av sammanställningarna hänsyn icke tagits till att åtskilliga ämbetsverk, vilka enligt beslut av 1937 års riksdag blivit egna huvudförvaltningar och därmed fått dragningsrätt å statsverkets checkräkning, tidigare haft egna checkräkningar i riksbanken, å vilka innestått icke obetydliga belopp. Behållningarna å sistnämnda checkräkningar hava i sammanställningarna icke medtagits. Ej heller hava några upplysningar om nämnda förhållanden lämnats, något som kan giva en oriktig uppfattning rörande det verkliga kassaförlaget, till den del det innestår i riksbanken.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava ansett sig böra fästa uppmärksamheten på nämnda förhållande under uttalande av önskemålet, att för framtiden sådan komplettering sker av ifrågavarande sammanställningar, att en direkt jämförelse mellan olika år och tidsperioder låter sig göra.

§ 69.

Iakttagelser beträffande den ingående reservationen å egentliga statsutgifter i sammandraget av utgifter å driftbudgeten under budgetåret 1938/39.

I budgetredovisningen för budgetåret 1938/39 upptages å sammandraget av utgifterna å driftbudgeten (sid. 8 och 9) såsom reservation från föregående budgetår under egentliga statsutgifter 99,653,578 kronor 98 öre. Den utgående reservationen från föregående budgetår beträffande verkliga utgifter, vilken reservation borde korrespondera mot förutnämnda belopp, uppgår emellertid till 103,294,756 kronor 76 öre. Skillnaden mellan nu angivna reservationer har uppkommit på grund av, att vid den förändrade uppställning av riksstaten, som genomförts från och med budgetåret 1938/39, behållningarna å fem anslag, vilka förut upptagits under verkliga utgifter, helt eller delvis måst överföras till kapitalbudgeten. Sålunda har från I huvudtiteln av reservationen 153,387 kronor 24 öre å anslaget »B 16, Bidrag till

vissa forsknings- och undersökningsarbeten» 129,375 kronor överförts till statens allmänna fastighetsfond: Nybyggnad för statens väginstitut, och reservationen å anslaget »D 5, Utvidgning av belysningsanläggningen å Bulltofta flygplats» överförts till luftfartsfonden. Vidare har under statens allmänna fastighetsfond upptagits 122,072 kronor 21 öre, vilka förut redovisats under VIII huvudtitelns anslag »E 9, Fullföljande av universitetsbibliotekets om- och tillbyggnad m. m.», samt 65,901 kronor 41 öre, vilka förut redovisats under IX huvudtitelns anslag »C 9, Statens växtskyddsanstalt: Byggnadsarbeten». Slutligen har från IX huvudtiteln 3,224,597 kronor 76 öre, utgörande reservation å anslaget »G 28 1936/37, Ackordslån åt jordbrukare m. m.» uppförts under fonden för låneunderstöd.

Revisorernas uttalande.

Inom såväl statsbokföring som bokföring i allmänhet är en av grundprinciperna, att den ingående balansen för ett räkenskapsår alltid skall till siffran överensstämma med den utgående balansen för närmast föregående räkenskapsår. På grund härav hava revisorerna funnit det anmärkningsvärt, att riksräkenskapsverket vid uppgörande av budgetredovisningen ej företagit sådana åtgärder, att i förevarande fall förklaringen till skillnaden klart kommit att framgå.

Utgifterna å kapitalbudgeten.

	Anvisat i riksstat och tilläggsstat för bugetåret 1938/39	Reservation från föregående budgetår	Utgifter	Inkomster	Nettoutgift	Reservation till nästföljande budgetår	Besparing, som regleras inom riksgäldsfonden
Kapitalinvestering	258,147,600: —	144,418,213: 24	229,864,439: 07	548,774: 30	229,315,664: 77	143,661,024: 47	29,589,124: —

Utfallet av kapitalbudgeten.

	I riksstat och tilläggsstat upptagna belopp	Redovisade belopp
Inkomster:		
Kapitalmedel	258,147,600: —	258,147,600: —
Reservation från föregående år	—	144,418,213: 24
Summa	**258,147,600: —**	**402,565,813: 24**

	I riksstat och tilläggsstat upptagna belopp	Redovisade belopp
Kapitalinvestering	258,147,600: —	229,315,664: 77
Reservation till nästföljande år	—	143,661,024: 47
Besparing, som regleras inom riksgäldsfonden	—	29,589,124: —
Summa	**258,147,600: —**	**402,565,813: 24**

Ekonomiska

Statsverkets inkomster

§ 70.

I enlighet med gällande instruktion § 16 få revisorerna för budgetåret 1938/39 budgetredovisningen för

Inkomsterna å

	I riksstaten och tilläggsstaten beräknad inkomst	Inkomster	Utgifter
Egentliga statsinkomster	1,153,438,000: —	1,286,828,736: 26	32,117,312: 65
Inkomster av statens kapitalfonder	164,512,600: —	189,458,390: 74	2,323,624: 19
Summa	**1,317,950,600: —**	**1,476,287,127: —**	**34,440,936: 84**

Utgifterna å

	Anvisat å riksstat och tilläggsstat för budgetåret 1938/39	Reservation från föregående budgetår	Utgifter	Inkomster
Egentliga statsinkomster	1,191,966,400: —	99,653,578: 98	1,371,770,686: 17	148,545,233: 54
Utgifter för statens kapitalfonder	124,671,900: —	33,664,501: 37	126,527,321: 32	1,089,998: 60
Summa	**1,316,638,300: —**	**133,318,080: 35**	**1,498,298,007: 49**	**149,635,232: 14**

Utfallet av

	I riksstat och tilläggsstat upptagna belopp	Redovisade belopp
Inkomster	1,317,950,600: —	1,441,846,190: 16
Reservation från föregående år	—	133,318,080: 35
Summa	**1,317,950,600: —**	**1,575,164,270: 51**

översikter.

och utgifter.

avlämna följande tablåer, grundade på den av riksräkenskapsverket upprättade ifrågavarande budgetår.

driftbudgeten.

Nettoinkomst	Brist		Merinkomst	
	som ersättes av budget-utjämnings-fonden	som regleras över special-budget	som tillföres budget-utjämnings-fonden	som regleras över special-budget
1,254,711,423: 61	1,096,158: 30	5,076,377: 36	63,100,128: 30	44,345,830: 97
187,134,766: 55	1,839,173: 58	—	24,461,340: 13	—
1,441,846,190: 16	**2,935,331**: 88	**5,076,377**: 36	**87,561,468**: 43	**44,345,830**: 97

driftbudgeten.

Nettoutgift	Reservation till nästföljande budgetår	Merutgift		Besparing	
		som ersättes av budget-utjämnings-fonden	som regleras över special-budget	som tillföres budget-utjämnings-fonden	som regleras över special-budget
1,223,225,452: 63	151,832,986: 42	75,269,182: 32	39,372,911: 90	31,100,175: 86	103,458: 29
125,437,322: 72	28,508,368: 74	—	—	4,390,709: 91	—
1,348,662,775: 35	**180,341,355**: 16	**75,269,182**: 32	**39,372,911**: 90	**35,490,885**: 77	**103,458**: 29

driftbudgeten.

	I riksstat och tilläggsstat upptagna belopp	Redovisade belopp
Utgifter	1,316,638,300: —	1,348,662,775: 35
Reservation till nästföljande budgetår	—	180,341,355: 16
Överskott att tillföras statens budgetutjämnings-fond	1,312,300: —	46,160,140: —
Summa	**1,317 950,600**: —	**1,575,164,270**: 51

§ 71.

Vissa uppgifter angående statens tillgångar och skulder.

Under de sistförflutna revisionsåren hava revisorerna i sin revisionsberättelse intagit en sammanställning av statens tillgångar och skulder grundad, vad angår statsverket, på det tryckta utdraget ur rikshuvudboken samt angående riksbanken på från densamma lämnade uppgifter i berörda hänseende. Även för budgetåret 1938/39 har följande likalydande sammanställning uppgjorts.

Statsverket:

Tillgångar:		
Fast egendom	2,800,696,170: 96	
Rullande järnvägsmateriel och fartyg	309,036,220: —	
Inventarier och förråd	121,149,808: 33	
Aktier	220,599,030: 42	
Riksbankens kapital	100,000,000: —	
Utlånta medel	2,422,791,920: 58	
Förskott	296,969,099: 21	
Myndigheters fordringar hos andra myndigheter	893,703,520: 11	
Övriga fordringar	343,904,575: 69	
Kontant behållning och i bank innestående medel	634,859,843: 54	8,143,710,188: 84
Skulder:		
Diverse medel	2,794,814,513: 04	
Myndigheters skulder till andra myndigheter	893,703,520: 11	
Övriga skulder	3,301,037,341: 72	6,989,555,374: 87
Säger statsverkets tillgångar utöver skulder kronor		1, 154,154,813: 97

riksbankens bokslut den 30 juni 1939:

Tillgångar:		
Kassa	788,481,944: 14	
Statspapper och obligationer	201,768,658: 92	
Lånerörelsen	116,135,340: 91	
Utrikesrörelsen	599,891,158: 87	
Kursdifferenskonto	247,703,019: 41	
Guldregleringskonto	181,966,216: 86	
Övriga tillgångar och fordringar	12,496,374: 54	2,148,442,713: 65
Skulder:		
Utlöpande sedlar	1,058,869,368: 23	
» postväxlar	4,942,530: 02	
Checkräkning	863,050,137: 62	
Utrikesrörelsen	63,021,071: 96	

Upphörda lånegrenar	184,654: 31	
Övriga skulder	30,827,270: 36	2,020,895,032: 50
Säger riksbankens tillgångar utöver skulder kronor		127,547,681: 15
Avgår riksbankens kapital, vilket redovisats bland statsverkets tillgångar		100,000,000: —
Återstå kronor		27,547,681: 15
Summa statsverkets och riksbankens tillgångar utöver skulder kronor		1,181,702,495: 12.

Då statsverkets nettotillgångar under föregående budgetår uppgingo till 1,036,000,000 kronor, har under det gångna budgetåret statsverkets nettoförmögenhet ökats med cirka 117,000,000 kronor. Nämnda förhållande beror till största delen på den ökning, som ägt rum inom statsregleringsfonden, vars behållning vuxit från 305,000,000 kronor till 407,000,000 kronor eller med 102,000,000 kronor. Denna tillväxt fördelar sig med 46,000,000 kronor å budgetutjämningsfonden, 47,000,000 kronor å kvarstående reservationer å driftbudgetens anslag samt 9,000,000 kronor å utestående debiterade riksstatsmedel. Den återstående ökningen 15,000,000 kronor hänför sig huvudsakligen till flertalet av statens kapitalfonder och består av inom nämnda fonder balanserade vinstmedel, vilka ökats med 12,000,000 kronor. Beträffande statens kapitalfonder hava å desamma utöver förutnämnda ökning redovisats en ytterligare nettoökning av 180,000,000 kronor, utgörande i nämnda fonder under budgetåret investerade kapitalmedel efter avdrag av avskrivningar och återbetalda kapitalmedel. Sistnämnda kapitalökning motsvaras emellertid av en ökning av nettoskulden å riksgäldsfonden. Av ovan omtalade ökning å 15,000,000 kronor utgör slutligen cirka 1,000,000 kronor uppkommen nettoökning i domänverkets fonds kapital i samband med inköp och försäljning av fast egendom m. m. samt 2,000,000 kronor under det gångna budgetåret till redovisning i rikshuvudboken upptagna tillgångar (pensionsfonder för vissa riksdagens verk samt vissa i statens allmänna fastighetsfond invärderade fastigheter).

§ 72.

Vissa uppgifter beträffande de affärsdrivande verkens anläggningar m. m.

Med stöd av uppgifter, införskaffade från statens affärsdrivande verk, har upprättats följande tablå över av riksdagen för affärsverken beslutade anläggningar, företag och anordningar, för vilka erforderliga anslag icke den 1 oktober 1939 i sin helhet beviljats av riksdagen, anvisats av Kungl. Maj:t eller disponerats av vederbörande verk.

För fullföljande av i tablån upptagna anläggningar, företag och anordningar i överensstämmelse med före den 1 oktober 1939 uppgjorda planer och kostnadsberäkningar skulle erfordras, att riksdagen beviljade ytterligare 56,865,000 kronor.

	Beräknad kostnad	Beviljat			Återstod att bevilja
		Beviljat av riksdagen till och med den 30/6 1940	Därav anvisat av Kungl. Maj:t	Därav disponerat genom beslut av vederbörande verk	
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Postverket.					
Posthusbyggnad i Kalmar	775,000	775,000	775,000	275,000	—
Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå	412,500	327,500	327,500	—	85,000
Om- och tillbyggnad av posthuset i Kristinehamn	468,600	468,600	468,600	268,600	—
Inköp för postverkets räkning av fastigheter ...	—	[1] 197,000	—	—	—
Om- och tillbyggnad av posthuset i Hälsingborg	477,000	[2] 477,000	477,000	200,000	—
Säger					85,000
Telegrafverket.					
Telefonstationsbyggnad i Mälarhöjden i Stockholm	163,000	163,000	163,000	—	—
Telefonstationsbyggnad i Örby i Stockholm ...	186,000	186,000	186,000	—	—
Telefonstationsbyggnad i Ängby i Stockholm ..	148,000	148,000	148,000	—	—
Påbyggnad av telefonstationsbyggnaden å Kungsholmen i Stockholm	83,500	83,500	83,500	—	—
Telefonstationsbyggnad i Skellefteå	331,000	331,000	331,000	131,000	—
Telefonstationsbyggnad i Mölndal	130,000	130,000	130,000	14,240	—
Telefonstationsbyggnad i Sävedalen	94,200	94,200	94,200	6,105	—
Telefonstationsbyggnad i Klippan	290,000	290,000	290,000	—	—
Telefonstationsbyggnad i Piteå	265,000	265,000	265,000	—	—
Tillbyggnad till telefonstationsbyggnaden i Uppsala	645,000	645,000	645,000	230,000	—
Telefonstationsbyggnad i Ronneby	275,000	275,000	275,000	—	—
Tillbyggnad till telefonstationsbyggnaden i Västerås	250,000	[3] 250,000	250,000	—	—
Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheterna nr 11, 12, 13 och 20 i kvarteret Jericho i Stockholm	2,170,000	[4] 1,725,000	1,725,000	1,725,000	—
Inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Saltsjöbaden	16,000	16,000	15,612	—	—

[1] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1939 kvarstod olyftat.
[2] Härav hava anvisats kr. 302,000 att utgå ur postverkets förnyelsefond.
[3] Härav hava anvisats kr. 25,000 att utgå ur telegrafverkets förnyelsefond.
[4] Till täckande av återstående kostnad skola erforderliga belopp disponeras av anslaget till inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter.

	Beräknad kostnad	Beviljat			Återstod att bevilja
		Beviljat av riksdagen till och med den 30/6 1940	Därav anvisat av Kungl. Maj:t	Därav disponerat genom beslut av vederbörande verk	
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende	—	[1] 32,200,000	32,200,000	—	—
Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter	300,000	300,000	238,757	143,675	—
Statens järnvägar.					
Utvidgning av spårsystemet vid Hagalund övre	325,000	325,000	325,000	—	—
Utvidgning av spårsystemet vid Göteborgs centralstation	125,000	125,000	125,000	—	—
Gångbanor och gångtunnlar	—	[2] 550,000	550,000	—	—
Dubbelspåranläggning mellan Göteborg och Almedal	[3] 755,000	755,000	755,000	650,000	—
Fortsatt anläggning av dubbelspår	—	[2] 4,000,000	4,000,000	—	—
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	—	[2] 8,900,000	8,900,000	—	—
Skenfria vägkorsningar m. m.	—	[2] 600,000	600,000	—	—
Utvidgning av tvättinrättningen vid Hagalund övre	130,000	130,000	130,000	—	—
Tillbyggnad till stationshuset i Malmö	100,000	100,000	100,000	—	—
Stationshus i Malung	180,000	180,000	180,000	—	—
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	—	[2] 3,300,000	3,300,000	—	—
Telefonledningar och kabelarbeten	—	[2] 600,000	600,000	—	—
Anläggningar för elektrisk tågdrift	—	[2] 1,100,000	1,100,000	—	—
Elektrifiering av banan Långsele—Boden	33,610,000	8,000,000	8,000,000	—	25,610,000
Försvarsberedskap vid statens järnvägar	4,700,000	4,700,000	4,700,000	—	—
Anordnande av cisterner för flytande bränsle vid statens järnvägar	3,000,000	3,000,000	3,000,000	—	—
Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten	—	[2] 1,750,000	1,750,000	—	—
Person- och resgodsvagnar	—	[1] 4,800,000	4,800,000	—	—

[1] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1939 kvarstod olyftat.

[2] Enär ifrågavarande anslag är avsett för ett flertal anläggningar, vilka successivt fullbordas, har detsamma i denna tablå upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1939 kvarstod olyftat.

[3] Kostnaden ursprungligen beräknad till kronor 650,000.

	Beräknad kostnad	Beviljat			Återstod att bevilja
		Beviljat av riksdagen till och med den 30/6 1940	Därav anvisat av Kungl. Maj:t	Därav disponerat genom beslut av vederbörande verk	
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
Anläggningar och förlag för automobiltrafik ...	11,600,000	11,600,000	10,874,215	8,754,325	—
Förvärv av Skåne—Smålands järnväg	880,000	880,000	880,000	—	—
Förstärkningsarbeten å dito	130,000	130,000	130,000	—	—
Godsvagnar	—	[1] 3,800,000	3,800,000	—	—
Elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla	20,900,000	20,900,000	20,900,000	12,000,000	—
Elektriska lokomotiv ...	—	[1] 1,400,000	1,400,000	—	—
Motorvagnar	700,000	700,000	700,000	—	—
Elektriska belysningsanordningar	—	[1] 50,000	50,000	—	—
Postvagnar	210,000	210,000	210,000	—	—
Säger					25,610,000
Statens vattenfallsverk.					
Ny kraftstation i Trollhättan	[2] 14,720,000	5,000,000	5,000,000	3,500,000	9,720,000
Kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven ..	[3] 23,800,000	22,300,000	22,300,000	15,800,000	1,500,000
Påbyggnad av regleringsdammen vid Suorva ..	4,200,000	3,950,000	3,950,000	2,700,000	250,000
Ett åttonde maskinaggregat vid Porjus kraftstation	3,050,000	1,900,000	1,900,000	600,000	1,150,000
Kraftstation vid Torpshammar	20,000,000	1,800,000	1,800,000	800,000	18,200,000
Reglering av Holmsjön i Ljungans vattensystem	900,000	900,000	900,000	400,000	—
Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde	1,175,000	825,000	825,000	—	350,000
Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar	—	[1] 580,000	580,000	—	—
Stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.	[4] 21,816,000	21,816,000	21,816,000	16,870,000	—
Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	—	[1] 9,700,000	9,700,000	—	—
Utvidgning av Nykvarns kraftstation	525,000	[5] 525,000	525,000	525,000	—
Säger					31,170,000
Summa					**56,865,000**

[1] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1939 kvarstod olyftat.
[2] Kostnaden ursprungligen beräknad till kronor 14,000,000.
[3] Kostnaden ursprungligen beräknad till kronor 15,000,000.
[4] Kostnaden ursprungligen beräknad till kronor 10,975,000.
[5] Härav hava anvisats kronor 80,000 att utgå ur statens vattenfallsverks förnyelsefond.

§ 73.

Kostnader för visst kommittétryck m. m.

Revisorerna hava under innevarande års revisionsförrättning företagit en granskning av tryckningskostnaderna för kommittébetänkanden, som under budgetåret 1938/39 utgivits inom området för justitiedepartementets, socialdepartementets, finansdepartementets och ecklesiastikdepartementets verksamhetsområden. Närmare uppgifter rörande kostnaderna för dessa betänkanden, med särskild fördelning å utgifter för sättning, papper, korrigering och övertid, återfinnas i tabellbilagan vid revisorernas berättelse.

Jämväl i avseende å vissa årsböcker och statistiska m. fl. publikationer har granskning skett och revisorerna vilja här nedan i detta avseende meddela uppgifter å totala tryckningskostnader ävensom utgifter för korrigeringar och korrekturavdrag.

	Totala tryckningskostnader	Korrigerings- och avdragskostnader
Statistisk årsbok för Sverige 1939	20,159: 66	454: 25
Årsbok för Sveriges kommuner 1939	10,489: 81	105: 25
Socialstyrelsens årsberättelse 1937	525: —	23: —
Domänstyrelsens årsberättelse 1938	3,520: 81	188: 50
Vattenfallsstyrelsens årsberättelse 1938	1,494: 58	113: 50
Pensionsstyrelsens årsberättelse 1937	615: —	32: —
Kungl. bibliotekets årsberättelse 1938	553: 25	29: 50
Riksdagsbibliotekets årsberättelse 1938	112: 50	3: —
Riksräkenskapsverkets årsbok 1937/38	4,741: 88	303: 92
» budgetredovisning 1937/38	3,997: 49	141: 55
» » 1938/39	5,224: 97	551: 55
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse 1937	635: —	6: 25
Yrkesinspektionens årsberättelse 1937	3,948: 75	148: 75
Riksgäldskontorets årsbok 1937/38	4,235: 42	643: 10
Utdrag ur fonders och diverse medels räkenskaper för år 1937/38	1.895: 50	76: 50
Sociala meddelanden nr 1—12, 1938	20,755: 10	1,406: 50

Revisorernas uttalande.

Även om i vissa fall korrigeringskostnaderna måste anses höga, hava revisorerna icke ansett den företagna granskningen giva anledning till särskild erinran.

Av revisorerna avlagda besök.

§ 74.

Efterföljande sammanställning utvisar vilka institutioner m. m., som besökts av revisorerna, utan att besöken föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

Storlien: turiststationen Högfjället, tullkammaren, järnvägsstationen.

Åre: Fjällkuranstalten, järnvägsstationen.

Duved: skolhemmet, skolhusbyggnad.

Östersund: kronohäktet, Norrlands artilleriregemente, Jämtlands fältjägar-

regemente, ingenjörsförrådsbyggnaden, förplägnadsanstalten, landstormsförrådet, arbetsförmedlingen, Jämtlands läns sanatorium Solliden, länsstyrelsen, vägingenjörsexpeditionen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, tullkammaren, järnvägsstationen, högre allmänna läroverket, kommunala flickskolan, länsarkivet, föreningen Heimbygda, hushållningssällskapet, egnahemsnämnden, varmbadhuset, Oscarsbron, småbåtshamnen, statens järnvägars huvudverkstad och förråd, Jämtlands läns museum.

Frösö: Jämtlands flygflottilj, Frösö sjukhus.

Grytans skjutfält.

Täng: lantmannaskolan å Torsta, lokal frökontrollanstalt å Torsta, Sveriges utsädesförenings filial å Torsta, lanthushållsskolan å Birka, folkhögskolan å Birka, barnhemmet å Birka.

Vången: hingstuppfödningsanstalten.

Sveg: järnvägsstationen, poststationen, telefonstationen, kyrkan.

Turistvägen Ljungdalen—Storvallen.

Särna: järnvägsstationen.

Klövsjö socken: arbetarsmåbruk i Skålan.

Hede socken: arbetarsmåbruk i Storsjön.

Orsa: arbetsförmedlingen, vårdhemmet »Lidero», järnvägsstationen, postkontoret, telefonstationen, kommunala mellanskolan.

Morastrand: arbetsförmedlingen, järnvägsstationen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan, folkhögskolan, lantmannaskolan, lanthushållsskolan.

Rättvik: postkontoret, telefonstationen, kommunala mellanskolan.

Leksand: bygdesanatoriet, telegraf- och centraltelefonstationen, postkontoret, samrealskolan.

Ovanmyra: bostadsförbättringar, badhuset.

Borlänge: Dalarnas folkhögskola i Fornby.

Domnarvet: Bergebo bygdesanatorium, samrealskolan.

Falun: straffängelset, landstormsförrådet, dalregementet, arbetsförmedlingen, länsstyrelsen, lantmäterikontoret, Högbo sanatorium, vägingenjörsexpeditionen, länsarkitektsexpeditionen, tullkammaren, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, högre allmänna läroverket, folkskoleseminariet, stadsbiblioteket, kommunala flickskolan, hushållningssällskapet, egnahemsnämnden, skogsvårdsstyrelsen, överjägmästarexpeditionen.

Korsnäs: Skogsuddens epilektikerhem.

Säter: Säters sjukhus, postkontoret, kommunala mellanskolan, telefonstationen, skolhusbyggnaden.

Solvarbo: skolhusbyggnad.

Torsång: skolhusbyggnad.

Hedemora: Hemmet Älvgården, Dalarnas sinnesslöasyl Haggården, postkontoret, telefonstationen.

Långmora arbetshem.

Smedjebacken: postkontoret, skenfri korsning.

Norrbärke: kommunala mellanskolan, kommunalhuset.

Ludvika: landstormsförrådet, postkontoret, samrealskolan.
Brunnsvik: folkhögskolan (vid Sörvik).
Grangärde: kyrkan, f. d. gästgivaregården i kyrkbyn.
Karlstad: straffängelset jämte interneringsanstalten, Värmlands regemente, arbetsförmedlingen, yrkesinspektionen, länsstyrelsen, Karlstads centralstation, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, tullkammaren, gränstullkammaren, folkskoleseminariet, centralbiblioteket, lantmäterikontoret, hushållningssällskapet, egnahemsnämnden, skogsvårdsstyrelsen, fartygsinspektionen, sjömanshuset, Värmlands läns museum, krematoriet.
Stavsnäs: ombyggt skolhus i Avelsbol.
Skogshalls kommunala mellanskola.
Arvika: rullföringsexpeditionen, landstormsförrådet, arbetsförmedlingen, Värmlands läns sanatorium, postkontoret, järnvägsstationen, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan, Västra Värmlands folkhögskola, folkliga musikskolan, verkstadsskolan, kontrollslakteriet.
Eda: glas- och lerkärlsfabriken, gränstullstationen.
Torsby: landstormsförrådet, arbetsförmedlingen, postkontoret, kommunala mellanskolan.
Sunne: arbetsförmedlingen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan.
Norra Råda: slaktstationen, kommunalhuset.
Bro över Klarälven vid Myra.
Molkom: Värmlands läns folkhögskola, lantmannaskolan, kommunala mellanskolan.
Filipstad: samrealskolan, Bergsskolan.
Älvsbacka: verkstadsskolan i Älvåsen.
Kristinehamn: Mariebergs sjukhus, bygdesanatoriet, telegraf- och centraltelefonstationen, järnvägsstationen, hantverksskolan för blinda, postkontoret, Kristinehamns praktiska skola, lantmannaskolan.
Åmål: arbetsförmedlingen, postkontoret, samrealskolan, hamnen, Forsbacka kronopark.
Laxarby: skolhusbyggnad i Skåpafors.
Bengtsfors köping: skolhusbyggnad, kommunalhuset.
A.-K.-förläggning vid Hultvägen.
Steneby hemslöjdsförening u. p. a. och skolor för yrkesundervisning.
Dals Eds postkontor.
Mellerud: kommunala mellanskolan, postkontoret.
Kroppefjälls sanatorium.
Österråda: arrendeegnahem.
Järns socken: arrendeegnahem i Stommen.
Högsäter: skolhusbyggnad.
Skållerud: skolhusbyggnad.
Eriksstad: Västergårdens arbetshem.
Forsane yrkeshem.
Vänersborg: straffängelset, landstormsförråden, Restads sjukhus, Källsha-

gens sjukhus, Dalbobergens barnsanatorium, arbetsförmedlingen, statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, vägingenjörsexpeditionen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, dövstumskolan, högre allmänna läroverket, kommunala flickskolan, Älvsborgs läns norra hushållningssällskap, egnahemsnämnden.

Brattegårdens skolhem för flickor.

Göteborg: nya varvet, Oscar II:s fort.

Borås: rullföringsexpeditionen, Älvsborgs regemente, arbetsförmedlingen, Västeråsens sanatorium, Solhems barnsjukhus, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, högre allmänna läroverket, tekniska gymnasiet, kommunala flickskolan, högre folkskolan, vävskolan, stadsbiblioteket, bostäder åt barnrika familjer.

Fristad: Älvsborgs läns folkhögskola, lantmannaskolan, skolhusbyggnad.

Kinna: kommunala mellanskolan, postkontoret, arrendeegnahem.

Brännared: Västkusthemmet.

Rävlanda: Härsjögårdens skyddshem för flickor.

Sätila: lantmanna- och lanthushållsskolan.

Viskadalens folkhögskola.

Hyssna socken: premierat jordbruk i Brunnsberg.

Alingsås: arbetsförmedlingen, tuberkulossjukstugan vid Bolltorp, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan.

Hemsjö: skolhusbyggnad.

Näs: slöjdseminariet.

Ulricehamn: postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan, varmbadhus och brandstationen.

Åsunden: Sjö Gunnarsbo sanatorium.

Herrljunga: arbetshemmet för kvinnor, postkontoret, telefonstationen.

Hårsfjärden: depån.

Mälstens kustartilleriförläggning.

Arkö lotsplats.

Inomskärsfarleden genom Östergötlands skärgård.

Harstena: folkskolan.

Jagaren »Clas Uggla».

Hjälpfartyg i Norrköpings hamn.

Valdemarsvik: postkontoret, telefonstationen, tullstationen, kommunala mellanskolan.

Örebro: kronohäktet, rättshjälpsanstalten, livregementets grenadjärer, Västra Marks sjukhus, länsstyrelsen, arbetsförmedlingen, vägingenjörsexpeditionen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, Örebro centralstation, statens järnvägars huvudverkstad, statens järnvägars centralförråd. Örebro läns museum, konserthuset, karolinska läroverket, högre allmänna läroverket för flickor, Örebro handelsgymnasium, tekniska gymnasiet, dövstumskolan, stadsbiblioteket, lantmäterikontoret, frökontrollanstalten, hushållningssällskapet, egnahemsnämnden.

Knista socken: arrendeegnahem i Fjugesta.

Ervalla: epileptikerhem för män.
Hålahults sanatorium.
Garphytte sanatorium.
Hidingebro: arbetshemmet Brotorp.
Nora: Åkerby skolhem för gossar, arbetsförmedlingen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, kommunala mellanskolan.
Lindesberg: tuberkulossjukstugan, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, kommunala mellanskolan.
Hällefors: postkontoret, bostadshus för åldringar.
Kopparberg: tuberkulossjukstugan, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, kommunala mellanskolan.
Sköllersta: vårdhemmet Norrtorp, Örebro läns folkhögskola i Kävesta, lantmannaskolan i Kävesta, lanthushållsskolan i Kävesta.
Åsbro: Åsbrohemmet.
Hallsberg: postkontoret, järnvägsstationen, telefonstationen, samrealskolan, spannmålslagerhuset, centralanstaltens för försökväsendet på jordbruksområdet försöksstation.
Askersund: Örebro läns sinnesslöanstalt, vårdhemmet Marieborg, postkontoret.
Karlskoga: landstormsförrådet, arbetsförmedlingen, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, samrealskolan.
Valåsen: domänverkets såg.
Villingsbergs revirexpedition.
Värmdö: minsvepningsskolan vid Stavsnäs.
Västerås: Västmanlands flygflottilj, centrala flygverkstaden, Västerås kraftverk, länsstyrelsen, straffängelset, postkontoret, telegraf- och centraltelefonstationen, arbetsförmedlingen, högre allmänna läroverket, hushållningssällskapet, statens reservförråd.
Irsta och Kärrbo socken: arrendeegnahem.
Sofielund: Västmanlands läns sinnesslöanstalt.
Strömsholm: ridskolan, hingstdepån.
Hammargårdens skolhem.
Stora Sköndal: diakonanstaltens vårdhem för epileptiska.
Stockholm med omnejd: generalpoststyrelsen, telegrafverkets undervisningsanstalt, statens järnvägars kameralbyrå, Karolinska sjukhuset, Järvafältet.
Lidingö: idrottsgården på Bosön.

Stockholm den 15 december 1939.

ALGOT TÖRNKVIST.	GUSTAF TAMM.	J. G. WALLES.
GOTTFRID KARLSSON.	HARALD HALLÉN.	CARL LOVÉN.
A. DANIELSSON.	P. GRANATH.	GUNNAR BODIN.
EWALD LINDMARK.	JONES ERIK ANDERSSON.	CARL BENGTSSON.

Karl H. Tottie.

Bilaga.

TABELLER.

Kungl.

Debet.	Stockholms slott		Drottningholms slott		Grips-
	Enligt anslag	Enligt räkenskap	Enligt stat	Enligt räkenskap	Enligt stat
Balans den 1 juli 1938:					
Tillgångar	—: —	—: —	—: —	2: 41	—: —
Inkomster:					
Första huvudtiteln:					
B. 1. Reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader	63,000: —	63,000: —	—: —	—: —	—: —
2. Förstärkning av anslaget till reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader	50,000: —	50,000: —	—: —	—: —	—: —
3. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid Stockholms slott	33,750: —	33,750: —	—: —	—: —	—: —
4. Förstärkning av anslaget till polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid Stockholms slott	24,350: —	24,350: —	—: —	—: —	—: —
4. a. Ersättande av vissa personalkostnader m. m. vid Stockholms slott	3,200: —	3,200: —	—: —	—: —	—: —
5. Underhåll m. m. av Drottningholms m. fl. kungl. slott	—: —	—: —	82,500: —	82,500: —	40,000: —
6. Ny- och ombyggnader samt större reparationer vid Drottningholms m. fl. kungl. slott	—: —	—: —	—: —	13,600: —	—: —
Förevisningsmedel	—: —	—: —	—: —	—: —	3,500: —
Arrenden, hyror och tomtören	—: —	—: —	75,000: —	80,453: —	10,800: —
Jordbruket och skogen	—: —	—: —	8,000: —	17,235: 36	17,000: —
Parken och trädgården	—: —	—: —	12,000: —	21,438: 67	7,600: —
Inkomster av vatten, elektrisk energi och värme	—: —	—: —	—: —	7,419: 84	—: —
Tillskott från Ulriksdals slotts försäljningsmedelsfond	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
Intressemedel	—: —	—: —	—: —	—: —	} 500: —
Diverse inkomstmedel	—: —	339: 36	—: —	200: —	
Säger	**174,300**: —	**174,639**: 36	**177,500**: —	**222,846**: 87	**79,400**: —
Från hovförvaltningen	—: —	15,000: —	—: —	—: —	—: —
Balans den 30 juni 1939:					
Skulder:					
Övriga skulder	—: —	—: —	—: —	91,200: —	—: —
Summa	—: —	**189,639**: 36	—: —	**314,049**: 28	—: —

slotten.

holms slott	Ulriksdals slott		Haga slott		Strömsholms slott		Rosersbergs slott		Total-summa enligt räken-skap
Enligt räken-skap	Enligt stat	Enligt räken-skap	Enligt stat	Enligt räken-skap	Enligt stat	Enligt räken-skap	Enligt stat	Enligt räken-skap	
1,183: 75	—: —	24,091: 39	—: —	90,210: 45	—: —	1,155: 27	—: —	14,313: 80	130,957: 07
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	63,000: —
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	50,000: —
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	33,750: —
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	24,350: —
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	3,200: —
40,000: —	26,500: —	26,500: —	9,500: —	9,500: —	6,000: —	6,000: —	3,000: —	3,000: —	167,500: —
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	2,000: —	—: —	—: —	15,600: —
4,892: 66	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	4,892: 66
10,458: —	36,780: —	37,555: —	44,925: —	45,000: —	3,500: —	2,037: 50	13,160: —	13,310: —	188,813: 50
23,254: 32	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	5,040: —	5,652: 54	46,142: 22
36,133: 20	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	57,571: 87
—: —	3,000: —	3,381: 68	2,000: —	3,832: 17	—: —	—: —	—: —	—: —	14,633: 69
—: —	4,000: —	4,000: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	4,000: —
472: 34	—: —	—: —	10,100: —	11,796: 10	80: —	14: 06	—: —	—: —	12,282: 50
1,270: —	500: —	1,275: 99	—: —	477: 93	20: —	54: —	—: —	—: —	3,617: 28
116,480: 52	**70,780**: —	**72,712**: 67	**66,525**: —	**70,606**: 20	**9,600**: —	**10,105**: 56	**21,200**: —	**21,962**: 54	**689,353**: 72
—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	15,000: —
—: —	—: —	5,146: 01	—: —	88,388: —	—: —	—: —	—: —	—: —	184,734: 01
117,664: 27	—: —	**101,950**: 07	—: —	**249,204**: 65	—: —	**11,260**: 83	—: —	**36,276**: 34	**1,020,044**: 80

	Stockholms slott		Drottningholms slott		Grips-
	Enligt anslag	Enligt räken-skap	Enligt stat	Enligt räken-skap	Enligt stat
Kredit.					
Balans den 1 juli 1938:					
Skulder	—: —	—: —	—: —	80,000: —	—: —
Utgifter:					
Avlöningar och pensioner m. m.	—: —	60,436: 25	39,500: —	38,443: 57	15,200: —
Värme, lyse, vatten och renhållning m. m.	—: —	13,292: 89	—: —	—: —	4,000: —
Byggnaders underhåll m. m.	—: —	100,838: 11	25,000: —	43,886: 76	18,000: —
Fastighetsförvaltningen	—: —	—: —	43,500: —	88,014: 19	13,200: —
Jordbruket och skogen	—: —	—: —	—: —	—: —	11,000: —
Parkens, trädgårdens och vägars underhåll m. m.	—: —	2,812: —	52,500: —	51,136: 36	13,000: —
Nyanskaffning och underhåll av inventarier	—: —	—: —	1,000: —	540: 50	2,000: —
Diverse omkostnader	—: —	12,260: 11	16,000: —	12,004: 63	3,000: —
Amortering å lån	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
Säger	—: —	**189,639**: 36	**177,500**: —	**234,026**: 01	**79,400**: —
Till hovförvaltningen	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
Balans den 30 juni 1939:					
Tillgångar:					
Kassabehållning	—: —	—: —	—: —	21: 23	—: —
Förskott	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
Innestående i bank	—: —	—: —	—: —	2: 04	—: —
Obligationer	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
Säger	—: —	—: —	—: —	**23**: 27	—: —
Summa	—: —	**189,639**: 36	—: —	**314,049**: 28	—: —

holms slott	Ulriksdals slott		Haga slott		Strömsholms slott		Rosersbergs slott		Totalsumma enligt räkenskap
Enligt räkenskap	Enligt stat	Enligt räkenskap	Enligt stat	Enligt räkenskap	Enligt stat	Enligt räkenskap	Enligt stat	Enligt räkenskap	
—: —	—: —	18,462: 36	—: —	90,714: —	—: —	—: —	—: —	4,199: 25	193,375: 61
15,075: —	16,690: —	16,693: 75	20,572: —	20,727: 40	4,390: —	4,490: —	9,200: —	8,827: 50	164,693: 47
8,439: 83	5,000: —	5,122: 74	5,700: —	5,963: 13	400: —	440: 03	—: —	57: 60	33,316: 22
19,412: 86	19,490: —	21,426: 67	17,739: —	26,135: 42	3,200: —	4,886: 43	5,500: —	3,009: 96	219,596: 21
8,904: 42	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	96,918: 61
20,866: 01	1,000: —	1,047: 35	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	21,913: 36
28,718: 42	16,500: —	17,234: 80	10,000: —	9,903: 64	400: —	396: 02	3,800: —	7,246: 76	117,448: —
4,747: 51	3,000: —	1,876: 70	2,500: —	1,638: 05	600: —	—: —	400: —	306: 50	9,109: 26
583: 31	9,100: —	7,493: 27	7,688: —	6,409: 15	610: —	612: 87	2,300: —	1,213: 84	40,577: 18
—: —	—: —	—: —	2,326: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —
106,747: 36	**70,780**: —	**70,895**: 28	**66,525**: —	**70,776**: 79	**9,600**: —	**10,825**: 35	**21,200**: —	**20,662**: 16	**703,572**: 31
1,000: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	1,000: —
336: 69	—: —	10: 67	—: —	0: 73	—: —	405: 08	—: —	529: 91	1,304: 31
3,680: 22	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	—: —	3,680: 22
5,900: —	—: —	12,581: 76	—: —	245: 63	—: —	30: 40	—: —	10,885: 02	29,644: 85
—: —	—: —	—: —	—: —	87,467: 50	—: —	—: —	—: —	—: —	87,467: 50
9,916: 91	—: —	**12,592**: 43	—: —	**87,713**: 86	—: —	**435**: 48	—: —	**11,414**: 93	**122,096**: 88
117,664: 27	—: —	**101,950**: 07	—: —	**249,204**: 65	—: —	**11,260**: 83	—: —	**36,276**: 34	**1,020,044**: 80

Djurgårdskassan.

Debet.

Balans den 1 juli 1938:

Tillgångar			1,430,662: 27

Inkomster:

	Enligt stat	Enligt räkenskap	
Tomt-, hyres- och arrendeavgifter	274,600: —	283,465: 80	
Tillfälliga avgifter	24,800: —	25,275: 95	
Räntor	65,500: —	77,936: 41	
Försäljning av virke och ved	8,300: —	17,694: 59	
Parkskötsel och försäljning av hö	2,700: —	2,952: 68	
Rosendals trädgård	12,000: —	16,521: 03	
Djurgårdens ladugård	3,000: —	4,275: 69	
Diverse inkomster	2,600: —	4,234: 87	
Ersättning från Stockholms stad för viss väghållning å Kungl. Djurgården	103,525: —	87,678: 28	
Av tillgängliga överskottsmedel	99,575: —	—: —	520,035: 30
		Summa	1,950,697: 57

Kredit.

Utgifter:

	Enligt stat	Enligt räkenskap	
Avlöningar och pensioner	58,100: —	59,699: —	
Expenser	10,800: —	9,421: 94	
Vägarna	66,400: —	46,059: 69	
Renhållning	46,500: —	42,780: 48	
Skogen och sågen	9,800: —	14,539: 17	
Byggnader	78,000: —	76,438: 51	
Inventarier	5,000: —[1]	—: —	
Vatten- och avloppsledningar	10,500: —	4,818: 28	
Vattenavgifter	4,500: —	3,401: 06	
Brandförsäkringar	3,000: —	2,592: 53	
Strandskoning	1,000: —	461: 84	
Parken och jordbruk	49,000: —	39,501: 56	
Stallet	8,800: —	7,933: 19	
Djurgårdens ladugård	3,000: —	4,076: 53	
Rosendals trädgård	13,600: —	15,012: 04	
Elektriska ledningar	4,300: —	3,695: 01	
Kungl. begravningsplatsen vid Haga	2,300: —	2,078: 11	
Skatter	25,000: —	19,921: 14	
Diverse och oförutsedda utgifter	27,000: —	26,775: 30	
Till förräntning och amortering av Djurgårdskassan åvilande lån ur Djurgårdsfonden enligt kungl. brev den 30/5 1924	45,000: —	45,000: —	
Inleverering till statskontoret	125,000: —	125,000: —	
Avskrivning å inventarier	—	5,133: 77	
» » fordringar	—	7,286: 08	561,625: 23

[1] För inventarier hava utgivits 2,673 kronor 7 öre. Efter avdrag av verkställda avskrivningar 5,133 kronor 77 öre, uppgår inventariebehållningen till 9,175 kronor 7 öre.

Balans den 30 juni 1939:

Tillgångar:		
Kassabehållning	96: 15	
Innestående i bank	129,973: 02	
Byggnader	1,208,120: —	
Inventarier	9,175: 07	
Förråd	11,986: 81	
Fordringar	29,721: 29	1,389,072: 34
	Summa	1,950,697: 57

Av riksförsäkringsanstalten förvaltade fonder.[1]

A. Olycksfallsförsäkringsfonden.

Kassasammandrag för år 1938:

Inkomster:

Innestående i bank och å postgiroräkning den 1 januari 1938	1,863,512: 68
Försäkringsavgifter enligt 15 och 35 §§ i olycksfallsförsäkringslagen[2]	18,449,511: 34
Tilläggsavgifter enligt 16 § i samma lag[3]	1,008,462: 42
Engångspremier för inköpta livräntor	554,255: 40
Statsbidrag för förhöjning av livräntor åt i statens tjänst skadade arbetare, jämlikt kungl. brev 10/6 1921	1,943: 25
Statsbidrag för livräntetillägg åt vissa livräntetagare enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, jämlikt k. förordning 3/6 1938	180,028: 32
Skadestånd enligt 12 § i olycksfallsförsäkringslagen	190,629: 29
Bötesmedel enligt 34 § i samma lag	540: —
Räntor	4,325,734: 42
Inlösta och försålda obligationer samt återbetalda lån	7,276,382: 16
Av ombud redovisade förskott	1,219,549: 22
Summa	35,070,548: 50

Utgifter:

Utbetalda ersättningar	17,372,206: 66
Återreglerade försäkringsavgifter[4]	190,749: 65
Till statsverket inlevererade tilläggsavgifter	1,022,586: 98
Återreglerade tilläggsavgifter[5]	9,498: 75
Fasta placeringar	13,907,116: 25
Vid obligationsköp utgivna räntor m. m.	52,370: 03
Courtage m. m.	12,774: 35
Olycksfallsförsäkringsfondens förvaltningskostnader	22,000: —
Till ombud utlämnade förskott	1,197,349: 22
Innestående i bank och å postgiroräkning den 31 december 1938	1,283,896: 61
Summa	35,070,548: 50

Fondens ställning den 31 december 1938:

Tillgångar:	
Innestående å postgiroräkning	272,012: 89
» i bank	1,011,883: 72
Förskott	32,800: —
Obligationer	71,447,030: 76
Utlånta medel	40,630,392: 75
Fordringar	12,928,038: 17
Summa	126,322,158: 29

[1] Tabellerna upprättade inom riksförsäkringsanstalten.
[2] Häri ingå av statsverket förskjutna medel enligt 19 § med kr. 1,124,389: 20
[3] » » » » » » » » » » » » 56,236: 90
[4] Häri ingå till statsverket återbetalda, förskjutna medel enligt 19 § med kr. 28,746: 82
[5] » » » » » » » » » » » » 1,437: 33

Skulder:

Till statsverket ej inlevererade tilläggsavgifter	82,732: 07
I förskott inbetalda räntor m. m.	2,729: 35
Livräntereserv	105,532,636: —
Ersättningsreserv	11,000,000: —
Reserv för förstärkning av livräntereserven	5,200,000: —
Kursregleringskonto	700,000: —
Premieutjämnings- och säkerhetsfond	3,804,060: 87
Summa	126,322,158: 29

B. Fonden för olycksfallsförsäkring för fiskare.

Kassasammandrag för år 1938:

Inkomster:

Innestående i bank och å postgiroräkning den 1 januari 1938	21,228: 78
Försäkringsavgifter	108,703: 50
Skadestånd	1,401: 89
Räntor	41,460: 84
Inlösta och försålda obligationer	70,279: —
Statsbidrag	96,230: 41
Summa	339,304: 42

Utgifter:

Utbetalda ersättningar	170,178: 42
Återreglerade försäkringsavgifter	40: 50
Fasta placeringar	143,832: 50
Vid obligationsköp utgivna räntor	446: 48
Courtage m. m.	210: 76
Innestående i bank och å postgiroräkning den 31 december 1938	24,595: 76
Summa	339,304: 42

Fondens ställning den 31 december 1938:

Tillgångar:

Innestående å postgiroräkning	1,556: 91
» i bank	23,038: 85
Obligationer	1,142,779: 87
Fordringar	12,816: 31
Brist att täckas av statsmedel	62,285: 64
Summa	1,242,477: 58

Skulder:

I förskott inbetalda försäkringsavgifter	2,107: 50
Premiereserv	48,800: —
Livräntereserv	1,000,555: —
Ersättningsreserv	105,000: —
Reserv för förstärkning av livräntereserven	42,589: 53
Säkerhetsfond	43,425: 55
Summa	1,242,477: 58

C. Fonden för livräntor till barn utom äktenskap.

Kassasammandrag för år 1938:

Inkomster:

Innestående i bank och å postgiroräkning den 1 januari 1938	40,616: 97
Engångspremier för inköpta livräntor	74,215: 93
Räntor	27,021: 78
Inlösta obligationer och återbetalda lån	10,808: 41
Summa	152,663: 09

Utgifter:

Utbetalda livräntebelopp	101,276: 29
Fasta placeringar	15,262: 50
Vid obligationsköp utgivna räntor	147: 50
Courtage m. m.	15: 26
Innestående i bank och å postgiroräkning den 31 december 1938	35,961: 54
Summa	152,663: 09

Fondens ställning den 31 december 1938:

Tillgångar:	
Innestående å postgiroräkning	2,825: 94
» i bank	33,135: 60
Obligationer	637,668: 10
Utlånta medel	113,485: 77
Fordringar	7,663: 72
Summa	794,779: 13
Skulder:	
Upplupna, ej förfallna livräntebelopp	259: 91
Livräntereserv	600,978: —
Säkerhetsfond	193,541: 22
Summa	794,779: 13

D. Fonden för livförsäkring i samband med egnahemslån.

Kassasammandrag för år 1938:

Inkomster:

Innestående i bank och å postgiroräkning den 1 januari 1938	6,973: 40
Försäkringsavgifter	28,230: 38
Räntor	6,065: 34
Summa	41,269: 12

Utgifter:

Utbetalda dödsfallsersättningar	24,270: 39
Återbetalda försäkringsavgifter	218: 35
Innestående i bank och å postgiroräkning den 31 december 1938	16,780: 38
Summa	41,269: 12

Fondens ställning den 31 december 1938:

Tillgångar:	
Innestående å postgiroräkning	129: 51
» i bank	16,650: 87
Obligationer	159,425: 40
Fordringar	30,429: 92
Summa	206,635: 70
Skulder:	
Ersättningsreserv	2,424: 70
Premiereserv	44,471: —
Säkerhetsfond	159,740: —
Summa	206,635: 70

E. Fonden för livräntor enligt lagen om trafikförsäkring å motorfordon.

Kassasammandrag för år 1938:

Inkomster:

Innestående i bank och å postgiroräkning den 1 januari 1938	19,936: 38
Engångspremier för inköpta livräntor	157,106: 91
Räntor	22,309: 17
Inlösta och försålda obligationer samt återbetalda lån	58,534: 29
Summa	257,886: 75

Utgifter:

Utbetalda livräntebelopp	53,187: 80
Utbetalt kapitalbelopp i stället för livräntor	2,451: 08
Förvaltningskostnader	2,273: 05
Fasta placeringar	178,140: 02
Vid obligationsköp utgivna räntor	589: 86
Courtage m. m.	188: 05
Innestående i bank och å postgiroräkning den 31 december 1938	21,056: 89
Summa	257,886: 75

Fondens ställning den 31 december 1938:

Tillgångar:	
Innestående å postgiroräkning	2,636: 95
» i bank	18,419: 94
Obligationer	532,930: —
Utlånta medel	160,365: 58
Fordringar	6,831: 57
Summa	721,184: 04
Skulder:	
Upplupna, oguldna livräntebelopp	102: 50
» » förvaltningskostnader	882: 32
Livräntereserv	703,016: —
Reserverade medel	17,183: 22
Summa	721,184: 04

Folkpensioneringsfonden.[1]

(Jämte gemensamt med denna förvaltade fonder.)

Kassasammandrag för budgetåret 1938/39:

Inkomster:

Innestående å statsverkets checkräkning, i bank samt å postgiroräkning den 1 juli 1938		12,190,885: 33
Obligatoriska pensionsavgifter		45,317,792: 06
Frivilliga pensionsavgifter, 2.75 % fonden		4,373,485: —
Statsbidrag till den frivilliga försäkringen		3,779: 40
Räntor och utdelningar		33,231,295: —
Återbetalda lån samt utlottade, och konverterade obligationer		38,987,841: 82
Summa		134,105,078: 61

Utgifter:

Fasta placeringar:		
nyplaceringar	53,192,706: 62	
omplaceringar	10,397,900: —	63,590,606: 62
Bidrag till staten för budgetåret 1938/39		55,586,525: 79

[1] Tabellen upprättad inom pensionsstyrelsen.

Utbetalda frivilliga pensioner:	
från 4.3 % fonden	819,323: 15
» 3.25 » »	210,793: 40
» 2.75 » »	23,207: 43
Restituerade obligatoriska pensionsavgifter	56,155: —
Restituerade frivilliga pensionsavgifter:	
4.3 % fonden	14,034: —
3.25 » »	18,722: 75
Bidrag ur Nils Jönssons donationsfond	600: —
Inlevererat till statsverket:	
A. II. 5. Bidrag till pensionsstyrelsen	34,714: 60
Ersättning till postverket för verkets kostnader för den frivilliga försäkringen	12,091: 90
Innestående å statsverkets checkräkning, i banker samt å postgiroräkning den 30 juni 1939	13,738,303: 97
Summa	134,105,078: 61

Fondernas ställning den 30 juni 1939:

Tillgångar:

Svenska statens obligationer		207,410,404: 51
Sveriges Allmänna Hypoteksbanks och Konungariket Sveriges Stadshypoteks-kassas obligationer		58,938,262: —
Obligationer, utfärdade eller garanterade av landsting eller kommuner		10,327,000: —
Övriga obligationer		16,629,648: 50
Innestående i riksgäldskontoret:		
fast placering på lång sikt		44,000,000: —
mot statsskuldförbindelser		26,500,000: —
Statsgaranterade lån		2,639,768: 59
Lån till landsting, kommuner o. dyl. eller mot kommunal garanti		373,712,918: 72
Lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom		32,633,230: 01
Lån till Svenska Jordbrukskreditkassan		8,500,000: —
Övriga lån		18,356,089: 71
Aktier, därav preferensaktier i Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen å nominellt 14,600,000: — kronor samt aktier i Aktiebolaget Kurortsverksamhet å nominellt 500,000: — kronor		15,100,000: —
Fastigheter:		
Nynäs kuranstalt	1,853,500: —	
Åre fjällkuranstalt	557,500: —	2,411,000: —
Innestående å statsverkets checkräkning	5,075,572: 85	
» » postgiroräkning	2,825,023: 40	
» » enskilda banker	5,837,707: 72	13,738,303: 97
Upplupna, oguldna räntor		8,827,573: 84
Summa		839,724,199: 85

Fonder:

Frivilliga försäkringens 4.3 % fond	34,794,529: 08
» » 3.25 » »	12,967,584: 58
» » 2.75 » »	4,930,155: 18
Särskilda till förvaltning överlämnade fonder	31,931: 01
Folkpensioneringsfonden	787,000,000: —
Summa	839,724,199: 85

Statens sinnes-

Jfr revisions-

(Sammanställningen verkställd med ledning

	Sjukhus	Fastställt platsantal	Driftbudgeten Utgifter			Driftbudgeten Inkomster	
			Personalutgifter	Omkostnader	Summa	Patientavgifter	Vinst å rörelse
	1	2	3	4	5	6	7
1	Psykiatriska sjukhuset i Stockholm..	265	532,720	162,530	695,250	191,696	31,487
2	Ulleråkers sjukhus vid Uppsala	1,282	1,497,997	706,081	2,204,078	804,151	54,425
3	S:ta Annas sjukhus i Nyköping	206	292,822	148,100	440,922	144,392	4,802
4	Sundby sjukhus vid Strängnäs	850	958,361	427,652	1,386,013	502,741	46,023
5	Birgittas sjukhus i Vadstena	800	793,089	357,131	1,150,220	469,504	31,106
6	Ryhovs sjukhus i Jönköping	1,220	1,248,132	564,786	1,812,918	693,444	21,757
7	S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö.....	910	1,085,459	533,333	1,618,792	571,503	26,079
8	S:ta Gertruds sjukhus i Västervik ..	986	1,278,555	485,770	1,764,325	616,138	38,855
9	S:t Olofs sjukhus i Visby.....	216	272,658	153,025	425,683	133,385	6,806
10	S:t Lars sjukhus i Lund	1,306	1,360,790	601,973	1,962,763	769,056	37,308
11	Vipeholms sjukhus	750	625,498	336,027	961,525	380,650	6,699
12	S:ta Marias sjukhus i Hälsingborg..	1,200	1,207,631	511,117	1,718,748	730,071	35,444
13	S:t Jörgens sjukhus vid Göteborg ..	365	702,069	267,827	969,896	333,900	23,359
14	Restads sjukhus vid Vänersborg....	1,080	1,153,713	425,780	1,579,493	610,607	43,816
15	Källshagens sjukhus vid Vänersborg	870	718,065	359,177	1,077,242	463,574	25,279
16	Mariebergs sjukhus vid Kristinehamn	800	1,008,372	477,026	1,485,398	513,099	34,606
17	Västra Marks sjukhus i Örebro	350	331,953	148,955	480,908	167,638	6,938
18	Salberga sjukhus i Sala.....	374	398,609	225,179	623,788	199,230	1,831
19	Säters sjukhus	984	1,258,997	568,052	1,827,049	604,549	29,674
20	Gådeå sjukhus i Härnösand.....	279	415,307	146,486	561,793	171,271	5,077
21	Frösö sjukhus vid Östersund	700	949,473	421,216	1,370,689	433,597	21,888
22	Umedalens sjukhus vid Umeå.....	918	921,304	538,736	1,460,040	550,515	13,448
23	Furunäsets sjukhus vid Piteå	540	785,638	378,438	1,164,076	380,412	18,916
24	Korsberga lantbrukskoloni med familjevård	—	—	—	—	—	—
	Summa	17,251	19,797,212	8,944,397	28,741,609	10,435,123	565,623

Svenska akademien.

Debet.

Balans den 1 juli 1938:

Tillgångar..... 1,516,450: 10

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:

D. 1. Bidrag till svenska akademien.....	8,300: —	
Arrendemedel för Post- och inrikes tidningar.....	259,154: 25	
Intressemedel.....	67,287: 34	
Försäljningsmedel för svenska akademiens ordbok.....	11,060: 58	345,802: 17

[1] Här redovisas enligt erhållen uppgift andra kostnader för verksamheten än egentliga avlöningar och resetraktamenten.

sjukhus år 1938.

berättelsen § 8.

av uppgifter från medicinalstyrelsen.)

Fastighetsfonden			Ekonomiska uppgifter i övrigt								
Utgifter	Inkomster	Nettoutgifter — Nettoinkomster +	Medeltal vårdade per dag		Underhållsdagar		Totalkostnad per dag i medeltal		Portionskostnad per dag för salspatient	Totalkostnad för hjälpverksamheten[1]	
			å sjukhusen	i familjevård	vid sjukhusen	i familjevård	för sjukhusvården	för familjevården			
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
22,900	54,375	+ 31,475	270	—	98,558	—	6: 73	—	68.9	4,944	1
66,648	87,482	+ 20,834	1,452	78	530,078	28,494	3: 92	—	65.4	12,235	2
29,391	13,679	— 15,712	273	12	99,531	4,445	4: 27	1: 91	61.2	2,156	3
61,027	65,734	+ 4,707	991	—	361,783	—	3: 67	—	61.7	11,849	4
63,841	31,013	— 32,828	877	53	320,240	19,142	3: 34	2: 02	54.1	10,879	5
79,523	73,439	— 6,084	1,335	—	487,088	—	3: 66	—	64.9	6,612	6
71,443	62,024	— 9,419	932	—	340,181	—	4: 32	—	58.5	7,160	7
107,187	67,509	— 39,678	1,225	1	447,267	149	3: 84	1: 93	53.6	5,413	8
21,564	19,056	— 2,508	225	39	82,283	14,139	4: 70	2: 01	61.4	4,199	9
121,283	57,958	— 63,325	1,393	29	508,396	10,531	3: 74	1: 75	60.0	6,969	10
28,546	36,170	+ 7,624	783	—	286,060	—	3: 34	—	55.0	—	11
133,274	88,409	— 44,865	1,423	1	519,257	378	3: 22	1: 05	48.1	11,049	12
72,176	43,443	— 28,733	481	—	175,607	—	5: 35	—	64.4	7,701	13
76,520	62,032	— 14,488	1,249	—	456,018	—	3: 37	—	49.4	5,218	14
48,690	41,262	— 7,428	905	52	330,359	18,920	3: 09	1: 66	51.9	—	15
78,629	58,508	— 20,121	982	55	358,621	19,943	3: 92	1: 66	62.3	8,976	16
25,973	22,382	— 3,591	351	—	128,095	—	3: 70	—	60.0	—	17
17,572	21,980	+ 4,408	380	36	138,954	13,331	4: 26	2: 21	70.5	—	18
74,794	51,740	— 23,054	1,202	21	438,673	7,666	4: 04	2: 23	69.4	6,450	19
30,251	21,270	— 8,981	348	—	126,909	—	4: 34	—	65.8	6,329	20
56,619	48,442	— 8,177	809	41	295,390	15,114	4: 44	—	57.7	11,082	21
38,139	54,386	+ 16,247	1,080	28	394,499	10,495	3: 59	—	71.6	8,698	22
82,090	41,287	— 40,803	667	109	243,498	39,757	4: 37	—	65.8	13,137	23
—	—	—	—	215	—	78,708	—	1: 65	—	—	24
1,408,080	**1,123,580**	**— 284,500**	**19,633**	**770**	**7,167,345**	**281,212**	**3: 84**	**1: 80**	**60.9**	**151,056**	

Balans den 30 juni 1939:

Skulder:

I allmänhet 34,725: 62

Summa 1,896,977: 89

Kredit.

Balans den 1 juli 1938:

Skulder 22,908: 39

Utgifter:

För ordboksarbetet	209,742: 26	
» Post- och inrikes tidningar	6,219: 60	
Pensioner, understöd m. m.	62,142: —	
Omkostnader för högtidsdagen m. m.	8,169: 06	286,272: 92

Balans den 30 juni 1939:

Tillgångar:		
Innestående i bank	135,016: 61	
Obligationer	1,034,582: 15	
Utlånta medel	70,000: —	
Aktier	323,730: —	
Fordringar	24,467: 82	1,587,796: 58
	Summa	1,896,977: 89

Arrendemedel för almanacksprivilegiet m. m.; under vetenskapsakademiens omedelbara förvaltning.

Debet.

Balans från år 1937:

Tillgångar		11,719,393: 53

Inkomster:

Almanacksarrendet	330,280: —	
Intressemedel m. m.	208,156: 90	
Hyresmedel m. m.	1,550: —	
Gåvomedel	19,000: —	
Bidrag till föreläsningar från Stockholms högskola	9,200: —	
Diverse inkomstmedel	4,155: 07	
Ökade värden å fastigheter och inventarier m. m.	56,877: 08	629,219: 05

Balans till år 1939:

Skulder:		
Fonder	4,846,198: 24	
Övriga skulder	799,286: 01	5,645,484: 25
	Summa	17,994,096: 83

Kredit.

Balans från år 1937:

Skulder		5,488,824: 17

Utgifter:

Förvaltningskostnader	52,713: 12	
Akademiens publikationer	57,050: —	
» sammankomster	4,100: —	
Observatorium	63,810: 03	
Fysiska kabinettet	14,000: —	
Biblioteket	79,394: 26	
Zoologiska stationen Kristineberg	23,262: —	
Fastigheterna	23,782: 50	
Diverse understöd m. m.	181,935: 76	
Diverse omkostnader	7,949: 53	
Fonderna tillgodoförda	58,000: —	
Avskrivningar å fastigheter och inventarier	9,658: 36	575,655: 56

Balans till år 1939:

Tillgångar:		
Innestående i bank	519,219: 07	
Fastigheter	3,721,742: 84	
Inventarier	3,012,390: 01	
Obligationer och förlagsbevis	3,418,933: 54	
Utlånta medel	693,349: 55	
Aktier	550,134: —	
Fordringar	13,848: 09	11,929,617: 10
	Summa	17,994,096: 83

Karolinska sjukhuset.

Budgetåret 1938/39.

Inkomster:

Vårdavgifter för å klinikerna intagna patienter:		
a) för enskilt betalande	193,037: 50	
b) från Stockholms stad enligt avtal	50,752: 22	
c) » » län » »	16,425: 28	260,215: —
Vårdavgifter för poliklinikpatienter		55,579: —
Ersättningsmedel:		
Gottgörelse för naturaförmåner för personalen, privatpatienter m. m.		74,564: 85
Övriga inkomster		336: 88
Statsverkets kostnader för sjukhuset		[1] 528,577: 01
	Summa	919,272: 74

Utgifter:

Avlöningar (inklusive dyrtidstillägg och avlöningsförstärkning)		563,683: 43
Resekostnader		456: 70
Expenser: Bränsle, lyse och vatten	74,386: 20	
» I övrigt	20,488: 90	94,875: 10
Övriga utgifter:		
Inventariers underhåll och komplettering	16,058: 98	
Tvätt och renhållning	17,834: 39	
Kosthåll	100,043: 30	
Läkemedel	17,985: 04	
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården	91,759: 26	
Diverse	15,681: 28	259,362: 25
Utgifter å vissa inkomsttitlar		895: 26
	Summa	919,272: 74

Ekonomiska uppgifter i övrigt för budgetåret 1938/39.

Medeltal vårdade per dag	109
Totala antalet underhållsdagar	39,769
Totalkostnad per underhållsdag beräknad enligt medicinalstyrelsens formulär	1,935: 66 öre
Utgifter för kosthållet per dag och patient (häri inbegripes personalens kost)	251: 56 »
Om utgifterna för kosthållet fördelas på antalet kostdagar, patienter (39,300) och personal (35,900) blir utgiften per kostdag	133: 36 »

Karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Debet.

Balans den 1 juli 1938:

Tillgångar:		
Fast egendom	16,709,965: 44	
Kontant behållning och i bank innestående medel	905,234: 56	17,615,200: —

Inkomster:

Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler	251,004: 87	
Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden	61,488: 33	
Diverse inkomster	820: 80	313,314: —

[1] Häri ingår icke ersättning till statens allmänna fastighetsfond kr. 251,004: 87 samt kostnader för utrustning kr. 466,791: 05, för vilka särskilt anslag beviljats.

Från riksgäldskontoret erhållna medel:		
För kapitalinvesteringar:		
Uppförande av byggnader för Karolinska sjukhuset	3,200,000: —	
Konstnärlig utsmyckning av Karolinska sjukhuset	75,000: —	3,275,000: —

Balans den 30 juni 1939:

Skulder:		
Diverse medel:		
Värdeminskningskonto	6,403,100: —	
Övriga diverse medel	8,995,659: 68	15,398,759: 68
	Summa	36,602,273: 68

Kredit.

Balans den 1 juli 1938:

Skulder:		
Diverse medel:		
Värdeminskningskonto	4,803,100: —	
Övriga diverse medel	7,597,000: —	12,400,100: —

Utgifter:

Reparations- och underhållskostnader m. m.:			
Karolinska sjukhuset	10,094: 66		
Serafimerlasarettet	46,245: 66	56,340: 32	
Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade områden		43,710: —	
Till budgetåret 1940/41 reserverade medel för reparations- och underhållskostnader:			
Karolinska sjukhuset	905: 34		
Serafimerlasarettet	3,754: 34	4,659: 68	104,710: —
Kapitalminskning:			
Avskrivning av nya kapitalinvesteringar:			
Direkt avskrivning motsvarande å driftbudgeten uppfört avskrivningsanslag till konstnärlig utsmyckning av Karolinska sjukhuset		75,000: —	
Avsättning till värdeminskningskonto motsvarande 50 procents grundavskrivning		1,600,000: —	1,675,000: —
Omföringar:			
Överskott att tillföra riksstatens driftbudget			208,604: —

Balans den 30 juni 1939:

Tillgångar:		
Fast egendom	21,832,653: 84	
Fordran å Karolinska sjukhusets byggnadskommitté	301,546: 16	
Fordringar i övrigt	79,659: 68	22,213,859: 68
	Summa	36,602,273: 68

Serafimerlasarettet.

Budgetåret 1938/39.

Inkomster:

Vårdavgifter för å kliniken intagna patienter:		
a) för enskilda betalande	533,800: —	
b) från Stockholms stad enligt avtal	395,932: 83	
c) » » län » »	327,784: 24	
d) extra avgifter å kirurgiska klinikens enskilda rum	16,082: —	
e) förut icke redovisade medel	495: 50	1,274,094: 57

Vårdavgifter för poliklinikpatienter:		
a) för olycksfall i arbete	72,406: 50	
b) i övrigt	274,107: 50	346,514: —
Ersättningsmedel:		
Gottgörelse för naturaförmåner för personalen samt anslag från andra myndigheter		330,032: 09
Räntemedel samt ersättning från stiftelsen Serafimerlasarettet		36,000: —
Övriga inkomster		6,276: 13
Statsverkets kostnader för lasarettet		848,017: 38
	Summa	2,840,934: 17

Utgifter:

Avlöningar (inkl. dyrtidstillägg och avlöningsförstärkning)		1,375,056: 25
Resekostnader		133: 45
Expenser: Bränsle, lyse och vatten	116,112: 17	
» I övrigt	46,333: 21	162,445: 38
Övriga utgifter:		
Inventariers underhåll och komplettering, löpande utgifter	150,241: 18	
Utgifter av engångskaraktär	21,500: —	
Tvätt och renhållning	20,853: 15	
Kosthåll	440,695: 81	
Läkemedel	137,909: 02	
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården	305,530: 53	
Sjukgymnastikutbildning	6,555: 36	
Ränta och amortering å lån hos pensionsstyrelsen	198,770: 51	
Byggnadsarbeten	1,440: 65	
Diverse	6,933: 67	1,290,429: 88
Utgifter å vissa inkomsttitlar		12,869: 21
	Summa	2,840,934: 17

Ekonomiska uppgifter i övrigt för budgetåret 1938/39.

Medeltal vårdade per dag	427
Totala antalet underhållsdagar	155,817
Totalkostnad per underhållsdag beräknad enligt medicinalstyrelsens formulär, dock med inräknande av hyresutgifter	[1] 1,509: 81 öre
Utgifter för kosthållet per dag och patient (häri inbegripen personalens kost)	221: 04 »
Om utgifterna för kosthållet fördelas på antalet kostdagar för patienter (155,817) och personal (113,131) blir utgiften per kostdag	128: 06 »

Allmänna barnbördshuset med asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn i Stockholm.

Antalet av de å allmänna barnbördshuset och asylen under räkenskapsåret vårdade patienter har utgjort 5,082.

Debet.	Allmänna barnbördshuset	Asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn i Stockholm	Summa
	1	2	3
Balans den 1 juli 1938:			
Tillgångar	2,244,675: 84	1,026,099: 69	3,270,775: 53
Inkomster:			
Åttonde huvudtiteln:			
E. 31. Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm	306,500: —	—	306,500: —
Oförutsedda utgifter	30,350: —	—	30,350: —

[1] Häri ingår kostnaden för den stora polikliniken. Om *inkomsterna* från polikliniken kr. 377,918: 85 fördelas på underhållsdagarna (155,817) blir det 242: 54 öre per underhållsdag.

	1	2	3
Bidrag från Stockholms stad	85,490: 38	—	85,490: 38
» » » län	83,469: 38	—	83,469: 38
Intressemedel	12,275: 22	35,889: 14	48,164: 36
Ersättning för kost, städning m. m.	150,373: 08	—	150,373: 08
Legosångsavgifter	75,542: 50	—	75,542: 50
Diverse inkomstmedel	—	1,000: —	1,000: —
Från fonderna överförda	—	2,757: 71	2,757: 71
Säger	744,000: 56	39,646: 85	783,647: 41
Balans den 30 juni 1939:			
Skulder:			
Utgiftsrester	102,448: 19	5,155: 01	107,603: 20
Fonder m. m.	2,206,885: 42	1,019,768: 54	3,226,653: 96
Säger	2,309,333: 61	1,024,923: 55	3,334,257: 16
Summa	5,298,010: 01	2,090,670: 09	7,388,680: 10

Kredit.

Balans den 1 juli 1938:			
Skulder	2,298,321: —	1,026,099: 69	3,324,420: 69
Utgifter:			
Avlöningar	319,597: 14	10,041: 30	329,638: 44
Förplägning	171,111: 46	15,513: 79	186,625: 25
Tvätt och renhållning	19,790: 04	3,495: 72	23,285: 76
Inventarier och instrument m. m.	33,037: 73	1,844: 02	34,881: 75
Omkostnader för fastigheten	27,277: 60	621: 38	27,898: 98
Värme och lyse	41,930: 83	1,640: 23	43,571: 06
Medikamenter och förbandsartiklar	87,998: 56	552: 65	88,551: 21
Hyreskostnad	—	2,500: —	2,500: —
Skrivmaterialier och expenser m. m.	17,674: 61	3,137: 76	20,812: 37
Fonderna tillgodoförda	11,985: 57	300: —	12,285: 57
Säger	730,403: 54	39,646: 85	770,050: 39
Balans den 30 juni 1939:			
Tillgångar:			
Innestående i bank	49,384: 32	25,796: 43	75,180: 75
Förskott	1,500: —	1,000: —	2,500: —
Fastigheter	1,769,222: 94	103,448: 44	1,872,671: 38
Inventarier	7,500: —	—	7,500: —
Obligationer	362,690: 30	764,780: —	1,127,470: 30
Utlånta medel	—	120,000: —	120,000: —
Fordringar	78,987: 91	9,898: 68	88,886: 59
Säger	2,269,285: 47	1,024,923: 55	3,294,209: 02
Summa	5,298,010: 01	2,090,670: 09	7,388,680: 10

Lantbruksakademien.

Debet.

Balans den 1 juli 1938:

Tillgångar 1,970,524: 26

Inkomster:

	Enligt stat	Enligt räkenskap
Nionde huvudtiteln:		
Lantbruksakademien:		
C. 1. Avlöningar	19,400: —	18,707: 76
2. Bidrag till museum, bibliotek m. m.	14,200: —	14,200: —

	Enligt stat	Enligt räkenskap	
2. Internationella lantbruksinstitutet i Rom	—	800: —	
13. Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst	—	264: —	
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	—	2,691: —	
Intressemedel	36,500: —	36,777: 84	
Hyresmedel	11,600: —	21,540: —	
Uppdebiteras, avlösning av rätten till tomtören	—	15,000: —	109,980: 60

Balans den 30 juni 1939:

Skulder:		
Utgiftsrester	29,327: 14	
Diverse medel	786,000: —	
Övriga skulder	5,146: 45	820,473: 59
	Summa	2,900,978: 45

Kredit.

Balans den 1 juli 1938:

Skulder	805,023: 23

Utgifter:

	Enligt stat	Enligt räkenskap	
Avlöningar	31,300: —	34,316: 23	
Reseersättningar	1,000: —	153: 20	
Museet	9,000: —	1,937: 18	
Tidskriften	9,000: —	13,238: 79	
Biblioteket	6,000: —	9,750: 38	
Akademiens hus	3,700: —	3,775: 72	
Expenser	8,000: —	7,002: 93	
Silverjetonger	1,000: —	828: —	
Inventarier	1,000: —	147: 67	
Av akademien eller dess förvaltningskommitté beslutade utredningar	4,000: —	4,000: —	
Avsättning till kapitalfonden	1,000: —	1,000: —	
» enligt donationsförbehåll	3,500: —	3,500: —	
Oförutsedda utgifter	700: —	685: 88	
Internationella lantbruksinstitutet i Rom	—	64: 25	
Kostnader för bensinstationen vid Experimentalfältet	—	349: 99	
Akademiens bostadsvilla	—	1,048: 14	
Avskrivning å obligationer	—	737: 57	
Avsättning till disponibla medel	—	3,445: 98	
Inleverering till statskontoret av akademiens bidrag till sekreterarens, kamrerarens och notariens avlöningar	—	6,500: —	
Till statskontoret återlevererade anslagsmedel	—	735: 75	93,217: 66

Balans den 30 juni 1939:

Tillgångar:		
Innestående i bank	613,484: 38	
Förskott	5,464: —	
Fastigheter	599,610: —	
Inventarier och samlingar m. m.	154,083: 96	
Förråd (jetonger)	12: —	
Obligationer	593,856: 22	
Utlånta medel	35,000: —	
Fordringar	1,227: —	2,002,737: 56
	Summa	2,900,978: 45

Statliga och statsunder-

	Nettobehållning vid räkenskapsårets			I n-
	ingång	utgång	Statsbidrag eller därmed jämförlig förmån inklusive pensions- o. dyrtidstillägg	Delägarnas tillskott
Hovkapellets pensionsinrättning[1].....	1,867,357: 19	1,858,358: 46	2,500: —	3,346: —
Lärarinnornas pensionsanstalt[2].....	10,003,226: 88	10,363,202: 90	765,769: 40	112,560: 80
Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, understödsförening[3].....	2,702,564: 46	2,655,709: 09	8,380: —	2,293: 92
Svenska lärarinnornas pensionsförening, understödsförening[3].....	4,574,064: 04	4,529,601: 75	5,963: 30	28,373: —
Statens pensionsanstalt[3].....	188,644,722: 98	190,508,370: 82	12,508,696: 98	5,572,421: 96
Prästerskapets änke- och pupillkassa[3]	25,370,312: 60	26,432,501: 69	1,083,289: 81	459,813: 60
Lotsverkets enskilda pensionskassa[3]..	2,327,629: 60	2,361,527: 86	54,939: 70	32,088: 48
Handelsflottans pensionsanstalt[3].....	1,633,944: 67	1,920,752: 68	626,140: —	—: —

[1] Räkenskaperna omfatta tiden 1 januari—30 juni 1938.
[2] » » » 1 juli—30 juni.
[3] » » kalenderåret 1938.
[4] Till statens pensionsanstalt överlämnad gottgörelse enligt § 11 mom. 3 i reglementet för
[5] Härav 1,849,363 kronor 76 öre från hovkapellets pensionsinrättning övertagen kapitalbe-

stödda pensionsanstalter.

komster			Utgifter			
Intressemedel, avkastning av fastighet m. m.	Andra inkomster	Summa	Förvaltningskostnader	Pensioner inklusive pensions- och dyrtidstillägg m. m.	Andra utgifter	Summa
31,403: 13	757: 13	38,006: 26	3,199: 27	36,700: 72	7,105: —	47,004: 99
390,930: 70	162: 50	1,269,423: 40	12,733: 02	882,430: 28	[4]14,284: 08	909,447: 38
113,000: 16	702: 50	124,376: 58	5,278: 63	165,953: 32	—: —	171,231: 95
190,171: 53	1,269: —	225,776: 83	11,769: 27	242,437: 39	16,032: 46	270,239: 12
6,837,368: 18	[5] 1,865,907: 01	26,784,394: 13	148,023: 28	24,772,723: 01	—: —	24,920,746: 29
1,012,062: 65	2,970: —	2,558,136: 06	82,628: 54	1,413,318: 43	—: —	1,495,946: 97
103,044: 77	632: 96	190,705: 91	13,625: 46	143,182: 19	—: —	156,807: 65
61,658: 15	3,914: 97	691,713: 12	11,240: 05	393,047: 09	617: 97	404,905: 11

lärarinnornas pensionsanstalt.
hållning samt 14,284 kronor 8 öre av lärarinnornas pensionsanstalt överlämnad gottgörelse.

Tryckningskostnader för kommittébetänkanden.

Jfr revisionsberättelsen § 73.

	Sättningskostnad		Tryck-nings-kostnad	Papperskostnad	Omslag och bokbinderi	Korrige-rings-kostnader	Korrige-rings-kostnader i % av ordinarie sättnings-kostnader	Övertid	Extra kostnad	Total-summa
	Ordinarie kronor	Extra kronor	kronor	kronor	kronor	kronor		kronor	kronor	kronor
Justitiedepartementet.										
1938										
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp	432: —	10: 20	160: —	94: —	108: —	32: 25	7.5			836: 45
18. Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m.	812: 25	119: 47	474: 30	400: 32	343: 95	175: 40	21.6			2,325: 69
22. Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning	2,119: 75	233: 19	805: 25	569: 25	438: —	193: 25	9.1			4,358: 69
25. Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m.	594: 75	107: 85	200: —	123: 75	140: 50	307: 40	51.7			1,474: 25
27. Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar	1,067: 50	147: 60	360: —	222: 75	215: 50	583: 85	54.7	61: 50		2,658: 70
36. Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning	1,174: 25	63: 25	381: 40	206: 47	203: 50	208: 90	17.8			2,237: 77
43. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 1. Lagtext	1,126: 25	3: 30	660: —	742: 50	590: 50					3,122: 55
44. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 2. Motiv m. m.	4,418: 50	105: 03	2,574: —	2,895: 75	1,926: 50	3,317: 40	59.8	323: —	1,794: 20	17,354: 38
1939										
4. Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn	854: —		420: —	448: —	408: —	13: 50	1.6			2,143: 50
7. Betänkande angående justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m.	976: —	75: 73	280: —	125: 60	132: 45	178: 50	18.3		28: —	1,796: 28
9. 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m.	2,607: 75	390: 63	1,086: —	843: 90	639: 15	561: 25	21.5	36: 50	24: —	6,189: 18
21. Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m.	305: —	16: 80	99: 60	47: 15	85: —	25: 25	8.3			578: 80
25. Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m.	2,290: —	441: 07	1,336: —	1,040: 13	865: 50	1,703: 38	74.4		155: 80	7,831: 88

Socialdepartementet.										
1938										
1. Betänkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m.	756: —	92: 56	229: 25	115: 50	112: 25	300: 10	39.6			1,605: 66
3. Byggnadsindustrien i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster	1,390: 50	2,068: 56	612: 95	471: 90	336: 05	537: 68	38.7		52: 50	5,470: 14
4. Byggnadsindustrien i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar	1,417: 50	1,878: 43	630: 30	476: 44	355: 85	441: —	31.1		52: 50	5,252: 02
10. Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag	5,109: 75	1,067: 47	2,247: —	1,724: 25	1,029: 05	1,013: 50	19.8		2,412: 60	14,603: 62
6. Betänkande i näringsfrågan	2,875: 50	1,437: 97	1,209: —	878: 63	577: 75	2,314: 10	80.5	1,161: 45		10,454: 40
7. Betänkande angående barnbeklädnadsbidrag m. m.	1,026: —	499: 63	432: —	313: 50	153: 75	985: 65	97.0	432: 75		3,843: 28
13. Betänkande angående förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd	351: —	59: 94	133: —	80: 45	102: 75	153: 10	43.4			880: 24
15. Betänkande angående »landsbygdens avfolkning»	2,004: 75	810: 80	621: —	307: 32	229: 25	619: 89	30.9	84: 38	80: 22	4,757: 61
19. Yttrande med socialetiska synpunkter på befolkningsfrågan	418: 50	54: 13	131: —	66: —	85: 25	164: 31	39.3			919: 19
20. Betänkande angående barnkrubbor och sommarkolonier m. m.	634: 50	180: 44	381: —	148: 50	142: 50	706: 12	111.2	47: 25		2,240: 31
21. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1	1,866: 60	2,105: 91	609: 60	648: —	462: 65	996: 95	53.4	251: —	133: 65	7,074: 36
24. Betänkande med vissa demografiska utredningar	2,029: 25	1,928: 93	646: —	301: 13	243: —	480: 65	23.7		350: 56	5,979: 52
40. Betänkande med utredning och förslag rörande statsbidrag till anordnande av bostäder åt åldringar och änkor i s. k. pensionärshem	747: 25	305: 36	286: 50	202: 13	218: —	79: —	10.6		86: 64	1,924: 88
45. Betänkande med förslag angående reglering av strandbebyggelsen m. m.	503: 25	37: 35	196: 50	136: 14	178: —	52: 20	10.4			1,103: 44
56. Betänkande med förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän	655: 75	26: 84	257: —	181: 50	198: —	82: 75	12.6			1,401: 84
57. Slutbetänkande avgivet av befolkningskommissionen	1,220: —	164: 89	450: —	330: —	278: —	1,115: 53	91.6	86: 25		3,644: 67
1939										
13. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag	1,967: 25	53: 53	819: —	632: 91	515: 50					3,988: 19
14. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 2. Verkställda undersökningar	4,193: 75	2,207: 44	1,736: —	1,354: 13	965: 50	2,734: 23	44.4		710: 34	13,901: 39
15. Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet	1,479: 25	285: 50	619: —	475: 91	415: 50	175: 30	11.9			3,450: 46

	Sättningskostnad		Tryck-nings-kostnad	Papprs-kostnad	Omslag och bok-binderi	Korrige-rings-kostnader	Korrige-rings-kostnader i % av ordinarie sättnings-kostnader	Övertid	Extra kostnad	Total-summa
	Ordi-narie kronor	Extra kronor	kronor	kronor	kronor	kronor		kronor	kronor	kronor
20. Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m.	213: 50	10: 18	109: —	44: 96	138: —				55: —	570: 64
23. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet	796: 25	32: 55	260: 10	124: 82	154: —	271: 15	34.1		94: 90	1,733: 77
24. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsförhet m. m.	915: —	675: 22	386: —	294: 38	290: 50	237: 75	26.0		117: 42	2,916: 27
1938 *Finansdepartementet.*										
12. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering	594: —	244: 32	205: 95	148: 50	157: 18	133: 40	22.5			1,483: 35
41. 1936 års uppbördskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppbördsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 2. Folkbokföringen	3,004: 25	200: 43	1,255: —	1,015: 79	890: 50				578: 42	6,944: 39
46. 1936 års uppbördskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppbördsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 1. Uppbördsväsendet	2,973: 75	566: 95	1,236: —	1,010: 63	1,215: 50				1,314: 19	8,317: 02
48. 1936 års uppbördskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppbördsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 3. Organisation och kostnader	1,281: —	385: 52	536: —	433: 13	365: 50	3,556: 89	49.0		136: 50	6,694: 54
47. Betänkande angående gift kvinnas förvärvsarbete m. m.	3,549: —	1,423: 92	1,240: —	767: 25	530: 50	1,933: 54	54.5		110: 94	9,555: 15
51. Uppbörds- och folkbokföringsreformen	259: 25	14: 74	125: —	92: 81	142: 75	134: 82	52.0			769: 37
52. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till civilt icke-ordinarieregelemente	701: 50	87: 73	279: —	189: —	218: —	284: 45	40.6	59: 50		1,819: 18
55. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt avlöningsreglemente	3,347: 37	1,093: 84	1,386: —	1,134: 38	790: 50	977: 20	29.2	532: 50	100: —	9,361: 79
1939										
5. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk	1,250: 50	179: 50	419: —	253: 70	230: —	310: —	24.8	31: 75		2,674: 45
10. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinarieregelemente	991: 25	154: 43	334: —	191: 34	200: 50	511: 38	51.6	156: 25	70: —	2,609: 15

18. 1938 års arvsskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m.	2,013: —	174: 39	836: —	647: 63	515: 50	1,072: 74	53.3	312: 15	60: —	5,631: 41
19. Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter	625: 25	16: 16	241: 50	160: 93	198: —	143: 37	22.9			1,385: 21
1938 *Ecklesiastikdepartementet.*										
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken	2,334: —	116: 80	740: 50	643: 50	478: 50	322: 20	13.8			4,635: 50
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm	3,240: 75	717: 20	826: 50	478: 50	291: —	473: 70	14.6		503: 85	6,531: 50
14. Betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation	2,766: 75	210: 30	699: 30	336: 60	213: 42	1,737: 95	62.8		24: 50	5,988: 82
16. Betänkande och förslag angående verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning	530: 50	47: 90	125: —	41: 25	61: 50	129: 50	24.4			935: 65
26. Betänkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m.	2,357: 25	1,055: 94	670: 50	265: 65	216: —	545: —	23.1			5,110: 34
29. Betänkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter	1,647: —	850: 33	617: —	445: 50	358: —	52: —	3.2		0: 90	3,970: 73
32. Betänkande med utredning och förslag angående begynnelsespråket i realskolan	1,738: 50	560: 20	652: —	470: 25	378: —	127: 25	7.3		28: —	3,954: 20
35. Betänkande och förslag angående utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m.	777: 75	101: 45	268: —	160: 88	170: 50	116: 50	15.0			1,595: 08
49. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag angående utbildningen av lärare i teckning och i slöjd samt för yrkesundervisningen	1,708: —	513: 15	448: —	161: 70	143: 50	391: 25	22.9		66: —	3,431: 60
50. Betänkande angående utbildningen av lärare vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter	2,753: 75	343: —	1,200: —	990: —	690: 50	2,343: 85	85.1		12: 25	8,333: 35
54. Betänkande med utredning och förslag angående överstyrelse för yrkesutbildning	1,204: 75	238: 12	330: —	132: —	128: —	217: —	18.0			2,249: 87
60. Betänkande med förslag till reviderad fornminneslagstiftning m. m.	373: 25	4: 41	116: 50	51: 57	93: —	90: 10	24.1		55: —	783: 83
1939										
16. Utredning och förslag angående fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor	1,265: 75	423: —	395: 60	197: 82	190: —	189: 50	15.0			2,661: 67
17. Utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriel för folk- och fortsättningsskolor	1,692: 75	325: —	574: —	351: 68	292: —	441: —	26.1			3,676: 43
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och där avlägga examina	610: —	154: 22	175: —	78: 50	103: —	51: 50	8.4	23: —		1,195: 22

RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1939 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING

FÖR TIDEN 1 JULI 1938—30 JUNI 1939

DEL II

FÖRKLARINGAR

STOCKHOLM 1940
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
407256

Innehållsförteckning.

Sid.

Andra huvudtiteln.

Justitiedepartementet.

Centralisering av fångvårdsanstalterna 1

Femte huvudtiteln.

Socialdepartementet.

Anslagen till mödrahjälp ..... 3—129
Visst upphandlingsärende vid statens arbetslöshetskommission 129—134
Styrelseledamöter vid sinnesslöanstalt, av styrelsen anställda såsom befattningshavare vid anstalten ..... 134—138
Statsunderstödet till tidskrift för nykterhetsnämnderna .... 138—147

Sjätte huvudtiteln.

Kommunikationsdepartementet.

Missförhållanden i Vilhelmina vägdistrikt ..... 147—151
Vägar till vissa gruvfält 152

Sjunde huvudtiteln.

Finansdepartementet.

Vissa iakttagelser angående restförda utskylder samt indrivning av desamma 153
Indrivning av utskylder i Norrbottens län ..... 154—163
Införsel i avlöning, som utgår i form av provision..... 163, 165
Tiden för redovisning av utskylder, erlagda genom införsel 164, 167
Kammarrättens arbetsbalans 168
Försenat insändande av besvär i taxeringsmål 173
Ersättning till befattningshavare vid länsstyrelserna för arbete åt prövningsnämnderna ..... 176—228
Tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass ..... 229—232
Tillgodoräkning för uppflyttning i löneklass för vissa landsfogdar 173
Ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster .... 164, 233—236
Vissa iakttagelser angående utbetalningar av överåriga depositioner..... 164, 236
Indrivning av kronans fordringar i balansmål 237
Vissa avskrivningsfrågor 165, 237

Sid.

Åttonde huvudtiteln.

Ecklesiastikdepartementet.

Domkapitelshuset i Västerås ..... 240—243
Utgallring av vissa handlingar ur kristidskommissionernas arkiv 243
Materialprovningsanstalten vid Chalmers tekniska högskola 245—248
Vissa iakttagelser angående länsstyrelsernas disposition av anslagen till folkskoleväsendet ..... 248—250
Trädgården vid upptagningsskolan å Manilla i Stockholm.. 251—254

Nionde huvudtiteln.

Jordbruksdepartementet.

Bristfälligheter i vissa lokaler för lantbruksskola och folkhögskola ..... 254—257
Ersättning till veterinärer under mul- och klövsjukeepizootien 1938—1939 257
Vissa kostnader vid mul- och klövsjukans bekämpande.... 259
Understöd från anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område 262

Elfte huvudtiteln.

Pensionsväsendet.

Å äldre stat kvarstående auditör vid flottans station i Karlskrona..... 196
Medgivande för lärare vid folk- och småskolor att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder 262

Statens affärsverksamhet.

Telegrafverkets besparingsreglemente 265

Vissa bokförings- och redovisningsfrågor.

Statens allmänna fastighetsfond 267

Fångvårdsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 21, § 5.

Till Konungen.

I riksdagens år 1939 församlade revisorers berättelse, § 5, har intagits en sammanställning utvisande vårdkostnaderna vid de olika fångvårdsanstalterna i riket för budgetåret 1938/39. Revisorerna ha uttalat, att den omständigheten, att vårdkostnaderna för underhållsdag högst väsentligt varierade, syntes revisorerna i och för sig motivera, att det inom fångvården pågående arbetet med centralisering av anstalterna bedreves och fullföljdes med all skyndsamhet och i den utsträckning, som kunde visa sig möjlig med hänsyn till rådande förhållanden. Sedan fångvårdsstyrelsen anbefallts att till finansdepartementet avgiva yttrande över revisorernas berättelse i denna del, får styrelsen anföra följande.

Vad beträffar de uppgifter, som lämnas i den av revisorerna uppgjorda sammanställningen, vill styrelsen påpeka, att två av de anstalter, som enligt sammanställningen ha de högsta vårdkostnaderna, nämligen anstalterna i Örebro och Karlskrona, nedflyttats till kronohäkten, Örebro den 1 juli 1939 och Karlskrona den 1 juli 1938. De besparingar, som härigenom skulle utvinnas, ha av olika anledningar ännu ej kunnat uttagas i hela sin omfattning. Sålunda belastas kronohäktet i Örebro alltjämt med avlöningen för en å övergångsstat uppförd direktörsbefattning.

I fråga om fångvårdens anstaltsväsende må framhållas, att detta innesluter ett flertal spörsmål och att det sedan länge varit föremål för särskilda undersökningar och utredningar. Landshövdingen S. Hagströmer framhöll i sin utredning rörande koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet, att en koncentration medförde icke endast fördelar. Han pekade på den ökade kostnaden för transporter av fångar m. fl. samt på den omständigheten att fångarna genom sammanförande i större anstalter komme att i större utsträckning avtjäna sina straff på fängelser, som vore belägna långt ifrån deras hemorter. Jämväl organisationsnämnden, som så sent som år 1933 prövade frågan om fångvårdens framtida ordnande, framhöll enahanda synpunkter. Nämnden betonade särskilt, att önskemålet att begränsa fångvårdsanstalterna till allenast ett fåtal med hänsyn till vårt lands stora geografiska utsträckning icke läte sig göra, enär behov av ortsfängelser här vore kännbarare än i länder med mera begränsade områden och tätare befolkning.

Fångvårdsstyrelsen har vid olika tillfällen haft anledning upptaga frågan om fångvårdens organisation. Sålunda må framhållas, att styrelsen både i skrivelse år 1938 angående anslagsäskanden till 1939 års riksdag och i skrivelse år 1939 angående anslagsäskanden till 1940 års riksdag berört fångvårdsanstalternas beläggning samt spörsmålet om fångvårdens rätta organisation. Av vad styrelsen sålunda anfört må erinras om följande.

Fångantalet med därav föranlett utrymmesbehov företer stora växlingar vid olika tidpunkter och vid olika anstalter ävensom beträffande olika grup-

per av intagna. Härav följer, att det vid ett givet tillfälle kan råda brist på platser i en del av landet och överskott på platser i en annan, liksom att platsutrymmet kan vara fullt tillräckligt för den ena fångkategorien men för knappt för en annan. Att genom överflyttningar utjämna dessa olikheter är, när det gäller för specialvård omhändertagna, endast i ringa utsträckning genomförbart. Beträffande de till tidsbestämt straff dömda fångarna är det i många fall olämpligt och oekonomiskt att förflytta exempelvis fångar med korta strafftider från en anstalt till en annan; i fråga om häktade är det med hänsyn till polisens undersökningsarbete ofta nog omöjligt. Vidare måste fångvårdsanstalterna äga en kapacitet, som svarar mot icke ett tillfälligt lågt fångantal eller en beräknad medelbeläggning utan mot en maximalbeläggning av någorlunda normal art. Ännu så sent som år 1933 var utrymmet vid fångvårdsanstalterna icke tillräckligt för det vid denna tid rätt höga fångantalet. — Frågan om fångvårdens organisation torde kunna i korthet uttryckas så, att behovet av platser för vanligt fångförvar sjunker, medan behovet av platser för särbehandling av brottslingar — ungdomsfängelse, förvaring och internering — samt för straffriförklarade befinner sig i stigande. På grund av dessa tendenser ha strävandena under senaste år gått ut på att beskära anstaltsorganisationen såvitt angår andra anstalter än specialanstalter.

En sådan beskärning av organisationen har ock redan vidtagits, såsom statsrevisorerna i sin berättelse påpeka. Emellertid kräves ytterligare utredning för att vidtaga vidare åtgärder i detta hänseende. Den av Kungl. Maj:t år 1938 tillsatta strafflagberedningen hade till uppgift bl. a. att verkställa utredning och framlägga förslag om anstaltsväsendets reformering, varvid beträffande de allmänna fångvårdsanstalterna skulle utredas i vad mån en centralisering av deras förläggning med fördel läte sig genomföra. Emellertid har chefen för justitiedepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 december 1939 förordnat, att med den inom strafflagberedningen pågående utredningen härutinnan skulle anstå, till dess departementschefen annorlunda förordnade. Departementschefen har emellertid den 3 januari 1940 uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att rörande de i direktiven för strafflagberedningen angivna spörsmålen om fångvårdens organisation och vad därmed sammanhängde verkställa sådan förberedande utredning, som kunde tjäna till ledning vid återupptagande inom beredningen av prövningen av dessa spörsmål.

Styrelsen, som är väl medveten om sin förpliktelse att i nuvarande tider i möjligaste mån vidtaga inskränkningar och göra besparingar, söker för närvarande i möjligaste mån göra nedskärningar inom den nuvarande organisationen. Härvid liksom vid den utredning, som styrelsen på grund av förutnämnda uppdrag kommer att företaga, komma givetvis de synpunkter, som revisorerna framfört i sin berättelse, att noggrant beaktas.

Remissakten återgår.

I ärendets handläggning ha deltagit överdirektören Göransson och byråchefen Wijkmark samt tillförordnade byråchefen Wennerholm, den sistnämnde föredragande.

Stockholm den 18 januari 1940.

Underdånigst

HARDY GÖRANSSON.

Einar Ruda.

Socialstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 23, § 7.

Till Konungen.

Genom remiss den 30 december 1939 har socialstyrelsen anmodats att inkomma med utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer anfört beträffande anslagen till mödrahjälp. Socialstyrelsen får i ärendet anföra följande.

Den genom beslut vid 1937 års riksdag införda hjälpformen för nyblivna mödrar, mödrahjälpen, måste anses såsom ett mycket stort framsteg på socialvårdens område. Mödrahjälpen har av alla, som haft att syssla med dess administrering eller eljest kunnat studera dess verkningar, betecknats såsom välsignelsebringande. Frikostigare hjälp än som varit möjligt att lämna genom fattigvården har genom mödrahjälpen utdelats i tusentals hem. Statsmakterna ha också vid reformens förberedande uttalat, att behovsprövningen skulle bliva mindre sträng än inom fattigvården. Att de i riksstaten beräknade kostnaderna för mödrahjälpen så avsevärt överstigits, som fallet blivit, kan därför i och för sig icke anses vara överraskande; i själva verket uttalades redan i propositionen, att det vore sannolikt, att de av befolkningskommissionen gjorda och av Kungl. Maj:t följda beräkningarna icke skulle visa sig vara hållbara.

Det visar sig emellertid nu vid den undersökning, som riksdagens revisorer ägnat mödrahjälpen och dess administrering, att allvarliga anmärkningar kunnat framställas i olika avseenden. Vad revisorerna anfört ger tydligt belägg för att denna hjälpform icke i alla avseenden handhaves på sådant sätt, som statsmakterna ha anspråk på, ja, att rena missbruk av hjälpen i vissa fall ägt rum. Vad som blottats vid revisorernas mera stickprovsvis utförda undersökning ger vid handen, att en ingående omprövning av mödrahjälpens organisation och de materiella bestämmelserna angående hjälpen snarast bör företagas.

Revisorernas huvudanmärkningar rikta sig mot två olika delar av mödrahjälpens organisation och i samband därmed mot vissa materiella bestämmelser i förordningen. Den viktigaste anmärkningen torde vara den, som riktar sig mot mödrahjälpsnämndernas handläggning av dessa ärenden. Revisorerna hävda härvidlag, att vissa mödrahjälpsnämnder icke iakttagit tillbörlig urskillning vid beviljandet av mödrahjälp och att man i olika delar av landet tydligen utgått från skilda förutsättningar vid behovsprövningen. Den andra huvudanmärkningen riktar sig mot barnavårdsnämndernas handhavande av mödrahjälpsärendena. Revisorerna anse sålunda, att allvarliga brister vidlåda övervakningen från barnavårdsnämndernas sida av medlens användning ävensom dessa nämnders redovisningar.

Innan socialstyrelsen närmare går in på dessa revisorernas anmärkningar, vill styrelsen först upptaga, vad revisorerna i sin utredning yttra angående socialstyrelsens ställning till mödrahjälpen och styrelsens handhavande av dessa frågor.

Socialstyrelsens ställning.

Revisorerna inleda sin redogörelse för den formella handläggningen av mödrahjälpsärenden med en förklaring, att socialstyrelsen fungerar såsom centralmyndighet för hela landet för dessa ärenden. Revisorerna uttala här-

efter, att de, utan att underskatta svårigheterna att åstadkomma enhetlig praxis och nödvändig sparsamhet på förevarande område, likväl icke kunnat undgå att finna, att socialstyrelsen åtminstone under den första tid, då förordningen tillämpades, kunnat med större kraft och skärpa verka i denna riktning. De uttala härefter, att positiva och vägledande direktiv endast syntes hava lämnats i obetydlig omfattning, samt konstatera med tillfredsställelse, att »socialstyrelsen, sedan det kommit till ämbetsverkets kännedom, att mödrahjälpsfrågan var föremål för revisorernas uppmärksamhet, synes hava tagit vissa initiativ på förevarande område».

De allvarliga anmärkningar, som revisorerna sålunda riktat mot socialstyrelsen och dess befattning med mödrahjälpsärendena, nödga styrelsen att här lämna en redogörelse såväl för ämbetsverkets ställning till mödrahjälpsärendena enligt gällande bestämmelser som ock för de åtgärder, som styrelsen härutinnan i skilda hänseenden företagit.

Det måste till en början slås fast, att revisorernas uttalande om att socialstyrelsen är centralmyndighet för mödrahjälpsärendena är felaktigt, i varje fall om man med en centralmyndighet för vissa ärenden avser en myndighet, åt vilken uppdragits att utöva tillsynen över dessa ärenden och som också erhållit befogenhet att sätta makt bakom orden. Så är ingalunda fallet i fråga om socialstyrelsens ställning till denna hjälpform. I förordningen om mödrahjälp stadgas i detta hänseende endast, att klagan över mödrahjälpsnämnds beslut i ärende enligt förordningen skall föras hos socialstyrelsen. I kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till förordningen om mödrahjälp finnes icke någon bestämmelse, som berör socialstyrelsen. Vad som i övrigt finnes stadgat beträffande socialstyrelsens handhavande av mödrahjälpsärendena är allenast vad som återfinnes i styrelsens instruktion. Där stadgas i 1 § punkt 1, att det åligger socialstyrelsen att i enlighet med instruktionen och i övrigt gällande föreskrifter handlägga ärenden av social natur, nämligen bland annat åtgärder för social omvårdnad såsom fattigvård, barnavård, ungdomsskydd, mödrahjälp, alkoholistvård och nykterhetsverksamhet. I punkt 2 av samma paragraf föreskrives, att styrelsen med uppmärksamhet bör följa företeelserna på sitt verksamhetsområde samt efter omständigheterna företaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka styrelsen i anledning härav finner påkallade. Av de sålunda anförda bestämmelserna i mödrahjälpsförordningen och i styrelsens instruktion torde klart framgå, att styrelsen icke kan betecknas såsom tillsynsmyndighet för mödrahjälpen med därav följande rätt att giva anvisningar till mödrahjälpsnämnderna men att det åligger styrelsen att på detta område liksom i andra till styrelsens verksamhetsområde hörande frågor följa verksamheten och till Konungen anmäla, då denna befinnes behäftad med fel i något avseende eller då de bestämmelser, som reglera hjälpformen, enligt styrelsens uppfattning i något avsende äro i behov av ändring. En sådan ställning ger väsentligt mindre möjligheter till ingripande mot mödrahjälpsnämnderna och barnavårdsnämnderna än vad som framgår av revisorernas uttalande. Styrelsen vill också i detta sammanhang hänvisa till åtskilliga uttalanden under förarbetena till mödrahjälpens införande, vilka tydligt giva vid handen, att avsikten då icke var, att socialstyrelsen skulle stå såsom en kontrollerande centralmyndighet för verksamheten. Sålunda har bland annat uttalats, att särskilda föreskrifter rörande verksamhetens övervakande icke då erfordrades.

Det är emellertid ej endast i fråga om bedömandet av socialstyrelsens möjligheter och skyldigheter att ingripa i mödrahjälpsärendenas skötsel som revisorernas uttalanden ge en felaktig bild av verkligheten. Socialstyrelsen har nämligen under den gångna tiden tagit ett flertal initiativ i syfte

att inom måttet av sina befogenheter påverka mödrahjälpens utformning och dess skötsel, utan att revisorerna i samband med de mot ämbetsverket framställda anmärkningarna funnit skäl att omnämna mer än ett fåtal av de åtgärder, som styrelsen sålunda vidtagit.

Socialstyrelsen vill nu lämna en redogörelse för de viktigaste av de initiativ och åtgärder, som styrelsen vidtagit beträffande mödrahjälpen. De äro i huvudsak följande.

1) Redan från första stund stod det klart för socialstyrelsen, att det var nödvändigt att söka verka för enhetlighet i fråga om mödrahjälpsnämndernas tillämpning av dessa ärenden. Styrelsen fann sålunda angeläget att genom sin inspektör för fattigvård och barnavård eller genom hans assistent låta representera sig vid mödrahjälpsnämndernas sammanträden för att taga del av deras uppfattning i skilda frågor berörande denna hjälpform och genom råd söka verka för en enhetlig tillämpning. De arbetskrafter, som för detta ändamål stodo till styrelsens förfogande, ha tyvärr icke möjliggjort, att detta program kunnat fullföljas i den utsträckning, som tydligen varit av behovet påkallat. Såsom tidigare anförts, har styrelsen i varje fall icke ansett sig vara befogad att giva anvisningar till mödrahjälpsnämnderna.

2) I en den 9 maj 1938 — alltså endast några få månader efter verksamhetens påbörjande — till Konungen avlåten skrivelse hemställde socialstyrelsen om tillstånd att samma år få kalla representanter för mödrahjälpsnämnderna till en konferens i Stockholm. Styrelsen motiverade denna framställning med att det ur åtskilliga synpunkter, icke minst ur statsfinansiell synpunkt, skulle vara av värde, om överläggningar rörande nämndernas verksamhet kunde leda till större enhetlighet vid behandlingen av ansökningar om mödrahjälp. Sedan styrelsens hemställan bifallits av Kungl. Maj:t, ägde konferensen rum i oktober 1938. I konferensen deltogo omkring 90 ledamöter och sekreterare i mödrahjälpsnämnderna. Den bevistades även av chefen för socialdepartementet och av statssekreteraren i departementet. Styrelsen lät sedermera trycka och till nämndernas ledamöter och andra intresserade utdela ett stenografiskt referat av förhandlingarna. Ett exemplar av det tryckta referatet fogas vid detta utlåtande.[1]

3) I cirkulärskrivelse den 29 april 1939 till mödrahjälpsnämnderna anförde styrelsen, att nämnderna vid beviljande av hjälp till en i och för sig önskvärd tandvård borde noga övervaka, att denna hjälp icke inkräktade på möjligheten att tillgodose andra mera trängande hjälpbehov, varjämte även uppenbart understödsbehov alltid måste hava konstaterats. Styrelsen fäste jämväl uppmärksamheten på att det, i den mån folktandvårdsorganisationen genomfördes och vederbörande kommuner ställde medel till förfogande för tandvård åt obemedlade och mindre bemedlade, kunde ifrågasättas, om mödrahjälp för tandvård över huvud borde utgå, och att i vart fall hänsyn till sådant förhållande måste tagas vid mödrahjälpsverksamheten.

4) I skrivelse den 3 juni 1939 till Konungen föreslog socialstyrelsen vissa bestämmelser beträffande kostnaden för intyg, som avses i 4 § andra stycket förordningen om mödrahjälp.

5) I cirkulärskrivelse den 5 juli 1939 till mödrahjälpsnämnderna fäste styrelsen, under hänvisning till en av statens inspektör för fattigvård och barnavård i nr 76 av meddelanden från styrelsens fattigvårdsbyrå intagen uppsats rörande fattigvård och mödrahjälp, nämndernas uppmärksamhet på att de vid beviljande av mödrahjälp hade att taga hänsyn till alla de omständigheter, som inverkade på behovet av detta särskilda understöd, sålunda även till den fattigvård, som utginge. Vid beviljande av mödrahjälp åt kvinna, som åtnjöte fattigvård, borde mödrahjälpsnämnd därför som

[1] Ej här avtryckt.

regel räkna med — och kunde även, om detta skulle visa sig erforderligt, uppställa som villkor — att redan utgående fattigvårdsunderstöd icke finge indragas eller minskas i anledning av den beviljade mödrahjälpen, enär denna ju hädanefter endast borde avse att täcka det speciella behov eller merbehov, som uppstod genom havandeskapet eller barnsbörden. Ett exemplar av berörda nummer av meddelanden från styrelsens fattigvårdsbyrå bilägges detta utlåtande.[1]

6) I skrivelse den 30 november 1939 till Konungen framhöll socialstyrelsen bland annat, att svårigheter uppstodo för en del mödrar, som erhållit mödrahjälp till tandvård, särskilt vid sjukdom eller lång och i andra avseenden besvärlig väg till tandläkare, att få tandvården avslutad inom sex månader efter nedkomsten. Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag för riksdagen om sådan ändring i förordningen om mödrahjälp, att styrelsen erhölle befogenhet att, när särskilda skäl därtill vore, på ansökan av kvinna, som beviljats mödrahjälp, medgiva, att den tid, hjälpen finge avse efter nedkomsten, måtte kunna utsträckas.

7) Den 4 oktober 1939 framhöll socialstyrelsen i en till statsrådet och chefen för socialdepartementet avlåten skrivelse, att styrelsen inhämtat, att den granskning av barnavårdsnämndernas redovisning, som skulle äga rum i vederbörande länsstyrelse eller i statskontoret, företoges efter olika principer. Skiljaktigheten vid denna granskning hade särskilt kommit fram i fråga om kravet på specifikation av hjälpens användning och verifikationernas omfattning. Socialstyrelsen förklarade sig finna det önskvärt, att granskningen gjordes sådan, att en verklig kontroll därigenom erhölles över mödrahjälpens användning, samt hemställde, att herr statsrådet ville taga upp frågan om fastställande av vissa enhetliga grunder för berörda granskningsskyldighet.

Denna framställning gjordes helt kort tid efter det styrelsen erfarit, att länsstyrelserna tillämpade skilda principer vid granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar. Skrivelsen har på intet sätt haft något samband med den uppmärksamhet, revisorerna ägnat mödrahjälpsfrågan.

8) På grundval av uppgifter från mödrahjälpsnämnderna uppgjorde socialstyrelsen i början av år 1939 en statistisk sammanställning angående mödrahjälpen under år 1938. Sammanställningen, som intagits i revisorernas berättelse, utvisade, att mödrahjälpsverksamheten nått en långt större omfattning och dragit väsentligt större kostnader än som antagits vid fastställandet av anslaget i budgeten. Med kännedom om verksamhetens utveckling ansåg styrelsen likväl anledning föreligga att antaga, att verksamheten under år 1939 skulle bliva ännu mera omfattande. Styrelsen räknade därför med att en statistisk undersökning grundad på det första årets material icke kunde bliva rättvisande för verksamheten, när denna hunnit fullt utbildas. En mera djupgående statistisk undersökning av mödrahjälpen borde vid sådant förhållande enligt styrelsens mening icke verkställas förrän efter utgången av första halvåret 1939. I anslutning härtill infordrade styrelsen i mitten av juli 1939 uppgifter från mödrahjälpsnämnderna om mödrahjälpens omfattning och fördelning under första halvåret 1939. Den 15 augusti 1939 hade de begärda uppgifterna inkommit från samtliga mödrahjälpsnämnder. På grundval av uppgifterna uppgjordes därefter den i revisorernas berättelse likaledes intagna statistiska sammanställningen angående mödrahjälpen under första halvåret 1939. Sammanställningen bekräftade styrelsens antagande, att mödrahjälpsverksamheten skulle komma att bliva ännu mera omfattande under 1939 än under 1938.

9) Under hösten 1939 uppgjordes härefter inom socialstyrelsen en plan till

[1] Ej här avtryckt.

en gjupgående statistisk undersökning av mödrahjälpen. I skrivelse den 3 november 1939 till Konungen hemställde styrelsen om uppdrag att utföra undersökningen samt om härför erforderliga medel. Den 10 november 1939 biföll Kungl. Maj:t framställningen. Undersökningen, som för närvarande pågår, omfattar dels en enquête bland mödrahjälpsnämnderna rörande tillämpade principer och erfarenheter från verksamheten, dels en statistisk bearbetning av ett representativt urval av inkomna ansökningar samt mödrahjälpsnämndernas på grund härav fattade beslut. Undersökningen avser sålunda uteslutande själva ansökningarna samt mödrahjälpsnämndernas åtgärder, och beslut, däremot icke barnavårdsnämndernas verkställighetsåtgärder och redovisning.

Av vad styrelsen under punkt 8 anfört om de av styrelsen vidtagna förberedande åtgärderna för denna undersökning framgår klart, att den icke, såsom revisorerna antyda, haft något samband med att styrelsen under hösten 1939 erhöll kännedom om att revisorerna ägnade sin uppmärksamhet åt mödrahjälpen.

10) I en den 9 januari 1940 till samtliga länsstyrelser avlåten skrivelse hemställde socialstyrelsen, att länsstyrelsen ville lämna socialstyrelsen upplysningar dels angående av länsstyrelsen eventuellt till barnavårdsnämnderna utfärdade uppgifter beträffande redovisningen av mödrahjälpsmedel, dels angående de allmänna grunder, som inom länsstyrelsen följdes vid granskningen av nämndernas redovisning, och det sätt, på vilket denna granskning vore ordnad. Därjämte hemställde socialstyrelsen om sifferuppgifter angående verksamhetens omfattning i vissa avseenden, bland annat antalet fall, i vilka belopp anmärkts till återbetalning av barnavårdsnämnd, samt summan av till återbetalning anmärkta belopp. Enahanda skrivelse avläts till statskontoret.

11) För att erhålla en komplettering till den pågående undersökningen av mödrahjälpsnämndernas åtgärder och beslut och av det material, som kunde förväntas inkomma såsom svar å socialstyrelsens skrivelse till länsstyrelserna och statskontoret, hemställde socialstyrelsen i skrivelse den 13 januari 1940 till Konungen, att visst belopp måtte ställas till riksräkenskapsverkets förfogande för utförande av en kompletterande undersökning av de från länsstyrelserna till riksräkenskapsverket inkomna redovisningshandlingarna rörande barnavårdsnämndernas omhänderhavande av mödrahjälpsmedlen. Styrelsen framhöll särskilt, att denna undersökning, till vilken styrelsen själv tagit initiativet och för vilken plan upprättats i samråd med riksräkenskapsverket, icke vore avsedd att erhålla en revisionsteknisk karaktär, utan att det avsåges att med densamma belysa det sätt, varpå beviljad mödrahjälp använts.

Statsrevisorernas kritik mot mödrahjälpsnämnderna.

I revisorernas berättelse finnas intagna de av socialstyrelsen upprättade statistiska sammanställningarna angående mödrahjälpen, avseende dels tiden den 1 januari—den 31 december 1938, dels tiden den 1 januari—den 30 juni 1939. Revisorerna framhålla i anslutning härtill, att nära tre och en halv gånger flera ansökningar beviljats under 1938 än vad befolkningskommissionen antagit (10,000 hjälpfall om året). För år 1939 syntes de beviljade ansökningarna komma att ytterligare väsentligt ökas. Däremot hade kommissionens uppskattning av genomsnittskostnaden för den beviljade hjälpen eller omkring 200 kronor visat sig i stort sett hålla streck.

Revisorerna uppehålla sig särskilt vid de siffror, som inom de olika mödrahjälpsnämndernas verksamhetsområden angiva antalet beviljade ansök-

ningar i procent av antalet levande födda. Av sammanställningarna framgår, att dessa procenttal variera, för år 1938 mellan 20.76 och 81.37 procent samt för första halvåret 1939 23.00 och 81.56 procent. Revisorerna uttala i anslutning härtill sin uppfattning, att de mycket stora skillnaderna i detta procenttal mellan olika mödrahjälpsnämnder icke enbart kunde bero på befolkningens olika förmögenhetsförhållanden, varför de sökt finna jämväl andra förklaringsgrunder härtill. I första hand hava revisorerna härvid sökt få en uppfattning om på vad sätt behovsprövningen verkställts. Revisorerna yttra, att de vid genomgång av mödrahjälpsnämndernas korrespondens och andra handlingar funnit, att högst betydande olikheter mellan nämndernas praxis förelåge. Exempel angivas i berättelsen på sådan skiljaktig praxis, därav det framgår, att vissa mödrahjälpsnämnder tillämpade en fixerad inkomst såsom gräns för meddelande av hjälp, medan andra nämnder avvisat tanken på en sådan gräns och åtminstone i vissa fall beviljat hjälp vid årsinkomster på mellan 3,000 och 4.000 kronor. Sammanfattningsvis anföra revisorerna, att det knappast torde stå i god överensstämmelse med verkliga förhållandet, att i det närmaste hälften av mödrarna till alla i landet under första halvåret 1939 födda barn varit i behov av hjälp från det allmänna, trots då rådande goda konjunkturer. Det syntes härav följa, att mödrahjälp på många håll utgått i alltför stor omfattning och i varje fall i en utsträckning, som tidigare ej varit beräknad. Den förebragta utredningen gåve vid handen, att vissa mödrahjälpsnämnder icke iakttagit tillbörlig urskillning vid beviljande av mödrahjälp.

Såsom socialstyrelsen inledningsvis anfört, kan den omständigheten, att det under förarbetena beräknade antalet hjälpfall i avsevärd grad överskridits, icke i och för sig anses giva belägg för en felaktig tillämpning av gällande bestämmelser. Däremot måste styrelsen instämma i revisorernas uppfattning om att den mycket kraftiga skillnaden mellan relativa antalet mödrar, som erhållit hjälp inom olika mödrahjälpsnämnders verksamhetsområden, måste tyda på att allt för skiftande principer tillämpas vid bedömningen av hjälpbehovet. Visserligen föreligger icke någon större skillnad i fråga om relativa antalet beviljade och avslagna ansökningar för de olika nämnderna. Detta skulle vid första påsyn kunna tänkas giva vid handen, att så stora skiljaktigheter i fråga om hjälpbehovet verkligen förelåge inom olika landsdelar, som kommit till uttryck i variationerna i det relativa antalet mödrar, som sökt och erhållit hjälp. Styrelsen utgår emellertid från att antalet ansökningar om mödrahjälp måste antagas bland annat starkt påverkas av den allmänna uppfattningen — såväl hos den enskilde medborgaren som hos de kommunala organen — inom vederbörande landsdel av strängheten respektive mildheten i behovsprövningen inom socialvården. Om det kommer till allmän kännedom — och detta torde alltid vara fallet — att mödrahjälpsnämnden varit mycket välvillig vid sin bedömning av hjälpbehovet, ligger det nära till hands att antaga, att antalet ansökningar omedelbart växer. Denna uppfattning om att en i hög grad skiftande behovsprövning förekommer på olika håll finner stöd i vad som anfördes vid mödrahjälpskonferensen i Stockholm i oktober 1938. I samma riktning peka de erfarenheter, som socialstyrelsen i övrigt gjort under den hittills förflutna tiden.

Det lärer emellertid icke vara möjligt att enbart på det material, som sålunda föreligger, avgiva något slutgiltigt omdöme om graden av skiftningarna i behovsprövningen. Däremot torde ett tillräckligt material erhållas för frågans bedömande genom den statistiska undersökning rörande mödrahjälpsnämndernas åtgärder och beslut, som för närvarande pågår inom socialstyrelsen. Styrelsen vill alltså återkomma till denna fråga i samband med redogörelsen för undersökningen.

Revisorerna hava jämväl undersökt på vad sätt den i 6 § förordningen om mödrahjälp givna bestämmelsen om att i beslut om mödrahjälp skall angivas, vilka huvudsakliga behov hjälpen avser att täcka, tillämpats av olika mödrahjälpsnämnder. De hava i sådant hänseende funnit, att vissa nämnder i besluten antecknat de belopp, som må användas för varje angivet utgiftsändamål, medan andra nämnder angivit de olika utgiftsändamål, som må ifrågakomma, men icke hur mycket som till vart och ett av dem må utgå utan allenast ett klumpbelopp. Slutligen har i vissa fall förekommit, att utgiftsändamålet icke alls specificerats utan endast visst belopp anvisats till mödrahjälp »att utgå enligt barnavårdsnämndens bestämmande» eller dylikt.

Den i 6 § mödrahjälpsförordningen angivna bestämmelsen är så pass vagt formulerad, att det enligt socialstyrelsens uppfattning icke kan anses vara märkligt, att en skiftande praxis härvidlag utbildat sig. Styrelsen finner det likväl vara olämpligt, att vissa mödrahjälpsnämnder icke närmare specificerat de belopp, som må användas för olika hjälpbehov.

Revisorerna anmärka vidare på att olika utgiftsändamål av skilda mödrahjälpsnämnder tillgodosetts i högst skiftande omfattning. Exempel härå angivas i berättelsen. Medan sålunda en mödrahjälpsnämnd till kostförbättring anvisat 57 procent av hela mödrahjälpskostnaden, har en annan nämnd härtill endast anvisat 17 procent. Liknande skiftningar framträda i fråga om andra utgiftsändamål.

Socialstyrelsen vill i denna punkt inskränka sig till ett uttalande om att dessa olikheter måste anses vara ganska naturliga inom en hjälpverksamhet, där olika organ fatta beslut om hjälpen, i synnerhet som några direkta anvisningar från en central tillsynsmyndighet icke kunnat givas. För övrigt torde mödrahjälpsnämndernas varierande praxis härvidlag i stor utsträckning vara ett uttryck för skiftande behov i olika landsdelar.

Statsrevisorernas kritik mot barnavårdsnämnderna.

Revisorernas kritik mot barnavårdsnämnderna är av en mycket allvarlig innebörd. Revisorerna uttala sålunda, att allvarliga brister vidlåda framför allt övervakningen från barnavårdsnämndernas sida av medlens användning ävensom dessa nämnders redovisningar. I berättelsen angivas åtskilliga fall, då mödrahjälp använts till rent ovidkommande saker. Vid undersökningen hade redovisningarna visat sig behäftade med sådana brister, att de ej i annat än mycket begränsad utsträckning varit användbara för revisorernas syfte. Revisorerna framhålla också, att de på grund av dessa brister måste uppgiva tanken på en sammanställning över mödrahjälpens användning för olika utgiftsändamål, avseende hela landet. De inskränka sig i stället till en tablå för vissa mödrahjälpsnämnders verksamhetsområden men framhålla, att de däri upptagna siffrorna på grund av ofullständigheten i barnavårdsnämndernas redovisningar ej till alla delar kunde anses fullt tillförlitliga.

I fråga om anledningen till de sålunda anmärkta missförhållandena uttala revisorerna, att det i första hand torde bero på att föreskrifter angående barnavårdsnämndernas skyldigheter i förevarande avseenden så gott som helt saknas. Revisorerna uttala vidare, att det i fråga om övervakningen av mödrahjälpsmedlens användning icke syntes uteslutet, att det för många barnavårdsnämnder i deras dubbla egenskap av kommunala organ och förmedlare av den statliga mödrahjälpen ofta kunde uppstå svårigheter att vid tillgodoseende av statens intressen i fråga om mödrahjälp alldeles bortse från kommunens i avseende å fattigvården.

Det är genom revisorernas stickprovsvis gjorda undersökning tydligt, att kontrollen från barnavårdsnämndernas sida i fråga om mödrahjälpsmedlens användning i många fall varit bristfällig. Det kan under inga omständigheter försvaras, att allmänna medel i åtskilliga fall faktiskt använts för ändamål, som icke ha något att göra med vare sig de särskilda genom barnsbörden eller nedkomsten uppkomna hjälpbehoven eller med tillgodoseendet av de behov, som eljest avhjälpas genom någon av de i övrigt förekommande hjälpformerna. Det är vidare tydligt, att barnavårdsnämndernas redovisningar i många fall lidit av ofullständighet och oklarhet. Å andra sidan synes det icke vara möjligt att nu slutgiltigt bedöma, hur stor allmän räckvidd som man måste tillmäta revisorernas anmärkningar i dessa hänseenden. Först genom de mera fullständiga statistiska undersökningar, som socialstyrelsen igångsatt, torde man kunna erhålla ett tillräckligt omfattande material för bedömande av denna fråga. Styrelsen vill emellertid icke underlåta att redan nu anföra, att styrelsen likväl genom vad som i övrigt framkommit under verksamhetens bedrivande erhållit den uppfattningen, att de flesta barnavårdsnämnder samvetsgrant fullgjort vad som ålegat dem enligt gällande bestämmelser.

I detta sammanhang vill styrelsen något närmare redogöra för de olika vägar, på vilka för närvarande kontroll av barnavårdsnämndernas verksamhet kan äga rum.

Bestämmelserna angående barnavårdsnämndernas redovisning av mödrahjälpsmedlen och granskningen därav återfinnas i 6 och 8 §§ kungörelsen den 22 oktober 1937 med tillämpningsföreskrifter till förordningen om mödrahjälp. Där stadgas, att granskningen skall göras av vederbörande länsstyrelse utom beträffande Stockholms stad, där granskningen handhaves av statskontoret.

Några andra bestämmelser angående kontroll å eller inspektion av barnavårdsnämnderna finnas icke. I instruktionen den 8 maj 1925 för statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter har sålunda icke i § 1, som avser konsulenternas inspektionsrätt, intagits någon föreskrift om att konsulent jämväl skulle kontrollera barnavårdsnämndernas befattning med mödrahjälpsärendena. Där stadgas sålunda alltfort endast, att fattigvårds- och barnavårdskonsulent har att å länsstyrelsens vägnar utöva sådan uppsikt över kommunernas fattigvård, barnavård och ungdomsskydd, som avses i 43 § lagen om fattigvård och 20 § barnavårdslagen. Däremot föreskrives i § 2 av instruktionen för konsulenterna, sådan denna lyder enligt kungörelsen den 23 december 1937, att det åligger dem att med upplysningar och råd tillhandagå barnavårdsnämnderna inom distriktet beträffande de förpliktelser, som åligga dem enligt bland annat förordningen om mödrahjälp. Vid utövande av denna upplysande och rådgivande verksamhet har konsulent att följa de anvisningar och föreskrifter, som av socialstyrelsen eller statens inspektör för fattigvård och barnavård meddelas.

Socialstyrelsen vill i detta sammanhang icke underlåta att anmärka, att fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna, även om de enligt gällande bestämmelser icke äga inspektionsrätt beträffande barnavårdsnämndernas handhavande av mödrahjälpsverksamheten, likväl i betydligt större omfattning än vad som varit fallet skulle hava kunnat tillhandagå nämnderna med hjälp i olika avseenden, om konsulenternas tid medgivit detta. Konsulenterna hava emellertid så stora distrikt, och så omfattande arbetsuppgifter i övrigt åvila dem, att det icke kan vara anledning till förundran, att de icke medhunnit att beträffande mödrahjälpen lämna råd och anvisningar till de särskilda barnavårdsnämnderna, åtminstone icke i någon större omfattning. Socialstyrelsen erinrar om att styrelsen under de senaste åren i